

BT 1116 J7D5 v.1

Presented to The Library of the Hniversity of Toronto

by
D. McCrae Esq.
Guelph

March 19, 1890

Digitized by the Internet Archive in 2009 with funding from University of Toronto

DELETION OF THE BY.

S. JUSTINI

PHILOSOPHI ET MARTYRIS

CUM

TRYPHONE JUDÆO DIALOGUS.

(PARS PRIOR,

COLLOQUIUM PRIMI DIEI CONTINENS.)

EDITED, WITH A CORRECTED TEXT AND ENGLISH INTRODUCTION AND NOTES,

BY THE REV. W. TROLLOPE, M.A.

PEMBROKE COLLEGE, CAMBRIDGE.

'Ανήρ οὖτε τ $\hat{\psi}$ χρόν ψ πόρρω ών τών 'Αποστόλων, οὖτε τ $\hat{\psi}$ άρετ $\hat{\eta}$. Methodius ap. Phot.

CAMBRIDGE:

PRINTED BY AND FOR J. HALL, OPPOSITE THE PITT PRESS;
AND G. BELL, 186, FLEET STREET, LONDON.

M.DCCC.XLVI.

S. JUSTINI

BT 1116 J7D5 V.1

19/8/1840

VIRIS REVERENDIS DOCTISSIMISQUE

GULIELMO FRENCH

ET

GILBERTO AINSLIE,

SANCTÆ THEOLOGIÆ PROFESSORIBUS,

COLLEGIORUM DE JESU ET DE PEMBROKE

APUD CANTABRIGIENSES

MAGISTRIS,

&c. &c. &c.

QUI, SIQUID EST IN ILLO INGENII,

QUOD SENTIT QUAM SIT EXIGUUM,

FRUCTUM EJUS REPETERE

PROPE SUO JURE DEBENT,

HOC

QUALECUMQUE SIT

MEMORIS ET GRATI ANIMI TESTIMONIUM

D. D. D.

GULIELMUS TROLLOPE.

AUTOMORANO ANDRESON

SLIBBLA CVASTANO

A STATE OF THE PARTY OF THE PROPERTY OF THE PR

Same N.

ne denne de la compania de acadas

A TOTAL OF THE PARTY OF THE PAR

INTRODUCTORY OBSERVATIONS.

Some remarks on the reality and the date of the Dialogue with Trypho, were offered in the account of the Life and writings of JUSTIN MARTYR, prefixed to the First Apology, as recently edited on the plan of the present volume. It is a consideration of trifling moment indeed, in connexion with Justin's opinions, and the light which his writings throw upon the condition and prospects of the primitive Church, whether the Dialogue actually took place, or not; but if it did, the date of the occurrence is clearly fixed to the close of the year A. D. 140, though it may have been committed to writing some time afterwards. From a passage however in which Justin reproaches the Jews with a disposition at all times to oppress the brethren, which was now happily restrained by their present masters, the Benedictine editor simply infers, that the meeting with Trypho must have preceded the accession of M. Aurelius (A. D. 161.), who certainly was not likely to extend his protection to the Christians; but the context plainly refers this allusion to the revolt under Barchochebas, and the expression διὰ τοὺς νῦν ἐπικρατοῦντας designates the existing government, by whom the rebellion had been quelled, and the malice of the rebels against the Christians restrained. Nor does the mention of the Marcionite heresy afford any argument against the date in question, since the opinions of Marcion had been already somewhat widely diffused.2

This latter circumstance of course equally fails, as an objection against the genuineness of the Dialogue, which has also been

^{1.} Dial. Tryph. c. 16.

disputed by Koch, Wagner, and other writers, though with far more confidence than success. "Father Hardouin also," says Dr. Jortin, did it the honour to reject it, along with the rest of Justin's works; which is one argument, and not a bad one, in its favour." Not only does the fact that Irenæus and Tertullian were acquainted with the Dialogue, as appears from the references which they make to it, clearly stamp it as a production of the second century; but the writer himself distinctly identifies himself by birth and education, as well as by direct reference, with Justin's two Apologies in behalf of the persecuted brethren. Eusebius also, in speaking of a dialogue in which Justin engaged with one Trypho, the most distinguished of the Hebrews at that time, so exactly characterises the work which we now possess, that there cannot be a doubt of his alluding to the same production. It is moreover impossible to

- 1. Remarks on Eccles. Hist. Vol. 7. p. 249. (Lond. 1846.)
- 2. There are manifest allusions to the Dialogue in Iren. adv. Hær. 11. 64. 111. 27. 1v. 67. Tertull. adv. Marcion. 111. 13. 18. v. 9. Adv. Jud. cc. 2. 9. 10. 13. See notes on cc. 6. 19. 34. &c.
 - 3. Compare Dial. Tryph. cc. 2. 120. with Apol. 1. c. 26. 11. c. 12.
- 4. Euseb. Hist. Eccl. IV. 18. Διάλογον προς Ιουδαίους συνέταξεν (δ 'Ιουστίνος), δυ πρός Τρύφωνα, των τότε Έβραίων έπισημότατου, πεποίηται έν ῷ τινὰ τρόπον ἡ θεία χάρις αὐτὸν ἐπὶ τὸν τῆς πίστεως παρώρμησε λόγον δηλοι, όποίαν τε πρότερον περί τὰ φιλόσοφα μαθήματα σπουδήν είσενήνεκται. καὶ όσην έποιήσατο της άληθείας έκθυμοτάτην ζήτησιν. Ἱστορεῖ δὲ ἐν ταὐτῷ περί Ιουδαίων, ώς κατά της του Χριστου διδασκαλίας έπιβουλην συσκευασαμένων, αύτα ταύτα πρός τον Τρύφωνα αποτεινόμενος Ού μόνον δε ού μετενοήσατε έφ' οίς έπράξατε κακώς, κ. τ. λ. Γράφει δέ καὶ ώς ὅτι μέχρι καὶ αὐτοῦ, χαρίσματα προφητικά διέλαμπεν έπὶ τῆς έκκλησίας. Μέμνηται δέ καὶ τῆς Ἰωάννου άποκαλύψεως, σαφώς του άποστόλου αυτήν είναι λέγων. Και όητων δε τινών προφητικών μνημονεύει, διελέγχων τον Τρύφωνα, ώς αν περικοψάντων αὐτά 'Ιουδαίων ἀπὸ τῆς γραφῆς. Compare Dial, Tryph, cc. 2, sqg. 17, 39, 71, sqg. 81. 88. With respect to the notion entertained by Cave (Hist. Lit. p. 37.) and Grabe (Spiceleg. p. 157.), and grounded on the reputation ascribed to him by the historian, that Trypho was none other than the famous Rabbi Tarphon, so frequently mentioned in the Jewish writings, it is perhaps possible, though scarcely probable. He certainly was not a Rabbi at the time of his meeting with Justin, who tells him that he is deceived by the Rabbins (c. 9.); and he confesses himself to be under their guidance (c. 38.). Whether he subsequently became one of these teachers of Israel, is another question; but from the impression which it is clear that Justin's reasoning produced upon his mind, it is perhaps more likely that he became a Christian.

overlook the striking marks of similarity which exist between the Dialogue and the two Apologies; such as the peculiar title, 'Απομνημονεύματα τῶν 'Αποστόλων, by which this writer, and none else, distinguishes the canonical Gospels; the remarkable agreement in passages of Scripture, incorrectly cited from the sacred text;2 the ascription of the origin of Grecian fable to the invention of dæmons:3 the sameness of interpretation affixed to passages fancifully explained; and numerous marks of identity, both in doctrinal and practical observations, which present themselves at every step. Indeed the only plausible argument on the side of spuriousness is that of Wetstein, in the Prolegomena to his edition of the Greek Testament, where he remarks that the Old Testament citations in the Dialogue, rarely correspond with the present text of the Septuagint, but with the version of Symmachus and Theodotion, who lived long after Justin: and thence he infers that the writer must have quoted, not from the Septuagint, but from the Hexaplar Text, as framed by Origen.4 Not only, however, has Wetstein greatly overstated the extent of variation from the LXX. version, but there is every reason to believe that many of the citations, as they now stand, have been altered from the original copy of the Dialogue. It should seem that some transcriber had marked in the margin such readings as he may have conceived to be more conformable to the Hebrew; and that those marginal memoranda were afterwards inserted in the text. The intrinsic genuineness of the Dialogue is therefore unaffected by the form of the citations as they now appear, though it may not be altogether free from corruption, or exhibit an exact verba. transcript of the conversation between Justin and his opponents. At the same time the instances of supposed interpolation, which have hitherto been pointed out, have been more industriously sought, than even plausibly established.

On the supposition of a real occurrence, of which Eusebius never entertained a doubt, there is no reason to question the

- 1. See the note on Apol. r. c. 33, 22.
- 2. See notes on Apol. I. cc. 15, 43.; 16, 39.; 37, 8.; 54, 5.; 41.
- 3. Compare Dial. Tryph. cc. 69, 70. with Apol. r. cc. 25. 54.
- 4. Wetstein's Proleg. in N. T. p. LXVI. This question is examined at length by the Bp. of Lincoln, in his account of Justin, p. 20. note 3.

historian's statement, that the Dialogue took place under the Piazzas at Ephesus. It is certainly too much to infer from the observation of Trypho, that, since the recent disturbances, he had spent much time in Corinth, that he fell in with Justin in that city. In the Dialogue itself, there is no definite allusion to the scene of the conference; nor, after all, is it a matter of any very serious importance.

The Dialogue with Trupho is valuable, not only as a refutation of the tenets of the Jews in the early ages of the Gospel, but as a proof that the same opinions are still cherished among their descendants. In fact the reasoning of Justin may be adopted, with very little modification, to the state of the controversy between Jews and Christians at the present day. He seems to have been preceded in the same course of argument by Aristo of Pella, who is said to have been the author of an attempt, in the form of a dialogue between Jason and Papiscus, to prove from the Prophets that Jesus was the Messiah; and, in like manner, the arguments of Justin subsequently re-appear in the writings of Tertullian, and other Fathers. As might perhaps be expected in a desultory conversation, there is little method in the conduct of the discussion with Trypho; but, indeed, a connected arrangement of his subject is by no means a distinguishing feature of Justin's productions. At the same time a little attention will avail to unravel the general scope of the Dialogue, of which a brief outline will here suffice to prepare the way for the more extended analysis, contained in the marginal headings to the several chapters.

The manner in which the Dialogue is brought about, leads to an account in detail of Justin's conversion to Christianity (cc. 1—9.); after which the discussion resolves itself, with some repetitions and occasional digressions, into the following heads: I. A refutation of the Jewish prejudices in favour of the perpetuity of the Mosaic Law. II. The evidence of the Incarnation and Crucifixion of the Eternal Son of God. III. The call of the Gentiles, and the constitution of the Christian Church. Under the first head, Justin asserts the identity of the one true God of

^{1.} See Euseb. Hist. Eccl. IV. 6. Origen c. Cels. IV. 52,

Christians and of Jews, and maintains that the New covenant was promised in the Old. He warns the Jews that their ceremonial observances, which were instituted on account of the hardness of their hearts, were no longer acceptable in the sight of God; and that the atonement of Christ for the sins of the world, which could not now be expiated by the blood of bulls and of goats, was alone effectual through faith unto Salvation (cc. 10-31). A retort from Trypho with respect to a prophecy of Daniel (VII. 9. sqq.), from which he argues in favour of the Jewish expectation of the Messiah's appearance in all the state and glory of a temporal prince, introduces the second part of the argument, which is established by an appeal to the prophecies of the Old Testament, adduced at considerable length. The two Advents of Christ, one in humiliation, and the other in glory, are shown to be contra-distinguished in the Hebrew Scriptures; the divinity of Christ is proved by a reference to those passages in which he is called God, and the Lord of Hosts; his incarnation is manifested in his predicted birth from a Virgin; and his suffering, death, and resurrection, are shewn to have been also foretold (cc. 32-108). With respect to the conversion of the Gentiles, he maintains, in the last place, that the circumcision of the heart, rather than the letter of the Law, indicates the true people of God; and, asserting that a genuine and lively faith is the true characteristic of the seed of Abraham, he directs the attention of his companions to the judgments which the rejection and crucifixion of Jesus had brought upon their nation, and concludes with exhorting them to embrace Christianity, as their only hope of acceptance with God (cc. 109-142).

From several internal marks in the Dialogue, it is clearly ascertained to have occupied two days. Thus in the second day's conversation, Justin repeats an observation, relative to a cave near Bethlehem in which he supposed that Christ was born, for the benefit of certain new comers, who had not been present at the previous disputation; and of one of whom the name was Mnaseas.\text{There are also several references in the latter part of the Dialogue to remarks and quotations, which had been made in the earlier portion of it, but of which no vestige remains. It should seem

^{1.} See cc. 85, 94, 102,

therefore that the end of the first, and the beginning of the second day's conversation, are lost; and there is a manifest hiatus in the 74th chapter, which has doubtless engulfed the portion of the debate, in which the missing arguments would have been found. The Benedictine editor affirms indeed, that, with the exception perhaps of a word or two, nothing has been lost; but that Justin, in committing the conversation to writing, has referred to observations, which he had forgotten to insert. It is far more probable, however, that a considerable part of the dialogue is wanting.

TOY AFIOY

ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΡΥΦΩΝΑ ΙΟΥΔΑΙΟΝ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Ι. Περιπατοῦντί μοι ἔωθεν ἐν τοῖς τοῦ ξύστου περιπάτοις Justin, being συναντήσας τις μετὰ καὶ ἄλλων, Φιλόσοφε χαῖρε, ἔφη. Καὶ ἄμα Τεγγρίο and his companions, directs αὐτῷ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ. Κάγω ἔμπαλιν προσαγορεύσας αὐτὸν, them to the Law of Moses, Τί μάλιστα; ἔφην.— Ο δὲ, Ἐδιδάχθην ἐν Ἄργει, φησίν, ὑπὸ as being far κορίνθον τοῦ Σωκρατικοῦ, ὅτι οὐ δεῖ καταφρονεῖν οὐδὲ ἀμελεῖν any Heathen τῶν περικειμένων τόδε τὸ σχῆμα, ἀλλ' ἐκ παντὸς φιλοφρονεῖσθαι, system of Philosophy.

CHAP. I. 1. $ro\hat{v}$ &vorov. Properly the gymnastic training ground, in which the athletw exercised in winter, so called from the smooth and polished flooring. See Becker's Charicles, I. pp. 393, 343. It served also as a public promenade (Xen. Œcon. II. 15.); and hence the term xystum was applied to the colonnade, or covered terrace, with which the Roman villas were frequently adorned. The word however, is strictly masculine, with $\delta p \dot{\rho} \mu o v$ understood. Stone seats were arranged on either side; and persons frequently availed themselves of the accommodation for the purposes of conversation and philosophical discussion. See c. 9. infra; and Vitruv. Achitect. v. 11. vi. 10. Apollon. V. Philostr. iv. 3. viii. 26.

7. τῶν περικειμένων τόδε τὸ σχῆμα. Justin is mentioned as retaining the philosopher's cloak, or pallium, after his conversion, by Eusebius (E. H. IV. 11.), Jerome (Vir. III. c. 23.), and Photius (Bibl. Cod. 125.); and the same is recorded of other early teachers of Christianity. Probably, as in the present instance, it was found to attract attention, and furnish opportunities for Evangelical instruction. Compare Tertull. de Pall. c. 6. Euseb. E. H. vi. 19. Jerom. de Vir. Ill. c. 20. Greg. Nyss. T. III. p. 534.—An legendum περιειμένων? Hom. II. Ξ. 383. ἔσσαντο περὶ χάροῖ νώροπα χάλκον. Hesiod. Op. D. 539. χλαῖναν περιέσσασθα.

προσομιλείν τε αυτοίς, εί τι όφελος έκ της συνουσίας νένοιτο ή αὐτῷ ἐκείνφ ἡ ἐμοί. 'Αμφοτέροις δὲ ἀγαθόν ἐστι, κᾶν θάτερος ἡ 10 ώφελημένος. Τούτου οὖν χάριν, ὅταν ἴδω τινὰ ἐν τοιούτω σχήματι, ασμένως αὐτῷ προσέρχομαι, σέ τε κατὰ τὰ αὐτὰ ἡδέως νῦν προσείπου οδτοί τε συνεφέπονταί μοι, προσδοκώντες καὶ αὐτοὶ ἀκούσεσθαί τι χρηστον έκ σου.--Τίς δε σύ έσσι φέριστε βροτών; ούτως προσπαίζων αὐτῷ ἔλεγον,--Ο δὲ καὶ τοῦνομά μοι καὶ 15 τὸ γένος ἐξείπεν ἀπλώς. Τρύφων, φησί, καλούμαι είμι δὲ Εβραίος έκ περιτομής, φυγών του νύυ γενόμενου πόλεμου, έν τή Ελλάδι καὶ τῆ Κορίνθφ τὰ πολλὰ διάγων.---Καὶ τί ἄν, ἔφην έγώ, τοσούτον έκ φιλοσοφίας σύ τ' αν ώφεληθείης, όσον παρα τοῦ σοῦ νομοθέτου καὶ τῶν προφητῶν:--Τί γάρ: Οὐχ οἰ 20 φιλόσοφοι περί Θεού τον απαντα ποιούνται λόγον, έκείνος έλεγε, καὶ περὶ μουαρχίας αὐτοῖς καὶ προυοίας (αἶ ζητήσεις γίνουται έκάστοτε; *Η οὐ τοῦτο ἔργον ἐστὶ φιλοσοφίας, ἐξετάζειν περὶ τοῦ θείου; --- Ναί, ἔφην, οὕτω καὶ ἡμεῖς δεδοξάκαμεν. 'Αλλ' οἱ πλείστοι οὐδὲ τούτου πεφροντίκασιν, είτε είς είτε καὶ πλείους 25 είσι θεοί, και είτε προνοούσιν ήμων εκάστου είτε και ού, ώς μηδέν πρός εὐδαιμονίαν της γνώσεως ταύτης συντελούσης άλλα καὶ ήμας έπιχειρούσι πείθειν, ώς του μέν σύμπαντος καὶ αὐτών

13. τίς δὲ σύ ἐσσι, κ. τ. λ. Hom. II. Z. 123. Τίς δὲ σύ ἐσσι, φέσιστε, καταθνητῶν ἀνθρώπων;

16. τὸν νῦν γενόμενον πόλεμον. See Introd. Obs. on Apol. 1. p. 7; and note on c. 31, 22.

23. oi πλείστοι οὐδὰ κ. τ. λ. It would be an endless task to enumerate the different opinions of the philosophers respecting the divine nature and providence. The Stoics, to whom Justin here more particularly alludes, admitted the providential care of the gods in the supervision of human affairs; ita tamen, as Cicero observes (N. D. II. 66.), ut magna curent, parva negligant. Compare Lucian. Icaromenipp. c. 9. Plutarch. de phil. placit. L. 7. Theophil. ad Antol. II. 4. Lactant. II. 3. v. 3. The notion, which Justin further alleges against the Philosophers, that God cared for nations and tribes, but not for individuals, seems to have found its advocates even among Christians. See Jerome's Comm. in Habac. I. 14.

26. $\alpha\lambda\lambda\dot{\alpha}$ $\kappa\dot{\alpha}i$ $\eta\mu\dot{a}s$. This is the reading of both MSS., and correct. Steph. has $\dot{v}\mu\dot{a}s$, which is a manifest error; probably a misprint, though followed by Jebb. Thirlby would read $\tilde{a}\lambda\lambda\omega$ $\delta\dot{\epsilon}$ $\kappa\dot{a}i$.

τών γενών και είδων ἐπιμελεῖται Θεός, ἐμοῦ δὲ καὶ σοῦ οὐκ ἔτι καὶ τοῦ καθ ἔκαστα, ἐπεὶ οὐδ' ἄν ηὐχόμεθα αὐτῷ δι' ὅλης νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Τοῦτο δὲ ὅπη ἀὐτοῖς τελευτῷ, οὐ χαλεπὸν συννοῆσαι 30 ἄδεια γὰρ καὶ ἐλευθερία λέγειν καὶ ἔπεσθαι τοῖς δοξάζουσι ταῦτα, ποιεῖν τε ὅ τι βούλονται καὶ λέγειν, μήτε κόλασιν φοβουμένοις μήτε ἀγαθὸν ἐλπίζουσι τι ἐκ.Θεοῦ. Πῶς γάρ; Οἴ γε ἀεὶ ταὐτὰ ἔσεσθαι λέγουσι, καὶ ἔτι ἐμὲ καὶ σὲ ἔμπαλιν βιώσεσθαι ὁμοίως, μήτε κρείσσονας μήτε χείρους γεγονότας. Ἄλλοι δέ τινες, ὑπο- 35 στησάμενοι ἀθάνατον καὶ ἀσώματον τὴν ψυχήν, οὕτε κακόν τι δράσαντες ἡγοῦνται δώσειν δίκην,—ἀπαθὲς γὰρ τὸ ἀσώματον,—οὕτε ἀθανάτου αὐτῆς ὑπαρχούσης δέονταί τι τοῦ Θεοῦ ἔτι.—Καὶ δς ἀστεῖον ὑπομειδιάσας, Σὰ δὲ πῶς, ἔφη, περὶ τούτων φρονεῖς, καὶ τίνα γνώμην περὶ Θεοῦ ἔχεις, καὶ τίς ἡ σὴ φιλοσοφία; εἰπὲ 40 ἡμῶν.

ΙΙ. Έγω σοι, ἔφην, ἐρῶ, ὅ γέ μοι καταφαίνεται ἔστι γὰρ Justin's enτῷ ὅντι φιλοσοφία μέγιστον κτῆμα καὶ τιμιώτατον Θεῷ, ῷ τε quiries, previous to his προσάγει καὶ συνίστησιν ἡμᾶς μόνη, καὶ ὅσιοι ὡς ἀληθῶς οὖτοι Christianity, εἰσιν, οἱ φιλοσοφία τὸν νοῦν προσεσχηκότες. Τί ποτε δέ ἐστι had led him φιλοσοφία, καὶ οὖ χάριν κατεπέμφθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς Platonic πολλοὺς λέληθεν οὐ γὰρ ἄν Πλατωνικοὶ ήσαν, οὐδὲ Στωϊκοὶ, οὐδὲ system.

- 29. ἐπεὶ οὐδ' ἀν ηὐχόμεθα κ. τ. λ. That is, our prayers, in that case, would be more effectually answered. This seems to be the meaning, though the passage is probably corrupt. See Bp. Kaye's Justin, p. 83.
- 31. λέγειν καὶ ἔπεσθαι. This is scarcely intelligible, and there is probably some corruption in the text. Perionius reads simply ἔπεται. Οf ἔπεσθαι, signifying to reverence, see on Apol. 1. c. 6, 5. Both MSS. exhibit φοβουμένους and ἐλπίζοντας, in the following clause; in which case the reference would be to the infinitive.
- 33. ταὐτά. Vulgo ταὖτα, and afterwards, ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐs ἔμπαλιν. Otto, partly after preceding Editors, has duly corrected the text.
- 35. ἄλλοι δέ τινες. Plato and his followers. See c. 5. Compare also Cic. Tusc. Q. I. 11.
- II. 2. $\vec{\psi}$ $\tau \epsilon$. Sylburg and Jebb propose to cancel the relative, and, placing a comma at $\tau \iota \mu \iota \omega \tau \alpha \tau \circ \nu$, to read $\theta \epsilon \hat{\psi}$ $\tau \epsilon \pi \rho \circ \sigma \alpha \gamma \epsilon \iota$. Compare infra c. 3, 24. In the next clause it has been proposed to read $\delta \lambda \beta \iota \circ \iota$ or $\sigma \circ \phi \circ \iota$; but as Justin here maintains that Philosophy is essentially single, and its object to set up Christianity as the only true system, the common reading is doubtless correct.

Περιπατητικοί, οὐδὲ Θεωρητικοί, οὐδὲ Πυθαγορικοί, μιᾶς οὕσης ταύτης ἐπιστήμης. Οὕ δὲ χάριν πολύκρανος ἐγενήθη, θέλω εἰπεῖν. Συνέβη τοῖς πρώτοις ἀψαμένοις αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἐνδόξοις 10 γενομένοις, ἀκολουθήσαι τοὺς ἔπειτα μηδὲν ἐξετάσαντας ἀληθείας πέρι, καταπλαγέντας δὲ μόνον τὴν καρτερίαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὸ ξένον τῶν λόγων, ταῦτα ἀληθῆ νομίσαι, ἃ παρὰ τοῦ διδασκάλου ἔκαστος ἔμαθεν εἶτα καὶ αὖτοὺς, τοῖς ἔπειτα παραδόντας τοιαῦτα ἄττα καὶ ἄλλα τούτοις προσεοικότα, τοῦτο 15 κληθῆναι τοῦνομα, ὅπερ ἐκαλεῖτο ὁ πατὴρ τοῦ λόγου. Ἐγώ τε κατ ἀρχὰς οὕτω ποθῶν καὶ αὐτὸς συμβαλεῖν τούτων ένί, ἐπέδωκα ἐμαντὸν Στωϊκῷ τινί καὶ διατρίψας ἱκανὸν μετ αὐτοῦ χρόνον, ἐπεὶ οὐδὲν πλέον ἐγίνετό μοι περὶ Θεοῦ,—οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἡπίστατο, οὐδὲ ἀναγκαίαν ἔλεγε ταύτην εἶναι τὴν μάθησιν·—τούτον μὲν ἀπηλ-20 λάγην, ἐπ ἄλλον δὲ ῆκα, Περιπατητικὸν καλούμενον, δριμύν, ὡς ῷετο. Καί μου ἀνασχόμενος οῦτος τὰς πρώτας ἡμέρας, ἡξίου με

7. Θεωρητικοί. Probably the Sceptics or Pyrrhonists, whom A. Gellius (N. A. XI. 5.) describes as Consideratores, qui in quærendo semper considerandoque sunt, et nihil discernunt, nihil constituunt. μιᾶο ούσης τ. ἐπ. The Benedictine editor compares Julian. Orat. VI. p. 184. (ed. Spanheim.): —μηδεὶ ούν ἡμῖν τὴν φιλοσοφίαν εἰς πολλὰ διαιρείτω, μηδεὶ εἰς πολλὰ τεμνέτω, μάλλον δέ μὴ πολλὰς ἐκ μιᾶς ποιείτω· ὤσπερ γὰρ ἀληθεία μία, ούτω δὲ καὶ φιλοσοφία.

έπειτα μισθον ορίσαι, ώς μη ανωφελής ή συνουσία γίγνοιτο ήμιν

- 8. έγενήθη. Vulgo έγεννήθη. The obvious correction is due to Sylburg.
- τοῦτο κληθῆναι ὄνομα, κ. τ. λ. Terent. Bun. 11. 2. 32. Si potis est, tanquam Philosophorum hubent disciplinæ ex ipsis vocabula, parasiti item Gnathonici ut vocentur.
- 22. μισθὸν ὁρίσαι. Both Pagan and Christian writers deprecate the extreme moral depravity, accompanied with the grossest avarice, which characterized the philosophers of Justin's age. Thus Lucian, Icaromenip. cc. 29, 30. Γένος γάρ τι ἀνθρώπων ἐστιν, οὐ πρὸ πολλοῦ τῷ βίῳ ἐπιπολάζον, ἀργόν, φιλόνεικον, κενόδοξον, ὁξύχολον, κ. τ. λ. —Πρὸς μἐν τοὺς μαθητὰς καρτερίαν ἀεὶ καὶ σωφροσύνην ἐπαινοῦσι, καὶ πλούτον καὶ ἡὂονῆς καταπτύουσι, μόνοι δὲ καὶ καθ' ἐαυτοὺς γενόμενοι, τί ἀν λέγοι τις; ὅσα μὲν ἐσθίουσιν, ὅσα δὲ ἀφροδισιάζουσιν, ὅπως δὲ περιλείχουσι τῶν ·όβολῶν τὸν ῥύπον. Pseudo-Clem. Hom. Iv. 9. Τομεν πολλοὺς καὶ τῶν ἐπὶ φιλοσοφία μεγαλοφρονούντων κενοδοξοῦντας, καὶ χρηματισμοῦ χάριν περιβεβλημένους τὸν τρίβωνα, καὶ οὐκ αὐτῆς ἀρετῆς ἔνεκεν οἴπερ, ἐἀν μὴ εὐρωσι δὶ ὁ φιλοσοφοῦσιν, ἐπὶ τὸ χλευάζειν τρέπονται. Tatian. Orat. c. Grœc. c. 19. Οἱ παρ' ὑμῶν φιλόσοφοι τοσοῦτον ἀποδέουσι τῆς

καὶ αὐτὸν ἐγῶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν κατέλιπον, μηδὲ φιλόσοφον οίηθεις όλως. Της δε ψυχής έτι μου σπαργώσης ακούσαι το ίδιον καὶ τὸ ἐξαίρετον τῆς φιλοσοφίας, προσηλθον εὐδοκιμοῦντι μάλιστα 25 Πυθαγορείω, ανδρί πολύ έπι τη σοφία φρονούντι. Κάπειτα ώς διελέχθην αὐτώ, βουλόμενος ἀκροατής αὐτοῦ καὶ συνουσιαστής γενέσθαι, Τί δαί; ωμίλησας, έφη, μουσική καὶ αστρονομία καὶ γεωμετρία; *Η δοκείς κατόψεσθαί τι των είς εὐδαιμονίαν συντελούντων, εὶ μὴ ταῦτα πρώτον διδαχθείης, ἃ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τών 30 αλσθητών περισπάσει, καλ τοίς νοητοίς αὐτην παρασκευάσει χρησίμην, ώστε αὐτὸ κατιδεῖν τὸ καλὸν καὶ αὐτὸ ὅ ἐστιν ἀγαθόν; Πολλά τε έπαινέσας ταῦτα τὰ μαθήματα, καὶ ἀναγκαῖα εἰπών, ἀπέπεμπέ με, ἐπεὶ αὐτῶ ώμολόγησα μὴ εἰδέναι. Ἐδυσφόρουν ουν, ώς τὸ εἰκός, ἀποτυχών τῆς ἐλπίδος, καὶ μᾶλλον ἢ ἐπίστασ-35 θαί τι αὐτὸν ψόμην πάλιν τε τὸν χρόνον σκοπῶν, ὃν ἔμελλον έκτρίβειν περὶ έκεῖνα τὰ μαθήματα, οὐκ ἡνειχόμην εἰς μακρὰν αποτιθέμενος. 'Εν αμηχανία δέ μου όντος, έδοξέ μοι καὶ τοις Πλατωνικοίς εντυχείν πολύ γάρ και τούτων ην κλέος. Και δη νεωστι επιδημήσαντι τη ήμετερα πόλει συνετώ ανδρί, και πρού- 40

ἀσκήσεως (τῆς αὐταρκείας), ὥστε παρὰ τοῦ 'Ρωμαίων βασιλέως ἐτησίους χουσοῦς ἐξακοσίους λαμβάνειν τινὰς εἰς οὐδέν χρήσιμον, ὁπως μηδὲ τὸ γένειον δωρεὰν καθείμενον αὐτῶν ἔχωσι. Sec also Dio. Cass. H. R. LXXI. 31. J. Capit. Vit. M. Anton. c. 23. Philostr. V. Apoll. 1. 5. 11. 12. Lucian. Herm. cc. 9. 11. 16. Nigrin. c. 25. Timon. c. 54. Piscat. c. 34. Icarom. cc. 5. 21. 31.

28. ωμίλησας μουσική κ. τ. λ. Music, Arithmetic, Astronomy, and Geometry, were regarded as essential branches of instruction in the schools of the Pythagoreaus; and hence Lucian (Vit. Auct. c. 27.) humorously offers one of the sect for sale with the following catalogue of his accomplishments: —ἀριθμητικήν, ἀστρονομίων, τερατείαν, γεωμετρίαν, μουσικήν, γοητείαν. That Pythagoras himself was deeply read in these sciences, and taught them to his disciples, is related by his biographers Diogenes and Iamblichus. Origen also (Epist. ad Gregor. c. 1.) recommends astronomy, music, grammar, and rhetoric, as necessary aids to the study of Philosophy; and Eusebius speaks thus of him in H. E. vi. 18. εἰσῆγέ τε γαρ ὅσους εὐφνως ἔχοντας ἕωρα καὶ ἐπὶ τὰ φιλόσοφα μαθήματα, γεωμετρίαν, καὶ ἀριθηητικήν, καὶ τὰ ἄλλα προπαιδεύματα παραδιδούς.

40. ἐπιδημήσαντι τῷ ἡμετέρα πόλει σ. a. It is a question whether Justin here speaks of his native city, Flavia Neapolis; or of the place of his present conference with Trypho, Ephesus. It was in either case the scene of his conversion also; and it has been therefore argued that his solitary walk, οὐ μακράν

χοντι έν τοις Πλατωνικοις, συνδιέτριβον ώς τὰ μάλιστα, καὶ προέκοπτον, καὶ πλειστον ὅσον ἐκάστης ἡμέρας ἐπεδίδουν. Καί με ἡρει σφόδρα ἡ τῶν ἀσωμάτων νόησις, καὶ ἡ θεωρία τῶν ἰδεῶν ἀνεπτέρου μοι τὴν φρόνησιν, ὀλίγου τε ἐντὸς χρόνου ιμην σοφὸς 45 γεγονέναι, καὶ ὑπὸ βλακείας ἡλπιζον αὐτίκα κατόψεσθαι τὸν Θεόν τοῦτο γὰρ τέλος τῆς Πλάτωνος φιλοσοφίας.

stranger endeavours to convince Justin that Philosophy had signally failed, in seeking, by the aid of reason alone, to acquire a knowledge of the Deity-

A venerable

ΙΙΙ. Καί μου οὕτως διακειμένου, ἐπεὶ ἔδοξέ ποτε πολλης ηρεμίας ἐμφορηθηναι, καὶ τὸν τῶν ἀνθρώπων ἀλεεῖναι πάτον) ἐπορευόμην εἴς τι χωρίον οὐ μακρὰν θαλάσσης. Πλησίον δέ μου γενομένου ἐκείνου τοῦ τόπου, ἔνθα ἔμελλον ἀφικόμενος πρὸς ἐμαυτῷ ἔσεσθαι, παλαιός τις πρεσβύτης, ἰδέσθαι οὐκ εὐκαταφρόνητος, πρᾶον καὶ

 $\theta a\lambda a\sigma\sigma\eta s$ (c. 3.), does not agree with the situation of the former city, which lay about five miles inland. But surely this was no great distance to proceed in search of a retired spot, for the purpose of studious meditation. The Benedictine editor, without any reason beyond conjecture, supposed that Alexandria is intended. With respect to his Platonic instructor, Bp. Pearson suggests that he may have been Maximus Tyrius, who was in high repute as a sophist and Platonic philosopher in the early part of the second century.

43. ἥρει. Captivated; from αἰρεῖν. So in Orat. ad Græc. c. 5. ταῦτά με εἶλε, τό τε τῆς παιδείας ἔνθεον καὶ τὸ τοῦ λόγου δυνατόν. The vulgar rending ἤρει, which R. Stephens supposed to be put, by syncope, for ἤρεσκε, is manifestly incorrect. Of the dectrine of *Ideas*, see the Treatise of *Apuleius*, and the Life of Plato in Diog. Laert.

44. ἀνεπτέρου μοι την φρ. Gave wings to my understanding. A favourite expression with the Platonists.

46. τοῦτο γάρ τέλος τῆς Π. φ. Angustine also has maintained the superiority of the Platonic Philosophy, as being directed to the contemplation of God, rather than any object of minor importance, whether mental or bodily, in Civ. D. VIII. 8. Cedant igitur hi omnes illis philosophis, qui non discrumt beatum hominem fruentem corpore vel fruentem animo, sed fruentem Deo: non sicut corpore vel seipso animus, aut sicut amico amicus, sed sicut luce oculus. Compare cc, 4, 12, Of the estimation in which Plato was held by Justin, see Introd. to Apol. I. p. 12.

III. 1. ἡρεμίας. Quiet. Compare Plat. Gorg. p. 527. B. Thirlby's conjecture, ἐρημίας, is less expressive, as well as less suitable with the verb ἀμφορεϊσθαι, to indulge in. See Herod. I. 55.

2. τον των ανθρώπων α. π. This is imitated from Hom. Il. Z. 202.

5. παλαιός τις πρεσβύτης. See Introd. to Apol. 1. p. 3. n. 7. Thirlby suggests that Justin wrote πόλιός τις πρεσβ. in imitation of his master Plato, who speaks of a πρεσβύτην, σφόδρα πολιόν, καλόν δὲ καὶ ἀγαθὸν τὴν ὄψιν (Parmen.

σεμνὸν ἦθος ἐμφαίνων, ὀλίγον ἀποδέων μου παρείπετο. 'Ως δὲ ἐπεστράφην εἰς αὐτόν, ὑποστὰς ἐνητένισα δριμύτερον αὐτῷ. Καὶ ὅς, Γνωρίζεις με; ἔφη.— Ἡρνησάμην ἐγώ.— Τί οὖν, μοι ἔφη, οὕτως με κατανοεῖς;— Θανμάζω, ἔφην, ὅτι ἔτυχες ἐν τῷ αὐτῷ μοι γενέσθαι' οὐ γὰρ προσεδόκησα ὄψεσθαί τινα ἀνδρῶν ἐνθάδε. 10 — 'Ο δέ, Οἰκείων τινῶν, φησί μοι, πεφρόντικα. Οὕτοι δέ μοί εἰσιν ἀπόδημοι' ἔρχομαι οὖν καὶ αὐτὸς σκοπήσων τὰ περὶ αὐτοὺς, εἰ ἄρα φανήσονταί ποθεν. Σὰ δὲ τί ἐνθάδε; ἐμοὶ ἐκεῖνος.— Χαίρω, ἔφην, ταῖς τοιαύταις διατριβαῖς,—ἀνεμπόδιστος γάρ μοι ὁ διάλογος πρὸς ἐμαυτὸν γίνεται,—μὴ ἐναντία δρώσαις ὡσανεί' φιλο- 15 λογία τε ἀνυτικώτατά ἐστι τὰ τοιάδε χωρία.— Φιλολόγος οὖν τις εῖ σύ, ἔφη, φιλεργὸς δὲ οὐδαμῶς οὐδὲ φιλαλήθης, οὐδὲ πειρᾶ πρακτικὸς εῖναι μᾶλλον ἡ σοφιστής;— Τί δ' ἄν, ἔφην ἐγώ, τούτου μεῖζον ἔργον ἄν τις ἐργάσαιτο, τοῦ δεῖξαι μὲν τὸν λόγον ἡγεμο-

p. 72. T. x. cd. Bip.). To this Otto replies, that he may as fairly be supposed to have followed Homer. Thus we have in Od. M. 432. παλαιός γέρων. T. 346. παλαιή γρηψε.

15. μἢ ἐναντία ἔρώσαις ώσανεί. The participle ἔρώσαις manifestly agrees with ἔιατριβαίς, from which it is so violently separated by the intervening clause, that, although Justin is by no means remarkable for a strict attention to accuracy, it is here at least more than probable that some transcriber has not only introduced a gloss from the margin, but inserted it, perhaps casually, in the wrong place. This is rendered more probable by the singular position of the adverb ώσανεί at the termination of the clause. Sylburg and others would transpose the passage: ἔτατριβαίς, ώσανεί μὴ ἐναντία ἔρώσαις ἀνεμπόδιστος γάρ κ. τ. λ.

16. φιλολόγος οὖν τις κ. τ. λ. The word λόγος signifies both speech and reason. See on Apol. 1. c. 5, 18. Hence though Justin had the latter sense in view, the stranger made it convenient to understand him in the former, with the intention of opening up a wider field of instruction. Tertullian has drawn a very similar contrast between a philosopher and a Christian, in Apol. c. 46. Quid adeo simile philosophus et Christianus, Græciæ discipulus et cæli; famæ negotiator et salutis, verborum et factorum operator, rerum ædificator et destructor, interpolator erroris et integrator veritatis, furator ejus et custos? Compare also Athenag. Legat. c. 11. Minuc. F. Oct. c. 38. Cyprian. de Patient. c. 3. Epiphan. Ancor. c. 107.

19. ἔργον. Both MSS. have ἀγαθόν. It is needless to observe that the entire context not only justifies, but absolutely calls for the emendation of Thirlby, which is adopted by Otto. On the other hand, the conjecture of the same critic, of διώξαι for δεῖξαι, is as completely unfortunate.

- 20 νεύοντα πάντων, συλλαβόντα δὲ καὶ ἐπ' αὐτῷ ὀχούμενον καθορῷν τὴν τῶν ἄλλων πλάνην καὶ τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα, ώς οὐδὲν ὑγιὲς δρῶσιν οὐδὲ Θεῷ φίλον; "Ανευ δὲ φιλοσοφίας καὶ ὀρθοῦ λόγου οὐκ ἄν τῷ παρείη φρόνησις. Διὸ χρὴ πάντα ἄνθρωπον φιλοσοφεῖν, καὶ τοῦτο μέγιστον καὶ τιμιώτατον ἔργον ἡγεῖσθαι, τὰ 25 δὲ λοιπὰ δεύτερα καὶ τρίτα, καὶ φιλοσοφίας μὲν ἀπηρτημένα μέτρια
- 25 δὲ λοιπὰ δεύτερα καὶ τρίτα, καὶ φιλοσοφίας μὲν ἀπηρτημένο μέτρια καὶ ἀποδοχῆς ἄξια, στερηθέντα δὲ ταύτης καὶ μὴ παρεπομένης τοῖς μεταχειριζομένοις αὐτὰ φορτικὰ καὶ βάναυσα.—— Ἡ οὖν φιλοσοφία εὐδαιμονίαν ποιεῖ; ἔφη ὑποτυχῶν ἐκεῖνος.—— Καὶ μάλιστα, ἔφην ἐγώ, καὶ μόνη.—— Τί γάρ ἐστι φιλοσοφία, φησί, καὶ τίς ἡ
- 30 εὐδαιμονία αὐτῆς; εἰ μή τι κωλύει φράζειν, φράσον.——Φιλοσοφία μέν, ῆν δ' ἐγώ, ἐπιστήμη ἐστὶ τοῦ ὅντος, καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἐπίγνωσις· εὐδαιμονία δὲ, ταῦτης τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς σοφίας γέρας.—
 Θεὸν δὲ σὰ τί καλεῖς; ἔφη.——Τὸ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως αἰεὶ ἔχον, καὶ τοῦ εἶναι πᾶσι τοῖς ἄλλοις αἴτιον, τοῦτο δή ἐστιν 35 ὁ Θεός. Οὕτως ἐγὼ ἀπεκρινάμην αὐτῷ· καὶ ἐτέρπετο ἐκεῖνος
- 35 ο Θεός. Οὐτως έγω άπεκρινάμην αὐτῷ καὶ ἐτέρπετο ἐκείνος ἀκοίων μου, οὕτως τέ με ἤρετο πάλιν.— Ἐπιστήμη οὐκ ἔστι κοινὸν ὄνομα διαφόρων πραγμάτων; Εν τε γὰρ ταῖς τέχναις ἀπάσαις ὁ ἐπιστάμενος τούτων τινὰ ἐπιστήμων καλείται, ἔν τε στρατηγικῆ καὶ κυβερνητικῆ καὶ ἰατρικῆ ὁμοίως ἔν τε τοῖς θείοις 40 καὶ ἀνθρωπείοις οὐχ οὕτως ἔχει. Ἐπιστήμη τίς ἐστιν ἡ παρέχουσα
 - 20. συλλαβόντα δὲ καὶ ἐπ' αὐτῷ ἀχούμενον κ.τ.λ. This idea is borrowed from Plato, who lays it down as a philosophic maxim, τὸν βέλτιστον τῶν ἀνθρωπίνων λόγων λαβόντα καὶ δυσεξελεγκτότατον, ἐπὶ τούτου ἀχούμενον ὡς ἐπὶ σχεδίας, κινδυνεύοντα διαπλεύσαι τὸν βίον, εἰ μή τις δύναιτο ἀσφαλέστερον καὶ ἀκινδυνότερον ἐπὶ βεβαιστέρου ἀχήματος, ἢ λόγου θείου τινός, διαπορευθήναι. (Phæd. p. 85. T. I. ed. Bip.).
 - 24. τοῦτο μέγιστον καὶ τιμιώτατον ἔργ. ήγ. Thus again Plato in his Timœus: -Φιλοσοφίας μεῖζον ἀγαθὸν οὐδ' ἢλθεν, οὐδ' ἤξει πότε, τῷ θνητῷ γένει δωρηθὲν ἐκ θεῶν. Compare Clem. Alex. Strom. IV. 8. 62. Origen c. Cels. I. 9.
 - 26. μή παρεπομένης. Repeat ταύτης, in the genitive absolute.
 - 27. η οὖν φιλοσοφία κ. τ. λ. Codd. Reg. Clar. ei οὖν φιλ. eὐδ. π.; έφη οὐχ ο τυχών ἐκεῖνοs. And in the margin:—οῖμαι οὕτως ἀν εῖη κάλλιον Ἡ οὖν φιλ. κ. τ. λ., as in the text; except that the article η is substituted for η. This last was the suggestion of Sylburg: the marginal reading has been adopted from Stephens downward.
 - 37. ἔν τε γὰρ ταῖς τέχναις κ. τ. λ. In most Edd. the punctuation is sadly perplexed and unsatisfactory. That of Otto has accordingly been adopted.

αὐτῶν τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῶν θείων γνῶσιν, ἔπειτα τῆς τούτων θειότητος καὶ δικαιοσύνης ἐπίγνωσιν: Καὶ μάλα, ἔφην. Τί ούν; Όμοίως έστιν ἄνθρωπον είδεναι και Θεόν, ώς μουσικήν, και άριθμητικήν, καὶ ἀστρονομίαν, ή τι τοιούτον; --- Οὐδαμώς, ἔφην. --- Οὐκ ὀρθώς ἄρα ἀπεκρίθης ἐμοί, ἔφη ἐκεῖνος αἱ μὲν γὰρ ἐκ 45 μαθήσεως προσγίνονται ήμιν ή διατριβής τινός, αί δε έκ του ιδέσθαι παρέγουσι την επιστήμην. Εί γε σοι λέγοι τις ὅτι ἐστὶν ἔν Ἰνδία ζώου φυήν ούχ όμοιον τοῖς άλλοις πάσιν, άλλὰ τοῖον ή τοῖον, πολυειδές καὶ ποικίλου, οὐκ αν πρότερον είδείης η ίδοις αὐτό, άλλ' οὐδέ λόγον αν έχοις είπειν αὐτοῦ τινα, εί μη ἀκούσαις τοῦ ἐωρακότος. 50 - Οὐ γάρ, φημί. - Πῶς οὖν αν, ἔφη, περὶ Θεοῦ ὀρθῶς Φρονοίεν οι φιλόσοφοι, ή λέγοιέν τι άληθές, επιστήμην αὐτοῦ μή έχουτες, μηδε ιδόντες ποτε ή ακούσαντες;---'Αλλ' οὐκ ἔστιν όφθαλμοῖς, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῖς, πάτερ, ὁρατὸν τὸ θεῖον ώς τὰ ἄλλα ζωα, άλλα μόνω νω καταληπτόν, ως φησι Πλάτων και έγω πεί- 55 θομαι αὐτῶ.

IV. Έστιν οὖν, φησί, τῷ νῷ ἡμῶν τοιαύτη τις καὶ τοσαύτη The soul, unδύναμις, ἡ μὴ τὸ δν δι αἰσθήσεως ἔλαβεν; ΤΗ τὸν Θεὸν ἀν- ted by the Host

The soul, unless illuminated by the Holy Spirit, is of itself incapable of attaining to the mental vision of God

47. év 'Ivcia. Plin. N. H. vII. 2. Præcipue India Æthiopumque tractus ble of attaining to the miraculis scatent.

51. πῶς οὖν ἀν περὶ Θεοῦ κ. τ. λ. Cohort. ad Græc. c. 5. ἀδύνατον τοὺς τὰ of God. οὕτω μέγαλα καὶ θεῖα μὴ παρὰ τινῶν εἰδότων μεμαθηκότας, ἡ αὐτοὺς εἰδάναι, ἡ ἐτέρους δύνασθαι διδάσκευ ὀρθῶς. Compare also c. 8. Hence Justin was wont to argue that, whatever notions of true religion were entertained by the Philosophers, they were necessarily acquired by divine illumination. See on Apol. 1. c. 5, 18; and Compare Dial. Tryph. cc. 4. 7. 93.

54. $\pi\acute{a}\tau e\rho$. A little of respect, elicited by the venerable appearance of Justin's instructor, and by no means redundant, as Perionius believed. $\tau a \ \ \acute{a}\lambda\lambda\alpha$ $\zeta \ddot{\omega}a$. Probably the adjective is merely a pleonasm. See on Apol. 1. c. 6, 5. At the same time Justin, before his conversion, would only have followed his master Plato in applying the term $\zeta \ddot{\omega} o \nu$ to the deity. Thus he says in Tim. p. 403. (T. ix. ed. Bip.): $-\pi \hat{a}\nu \ \gamma \dot{\alpha}\rho$ ov $\dot{\nu}$, $\ddot{\nu}$ $\dot{\tau}$ $\dot{\tau}$

IV. 2. $\dot{\eta}$ μη τὸ δυ δι' αἰσθήσεως ἔλαβεν; Vulgo $\ddot{\delta}$ μη τάχιον κ. τ.λ. Otto, after the Benedictine editor, reads $\ddot{\eta}$ μη τάχιον κ. τ.λ. The correction is a sure guide, but yet not adequate to the extent required, in order to render the passage intelligible. To effect this, τάχιον must also be changed into τὸ $\ddot{\upsilon}$ υ, as clearly

θρώπου νοῦς ὄψεταί ποτε, μὴ ἀγίω πνεύματι κεκοσμημένος;
Φησὶ γὰρ Πλάτων, ἦν δ' ἐγώ, αὐτὸ τοιοῦτον εἶναι τὸ τοῦ νοῦ δ ἄμμα, καὶ πρὸς τοῦτο ἡμῖν δεδόσθαι, ὡς δύνασθαι καθορᾶν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ δν εἰλικρινεῖ αὐτῷ ἐκείνω, δ τῶν νοητῶν ἀπάντων ἐστὶν αἴτιον, οὐ χρῶμα ἔχον, οὐ σχῆμα, οὐ μέγεθος, οὐδε οὐδὲν ὧν ὀφθαλμὸς βλέπει ἀλλά τι δν τοῦτ αὐτό, φησί, δν ἐπέκεινα πάσης οὐσίας, οὖτε ἡτὸν οὕτε ἀγορευτόν, ἀλλὰ μόνον καλὸν καὶ ἀγαθόν, 10 ἐξαίφνης ταῖς εὖ πεφυκυίαις ψυχαῖς ἐγγινόμενον διὰ τὸ συγγενὲς καὶ ἔρωτα τοῦ ἰδέσθαι.
Τίς οὖν ἡμῖν, ἔλεγε, συγγένεια πρὸς τὸν Θεόν ἐστιν; Ἡ καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ἀθάνατός ἐστι, καὶ αὐτοῦ

indicated by Justin's answer; and $\hat{\eta}$ into $\hat{\eta}$. There is a manifest reference to the notion that all ideas originate in sensation; which, as Thirlby observes, is not altogether so modern an opinion, as some have believed. That human reason is itself incapable of comprehending the divine perfections, which is implied in the latter part of the stranger's question, is constantly maintained by the Fathers. Thus Lactant. Inst. Div. III. 1. Loqui potuerunt Philosophi, ut homines eruditi; vere autem loqui nullo modo, quia veritatem non didicerant ab eo, qui ejus potens est. See also Theophil. ad Antol. III. 2. Iren. Hær. Iv. 20. 6. 8. Clem. Strom. vI. 18. 165. Origen. c. Cels. vII. 42.

4. φησὶ γὰρ Πλάτων, κ.τ.λ. Plat. Phædon. p. 149. (T. 1. ed. Bip.):— ΤΑρ΄ οὖν ἐκείνος ἀν τοῦτο ποιήσειε καθαρώτατα, ὅστις ὅτι μάλιστα αὐτῷ τῷ διανοία τοι ἐψ΄ ἔκαστον, μήτε την ὅψιν παρατιθέμενος ἐν τῷ διανοεῖσθαι, μήτε τινὰ ἄλλην αἴσθησιν ἐφέλκων μηδεμίαν μετὰ τοῦ λογισμοῦ, ἀλλ', αὐτῆ καθ' αὐτῆ ν ἐλικρινεῖ τῷ διανοία χρώμενος, αὐτὸ καθ' αὐτὸ εἰλικρινεῖ τῷ διανοία χρώμενος, αὐτὸ καθ' αὐτὸ εἰλικρινεὰ ἔκαστον ἐπιχειροῦ θηρεὐειν τῶν ὅντων κ. τ. λ.; ἄρ' οὐχ οὖτός ἐστιν, ὧ Σώκρατες, εἴπερ τις ἄλλος, ὁ τευξόμενος τοῦ ὅντος; It must be borne in mind that the Platonic notions advanced by Justin with respect to the divine nature and existence, the soul, and the doctrine of a metempsychosis, are referable to the period antecedent to his conversion; and that the questions of his instructor are merely put hypothetically, with the intention of drawing from Justin an acknowledgement that they are untenable.

3. ἀλλά τι ο̂ν κ. τ. λ. But that this same being (ο̂ν), he continues, is something beyond all substance, &c. Supply είναι from the preceding member. Thirlby and others have proposed various emendations; but the received text is quite as perspicuous and accurate as may be expected from Justin's ordinary attention to such matters. It is therefore only necessary to notice the substitution, after Otto, of φησί for φημί, which marks the clause as a continuation of Plato's sentiments, though found in another part of his works. Justin seems to refer to de Repub. p. 120. (T. VII. ed Bip.):—οὐκ οὐσίας ὅντος τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἔτι ἐπέκεινα τῆς οὐσίας, πρεσβείφ καὶ δυνάμει ὑπερέχοντος.

εκείνου τοῦ βασιλικοῦ νοῦ μέρος; 'Ως δὲ ἐκείνος ὁρᾶ τὸν Θεόν, ούτω καὶ ἡμῖν ἐφικτὸν τῷ ἡμετέρω νῷ συλλαβεῖν τὸ θεῖον καὶ τούντευθεν ήδη ευδαιμονείν: Πάνν μεν οδν, έφην. Πάσαι 15 δ' αὐτὸ διὰ πάντων αἱ ψυχαὶ χωροῦσι τῶν ζώων, ἡρώτα, ἡ ἄλλη μεν ανθρώπου, άλλη δε ίππου καὶ όνου:---Ούκ, αλλ' αἱ αὐταὶ έν πασίν είσιν, απεκρινάμην, "Οψονται άρα, φησί, και ἵπποι καὶ ὄνοι, ἢ εἶδόν ποτε τὸν Θεόν; ---Οὔκ, ἔφην οὐδὲ γὰρ οἱ πολλοί των ανθρώπων, εί μή τις έν δίκη βιώσαιτο, καθηράμενος 20 7 δικαιοσύνη καὶ τῆ ἄλλη ἀρετῆ πάση. Οὐκ ἄρα, ἔφη, διὰ τὸ συγγενες όρα τον Θεον, ουδ' ότι νους έστίν, άλλ' ότι σώφρων και δίκαιος. --- Ναί, ἔφην, καὶ διὰ τὸ ἔχειν ῷ νοεῖ τὸν Θεόν.---Τί οὖν; άδικοῦσί τινα αίγες ἢ πρόβατα; Οὐδέν οὐδένα, ἦν δ' ἐγώ. --- Όψοντα, ἄρα, φησί, κατὰ τὸν σὸν λόγον καὶ ταῦτα τὰ ζῶα; 25 ---Ού τὸ γὰρ σῶμα αὐτοῖς, τοιοῦτον δν, ἐμπόδιόν ἐστιν.---Εὶ λάβοιεν φωνήν τὰ ζωα ταῦτα, ὑποτυχων ἐκεῖνος, εὖ ἴσθι ὅτι πολύ αν εύλογωτερον έκεινα τω ήμετέρω σωματι λοιδοροίντο νύν δ' ἐάσωμεν οῦτω, καί σοι ώς λέγεις συγκεχωρήσθω. Ἐκεῖνο δέ μοι είπε, εως εν τώ σώματι εστιν ή ψυχή βλέπει, ή απαλλαγείσα 30 τούτου; Καὶ εως μέν έστιν έν ανθρώπου είδει, δυνατόν αὐτη,

13. τοῦ βασιλικοῦ νοῦ μέρος. Plat. Phileb. p. 248. (T.IV. ed. Bip.):—οὐκοῦν ἐν μὲν τῷ τοῦ Διὸς, ἔρεῖς, φύσει βασιλικὴν μὲν ψυχὴν, βασιλικὸν δὲ νοῦν ἐγγίγνεσθαι; Apuleius in Pymand. p. 192. Mens quidem ex ipsa Dei essentia, si qua est ejus essentia, nascitur. Tatian also observes that Man obtains immortality by imbibing a portion of God (Θεοῦ μοίραν). See Kaye's Justin, p. 177.

16. $a\dot{v}\tau\dot{o}$. Scil. $\tau\dot{o}$ θεῖον. Vulgo $a\dot{v}\tau\hat{\phi}$, which most editors have agreed in removing it from the text.

26. τὸ γὰρ σῶμα κ. τ. λ. Plutarch de placitis Philos. v. 20. Πυθαγόρας καὶ Πλάτων λογικὰς μὲν εἶναι καὶ τῶν ἀλόγων ζώων καλουμένων τὰς ψυχὰς λέγουσι, οὐ μὴν λογικῶς ἐνεργούσας παρὰ τὴν δυσκρασίαν τῶν σωμάτων καὶ τὸ μὴ ἔχειν φραστικόν.

31. ἐν ἀνθρώπου εἴδει. Plato in Phædon. T. I. p. 165. τοῦτο δὲ ἀδύνατον, εἰ μὴ ἢν που ἡμῶν ἡ ψυχὴ πρὶν ἐν τῷδε τῷ ἀνθρωπίνῳ εἴδει γενέσθαι. Ibid. p. 173. ἦσαν ἄρα αἰ ψυχαὶ καὶ πρότερον, πρὶν εἰναι ἐν ἀνθρώπου εἰδει. Ibid. p. 209. εἶναι τὴν ψυχὴν πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπου εἶδός τε καὶ σῶμα ἀψικέσθαι. Phædr. T. x. p. 326. διάγουσιν ἀξίως οὖ ἐν ἀνθρώπου εἴδει ἐβίωσαν βίου. ΤΗΙΒΙΒΥ.

φημί, έγγενέσθαι διά τοῦ νοῦ, μάλιστα δὲ ἀπολυθείσα τοῦ σώματος, καὶ αὐτὴ καθ ἐαυτὴν γενομένη, τυγγάνει οδ ἤρα πάντα του χρόνου πάντως.-- Η και μέμνηται τούτου πάλιν έν ανθρώ-35 πω γενομένη; Ου μοι δοκεί, έφην. Τι ουν όφελος ταίς ίδούσαις, ή τί πλέον του μή ιδύντος ὁ ιδών έχει, εί μηδε αὐτὸ τοῦτο ὅτι εἶδε μέμνηται; Οὐκ ἔχω εἰπεῖν, ἢν δ' ἐγώ. Αἱ δε ἀνάξιαι ταύτης της θέας κριθείσαι τί πάσχουσιν; ἔφη.---Είς τινα θηρίων ένδεσμεύονται σώματα, καὶ αὕτη έστὶ κόλασις 40 αὐτῶν. Οἴδασιν οὖν ὅτι διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐν τοιούτοις είσι σώμασι, και ὅτι ἐξήμαρτόν τι: Οὐ νομίζω. Οὐδὲ ταύταις άρα ὄφελός τι της κολάσεως, ώς ξοικεν άλλ' οὐδε κολάζεσθαι αὐτὰς λέγοιμι, εὶ μὴ ἀντιλαμβάνονται τῆς κολάσεως.--Οὐ γάρ. --- Ούτε ούν όρωσι του Θεον αί ψυχαί, ούτε μεταμείβουσιν είς 45 έτερα σώματα ήδεσαν γάρ αν ότι κολάζονται ούτως, καὶ έφοβούντο αν και τὸ τυχὸν εξαμαρτεῖν ὕστερον. Νοείν δε αὐτὰς δύνασθαι ότι έστι Θεός, καὶ δικαιοσύνη καὶ εὐσέβεια καλὸν, κάγω συντίθεμαι, έφη, Ορθώς λέγεις, είπου.

32. έγγενέσθαι. Understand τοιαύτην δύναμιν, scil. τοῦ Θεον βλέπειν.

— μάλιστα δὲ ἀπολυθεῖσα κ.τ.λ. Plato in Phædon. Τ. I. 150. "Εως ἀν τὸ σῶμα ἔχωμεν, καὶ ξυμπεφυρμένη ἢ ἡμῶν ἡ ψυχή μετὰ τοῦ τοιούτου κακοῦ, οὐ μή ποτε κτησώμεθα ἰκανῶς οὖ ἐπιθυμοῦμεν.....'Δλλὰ τῷ ὅντι ἡμῖν δέδεικται ὅτι, εἰ μέλλομέν ποτε καθαρῶς τι εἴσεσθαι, ἀπαλλακτέον αὐτοῦ, καὶ αὐτῆ τῷ ψυχῷ θεατέον αὐτα τὰ πράγματα' καὶ τότε, ὡς ἐοικεν, ἡμῖν ἔσται οὖ ἐπιθυμοῦμέν τε καὶ φαμεν ἐρασταὶ εἶναι φρόνησις, ἐπειδὰν τελευτήσωμεν, ὡς ὁ λόγος σημαίνει, ζῶαι δ' οὖ....Τότε γὰρ αὐτή καθ' αὐτήν ἔσται ἡ ψυχὴ χωρὶς τοῦ σώματος, πρότερον δ' οὖ. Ibid p. 154. Οὐ πολλή ἀν ἀλογία εἰη, εἰ μή ἄσμενοι ἐκεῖσε ἴοιεν, οἱ ἀφικομένοις ἐλπίς ἐστιν οὖ διὰ βίου ἡρων τυχεῖν; ΤΗΙΚΙΒΥ. The Edd. and Cod. Reg. give πάντων. Cod. Clar. πάντα. Pearson's emendation, πάντω, accords with ἰκανῶς in the first of the above citations.

39. εἴs τινα θηρίων κ. τ. λ. Apul. Pymand. p. 185. Revoluto autem itinere in reptilia præcipitantur: hæc utique adjudicatio pænaque est animæ malæ. Of the Pythagoræan and Platonic Metempsychosis, see Plat. Phæd. T. I. p. 184. sqq. Tom. T. Ix. p. 327. sq. Lactant. Instt. Div. III. 18. Epiphan. Hær. 7. Ovid. Met. xv.

45. ἄδεσαν. So both the MSS. Thirlby and others would read ἄδεισαν, but though this is the more common termination of the 3 pl. plusqp. in the later writers, the other form sometimes occur; as ἐστήκεσαν in Rev. vii. 11. The vulgar reading ἤδοσαν is certainly incorrect; for the 3 pl. imperf. would be εἶδοσαν,

V. Οὐδὲν οὖν ἴσασι περὶ τούτων ἐκείνοι οἱ φιλόσοφοι οὐδὲ Although the γαρ δ τί ποτέ έστι ψυχή έχουσιν είπειν. Οὐκ έοικεν. soul is admitted to Οὐδὲ μὴν ἀθάνατον χρη λέγειν αὐτήν ὅτι εἰ ἀθάνατός ἐστι, καὶ be immortal, αγέννητος δηλαδή. — 'Αγέννητος δὲ καὶ ἀθάνατός ἐστι κατά necessarily τινας λεγομένους Πλατωνικούς. -- "Η καὶ τον κόσμον σὰ ἀγέν- nature, but νητον λέγεις; --- Είσιν οι λέγοντες, ου μέντοι γε αυτοις συγ- by the gift κατατίθεμαι έγώ.--'Ορθώς ποιών. Τίνα γὰρ λόγον έχει, σώμα

as in Niceph. Greg. vi. 5. With respect to the venerable stranger's argument, it is adopted by Irenæus (Hær. 11. 33. 1.): -Si enim ob hoc emittebantur animæ, uti in omni fierent operatione, oportebat eos meminisse eorum quæ ante facta sunt, uti ea quæ deerant adimplerent, et non circa eadem semper volutantes continuatim miserabiliter laborarent. Compare Tertull. de Anim. c. 31. Clem. Alex. Ecl. Prophet. c. 17.

- V. 1. ovočev ovvi ragu K. T. A. So in Cohort, ad Greec, c. 6. ori ov de d περί της ένταθθα άνθρωπίνης ψυχής αὐτοῖς συμφωνήσει λόγος, δήλον άπό των ύφ' έκατέρων αὐτῶν περὶ αὐτῆς λεγθέντων. Compare also c. 7.
- 3. οὐδὲ μὴν ἀθάνατον κ. τ. λ. Mr. Nelson observes, that when the early Fathers assert that the soul is not properly immortal, the expression must not be rigorously interpreted; for they do not speak with reference to the Christian doctrine of the immortality of the soul, but in opposition to the extravagant notions of some Platonists, whose opinions on the subject implied necessity of existence. They argue on the other hand, that souls ought not to be called immortal because they had a beginning, and depend entirely upon God for the continuance of their being; and that in this sense not even the angels are immortal, but God only hath immortality (1 Tim. vi. 16.). Compare Iren. Hær. 11. 32. 2-4. Of the notion that the soul was uncreated, and therefore immortal, see Plat. Phædr. T. x. p. 318. sqq. The same belief is attributed to the Pythagoræans in Lactant, Instt. Div. III. 18. Nam cum timent argumentum illud, quo colligitur, necesse esse ut occidant animæ cum corporibus, quia cum corporibus nascuntur, dixerunt non nasci animas, sed insinuari potius in corpora, et ex aliis in alia migrare. Non putaverunt aliter fieri posse, ut supersint animæ post corpora, nisi videntur fuisse ante corpora.
- 7. τίνα γὰρ λόγον ἔχει σῶμα, κ. τ. λ. Plat. Tim. T. IX. p. 302. 'Ο δή πας ούρανος η κοσμος η και άλλο ο τί ποτε ονομαζόμενος μάλιστ' αν δέγοιτο. τοῦθ' ἡμῖν ώνομάσθω σκεπτέον δ' οὖν περὶ αὐτοῦ πρῶτον, ὅπερ ὑποκεῖται περί παντός έν άρχη δείν σκοπείν, πότερον ην άεὶ, γενέσεως άρχην έχων ούδεμίαν, η γέγονεν, απ' άρχης τινός άρξάμενος. Γέγονεν όρατος γάρ άπτός τέ έστι καὶ σῶμα ἔγων, πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα αἰσθητά, τὰ δὲ αίσθητά, δόξη περιληπτά μετά αίσθήσεως, γιγνόμενα καὶ γεννητά έφάνη. Lactant. Instt. Div. 11. 9. Quicquid est solido et contractibili corpore, accipit externam vim:

ούτω στερεού, καὶ ἀντιτυπίαν ἔχου, καὶ σύνθετου, καὶ ἀλλοιούμενου καὶ φθίνου καὶ γινόμενου ἑκάστης ἡμέρας, μὴ ἀπ' ἀρχῆς τινὸς 10 ἡγεῖσθαι γεγονέναι; Εὶ δ' ὁ κόσμος γεννητός, ἀνάγκη καὶ τὰς ψυχὰς γεγονέναι, καὶ οὐκ εἶναί ποι τάχα' διὰ γὰρ τοὺς ἀνθρώπους ἐγένοντο καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, εἰ ὅλως κατ' ἰδίαν καὶ μὴ μετὰ τῶν ἰδίων σωμάτων φήσεις αὐτὰς γεγονέναι.—Οὕτως δοκεῖ ὀρθῶς ἔχειν.—Οὐκ ἄρα ἀθάνατοι.—Οὕκ, ἐπειδὴ καὶ ὁ κόσμος γεννητὸς 15 ἡμῶν ἐφάνη.—' ᾿Αλλὰ μὴν οὐδὲ ἀποθνήσκειν φημὶ πάσας τὰς ψυχὰς ἐγώ' ἔρμαιον γὰρ ἦν ὡς ἀληθῶς τοῖς κακοῖς. ' ᾿Αλλὰ τί; Τὰς μὲν τῶν εὐσεβῶν ἐν κρείττονί ποι χώρω μένειν, τὰς δὲ ἀδίκους καὶ πονηρὰς ἐν χείρονι, τὸν τῆς κρίσεως ἐκδεχομένας χρόνον τότε. Οὕτως αὶ μέν, ἄξιαι τοῦ Θεοῦ φανεῖσαι, οὐκ ἀποθνήσκουσιν ἔτι' 20 αὶ δὲ κολάζονται, ἔστ' ἄν αὐτὰς καὶ εἶναι καὶ κολάζεσθαι ὁ Θεὸς

quod accipit vim, dissolubile est: quod dissolvitur, interit; quod interit, ortum sit necesse est. THIRLBY. Compare also Theoph, ad Autol. 11. 4. That Justin did not suppose the world to have been eternal, see on Apol. 1. c. 10. 8.

11. καὶ οὐκ εἶναί ποι τάχα. And that at some time perhaps they do not exist.

15. οὐδὲ ἀποθνήσκειν πάσας τὰς ψυχάς. That no souls whatever die. The writers of the New Testament frequently employ the adjective $\pi \hat{a}s$, with a negative particle, in the sense of οὐδείς or μηδείς; and when the negative is closely connected with the verb, as in this passage, the exclusion is universal. Thus in Matt. xii. 25. πᾶσα πόλις μερισθεῖσα καθ΄ ἐαυτῆς οὐ σταθήσεται. Luke i. 37 οὐκ ἀδυνατήσει παρά Θεῷ πᾶν ῥῆμα. When the negative does not immediately precede the verb, the expression is less forcible; as in 1 Cor. xv. 39. οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σάρξ. See my Gr. Gram. to the N. T. Ş. 14. 3. The idiom, however, is not found in classical Greek. In further illustration of the passage see on Apol. I. cc. 8, 13; 18, 3,; and compare cc. 20, 21.

17. τὰς μὲν τῶν εὐσεβῶν κ. τ. λ. This doctrine of an intermediate state, altogether at variance with the Romish notions of Purgatory, is equally maintained by other writers. Thus Iren. Hær. v. 31. 2. al ψυχαὶ ἀπέρχονται εἰς τὸν τόπου τὸν ῶρισμένον αὐταῖς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, κἀκεῖ μεχρὶ τῆς ἀναστάσεως ψοιτῶσι, περιμενοῦσαι τῆν ἀνάστασιν. Compare also Tertull, de Anim. c. 58. Novatian. de Trin, c. 2. For τότε, Thirlby would read ποτέ.

20. ἐστ' ἀν ὁ Θεὸς θέλφ. Iren. Hær. II. 34. 3. Sic et de animabus et de spiritibus, et omnino de omnibus his quæ facta sunt, cogitans quis, minime peceabit: quando omnia, quæ facta sunt, initium quidem facturæ suæ habeant, perseverant autem quoadusque ea Deus et esse et perseverare voluerit. Non enim ex nobis, neque ex nostra natura vita est, sed secundum gratiam Dei datur.

θέλη.— Αρα τοιοῦτόν ἐστιν ὁ λέγεις, οἶον καὶ Πλάτων ἐν Τιμαίω αἰνίσσεται περὶ τοῦ κόσμου, λέγων ὅτι αὐτὸς μὲν καὶ φθαρτός ἐστιν ἡ γέγονεν, οὐ λυθήσεται δὲ οὐδὲ τεύξεται θανάτου μοίρας διὰ τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ; Τοῦτ' αὐτό σοι δοκεῖ καὶ περὶ ψυχῆς καὶ ἀπλῶς πάντων περι λέγεσθαι; "Οσα γάρ ἐστι μετὰ τὸν Θεὸν 25 ἡ ἔσται ποτέ, ταῦτα φύσιν φθαρτὴν ἔχειν, καὶ οἶά τε ἐξαφανισθηναι καὶ μὴ εἶναι ἔτι· μόνος γὰρ ἀγέννητος καὶ ἄφθαρτος ὁ Θεὸς, καὶ διὰ τοῦτο Θεός ἐστι, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα μετὰ τοῦτον γεννητὰ καὶ φθαρτά. Τούτου χάριν καὶ ἀποθνήσκουσιν αὶ ψυχαὶ καὶ κολάζονται ἐπεὶ εὶ ἀγέννητοι ἡσαν, οὕτ' ἀν ἐξημάρτανον οὕτε 30 / ἀφροσύνης ἀνάπλεω ἡσαν, οὐδὲ ὁειλαὶ καὶ θρασεῖαι πάλιν, ἀλλ' οὐδὲ ἐκοῦσαι ποτὲ εἰς σύας ἐχώρουν καὶ ὄφεις καὶ κύνας, οὐδὲ μὴν ἀναγκάζεσθαι αὐτὰς θέμις, εἴπερ εἰσῖν ἀγέννητοι. Τὸ γὰρ

21. ἆρα τοιοῦτόν ἐστι κ. τ. λ. It is not altogether clear where the observation of Justin, which is now commencing, is succeeded by the reply of his instructor; but the Benedictine editor seems to be correct in assigning the remainder of the chapter to the former. The enigmatical passage of Plato, to which he alludes, will be found in the Timeeus (vol. 1x. p. 324. sq.).

26. ἔχειν. Otto repeats Πλάτων αινίσσεται, and observes that the infinitive

plainly indicates the continuation of the same interlocution.

- 27. μόνος γάρ ἀγέννητος κ. τ. λ. Iren. ubi supra:—Sine initio et sine fine, vere et semper idem et eodem modo se habens, solus est Deus. Quæ autem sunt ab illo omnia, quæcunque facta sunt et fiunt, initium quien suum aecipiunt generationis, et per hoc inferiora sunt ei qui ea fecit, quoniam non sunt ingenita, perseverant autem et extenduntur in longitudinem sœulorum sœundum voluntatem factoris Dei. That whatever is unbegotten or uncreated stands on a perfect equality with what is also uncreated, and that neither can therefore exert any control over the other, is also asserted in the Cohort. ad Græc. c. 23. τὴν τῆς ὕλης δύναμν, ἀγέννητον καὶ ἰσόχρονον καὶ ἡλικιώτιν τοῦ δημιουργοῦ οὐσαν, ἀντιστατεῖν εἰκὸς τῷ αὐτοῦ βουλήσει τῷ γὰρ μὴ πεποιηκότι οἰδεμία ἐξουσία πρὸς τὸ μὴ γεγονός, ὥστε οὐδὲ βιασθήναι αὐτὴν δυνατὸν τῆς ἔξωθεν πάσης ἀνάγκης ἐλευθέραν οὐσαν. Of the epithet ἀγέννητος, as applied to the Deity, see on Apol. 1. c. 14, 8.
- 29. ἀποθνήσκουσιν αἱ ψυχαὶ κ. κ. That is, the souls of inferior animals and of wicked men. As Justin has previously admitted that there is no metemsychosis of the souls of men, he must here include the former; of the existence of which he seems, in his heathen state, to have entertained no doubt.
- 31. $\dot{a}\nu\dot{a}\pi\lambda\epsilon\omega$. The MSS and early edd. have $\dot{a}\nu\dot{a}\pi\lambda\epsilon\omega$. In the Benedictine edition the ι is correctly subscribed.

αγέννητον τῷ ἀγεννήτῳ ὅμοιόν ἐστι καὶ ἴσον καὶ ταὖτόν, καὶ οὕτε 35 δυνάμει οὕτε τιμῆ προκριθείη ᾶν θατέρου τὸ ἔτερον, ὅθεν οὐδὲ πολλά ἐστι τὰ ἀγέννητα εἰ γὰρ διαφορά τις ἢν ἐν αὐτοῖς, οὐκ ᾶν εὕροις ἀναζητῶν τὸ αἴτιον τῆς διαφορᾶς, ἀλλ', ἐπ' ἄπειρον ἀεὶ τὴν διάνοιαν πέμπων, ἐπὶ ἑνός ποτε στήση ἀγεννήτου καμῶν, καὶ τοῦτο φήσεις ἀπάντων αἴτιον. Εἴτε ἔλαθε, φημὶ ἐγώ, Πλάτωνα καὶ 40 Πυθαγόραν, σοφοὺς ἄνδρας, οὶ ὥσπερ τεῖχος ἡμῖν καὶ ἔρεισμα φιλοσοφίας ἐξεγένοντο;

Ignorance of the philosophers generally respecting the nature of the soul.

VI. Οὐδὲν ἐμοι, ἔφη, μέλει Πλάτωνος, οὐδὲ Πυθαγόρου, οὐδὲ ἀπλῶς οὐδενὸς ὅλως τοιαῦτα δοξάζοντος. Τὸ γὰρ ἀληθὲς οὕτως ἔχει· μάθοις δ' ἄν ἐντεῦθεν. 'Η ψυχὴ ἤτοι ζωή ἐστιν, ἢ ζωὴν ἔχει. Εἰ μὲν οὖν ζωή ἐστιν, ἄλλο τι ἀν ποιήσειε ζῆν, οὐχ ἐαυτήν, ώς καὶ κίνησις ἄλλο τι κινήσειε μᾶλλον ἢ ἑαυτήν. "Οτι δὲ ζῆ ψυχή, οὐδεὶς ἀντείποι. Εἰ δὲ ζῆ, οὐ ζωὴ οὖσα ζῆ, ἀλλὰ μεταλαμβάνουσα τῆς ζωῆς· ἔτερον δέ τι τὸ μετέχον τινὸς ἐκείνου οῦ

37. ἐπ' ἄπειρον ἀεὶ τ. δ. π. Sending your thoughts to ramble over infinity. Thirlby compares Iren. II. 16. 3. Quanto igitur tutius et diligentius, quad est verum statim initio confiteri, quoniam fabricator Deus hic, qui mundum fecit, solus est Deus, et non est alius Deus præter eum; quam, post tantam irreligiositatem et circuitum, defessos cogi aliquando in aliquo uno statuere sensum, et ex eo figurationem factorum confiteri.

39. etre $\tilde{\epsilon}\lambda\alpha\theta e$, $\phi\eta\mu i$ $\dot{\epsilon}\gamma\omega$, κ . τ . λ . And has this then, I observed, escaped the observation of Plato, &c. The words $\phi\eta\mu i$ $\dot{\epsilon}\gamma\omega$ do not indicate a new speaker, but merely call back the attention to the opinion of Plato, upon which the intervening argument rests. Otto, after the Benedictine edition, gives etre for $\epsilon i\tau a$, the reading of the MSS., which does not suit the sense. Thirlby would read $\tilde{\eta}$ $\tau\alpha\tilde{v}\tau a$, or $\epsilon i\tau a$ $\tau\alpha v\tau a$.

40. σοφούς ἄνδρας, οι ώσπερ τείχος κ. τ. λ. So Cohort. ad Græe. c. 3. τούς σοφούς πάντως δήπου και φιλοσόφους λέξετε ἐπὶ τούτους γὰρ, ώσπερ ἐπὶ τείχος ὀχυρὸν, καταφεύγειν εἰώθατε.

VI. 5. κίνησιs. As the reference is to motion in the abstract, the article should properly have been prefixed; but Justin's accuracy is not so great but that he may be easily supposed to have omitted it. Sylburg would insert it.

6. οὐ ζωὴ οὖσα ζῷ, ἀλλὰ κ. τ. λ. So Iren. Hær. 11. 64. Sieut autem corpus animale iŋsum quidem non est anima, participatur autem animam quoadusque Deus vult; sic et anima ipsa quidem non est vitu, participatur autem a Deo sibi præstitam vitam. The old man is obviously refuting the principles upon which Plato endeavoured to establish the soul's immortality. See the Phædo (T. 1. p. 238.) and the Phædrus (T. x. p. 318.).

μετέχει. Ζωής δε ψυχή μετέχει, έπει ζην αὐτην ὁ Θεὸς βούλεται. Ούτως άρα καὶ οὐ μεθέξει ποτέ, ὅταν αὐτὴν μὴ θέλοι ζῆν. Οὐ γαρ δι' αὐτης έστι τὸ ζην, ώς τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ ὥσπερ ἄνθρωπος 10 ού διαπαντός έστιν, ούδε σύνεστιν άει τη ψυχή το σώμα, άλλ' ότε είν δά ηλυθήναι την άρμονίαν ταύτην, καταλείπει ή ψυχή τὸ σώμα, και δ ανθρωπος ούκ έστιν, ούτως και, όταν δέη την ψυχην μηκέτι είναι, ἀπέστη ἀπ' αὐτης τὸ ζωτικὸν πνεῦμα, καὶ οὐκ ἔστιν ή ψυχή έτι, άλλα καὶ αὐτη ὅθεν ἐλήφθη ἐκεῖσε χωρεῖ πάλιν. 15

VII. Τίνι οὖν, φημί, ἔτι τις χρήσαιτο διδασκάλω, ἡ πόθεν True philosoώφεληθείη τις, εὶ μηδὲ ἐν τούτοις τὸ ἀληθές ἐστιν;— Ἐγένοντό found only τινες προ πολλού χρόνου πάντων τούτων τῶν νομιζομένων φιλοσόφων in the writings of παλαιότεροι, μακάριοι καὶ δίκαιοι καὶ θεοφιλείς, θείω πνεύματι the Prophets.

- 9. ουτως ἄρα κ. τ. λ. It was the opinion of Tatian, that the soul, if deprived of the divine Spirit, sinks into a state of darkness or figurative death; and it has been thought that such is the death of the soul which is here represented as possible. It is clear, however, that an actual deprivation of life is intended; but the argument, while it asserts that immortality is not necessarily inherent in the soul, and maintains its liability to death subject to God's will, does not thence infer that it will in any case be deprived of existence.
- 10. δι' αὐτηs. Of itself; i. e. as an innate property. The Benedictine editor conjectures Town avris.
- 14. το ζωτικον πνεύμα. The life-giving spirit, upon which the soul's existence depends; as distinguished from the rational part of man. This distinction is clearly marked in the fragment de Resurrect. c. 10. 'Ανάστασίε έστι τοῦ πεπτωκότος σαρκίου πνεθμα γάρ ού πίπτει. Ψυχή εν σώματί έστιν, ού ζŷ δε άψυγον σώμα ψυχής άπολειπούσης ούκ έστιν, οίκος γαρ το σώμα ψυχής, πνεύματος δε ψυχή οίκος τα τρία ταθτα κ. τ. λ. The word ψυχή, however, is used in the Dialogue, not of the rational soul as distinct from the spirit, but of both collectively. There is a passage very similar to the present, with reference to the preservation of the universe, in Theoph. ad Autol. I. 7. Οὖτός μου Θεὸς δοὺς πνεθμα τὸ τρέφον αὐτὴν (τὴν γῆν), οὖ ἡ πνοή ζωογονεῖ τὸ πᾶν' ὅς ἐἀν συσγυ τὸ πνεῦμα παρ' ἐαυτῷ, ἐκλείψει τὸ πᾶν. Τούτω λαλεῖε, ἄνθρωπε τούτου τὸ πνεθμα ἀναπνείς.
 - 15. ὅθεν ἐλήφθη ἐκ χ. π. Compare Eccles. xii. 7.
- VII. 3. πάντων φιλοσόφων παλαιότεροι. See on Apol. 1. c. 44, 21. Theophilus also (ad Autol. III.), Lactantius (Instt. Div. IV. 5.), and other Fathers have enlarged upon the antiquity of the prophets.
- 4. δίκαιοι και θεοφιλειs. Piety and integrity have always been accounted essential qualifications for the gift of prophecy. Thus Philo, in Quis rer. div. hær. c. 52. φαύλω οὐ θέμις έρμηνεῖ γενέσθαι Θεοῦ. Origen. c. Cels. VII. 18. οἱ προφήται

- 5 λαλήσαντες καὶ τὰ μέλλοντα θεσπίσαντες, ἃ δὴ νῦν γίνεται προφήτας δὲ αὐτοὺς καλοῦσιν. Οὕτοι μόνοι τὸ ἀληθὲς καὶ εἶδον καὶ ἐξεῖπον ἀνθρώποις, μήτ' εὐλαβηθέντες μήτε δυσωπηθέντες τινά, μὴ ἡττημένοι δόξης, ἀλλὰ μόνα ταῦτα εἰπόντες ἃ ἤκουσιν καὶ ἃ εἶδον ἀγίφ πληρωθέντες πνεύματι. ∑υγγράμματα δὲ αὐτῶν ἔτι καὶ νῦν διαμένει,
- 10 καὶ ἔστιν ἐντυχόντα τούτοις πλεῖστον ωφεληθῆναι, καὶ περὶ ἀρχῶν καὶ περὶ τέλους καὶ ὧν χρὴ εἰδέναι τὸν φιλόσοφον, πιστεύσαντα ἐκείνοις. Οὐ γὰρ μετὰ ἀποδείξεως πεποίηνται τότε τοὺς λόγους, ἄτε ἀνωτέρω πάσης ἀποδείξεως ὅντες ἀξιόπιστοι μάρτυρες τῆς ἀληθείας τὰ δὲ ἀποβάντα καὶ ἀποβαίνοντα ἐξαναγκάζει συντί-
- 15 θεσθαι τοις λελαλημένοις δι' αὐτων. Καἴτοι γε καὶ διὰ τὰς δυνάμεις, ας ἐπετέλουν, πιστεύεσθαι δίκαιοι ήσαν, ἐπειδὴ καὶ τὸν ποιητὴν των ὅλων Θεὸν καὶ πατέρα ἐδόξαζον, καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ Χριστὸν υἱὸν αὐτοῦ κατήγγελλον, ὅπερ οἱ ἀπὸ τοῦ πλάνου καὶ ἀκαθάρτου πνεύματος ἐμπιπλάμενοι ψευδοπροφήται οὕτε ἐποίησαν

διά τὸ καθαρῶς βεβιωκέναι τὸ θεῖον πνεῦμα χωρήσαντες. Tertull. Apol. c. 18. Viros, justitia et innocentia dignos Deum nosse et ostendere, a primordio in sæculum emisit spiritu divino inundatos. See also Theoph. ad Antol. 11. 9.

7. μήτ' εὐλαβηθέντες κ.τ.λ. That is, neither influenced by fear, or shame, or ambition. Clem. Alex. Context. vi. Dei omnipotentis prophetas nemo exterrere potest, divinæ vocis organa. Of the verb δυσωπεῖσθαι, to be put out of countenance, see Lobeck ad Phryn. 190. The more usual construction is with πρὸς οτ ἐπὶ τινά.

περὶ ἄρχων καὶ περὶ τέλουs. Lactant. Instt. Div. VII. 14. Nos autem, quos divinæ literæ ad scientiam veritatis erudiunt, principium mundi finemque cognovinus. Of the verb ἐντυγχάνειν, see on Apol. 1. c. 14, 3.

12. πεποίηνται τότε τους λόγους. See on Apol. 1. c. 1, 8. Bp. Pearson would read πότε.

13. ἀνωτέρω πάσης ἀποδείζεως. So in the Fragment de Resurrect. c. 1. ὁ μὲν τῆς ἀληθείας λόγος ἐστίν ἐλεύθερος καὶ αὐτεξούσιος, ἀπό μηθεμίαν βάσανον ἐλέγχου θέλων πίπτειν, μηθὲ τῆν παρὰ τοῖς ἀκούσυσι δι ἀποδείζεως ἐξέτασιν ὑπομένων. Origen. c. Cels. 1. ἐστί τις οἰκεία ἀπόδειξις τοῦ λόγου, θειοτέρα παρὰ τῆν ἀπό διαλεκτικῆς Ἑλληνικῆν ταύτην δὲ τῆν θειοτέραν ὁ ἀπόστολος ὁνομάζει ἀπόδειξιν πνεύματος καὶ δυνάμεως. See 1 Cor. ii. 4.

14. τὰ δὲ ἀποβάντα κ. τ. λ. See on Apol. I. c. 52, 1.

18. $\"{o}\pi\epsilon\rho$ of $\psi\epsilon\nu\delta\sigma\kappa\rho\phi\bar{\gamma}\tau\alpha\iota$ $\kappa.\tau.\lambda$. Justin here proposes, as a criterion of a true miracle, that it should tend to the glory of the true God, and be thereby distinguished from dæmoniacal imposture. Compare Deut. xiii. 1. sqq. xviii. 20. 22. 1 Tim. iv. 1. Hence, though miracles are strongly corroborative of a prophet's

ούτε ποιούσιν, άλλα δυνάμεις τινάς ένεργείν είς κατάπληξιν των 20 ανθρώπων τολμώσι, καὶ τὰ τῆς πλάνης πνεύματα καὶ διαμόνια δοξολογούσιν. Εύχου δέ σοι προ πάντων φωτός άνοιχθήναι πύλας ού γαρ συνοπτά ούδε συννοητά πασίν έστιν, εί μή τω Θεός δώ συνιέναι καὶ ὁ Χριστὸς αὐτοῦ.

VIII. Ταῦτα καὶ ἔτι ἄλλα πολλὰ εἰπών ἐκείνος, ἃ νῦν Justin exhort καιρός οὐκ ἔστι λέγειν, ῷχετο, κελεύσας διώκειν αὐτά· καὶ οὐκ follow his ἔτι αὐτὸν εἶδον. Ἐμοὶ δὲ παραχρῆμα πῦρ ἐν τῆ ψυχῆ ἀνήφθη, embracing καὶ ἔρως εἶχέ με τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἴ εἰσι Christianity, by whom he Χριστοῦ φίλοι διαλογιζόμενός τε προς εμαυτον τους λόγους αυτου, is ridiculed ταύτην μόνην εθρισκον φιλοσοφίαν ασφαλή τε και σύμφορον. his former Ούτως δη και δια ταυτα φιλόσοφος έγω. Βουλοίμην δ' αν και opinions, and πάντας ίσον έμοι θυμον ποιησαμένους μη αφίστασθαι τών τοῦ adopt σωτήρος λόγων δέος γάρ τι έχουσιν έν έαυτοις, και ίκανοι δυσω- rather than πήσαι τοὺς ἐκτρεπομένους της ὀρθής ὁδοῦ, ἀνάπαυσίς τε ήδίστη ful tales, and γίνεται τοις εκμελετώσιν αὐτούς. Εὶ οὖν τι καὶ σοὶ περὶ σεαυτοῦ rely on a mer μέλει, καὶ ἀντιποιῆ σωτηρίας, καὶ ἐπὶ τῷ Θεῷ πέποιθας. ἄπερ οὐκ salvation.

for deserting trust to deceit

mission, their moral tendency is always to be taken into consideration. See Clement. Hom. 11. 33. Recogn. 111. 59. Arnob. c. Gent. 1. 43. 11. 11. Origen. c. Cels. I. 68. III. 28. Consult, however, the note on Apol. I. c. 30, 3.

22. φωτός ἀνοιχθηναι πύλας. Id est, ut te illuminet. Sic Arnob. adv. Gent. I. sub finem :- Aperire pietatis januas, i. e. docere pietatem. Isidor. Pelus. Epist. 111. 52. ἀνοῖξαι τῶν νοημάτων θύραν. Clem. Alex. Cohort. ad Gent. sub init.-λογικαὶ γὰρ αὶ τοῦ λόγου πύλαι, πίστεως ἀνοιγούμεναι κλειδί. JEBB.

23. εί μή τω θεώς κ. τ. λ. John xvi. 44. ούδεις δύναται έλθειν πρώς με, έαν μή ο πατήρ ο πέμψας με έλκύση αύτόν. Compare infra c. 58. Phil. Jud. de Cherub: c. 9.

VIII. 3. έμοι πῦρ έν τŷ ψυχŷ ἀνήφθη. Luke xxiv. 32. ούχὶ ἡ καρδία ήμων καιομένη ην έν ήμιν, ώς έλάλει κ. τ. λ. The vulgar reading is έμου, and in the next clause έρως έγει με. The emendation here adopted was suggested by Thirlby, and received by Otto as absolutely necessary.

7. οὕτως δή κ. τ. λ. This is said in reply to Trypho's question in c. 1. τίς ή σή φιλοσοφία, είπε ήμεν. Of Justin's conversion, see Introd. Obss. to. Apol. I. p. 3. It may be mentioned that Tatian (Orat. c. Græc. cc. 29. 35.), Theophilus of Antioch (ad Autol. 1. 14.), and Hilary (de Trin. 1. 1.), were led to embrace Christianity by the study of the Old Testament, and more particularly of the prophets.

- βουλοίμην δ' αν καὶ πάντας κ. τ. λ. Compare Acts xxvi. 29.

12. ἄπερ ούκ άλλοτρίφ τ. π. Inasmuch as you are not a stranger to the

αλλοτρίφ τοῦ πράγματος, πάρεστιν ἐπιγνόντι σοι τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ τελείφ γενομένφ, εὐδαιμονεῖν.—Ταῦτά μου, φίλτατε, 15 εἰπόντος, δὶ μετὰ τοῦ Τρύφωνος ἀνεγέλασαν, αὐτὸς δὲ ὑπομειδιάσας, Τὰ μὲν ἄλλα σου, φησίν, ἀποδέχομαι, καὶ ἄγαμαι τῆς περὶ τὸ θεῖον ὁρμῆς ἄμεινον δὲ ἦν φιλοσσφεῖν ἔτι σε τὴν Πλάτωνος ἢ ἄλλου του φιλοσσφίαν, ἀσκοῦντα καρτερίαν καὶ ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην, ἢ λόγοις ἐξαπατηθῆναι ψευδέσι, καὶ ἀνθρώποις ἀκο-20 λουθῆσαι οὐδενὸς ἀξίοις. Μένοντι γάρ σοι ἐν ἐκείνφ τῷ τῆς φιλοσοφίας τρόπφ, καὶ ζῶντι ἀμέμπτως, ἐλπὶς ὑπελείπετο ἀμείνονος μοίρας καταλιπόντι δὲ τὸν Θεὸν, καὶ εἰς ἄνθρωπον ἐλπίσαντι, ποία ἔτι περιλείπεται σωτηρία; Εἰ οὖν καὶ ἐμοῦ θέλεις ἀκοῦσαι,—φίλον γάρ σε ἤδη νενόμικα,—πρῶτον μὲν περιτεμοῦ, εἶτα φύλαξον, ὡς 25 νενόμισται, τὸ σάββατον καὶ τὰς ἐορτὰς καὶ τὰς νουμηνίας τοῦ

matter. As a Jew, Trypho could not be unacquainted with the prophecies relating to Christ contained in the Hebrew Scriptures. Some connect $d\lambda\lambda\sigma\rho i\psi$ with $\Theta\epsilon\bar{\psi}$, but the sense thus obtained is harsh and unsatisfactory. Either the true reading is $\ddot{a}\tau\epsilon$, or $\ddot{a}\pi\epsilon\rho$ must be understood in the same manner.

Θεού, καὶ άπλως τὰ ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένα πάντα ποίει, καὶ τότε

14. τελείφ. Initiated into the Christian Church by baptism. Thirlby, Jebb, and others affirm that Christian perfection is intended; and Otto supposes that both meanings may be included, citing in support of his opinion c. 44. infra:—"ινα τοῦτον τὸν Χριστὸν ἐπιγνόντες, καὶ λουσάμενοι τὸ ὑπὲρ ἀφέσων ἀμαρτιῶν διὰ Ἡσαίου κηρυχθέν λοῦτρον, ἀναμαρτήτως λοιπὸν ζήπητε. Compare also Apol. 1. c. 66., and see the passage adduced from Clement of Alexandria in the note to c. 61, 9.

- ϕ ίλτατε. It appears from c. 141., that the name of the friend, to whom Justin dedicated his Dialogue, was Marcus Pompeius. There is little reason for the supposition which identifies him with Adrian's general, who suppressed the Jewish rebellion under Barchochebas; and scarcely more for that of Grabe, who suggests, though he lays no great stress on his conjecture, that he might possibly be Mark, the sixteenth bishop of Jerusalem. The decision of the question, however, is neither very easy, nor very important.

20. ἀνθρώποις οὐδένος ἀξίοις. See Introd. Obss. on Apol. 1. p. 4., and notes. This particular calumny is repelled in c. 119. οὐκοῦν οὐκ εὐκαταφρόνητος δῆμός ἐσμεν κ. τ. λ.

 eis ἄνθρωπον ἐλπίσαντι, Tertull. Apol. c. 21. Vulgus jam scit Christum ut aliquem hominum, qualem Judæi judicaverunt; quo facilius quis nos hominis cultores existimaverint. Compare Jerem. xvii. 5.

σοι ίσως έλεος έσται παρά Θεού. Χριστός δε εί και γεγένηται καὶ ἔστι που, άγνωστός ἐστι, καὶ οὐδὲ αὐτός πω ἐαυτὸν ἐπίσταται, οὐδὲ ἔχει δύναμίν τινα, μέχρις αν ἐλθων Ἡλίας χρίση αὐτὸν, καὶ φανερον πάσι ποιήση ύμεις δέ, ματαίαν άκοην παραδεξάμενοι, 30 Χοιστον έαυτοις τινα αναπλάσσετε, και αυτού χάριν τανύν ασκόπως απόλλυσθε.

ΙΧ. Συγγνώμη σοι, έφην, ω άνθρωπε, και άφεθείη σοι ού The Christians γαρ οίδας δ λέγεις, άλλα πειθόμενος τοις διδασκάλοις, οι ου συν- idle tales, ίασι τὰς γραφάς, καὶ ἀπομαντευόμενος λέγεις ὅ τι ἄν σοι ἐπὶ records of θυμον έλθοι. Εί δε βούλοιο τούτου πέρι δέξασθαι λόγου, ως inspiration. οὐ πεπλανήμεθα, οὐδὲ παυσόμεθα ὁμολογοῦντες τοῦτον, καν τὰ έξ 5 ανθρώπων ήμεν επιφερωνται ονείδη, καν ο δεινότατος απειπείν αναγκάζη τύραννος παρεστώτι γαρ δείξω, ότι οὐ κενοῖς ἐπιστεύσαμεν μύθοις οὐδὲ ἀναποδείκτοις λόγοις, ἀλλὰ μεστοῖς πνεύματος θείου καὶ δυνάμει βρύουσι καὶ τεθηλόσι χάριτι. 'Ανεγέλασαν

do not follow

27. γεγένηται. Thirlby would read γεγέννηται. See, however, on Apol. I. c. 21, 2. Of the Jewish notion that even were Christ already born, and living in privacy, his Messiahship could be neither known to himself, nor revealed to others, inasmuch as Elias had not yet appeared to anoint and proclaim him; see below, at c. 49.

IX. 1. συγγνώμη σοι. Supply έστω.

4. εί δε βουλοιο κ. τ. λ. Would that you were willing to admit the proof of this matter! It is perhaps better thus to take ϵi in the sense of $\epsilon i \theta \epsilon$, than either to understand μαθήση, κατανοήσεις, or some like word with Sylburg, or, rejecting γάρ, to commence the apodosis at παρεστώτι. The reading of Cod. Reg. is περιδέξασθαι, which is separated in Cod. Clar., and thus correctly given by Otto after Sylburg. Thus we have πάντων πέρι λέγεσθαι, in c. 5. supra. Thirlby's conjecture παραδέξασθαι is out of place.

5. οὐδὲ παυσόμεθα κ. τ. λ. Justin confirmed the truth of this assertion in his own person, as related in Act. Mart. Justini et Socc. c. 5. 'Pουστικός επαρχος άπεφήντο λέγων, Οἱ μὴ βουληθέντες θῦσαι τοῖς θεοῖς, καὶ εἶξαι τῷ τοῦ αὐτοκράτορος προστάγματι, μαστιγωθέντες άπαχθήτωσαν, κεφαλικήν άποτιννύντες δίκην κατά την των νόμων ακολουθίαν. Οι άγιοι μάρτυρες, δοξάζοντες τον Θεόν, άπετμήθησαν τάς κεφαλάς, καὶ έτελείωσαν αὐτῶν τὴν μαρτυρίαν έν τŷ τοῦ σωτήρος ὁμολογία. Thus also the Church of Smyrna, in the Epistle recounting the martyrdom of Polycarp, c. 17. ούτε τὸν Χριστὸν ποτέ καταλιπεῖν δυνήσομεθα, ούτε ετερόν τινα σέβεσθαι. Cod. Reg. in marg. ομολογουντες είς τοῦτον.

7. ού κενοις έπιστεύσαμεν μύθοις. Compare 2 Pet. i. 16.

10 οὖν πάλίν οἱ μετ' αὖτοῦ, καὶ ἄκοσμον ἀνεφθέγγοντο ἐγω δὲ αναστάς οδός τ' ήμην απέρχεσθαι, ό δέ μου τοῦ ξματίου λαβόμενος οὐ πρὶν ἀνήσειν ἔφη, πρὶν ὁ ὑπεσχόμην ἐκτελέσαι. Μὴ οὖν, ἔφην, θορυβείτωσαν οἱ έταῖροί σου, μηδὲ ἀσχημονείτωσαν ούτως, άλλ' εί μεν βούλονται, μετά ήσυχίας άκροάσθωσαν, εί δε

15 καὶ ἀσχολία τις αὐτοῖς ὑπέρτερος ἐμποδών ἐστιν, ἀπίτωσαν ἡμεῖς δε, ύποχωρήσαντές ποι καὶ ἀναπαυσάμενοι, περαίνωμεν τον λόγον. "Εδοξε καὶ τῶ Τούφωνι ούτως ἡμᾶς ποιήσαι, καὶ δὴ ἐκνεύσαντες είς τὸ μέσον τοῦ ξύστου στάδιον ή ειμεν των δε σύν αὐτώ δύο, χλευάσαυτες καὶ την σπουδην ημών ἐπισκώψαντες, ἀπηλλάγησαν.

20 Ήμεις δε ώς ενενόμεθα εν εκείνω τω τόπω, ένθα εκατέρωθεν λίθινοί είσι θώκοι, έν τῷ έτέρω καθεσθέντες οἱ μετὰ τοῦ Τρύφωνος, έμβαλόντος τινός αὐτῶν λόγον περί τοῦ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν γενομένου πολέμου, διελάλουν.

Χ. 'Ως δε ανεπαύσαντο, εγώ ούτως αυτοίς πάλιν ηρξάμην' Μή άλλο τί έστιν δ έπιμέμφεσθε ήμας, άνδρες φίλοι, ή τούτο, ότι ου κατά του υόμου βιούμευ, οὐδε όμοίως τοίς προγόνοις ύμων περιτεμνόμεθα την σάρκα, οὐδὲ ώς ύμεῖς σαββατίζομεν: "Η καὶ considers their ο βίος ήμων και το ήθος διαβέβληται παρ' ύμιν; Τούτο δ' έστιν δ λέγω μη και ύμεις πεπιστεύκατε περί ήμων, ότι δη έσθίομεν άνθρώπους, και μετά την είλαπίνην άποσβεννύντες τους λύγνους respect to the αθέσμοις μίξεσιν έγκυλιόμεθα, ή αὐτὸ τοῦτο καταγινώσκετε ήμων

12. ἀνήσειν. So the Benedictine editor, Bp. Pearson, and others. Vulgo άνύσειν.

19. γλευάσαντες. See the Commentt. on Acts ii. 13.

Χ. 6. ὅτι δὴ ἐσθίομεν κ. τ. λ. Origen. c. Cels. VI. 27. Δοκεῖ μοι παραπλήσιον Ίουδαίοις πεποιηκέναι τοῖς κατά τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ διδασκαλίας κατασκεδάσασι δυσφημίαν τοῦ λόγου ώς ἄρα καταθύσαντες παιδίον μεταλαμβάνουσιν αύτοῦ τῶν σαρκῶν, καὶ πάλιν ὅτι οἱ ἀπὸ τοῦ λόγου, τὰ τοῦ σκότους πράττειν βουλόμενοι, σβεννύουσι μέν τὸ φῶς, ἔκαστος δὲ τῷ παρατυχούση μίγνυται, κ. τ. λ. Compare also VIII. 32., and see on Apol. I. c. 26, 32. Introd. Obss. p. 4. Trypho's admission of the improbability of these calumnies, and his testimony to the exceeding purity of the Gospel morality, is at once a noble concession from an adversary in praise of the early Christians, and a proof that as an attachment to ordinances rather than practical virtue led the Jews at first to reject Christ, so it continued to prevent them from embracing his religion.

Trypho, admitting the injustice of the calumnies directed against the Christians, disobedience to the express commands of God, with observances of the Mosaic ritual, as fatal to their hopes of Salvation.

μόνου, ότι τοιούτοις προσέγομεν λόγοις, και ούκ άληθεί, ώς οίεσθε, πιστεύομεν δόξη:--Τουτ' έστιν δ θαυμάζομεν, έφη δ Τρύφων, 10 περί δε ων οί πολλοί λέγουσιν, οὐ πιστεύσαι άξιον πόρρω γάρ κεχώρηκε της ανθρωπίνης φύσεως. Ύμων δε και τα έν τω λεγομένω εὐαγγελίω παραγγέλματα θαυμαστὰ οὕτως καὶ μεγάλα ἐπίσταμαι είναι, ως υπολαμβάνειν μηδένα δύνασθαι φυλάξαι αὐτά έμοὶ γὰρ έμέλησεν έντυχείν αὐτοίς. Ἐκείνο δὲ ἀπορούμεν μάλιστα, εί 15 ύμεις, εὐσεβείν λέγοντες και των άλλων οιόμενοι διαφέρειν, κατ' οὐδὲν αὐτῶν ἀπολείπεσθε, οὐδὲ διαλλάσσετε ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τὸν υμέτερου βίου, εν τώ μήτε τὰς εορτάς μήτε τὰ σάββατα τηρείν μήτε την περιτομήν έχειν, καὶ έτι, ἐπ' ἄνθρωπον σταυρωθέντα τὰς έλπίδας ποιούμενοι, όμως έλπίζετε τεύξεσθαι άγαθου τινός παρά 20 τοῦ Θεοῦ, μη ποιούντες αὐτοῦ τὰς ἐντολάς, *Η οὐκ ἀνέγνως, ότι έξολοθρευθήσεται ή ψυχή έκείνη έκ του γένους αυτής, ήτις ου περιτμηθήσεται τη ογδόη ήμέρα; Όμοίως δε και περί των άλλογενών καὶ περὶ τών άργυρωνήτων διέσταλται. Ταύτης οὖν της διαθήκης εὐθέως καταφρονήσαντες ύμεις άμελειτε και των 25 έπειτα, καὶ πείθειν ήμας ἐπιχειρεῖτε ώς εἰδότες τὸν Θεὸν, μηδὲν πράσσοντες ών οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν. Εἰ οὖν ἔχεις πρὸς ταῦτα ἀπολογήσασθαι, καὶ ἐπιδεῖξαι ὧτινι τρόπω ἐλπίζετε ὅτιοῦν καν μή φυλάσσουτες του νόμου, τουτό σου ήδέως ακούσαιμεν μάλιστα, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὁμοίως συνεξετάσωμεν. 30

10. τοῦτ' ἐστὶν ὅ θανμάζομεν. Namely, the adoption by Christians of a creed rejected by the Jews.

^{12.} πόρρω γὰρ κεχώρηκε τ. ἀ. φ. Tertull. Apol. c. 8. Ut fidem naturæ ipsius appellem adversus eos, qui talia credenda esse præsumunt,....veni, demerge ferrum in infantem nullius inimicum, nullius reum, omnium filium. Etiansi volueris, nego te posse. Cur ergo alii possint, si vos non potestis? Cur non possitis, si alii possunt? Qui non potes facere, non debes credere. Homo est enim et Christianus, quod et tu. Compare also Tertull. adv. Nat. I. 2. Minuc. F. Oct. c. 9.

^{19.} ἐπ' ἄνθρωπον σταυρωθέντα. See on Apol. 1. c. 13, 20.

έξολοθρευθήσεται ή ψυχή κ. τ. λ. Cited from Gen. xvii. 14. Compare vv. 12, 13. 27. Thirlby suggests οἰκογενῶν for ἀλλογενῶν. See, however, Exod. xii. 19. Lev. xvi. 29. Num. ix. 14. xv. 30.

^{25.} $\tau \hat{\omega} \nu \ \dot{\epsilon} \pi \epsilon \hat{\iota} \tau a$. The duties thence resulting; i. e. the ordinances of the ceremonial Law.

Justin replies that the abrogation of the Old, and the institution of a new Law had been foretold by the prophets: whose predictions had manifestly been fulfilled by the admission of the Gentiles into the Church of Christ.

Tios XI. Οὔτε ἔσται ποτὲ ἄλλος Θεός, ὧ Τρύφων, οὔτε ἦν ἀπ'
α of αἰῶνος,—ἐγὼ οὔτως πρὸς αὐτόν,—πλὴν τοῦ ποιήσαντος καὶ διαα of αἰῶνος,—ἐγὼ οὔτως πρὸς αὐτόν,—πλὴν τοῦ ποιήσαντος καὶ διαα οξαντος τόδε τὸ πᾶν. Οὐδὲ ἄλλον μὲν ἡμῶν, ἄλλον δὲ ὑμῶν
ἡγούμεθα Θεόν, ἀλλ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἐξαγαγόντα τοὺς πατέρας
ἐτὰς ὑμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου ἐν χειρὶ κραταιᾳ καὶ βραχίονι ὑψηλῷ·
ἐτὰς ἀἰς- οὐδ' εἰς ἄλλον τινὰ ἠλπίκαμεν,—οὐ γάρ ἐστιν,—ἀλλ' εἰς τοῦτον,
εἰς δν καὶ ὑμεῖς, τὸν Θεὸν τοῦ ᾿Αβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ.
ἐτὰς ὑμῖν ἐποιοῦμεν. Νυνὶ δὲ ἀνέγνων γὰρ, ὧ Τρύφων,
τὰ τὸ τὰ ἔσοιτο καὶ τελευταῖος νόμος καὶ διαθήκη κυριωτάτη πασῶν, ην
νῦν δέον ψιλάσσειν πάντας ἀνθρώπους, ὅσοι τῆς τοῦ Θεοῦ κληρονομίας ἀντιποιοῦνται. Ὁ γὰρ ἐν Χωρῆβ παλαιὸς ήδη νόμος
καὶ ὑμῶν μόνων, ὁ δὲ πάντων ἀπλῶς νόμος δὲ κατὰ νόμου τεθεὶς
τὸν πρὸ αὐτοῦ ἔπαυσε, καὶ διαθήκη μετέπειτα γενομένη τὴν προ
15 τέραν ὁμοίως ἔστησεν. Αἰώνιός τε ἡμῖν νόμος καὶ τελευταῖος ὁ

δ. ἐν χειρὶ κραταιῷ καὶ β. ἐψ. See Deut. v. 15. vii. 19. Psal. exxxvi.
 Jerem. xxxii. 21.

8. $\dot{\eta}\lambda\pi i\kappa a\mu e\nu$. Vulgo $\dot{\eta}\lambda\pi i\sigma a\mu e\nu$. The perfect, however, in the preceding sentence clearly demands its repetition in this; whence it has been correctly restored by Sylburg and others.

9. νυνὶ δὲ ἀνέγνων γὰρ, κ.τ.λ. We have here an instance of the use of the causal particle γὰρ, where the reason, which is implied by it, is suppressed. The ellipsis may be thus supplied:—But now we do not rest our hopes on the same grounds with you, for I have read &c. There is a similar omission in Matt. xxvii. 23. τἱ γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Here the complete sense would be,—Your demand is unjust; for what evil has he done? Otto adduces examples from Plato's Euthyphr. T. I. pp. 24. 31. Conviv. T. x. p. 182. See also my note on Hom. II. A. 123. From want of attention to this idiom, the editors before Otto included the words ἀνέγνων γὰρ, κ.τ.λ. to the end of the quotations from Isaiah and Jeremiah, in a most unwieldy parenthesis.

12. ὁ γὰρ ἐν Χωρήβ κ. τ. λ. For the Law delivered on Horeb is now waxen old, and it was peculiarly your own; but this belongs indifferently to all mankind, κς. The same argument is used by St. Paul in Hebr. viii. 13. ἐν τῷ λέγειν καινήν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ. At the end of the sentence Sylburg suggests ἔσβεσεν as a more appropriate verb than ἔστησεν. Probably however Justin intended an opposition between the words ἔπαισε and ἔστησεν, similar to that in Rom. iii. 31. νόμον οῦν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν.

15. αἰωνιός τε ήμῖν κ. τ. λ. Clem. Alex. Strom. I. in fine. Μωσης δὲ φαίνεται

Χριστός εδόθη, και ή διαθήκη πιστή, μεθ' ην ου νόμος, ου πρόστανμα, οὐκ ἐντολή, *Η σὰ ταῦτα οὐκ ἀνέγνως, ἄ φησιν 'Hoatas; 'Ακούσατέ μου, ἀκούσατέ μου, λαός μου, καὶ οἱ βασιλεῖς πρός με ενωτίζεσθε, ότι νόμος παρ' εμού εξελεύσεται, και ή κρίσις μου είς φως έθνων, Έγγίζει ταχύ ή δικαιοσύνη μου, καὶ έξελεύσεται 20 τὸ σωτήριόν μου, καὶ εἰς τὸν βραχίονά μου ἔθνη ἐλπιοῦσι.—Καὶ διὰ Ἰερεμίου περὶ ταύτης αὐτης της καινης διαθήκης οὕτω φησίν 'Ιδού ἡμέραι ἔργονται, λέγει κύριος, καὶ διαθήσομαι τῷ οἴκφ Ίσραὴλ καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα διαθήκην καινήν, οὐχ ἡν διεθέμην τοις πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρα, ἡ ἐπελαβόμην τῆς χειρὸς αὐτῶν, 25 έξαγαγείν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου.-Εἰ οὖν ὁ Θεὸς διαθήκην καινην εκήρυξε μέλλουσαν διαταχθήσεσθαι, καὶ ταύτην είς φως έθνων, δρώμεν δε καὶ πεπείσμεθα διὰ τοῦ δνόματος αὐτοῦ τοῦ σταυρωθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῶν εἰδώλων καὶ τῆς ἄλλης άδικίας προσελθόντας τω Θεώ, και μέχρι θανάτου ύπομένοντας την 30 ομολογίαν και εὐσέβειαν ποιείσθαι, και έκ των έργον και έκ της

τον κύριον διαθήκην καλῶν, Ἰδου έγὼ, λέγων (Gen. xvii. 4.), ἡ διαθήκη μοῦ μετὰ σοῦ. Ἐν δὲ τῷ Πέτρου κηρύγματι, εὕροις ἀν νόμον καὶ λόγον τον κύριον προσαγορενόμενον. Hence, observes the Benedictine editor, Justin and Clement appear to have thought that in the passage here cited from Isaiah, the words νόμος, κρίσις, δικαιοσύνη, and σωτηριον, are personal appellations of Christ. In cc. 34, 126. the titles are enumerated by which Christ is designated, either directly or figuratively, in the Scriptures; but the above, with which they are not exactly parallel, are not included. It should seem therefore that Χριστός is here put, by metonymy, for Christianity, as in Eph. iv. 20 et alibi. For τε Thirlby and Otto would read δέ. The received text is strictly correct. See Buttmann's Gr. Gr. §, 149.

- μεθ' ην οὐ νόμος, κ. τ. λ. Compare Hebr. xii. 26. sqq. and the Interpp. ad loc.
 - 18. ἀκούσατέ μου, κ. τ. λ. From Isai. liv. 4, 5.
 - 23. ίδου ημεραι έρχονται, κ. τ. λ. From Jerem. xxxi. 31, 32.
- 28: δὶα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κ. τ. λ. See on Apol. 1. c. 14, 9.
- 30. την ὁμολογίαν καὶ εὐσέβειαν. Fortasse την ὁμ. τῆς εὐσεβείας. THIRLBY. Rather understand την ὁμ. τοῦ Χριστοῦ. At all events, no change would be necessary, as, by a common hendiadys, the received text would be considered as equivalent to the emendation proposed.
- 31. Καὶ ἐκ τῶν ἔργων κ. τ. λ. So in c. 35. διά τε τῶν ἔργων καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ νῦν γιγνομένων δυνάμεων. See Bp. Kaye's Justin, p. 121.

παρακολουθούσης δυνάμεως συνιέναι πάσι δυνατόν, ότι ούτος έστιν ό καινός νόμος, καὶ ή καινή διαθήκη, καὶ ή προσδοκία τῶν ἀπὸ πάντων των έθνων αναμενόντων τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ αγαθά. Ισραηλιτικου γάρ το άληθινου, πυευματικου, καὶ Ἰούδα γένος καὶ 'Ιακώβ καὶ 'Ισαὰκ καὶ 'Αβραάμ, τοῦ ἐν ἀκροβυστία ἐπὶ τῆ πίστει μαρτυρηθέντος ύπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ εὐλονηθέντος καὶ πατρὸς πολλών έθνων κληθέντος, ήμεις έσμεν οι δια τούτου του σταυρωθέντος Χριστού τῷ Θεῷ προσαχθέντες, ώς καὶ προκοπτόντων ἡμίν τῶν 40 λόγων ἀποδειχθήσεται.

The Jews reject the new Law, not perceiving that it requires the true circumcision sabbatical abstinence from sin, and an inward purification by the baptism

ΧΙΙ. Ελέγου δὲ ἔτι καὶ προσέφερου, ὅτι καὶ ἐν ἄλλοις λόγοις 'Hoatas βοά 'Ακούσατέ μου τους λόγους, και ζήσεται ή ψυχή ύμων, καὶ διαθήσομαι ύμιν διαθήκην αλώνιον, τὰ ὅσια Δαβὶδ τὰ πιστά. Ίδου μάρτυρα αὐτον ἔθνεσι δέδωκα. "Εθνη, ἃ οὐκ οἴδασί of the heart, a σε, επικαλέσονταί σε λαοί, οι ουκ επίστανταί σε, καταφεύξονται έπί σε, ενεκεν τοῦ Θεοῦ σου τοῦ άγίου Ἰσραήλ, ὅτι ἐδόξασέ σε.-Τούτον αὐτὸν ὑμεῖς ἡτιμώσατε τὸν νόμον, καὶ τὴν καινὴν άγιαν αὐτοῦ διαθήκην ἐφαυλίσατε, καὶ οὐδὲ νῦν παραδέχεσθε οὐδὲ μεof repentance, τανοείτε, πράξαντες κακώς έτι γαρ τὰ ώτα ύμων πέφρακται, οί όφθαλμοὶ ύμων πεπήρωνται, καὶ πεπάχυται ή καρδία. Κέκρανεν 'Ιερεμίας, καὶ οὐδ' οὕτως ἀκούετε πάρεστιν ὁ νομοθέτης, καὶ οὐχ

> 35. Ίσραηλιτικόν γάρ κ. τ. λ. See also cc. 24, 43, 123, 125, 135; and compare Gal. iii. 7, 29.

> 36. τοῦ ἐν ἀκροβυστία κ. τ. λ. Compare Rom. iv. 9, sqq. and see the Interpp. ad loc.

38. οἱ διὰ τούτου τῷ Θεῷ πρ. See on Apol. 1. c. 49, 17.

XII. 2. ακούσατέ μου τους λόγους, κ. τ. λ. From Isai. lv. 3. sqq.

9. ἔτι γὰρ τὰ ὧτα κ. τ. λ. Compare Isai. vi. 10, as quoted in Matt. xiii. 14. John xiii. 40. Acts xxviii. 26. Rom. xi. 8. 2 Cor. iii. 14. For πεπήρωνται, it has been proposed to read πεπώρωνται. Compare however, c. 69.

10. κέκραγεν Ίερεμίας. The allusion is to the citation from Jeremiah in the last chapter. According to the old punctuation, there was a comma at καοδία. and a full point at 'Iepsuias. Not only, however, is the preceding quotation taken from Isaiah, but the members of the oratorical address which follows, lose their uniformity by the division thus occasioned. Thirlby and the Benedictine editor introduced the change in the pointing, which is not only obvious in itself, but render the conjecture of the former, who proposes to read Ίωάννης or Ἡλίας instead of 'Ispepiag, altogether unnecessary.

οράτε πτωχοί εὐαγγελίζονται, τυφλοί βλέπουσι, καὶ οὐ συνίετε. Δευτέρας ήδη χρεία περιτομής, καὶ ύμεις έπὶ τη σαρκὶ μέγα φρονείτε σαββατίζειν ύμας δ καινός νόμος διαπαντός έθέλει, καὶ ύμεις μίαν άργουντες ήμεραν εύσεβειν δοκείτε, μη νοούντες δια 15 τι ύμιν προσετάγη και έαν άζυμον άρτον φάγητε, πεπληρωκέναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ φατέ. Οὐκ ἐν τούτοις εὐδοκεῖ κύριος ὁ Θεος ήμων. Εί τις έστιν εν ύμιν επίορκος ή κλέπτης, παυσάσθω. εί τις μοιχός, μετανοησάτω, καὶ σεσαββάτικε τὰ τρυφερὰ καὶ άληθινὰ σάββατα του Θεού· εἴ τις καθαρὰς οὐκ ἔχει χείρας, 20 λουσάσθω, καὶ καθαρός ἐστιν.

XIII. Οὐ γὰρ δή γε εἰς βαλανεῖον ὑμᾶς ἔπεμπεν 'Hoatas The efficacy of ἀπολουσομένους ἐκεῖ τὸν φόνον καὶ τὰς ἄλλας άμαρτίας, οῦς οὐδὲ the remission τὸ τῆς θαλάσσης ἱκανὸν πᾶν ὕδωρ καθαρίσαι, ἀλλά, ώς εἰκὸς, of sins, πάλαι τούτο ἐκείνο τὸ σωτήριον λουτρον ην, δ είπετο τοίς μεταγινώσ- in the κουσι καὶ μηκέτι αίμασι τράγων καὶ προβάτων ή σποδώ δαμάλεωs fice of Christ,

atoning sacriwas predicted by Isaiah.

12. πτωχοί εὐαγγελιζονται, κ. τ. λ. Justin here alludes to the fulfilment of the prophecy of Isaiah (xxxv. 5, 6. lxi. 1.), to which our Lord referred the disciples of the Baptist in Matt. xi. 5.

13. δευτέρας περιτομήs. Compare Rom. ii. 28, 29. Phil. iii. 3.

14. σαββατίζειν ύμας κ. τ. λ. Tertul. adv. Jud. c. 4. Intelligimus sabbatizare nos ab omni opere servili semper debere, et non tantum septimo quoque die, sed per omne tempus. Hence it appears that διαπαντός is to be construed with σαββατίζειν, not with έθέλει.

16. διὰ τὶ ὑμῖν προσετάγη. In c. 18. the reason is said to have been διὰ τας ανομίας ύμων και την σκληροκαρδίαν. See also Gal. iii. 24. sqq.

17. ὁ Θεὸς ἡμῶν. Thirlby would read ὑμῶν.

19. καὶ σεσαββάτικε κ. τ. λ. See Isai, lviii. 13. Compare also S. Barnab. Epist. Cathol. c. 15.

XIII. 1. οὐ γὰρ δή γε εἰς βαλανεῖον κ. τ. λ. So both MSS. The Benedictine editor has &é. It should seem that the reference is to Isai. i. 16. Compare cc. 14, 18, 44. Apol. I. c. 61. See also Cyprian, adv. Jud. I. 24.

4. δ είπετο τοῖς μεταγινώσκουσι. The reading of the MSS. has been restored. Otto, after the Benedictine and other editors, gives o elme, to rois u. There appears however, as Bp. Kaye observes (p. 86.), to be an allusion to 1 Cor. x. 4. Indeed the proposed correction requires the subaudition of knovxθev, or some like word, in order to complete the sense; of which the omission is not easy to be accounted for.

5. μηκέτι αϊμασι τρώγων κ. τ. λ. Compare Heb. ix. 13, 14. Hence it should seem that Justin was aquainted with this Epistle. See also on Apol. I. c. 63, 11. η σεμιδάλεως προσφοραίς καθαριζομένοις, άλλὰ πίστει διὰ τοῦ αἴματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, δς διὰ τοῦτο ἀπέθανεν, ὡς αὐτὸς Ἡσαίας ἔφη, οὕτω λέγων ᾿Αποκαλύψει κύριος τὸν βραχίονα αὐτοῦ τὸν ἄγιον ἐνώπιον πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ δ ὄψονται πάντα τὰ ἔθνη καὶ τὰ ἄκρα τῆς γῆς τὴν σωτηρίαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ. ᾿Απόστητε, ἀπόστητε, ἀπόστητε, ἐξέλθετε ἐκεῦθεν, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἄψησθε, ἔξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῆς, ἀφορίσθητε οἱ φέροντες τὰ σκεύη κυρίου, ὅτι οὐ μετὰ ταραχῆς πορεύεσθε*

πορεύσεται γὰρ πρὸ προσώπου ύμῶν κύριος, καὶ ὁ ἐπισυνάγων ὑμῶς 15 κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ. Ἰδοὺ συνήσει ὁ παῖς μου, καὶ ὑψωθήσεται καὶ δοξασθήσεται σφόδρα. "Ον τρόπον ἐκστήσονται πολλοὶ ἐπί σε, οὕτως ἀδοξήσει ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὸ εἴδος καὶ ἡ δόξα σου, οὕτω θαυμασθήσονται ἔθνη πολλὰ ἐπ' αὐτῷ, καὶ συνέξουσι βασιλεῖς τὸ στόμα αὐτῶν ὅτί οῖς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οῖ

20 οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι. Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῆ ἀκοῆ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; 'Ανηγγείλαμεν ἐναντίον αὐτοῦ ὧς παιδίον, ὧς ῥίζα ἐν γῆ διψώση. Οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ οὐδὲ δόξα· καὶ εἴδομεν αὐτὸν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐκλεῖπον παρὰ τοὺς υἰοὺς τῶν ἀνθρώπων.

25 "Ανθρωπος ἐν πληγῆ ὧν, καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν, ὅτι ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἢτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. Οὖτος τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνω καὶ ἐν πληγῆ καὶ ἐν κακώσει. Οὖτος δὲ ἐτρανματίσθη διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, καὶ 30 μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπὸ

30 μεμαλάκισται διά τας άνομίας ήμων παιδεία είρηνης ήμων επ αὐτὸν, τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. Πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν, ἄνθρωπος τῆ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη. Καὶ κύριος παρέ-

For $\kappa a\theta a \rho_i \zeta o \mu \acute{e} voi \varsigma$, which the context manifestly requires, the MSS, and earlier edd. have $\kappa a\theta a \rho_i \zeta o \mu \acute{e} voi \varsigma$, in the accusative. The obvious emendation is due to the Benedictine editor.

8. ἀποκαλύψει κύριος κ. τ. λ. This long citation is taken from Isai. lii. 10. as far as liv. 6. The greater part of it is also quoted in Apol. 1. cc. 50, 51. Compare the passages, and see on Apol. 1. c. 15, 1.

22. παιδίον. Both MSS. read πεδίον.

29. οὖτος δὲ ἐτραυματίσθη. Otto suggests that the true reading is αὐτὸς, as in Apol. 1. c. 50. and in the LXX. version.

δωκεν αύτον ταις αμαρτίαις ήμων, και αύτος δια το κεκακώσθαι ούκ ανοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. 'Ως πρόβατον εἰς σφαγὴν ήχθη. καὶ ώς άμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος ἄφωνος, οῦτως οὐκ ἀνοίγει 35 τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἐν τῆ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη. Τὰν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; "Οτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωή αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ήκει εἰς θάνατον. Καὶ δώσω τους πονηρούς αντί της ταφης αυτού, και τους πλουσίους αντί του θανάτου αυτού, ότι ανομίαν ουκ εποίησε, και ούχ εύρεθη 40 δόλος εν τω στόματι αὐτοῦ. Καὶ κύριος βούλεται καθαρίσαι αὐτὸν της πληγής. 'Εὰν δώτε περί της άμαρτίας, ή ψυχή ύμων όψεται σπέρμα μακρόβιου. Καὶ βούλεται κύριος ἀφελεῖν ἀπὸ τοῦ πόνου της ψυχης αὐτοῦ, δείξαι αὐτῷ φῶς, καὶ πλάσαι τη συνέσει, δικαιώσαι δίκαιον εὖ δουλεύοντα πολλοίς. Καὶ τὰς άμαρτίας ἡμών 45 αὐτὸς ἀνοίσει. Διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλούς, καὶ τῶν ισχυρών μεριεί σκύλα, ανθ' ων· παρεδόθη εls θάνατον ή ψυχή αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη καὶ αὐτὸς άμαρτίας πολλών ανήνεγκε, και δια τας ανομίας αὐτών παρεδόθη. Εὐφράνθητι στείρα ή ου τίκτουσα, βήξον και βόησον ή ουκ ωδίνουσα, ότι 50 πολλά τὰ τέκνα της ἐρήμου μάλλον ή της ἐχούσης τὸν ἄνδρα. Είπε γὰρ κύριος, Πλάτυνον τὸν τόπον τῆς σκηνῆς σου καὶ τῶν αὐλέων σου, πηξον, μη φείση, μάκρυνον τὰ σχοινίσματά σοῦ καὶ τούς πασσάλους σου κατίσχυσου, είς τὰ δεξιὰ καὶ είς τὰ ἀριστερὰ έκπέτασον και το σπέρμα σου έθνη κληρονομήσει, και πόλεις 55 ήρημωμένας κατοικιείς. Μή φοβού, ότι κατησχύνθης, μηδέ έντραπής, ότι ωνειδίσθης, ότι αισχύνην αιωνιον επιλήση, και όνειδος της χηρείας σου οὐ μυησθήση ὅτι κύριος ἐποίησεν ὅνομα ἐαυτῷ, καὶ ό ρυσάμενός σε, αὐτὸς Θεὸς Ἰσραήλ, πάση τῆ γῆ κληθήσεται. 'Ως γυναϊκα καταλελειμμένην καὶ όλιγόψυχον κέκλησέ σε ὁ κύριος, 60 ώς γυναίκα έκ νεότητος μεμισημένην.

34. $\epsilon i \zeta \ \sigma \phi \alpha \gamma \dot{\eta} \nu \ \ddot{\eta} \chi \theta \eta$. The LXX. have $\dot{\epsilon} \pi i \ \sigma \phi \alpha \gamma \dot{\eta} \nu$, and so in the Apology, and in cc. 111. 114. infra.

^{42.} δῶτε. So the MSS. All the edd. except that of Otto have δῶται, which is also found in some copies of the LXX.

^{52.} καὶ τῶν αὐλέων σου, πῆξον, κ. τ. λ. Otto gives this reading from both the MSS. which have also a marginal variation, αὐλαίων σου σφίγξον, μή. Stephens and subsequent editors read καὶ τὰς δέρεις τῶν αὐλέων σου πῆξον, except that the Benedictine writes αὐλαίων.

Their ablutions, and other ritual observances, were per-Jews as mere carnal ceremonies; whereas the inward purity of the heart was alone effectual. through the blood of Christ, to obtain acceptance before God.

ΧΙΥ. Διὰ τοῦ λουτροῦ οὖν της μετανοίας καὶ της γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ὁ ὑπερ τῆς ἀνομίας τῶν λαῶν τοῦ Θεοῦ γέγονεν, ὡς 'Ησαΐας βοα, ήμεις έπιστεύσαμεν, και γνωρίζομεν ότι τουτ' έκεινο, formed by the δ προηγόρευε, τὸ βάπτισμα, τὸ μόνου καθαρίσαι τοὺς μετανοήσαντας δυνάμενον, τοῦτό έστι τὸ ὕδωρ της (ωης ους δὲ ύμεις ώρύξατε λάκκους έαυτοῖς, συντετριμμένοι είσι και οὐδεν ύμιν γρήσιμοι. Τί γὰρ ὄφελος ἐκείνου τοῦ βαπτίσματος, ὁ τὴν σάρκα καὶ μόνον τὸ σῶμα φαιδούνει: Βαπτίσθητε την ψυχήν ἀπὸ ὀογής καὶ ἀπὸ πλεονεξίας, ἀπὸ φθόνου, ἀπὸ μίσους καὶ ίδου, τὸ σώμα καθαρόν έστι. Τοῦτο γάρ έστι τὸ σύμβολον τῶν ἀζύμων, ΐνα μὴ τὰ παλαιὰ τῆς κακῆς ζύμης ἔργα πράττητε. Ύμεις δὲ πάντα σαρκικώς νενοήκατε, καὶ ἡγεῖσθε εὐσέβειαν, ἐὰν, τοιαῦτα ποιοῦντες, τας ψυχας μεμεστωμένοι ήτε δόλου και πάσης κακίας άπλως. Διὸ καὶ μετά τὰς έπτὰ ἡμέρας τῶν ἀζυμοφαγιῶν νέαν ζύμην 15 φυράσαι έαυτοις ο Θεός παρήγγειλε, τουτέστιν άλλων έργων πράξιν, και μή των παλαιών και φαύλων την μίμησιν. Και ότι τοῦτό ἐστιν, ὁ ἀξιοῖ ὑμᾶς οὕτος ὁ καινὸς νομοθέτης, τοὺς προλελεγμένους ὑπ' ἐμοῦ λόγους πάλιν ἀνιστορήσω μετὰ καὶ τῶν άλλων των παραλειφθέντων. Εζρηνται δὲ ύπὸ τοῦ 'Ησαΐου οὕτως' 20 Ελσακούσετέ μου, καὶ ζήσεται ή ψυχὴ ύμῶν, καὶ διαθήσομαι ύμιν

- XIV. 1. διά τοῦ λουτροῦ τ. μ. Christian Baptism is here manifestly opposed to the washings of the Mosaic ritual; but so opposed, it will be observed, as to make the death of Christ essential to the purification which it conveys, and the privileges which it communicates. See Rom. vi. 3. sqq.
- 5. ούς δε ύμεις κ. τ. λ. Jerem, ii. 13. έμε έγκατέλιπου πηγήν ζώσαν, καὶ έαυτοῖς ὤρυξαν λάκκους συντετριμμένους, οἱ οὐ δυνήσονται ὕδωρ συνέχειν. Compare S. Barnab, Ep. Cath. c. 11.
 - 7. ο την σάρκα μόνον φ. See Mark vil. 3, 10.
 - 10. το σύμβολον των άζύμων. Compare 1 Cor. v. 8.
- 14. νέαν ζύμην φυράσαι ὁ Θ. π. This command is not expressly laid down in Scripture; but it is a necessary inference from that which enjoined the Israelites that for seven days no leaven be found in their houses; after which it would therefore be requisite to renew the supply. See Exod. xii. 18, 19. xiii. 6, 7. Lev. xxiii. 5. Numb. xxviii. 16.
 - 17. προλελεγμένους. Supra c. 12.
- 20. είσηκούσετέ, μου, καὶ ζήσεται κ. τ. λ. From Isai. lv. 3. sqq. After Zngerat, Sylburg would add ev ayaboic from the LXX.

διαθήκην αλώνιον, τὰ ὅσια τοῦ Δαβὶδ τὰ πιστά. Ἰδοὺ μαρτύριον αὐτὸν ἔθνεσι δέδωκα, ἄρχοντα καὶ προστάσσοντα ἔθνεσιν. "Εθνη, ά οὐκ οἴδασί σε, ἐπικαλέσονταί σε, καὶ λαοί, οἱ οὐκ ἐπίστανταί σε, ἐπί σε καταφεύξονται, ενεκεν τοῦ Θεοῦ σου τοῦ ἀγίου Ἰσραήλ. ότι εδόξασε σε. Ζητήσατε του Θεου, και εν τω ευρίσκειν αυτον 25 ἐπικαλέσασθε, ἡνίκα αν ἐγγίζη ὑμιν. ᾿Απολιπέτω ὁ ἀσεβης τὰς όδους αὐτοῦ, καὶ ἀνηρ ἄνομος τὰς βουλὰς αὐτοῦ, καὶ ἐπιστραφήτω έπὶ κύριον, καὶ ἐλεηθήσεται, ὅτι ἐπὶ πολὸ ἀφήσει τὰς άμαρτίας ύμων. Οὐ γάρ είσιν αἱ βουλαί μου ώσπερ αἱ βουλαὶ ύμων, οὐδὲ αί όδοι μου ώσπερ αί όδοι ύμων, άλλα όσον απέχει ό ουρανός 30 άπὸ της γης, τοσούτου ἀπέχει ή όδός μου ἀπὸ της όδου ύμων, καὶ τὰ διανοήματα ύμων ἀπὸ τῆς διανοίας μου. 'Ως γὰρ αν καταβή χιων ή ύετὸς έκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐκ ἀποστραφήσεται, έως αν μεθύση την γην καὶ ἐκτέκη καὶ ἐκβλαστήση, καὶ δῷ σπέρμα τω σπείραντι καὶ άρτον εὶς βρωσιν, ούτως έσται τὸ ρημά μου, δ 35 αν εξέλθη εκ του στόματός μου ου μη αποστραφή, εως αν συντελεσθή πάντα όσα ήθέλησα, καὶ εὐοδώσω τὰ ἐντάλματά μου. Ἐν γαρ εύφροσύνη έξελεύσεσθε, καὶ έν χαρά διδαχθήσεσθε τὰ γαρ όρη καὶ οἱ βουνοὶ ἐξαλοῦνται προσδεχόμενοι ὑμᾶς, καὶ πάντα τα ξύλα τῶν ἀγρῶν ἐπικροτήσει τοῖς κλάδοις, καὶ ἀντὶ τῆς στοιβῆς 40 αναβήσεται κυπάρισσος, αυτί δε της κουύζης αναβήσεται μυρσίνη. καὶ ἔσται κύριος εἰς ὄνομα καὶ εἰς σημεῖον αἰώνιον, καὶ οὐκ ἐκλείψει. Των τε λόγων τούτων καὶ τοιούτων εἰρημένων ὑπὸ των προφητών, έλεγον, ώ Τρύφων, οι μεν είρηνται είς την πρώτην παρουσίαν του Χριστού, έν ή και άτιμος και άξιδης και θνητός 45 φανήσεσθαι κεκηρυγμένος έστίν, οί δε είς την δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν, ότε έν δόξη καὶ ἐπάνω τῶν νεφελῶν παρέσται, καὶ

^{21.} μαρτύριον. So the LXX. In c. 12. Justin gives μάρτυρα. The old punctuation, ίδοῦ μαρτύριον αὐτὸν ἔθνεσι κ. τ. λ., has been corrected by Thirlby and others.

^{36.} ἀποστραφη. This is the reading of the MSS. The Benedictine edition has ἐπιστραφη.

^{38.} διδαχθήσεσθε. In all probability the true reading is διαχθήσεσθε, ye shall be led forth.

^{44.} την πρώτην παρουσίαν κ.τ.λ. In like manner Justin distinguishes between the two advents of Christ in Apol. 1. c. 52. Vide locum. See also infra, c. 32.

όψεται ὁ λαὸς ύμῶν καὶ γνωριεῖ, εἰς δυ ἐξεκέντησαν, ώς ஹπὲ, εἶς τῶν δώδεκα προφητῶν, καὶ Δανιὴλ προεῖπον, εἰρημένοι εἰσί.

A formal and true fast contrasted, in illustration of the carnal observances of the Jews.

ΧV. Καὶ τὴν ἀληθινὴν οὖν τοῦ Θεοῦ νηστείαν μάθετε νηστεύειν, ώς 'Ησαίας φησίν, ίνα τω Θεω εὐαρεστήτε. Κέκρανε δε 'Ησαίας ούτως 'Αναβόησον έν Ισχύϊ καὶ μη φείση, ώς σάλπιγγι ύψωσον την φωνήν σου, καὶ ἀνάγγειλον τῶ γένει μου τὰ άμαρτήματα αὐτών, καὶ τώ οἴκω Ἰακώβ τὰς ἀνομίας αὐτών, Ἐμε ήμέραν έξ ήμέρας ζητούσι, καὶ γνώναι τὰς όδούς μου ἐπιθυμούσιν, ώς λαὸς δικαιοσύνην πεποιηκώς καὶ κρίσιν Θεοῦ οὐκ ἐγκαταλελοιπώς. Αλτουσί με νυν κρίσιν δικαίαν, καλ έγγίζειν Θεώ ἐπιθυμουσι, λέγοντες, Τί ὅτι ἐνηστεύσαμεν καὶ οὐκ είδες, ἐταπεινώσαμεν τὰς 10 ψυχὰς ἡμῶν καὶ οὐκ ἔγνως; Ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν ύμων ευρίσκετε τὰ θεληματα ύμων, καὶ πάντας τους ύποχειρίους ύμων ύπονύσσετε ίδου, είς κρίσεις καὶ μάχας νηστεύετε, καὶ τύπτετε πυγμαις ταπεινόν. "Ινα τί μοι υηστεύετε ώς σήμερου, άκουσθηναι έν κραυγή την φωνην ύμων; Ού ταύτην την υηστείαν έγω 15 έξελεξάμην, καὶ ἡμέραν ταπεινοῦν ἄνθρωπον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. ούδ' αν κάμψης ώς κρίκου του τράχηλου σου, και σάκκου και σποδον ύποστρώσης, οὐδ' ούτω καλέσετε νηστείαν καὶ ἡμέραν δεκτην τω κυρίω. Ούχὶ τοιαύτην υηστείαν έγω έξελεξάμην, λέγει κύριος· άλλα λύε πάντα σύνδεσμον άδικίας, διάλυε στραγγαλιάς Βιαίων 20 συναλλαγμάτων, ἀπόστελλε τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, καὶ πάσαν συγγραφην άδικον διάσπα. Διάθρυπτε πεινώντι τον άρτον σου, καὶ πτωχούς ἀστέγους εΙσάγαγε εΙς τον ολκόν σου έαν ίδης γυμνόν, περίβαλλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ύπερόψει. Τότε ραγήσεται πρώϊμου το φώς σου, και τα ιμάτιά

^{48. &#}x27;Ωσηέ. Justin, trusting to memory, has here attributed to *Hosea* a prediction of *Zechariah*. The two references are Zech. xii. 10. Dan. vii. 13.

^{49.} εἰρημένοι εἰσί. The MSS. and most edd. prefix καὶ, which Otto has expunged, as altogether incompatible with the construction.

XV. 3. αναβόησον έν ίσχύι κ. τ. λ. From Isai. lviii. 1. sqq.

^{24.} ἰμάτια. This is the reading of both MSS. Stephens introduced ἰάματα from the LXX, which is doubtless the biblical text; but Justin as certainly wrote ἰμάτια, since the mistake has been perpetuated by Cyprian, Ambrose, and Augustine. Thus also Tertullian (de Resurrect. c. 27.) has, et vestiments tuα citius orientur; and he regards the expression as applicable to the resurrection of the body. Compare also Barnab. Epist. Cathol. c. 3.

σου ταχὺ ἀνατελεῖ, καὶ προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ή δικαιοσύνη 25 σου, καὶ ή δόξα τοῦ Θεοῦ περιστελεῖ σε. Τότε βοήση, καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούσεταί σου έτι λαλοῦντός σου έρει, Ἰδού, πάρειμι. Έαν δε αφέλης από σου σύνδεσμον και χειροτονίαν και ρημα γογγυσμού, καὶ διδώς πεινώντι τὸν ἄρτον σου ἐκ ψυχής, καὶ ψυχήν τεταπεινωμένην έμπλήσης, τότε ανατελεί έν τω σκότει το φως σου, 30 καὶ τὸ σκότος σου ώς μεσημβρία, καὶ έσται ὁ Θεός σου μετά σου διαπαντός, καὶ ἐμπλησθήση καθὰ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου, καὶ τὰ ὀστᾶ σου πιανθήσονται, καὶ ἔσται ώς κῆπος μεθύων καὶ πηγή ὕδατος, ή γη ή μη έξέλιπεν ύδωρ.-Περιτέμεσθε ούν την άκροβυστίαν της καρδίας ύμων, ώς οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ διὰ πάντων τούτων τών λόγων 35 άξιοῦσι.

XVI. Καὶ διὰ Μωϋσέως κέκραγεν ὁ Θεὸς αὐτὸς, οὕτως λέγων Circumcision Καὶ περιτεμεῖσθε την σκληροκαρδίαν ύμων, καὶ τὸν τράχηλον οὐ heart. In σκληρυνείτε έτι· ὁ γὰρ κύριος, ὁ Θεὸς ὑμῶν καὶ κύριος τῶν it is merely a κυρίων, Θεός μέγας και Ισχυρός και φοβερός, όστις ού θαυμάζει sign by which πρόσωπον, οὐδὲ μὴ λάβη δώρον. Καὶ ἐν τῷ Λευιτικῷ· "Οτι παρέ- to be distinβησαν καὶ ὑπερείδον με, καὶ ὅτι ἐπορεύθησαν ἐναντίον μου πλάγιοι, other nations; καὶ ἐγωὶ ἐπορεύθην μετ' αὐτων πλαγίως, καὶ ἀπολω αὐτοὺς ἐν τῆ and more parγή των έχθρων αὐτων. Τότε έντραπήσεται ή καρδία ή ἀπερίτμητος later times, αὐτών,— Η γὰρ ἀπὸ ᾿Αβραὰμ κατὰ σάρκα περιτομή είς σημείον ment would έδόθη, ἵνα ἦτε ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ ἡμῶν ἀφωρισμένοι, καὶ for their ΐνα μόνοι πάθητε α νυν εν δίκη πάσχετε, και ΐνα γένωνται al hatred of

the Jews were when punish-Christ and Christians.

35. οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ. The words of God, as distinguished from πάντων τ. τ. λόγων, the words of the prophet, which have just been cited. In like manner, in the first sentence of the next chapter, διὰ Μωϋσέως and ὁ Θεὸς αὐτὸς are placed in opposition. Similar examples frequently occur.

XVI. 1. Μωϋσέως. Justin uses the form Μωϋσης and Μωσης indifferently, as do the New Testament writers. Compare Mark xii. 26. Luke ix. 30. Acts vi. 15. vii. 37. xv. 1, 5. Otto, without regard to the MSS., has adopted the latter form throughout.

2. καὶ περιτεμεῖσθε κ. τ. λ. From Deut. x. 16, 17.

3. καὶ κύριος τ. κ. For καὶ, the LXX have οῦτος. In either case ἐστὶ is understood. Of the phrase θαυμάζειν πρόσωπον, see the Interpp. on Luke xx. 21.

5. δτι παρέβησαν κ. τ. λ. From Levit. xxvi. 40, 41.

10. ἡμῶν. Stephan. mavult ὑμῶν, a vobis ipsis. Non video causam. Οττο.

11. Ϊνα γένωνται αὶ χ. ὑμῶν κ. τ. λ. Compare Isai. i. 7.

Miraharah J. S. χώραι ύμων έρημοι καὶ αἱ πόλεις πυρίκαυστοι, καὶ τοὺς καρποὺς ένωπιου ύμων κατεσθίωσιν άλλότριοι, καὶ μηδείς έξ ύμων έπιβαίνη είς την 'Ιερουσαλήμ. Οὐ γὰρ ἐξ ἄλλου τινὸς γνωρίζεσθε παρά 15 τους άλλους ανθρώπους, ή από της έν σαρκί ύμων περιτομής. Ούδεις γαρ ύμων, ως νομίζω, τολμήσει είπειν, ότι μη και προννώστης των γίνεσθαι μελλόντων ην καί έστιν ο Θεός, και τα άξια έκάστω προετοιμάζων. Καὶ ύμιν οὖν ταῦτα καλώς καὶ δικαίως γέγονεν. 'Απεκτείνατε γάρ του δίκαιον, και προ αὐτοῦ τους προ-20 φήτας αὐτοῦ· καὶ νῦν τοὺς ἐλπίζοντας ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὸν πέμψαντα αὐτὸν παντοκράτορα καὶ ποιητὴν τῶν ὅλων Θεὸν ἀθετεῖτε, καὶ, ζσον έφ' ύμιν, ωτιμάζετε, καταρώμενοι έν ταις συναγωγαίς ύμων

13. ἐπιβαίνη είς την 'Ιερ. See on Apol. I. c. 47, 14.

15. η ἀπὸ τῆς ἐν σαρκὶ ὑμῶν π. It seems to be the drift of Justin's argument that, whereas most of the observances of the Jewish ritual necessarily ceased with the destruction of their temple, the rite of circumcision was a proof of the providence and foreknowledge of God, who designed it as a lasting mark of distinction, for the purpose of executing upon them the punishment which their sins had deserved. Compare cc. 92. 119. 137. Hence also Tertull. adv. Jud. c. 3. Dari enim habebat Circumcisio, sed in signum, unde Israel in novissimo tempore dignosci haberet, quando secundum sua merita in sanctam civitatem ingredi prohiberetur...... Hæc igitur Dei providentia fuit dandi circumcisionem Israel in signum, unde dignosci posset, cum adveniret tempus, quo meritis suis supra dictis in Hierusalem admitti prohiberetur. See also Iren. Hær. 1v. 16. 1.

19. απεκτείνατε γάρ τὸν δίκαιον, κ. τ. λ. Compare Acts vii. 52.

22. καταρώμενοι έν ταῖς συναγώγαῖς κ. τ. λ. It appears from c. 137. that these imprecations were uttered at the conclusion of the prayers, and, according to other writers, repeated three times a day. Thus Epiphan. Hær. 1. 299. ov μόνον οί των 'Ιουδαίων παίδες πρός τούτους κέκτηνται μίσος, άλλα ανιστάμενοι εωθεν καὶ μέσης ήμέρας καὶ περὶ τὴν ἐσπέραν, τρὶς τῆς ἡμέρας, ὅτε εὐχὰς έπιτελούσιν έν ταις αύτων συναγωγαις, έπαρωνται και άναθεματίζουσι, φάσκοντες ότι έπικαταράσαι ο Θεός τους Ναζωραίους και γάρ τούτοις περισσότερον ένέχουσι διὰ τὸ ἀπὸ Ἰουδαίων αὐτούς ὅντας Ἰησοῦν κηρύσσειν είναι Χριστόν. Some indeed have thought that Epiphanius speaks of these curses as directed solely against the Judaizing sect of the Nazarenes; but that the Christians generally were so anathematised under the name of Nazarenes, appears from Jerome (Comm. in Isai. lii. 5.):-Et sub nomine, ut sape dixi, Nazarenorum, ter in die in Christianos congerunt maledicta. That this was a term by which the Christians were commonly designated, is proved by Tertull. c.

τούς πιστεύοντας έπὶ τὸν Χριστόν. Οὐ γὰρ έξουσίαν έγετε αὐτόχειρες γενέσθαι ήμων δια τους νυν έπικρατούντας όσάκις δε αν έδυνήθητε, καὶ τοῦτο ἐπράξατε. Διὸ καὶ ἐμβοᾶ ὑμῖν ὁ Θεὸς διὰ 25 τοῦ 'Ησαίου λέγων' "Ιδετε, ώς ὁ δίκαιος ἀπώλετο, καὶ οὐδεὶς ἐκδέχεται τη καρδία και άνδρες δίκαιοι αίρονται, και ούδεις κατανοεί. Από γαρ προσώπου της άδικίας ήρται ο δίκαιος. Έσται έν είρηνη ή ταφή αὐτοῦς ήρται ἐκ τοῦ μέσου. Ύμεῖς προσηγάγετε ώδε, νίολ άνομοι, σπέρμα μοιχών καὶ τέκνα πόρνης. Έν τίνι ένετρυφατε, καὶ 30 έπὶ τίνα ἡνοίξατε τὸ στόμα, καὶ ἐπὶ τίνι ἐχαλάσατε τὴν γλώσσαν:

XVII. Ούχ ούτως γάρ τὰ ἄλλα ἔθνη εἰς ταύτην τὴν ἀδικίαν In fact, all the την els ήμας και του Χριστου ενέχουται, όσου ύμεις, οι κακείνοις and calumnies της κατά του δικαίου και ήμων των ἀπ' ἐκείνου κακης προλήψεως with which Christianity αἴτιοι ὑπάρχετε· μετὰ γὰρ τὸ σταυρώσαι ὑμᾶς ἐκεῖνον τὸν μόνον was assailed, άμωμον καὶ δίκαιον ἄνθρωπον, δι' οδ τών μωλώπων ΐασις γίνεται the inveterate τοις δι' αὐτοῦ ἐπὶ τὸν πατέρα προσχωροῦσιν, ἐπειδὴ ἐγνώκατε malice of the αὐτὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρών καὶ ἀναβάντα εἰς τὸν οὐρανὸν, ώς αί προφητείαι προεμήνυον γενησόμενον, οὐ μόνον οὐ μετενοήσατε ἐφ' οις επράξατε κακώς, άλλα άνδρας εκλεκτούς άπο Ἱερουσαλημ

Marc. IV. 8. Nazarœus vocari habebat secundum prophetiam Christus creatoris: unde et ipso nomine nos Judæi Nazarenos appellant per eum. Compare Epiphan. Hær. 1. 29. 1. Prudent. Peristeph. v. 25. x. 45. These anathemas are again alluded to by Justin, in cc. 47. 96. 108. 117. See also Jerom. in Esai, v. 18, xii, 5, xlix, 7.; in Amos i. 11. That they are not without example in more modern days, see Kidder's Messiah; and Buxtorf's Syn. Jud. pp. 416. 461. 557.

- 24. διὰ τοὺς νῦν ἐπικρατοῦντας. See Introd. Obss. p. 1.
- ὁσάκις δὲ ἀν ἐδυνήθητε, κ. τ. ἐπ. See on Apol. 1. c. 31, 21.
- 26. ίδετε, ως κ. τ. λ. From Isai, lvii, 1, sag.

TROMNIVON

- καὶ οὐδεὶς έκδ. τ. κ. καὶ ά δ. αἴρονται. These words are omitted in the MSS. and early edd. They are found, however, in c. 110. Apol. 1. c. 48. where the passage is again cited; and doubtless the repetition of kal ovidels led the copyist into error. Hence Otto, after Thirlby, has justly restored them to the text.

XVII. 2. of κάκείνοις. So Sylburg, Thirlby, Otto, and others. The MSS.

have olg, and Stephens, less judiciously, κάκείνης.

5. δι' οὖ τῶν μωλώπων κ. τ. λ. Compare Isai, liii. 5. The MSS. have προχωρούσι. Compare, however, c. 43.

8. ἐφ΄ οἶs ἐπράξατε κακῶs. Vulgo κακοῖs. The Benedictine editor is clearly right in admitting the reading of Eusebius, who quotes the passage, with some other variations, in Hist. Eccl. IV. 18. Compare supra c. 12. The other var. lectt.

- 10 ἐκλεξάμενοι τότε ἐξεπέμψατε εls πᾶσαν τὴν γῆν, λέγοντες αίρεσιν ἄθεον Χριστιανῶν πεφηνέναι, καταλέγοντές τε ταῦτα, ἄπερ καθ ἡμῶν οὶ ἀγυοοῦντες ἡμᾶς πάντες λέγουσιν ὥστε οὰ μόνον ἑαυτοις ἀδικίας αἴτιοι ὑπάρχετε, ἀλλὰ καὶ τοις ἄλλοις ἄπασιν ἀπλῶς ἀνθρώποις. Καὶ δικαίως βοῷ Ἡσατας Δι' ὑμᾶς τὸ ὄνομά μου
- ἀνθρώποις. Καὶ δικαίως βοᾶ Ἡσαίας Δι υμᾶς τὸ ὄνομά μου 15 βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι. Καί Οὐαὶ τῆ ψυχῆ αὐτῶν, διότι βεβούλευνται βουλὴν πονηρὰν καθ' ἐαυτῶν, εἰπόντες, Δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστί. Τοίνυν τὰ γεννήματα τῶν ἔργων αὐτῶν φάγονται. Οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ πονηρὰ κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ. Καὶ πάλιν ἐν ἄλλοις Οὐαὶ 20 οἱ ἐπισπώμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ὡς σχοινίω μακρῷ, καὶ ὡς

ζυγοῦ ἱμάντι δαμάλεως τὰς ἀνομίας, οἱ λέγοντες, Τὸ τάχος αὐτοῦ

of Eusebius are, έκλεξάμενοι τότε είς Ίερουσαλήμ, πεφάνθαι, and ήμας απαντες. Hence also the particle \(\tau_{\epsilon} \), which is omitted in the MSS, of Justin, has been supplied after καταλέγοντες. Moreover, some of the older Codd. Euseb. read έπελεξάμενοι and άθέων. That ἄθεον, at least, is correct, compare c. 108. infra. With respect to the charge here brought against the Jews of propagating false reports against the Christians, Justin is not alone in making the accusation. Thus Tertull. ad Nat. I. 14. Credidit vulgus Judæo. Quod enim aliud genus seminarium est infamiæ nostræ? As the best commentary on the passage, however, Thirlby adduces the following remarks from Euseb. on Isai. xviii. 1. Εύρομεν έν τοις των παλαιών συγγράμμασιν, ώς οι την Ἱερουσαλημ οικούντες του των 'Ιουδαίων εθνους ίερεις και πρεσβύτεροι γράμματα διαχαράξαντες, els πάντα διεπέμψαντο τὰ ἔθνη τοῖς ἀπανταχοῦ Ἰουδαίοις διαβάλλοντες τὴν Χριστοῦ διδασκαλίαν ώς αιρεσιν καινήν και άλλοτρίαν τοῦ Θεοῦ, παρήγγελλόν τε δί άποστολών μή παραδέξασθαι αὐτήν.....Οί τε ἀπόστολοι αὐτών έπιστολάς βιβλίνας κομιζόμενοι.... άπανταχοῦ γῆς διέτρεχον, τὸν περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ένδιαβάλλοντες λόγον. 'Αποστόλους δὲ είσετι καὶ νῦν εθος έστιν 'Ιουδαίοις ονομάζειν τούς έγκύκλια γράμματα παρά των άρχόντων αὐτων έπικομιζομένους.

10. α"ρεσιν άθεον. See on Apol. 1. c. 6, 1. Of the other calumnies heaped upon the Christians, see above on c. 10.

14. δι' ψμας κ. τ. λ. From Isai. lii. 5.

Cross have struppe function

15. σὐαὶ τῷ ψυχῷ αὐτῶν, κ. τ. λ. From Isai. iii. 9. sqq.

19. οὐαὶ οἱ ἐπισπώμενοι κ. τ. λ. From Isai. v. 18. sqq. The student is again referred, as in the notes to the Apology, for such information as he may require on the quotations from Scripture, to the Biblical Commentators. Here it is merely necessary to remark that, in the MSS. of Justin, the clause καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν is omitted, manifestly by an error of the transcribers. Compare c. 133. infra.

έγγισάτω, καὶ ἐλθέτω ή βουλή τοῦ ἀγίου Ἰσραήλ, ἐνα γνώμεν. Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλὸν καὶ τὸ καλὸν πονηρόν, οἱ τιθέντες τὸ φώς σκότος καὶ τὸ σκότος φώς, οἱ τιθέντες τὸ πικρου γλυκύ καὶ τὸ γλυκύ πικρόυ.—Κατὰ οὖυ τοῦ μόνου ἀμώμου 25 καὶ δικαίου φωτὸς, τοῖς ἀνθρώποις πεμφθέντος παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὰ πικρά καὶ σκοτεινά καὶ άδικα καταλεχθήναι έν πάση τη γη έσπουδάσατε. Δύσχρηστος γαρ ύμιν έδοξεν είναι βοών παρ' ύμιν Γέγραπται, 'Ο οίκός μου οίκος προσευχής έστίν, ύμεις δε πεποιήκατε αὐτὸν στήλαιον ληστών. Καὶ τὰς τραπέζας τών ἐν τώ ναώ 30 κολλυβιστών κατέστρεψε. Καὶ ἐβόα Οὐαὶ ὑμίν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαίοι, ύποκριταί, ότι ἀποδεκατούτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανού, την δε άγάπην του Θεού και την κρίσιν ου κατανοείτε τάφοι κεκονιαμένοι, έξωθεν φαινόμενοι ώραιοι, έσωθεν δε γέμοντες όστέων νεκρών. Καὶ τοις γραμματεύσιν Οὐαὶ ὑμίν, γραμματείς, 35 ότι τὰς κλεῖς ἔχετε, καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσέρχεσθε, καὶ τοὺς εἰσεργομένους κωλύετε όδηγοὶ τυφλοί.

XVIII. Ἐπειδή γὰρ ἀνέγνως, ὧ Τρύφων, ὧς αὐτὸς ὁμολο- The cereγήσας έφης, τὰ ὑπ' ἐκείνου τοῦ σωτήρος ήμων διδαχθέντα, οὐκ having been ἄτοπου νομίζω πεποιηκέναι καὶ βραχέα των ἐκείνου λόγια προς the Jews only, τοις προφητικοις έπιμνησθείς. Λούσασθε οδυ, και νθυ καθαροι is rejected by γένεσθε, καὶ ἀφέλεσθε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς δὲ not as burdenλούσασθαι ύμιν τούτο το λουτρον κελεύει ο Θεος, και περιτέμ- unnecessary, νεσθαι την άληθινην περιτομήν. Ἡμεῖς γάρ καὶ ταύτην αν την περιτομήν την κατά σάρκα και τὰ σάββατα και τὰς έρρτὰς πάσας

26. φωτόs. This word signifies both light and a person. Thirlby observes that Justin had both senses in view; and Otto compares John i. 9. viii. 12. xii. 46. and elsewhere.

29. γέγραπται, 'Ο οίκος κ. τ. λ. Compare Matt. xxi. 13. Luke xix. 46. In all the edd. the words καὶ τὰς τραπέζας κ. τ. λ. are taken in connexion with the succeeding quotation, whereas they properly belong to this. The necessary change has here been made in the punctuation.

31. οὐαὶ ὑμῖν, κ. τ. λ. See Matt. xxiii. 13. 16. 23, 24. 27. Luke xi. 42. 52. In both MSS, the margin exhibits, ούκ εἰσέλθετε καὶ τοὺς έργομένους ἐκωλύσατε. . XVIII. 1. ὁμολογήσας. See above, c. 10.

4. λούσασθε οὖν, κ. τ. λ. Compare Isai. i. 16. At the end of the sentence, Thirlby would read $\pi\epsilon\rho\iota\tau\dot{\epsilon}\mu\nu\epsilon\sigma\theta\epsilon$. It would be better perhaps to omit $\delta\dot{\epsilon}$ after $\dot{\omega}s$, and the clause will still supply a motive for compliance with the prophet's exhortation.

10 προσετάγη, τουτέστι διὰ τὰς ἀνομίας ὑμῶν καὶ τὴν σκληροκαρδίαν. Εί γὰρ ὑπομένομεν πάντα τὰ ἐξ ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων φαύλων ευεργούμενα els ήμας φέρειν ώς και μέχρι των αβρήτων θανάτου καὶ τιμωριών εὐχόμενοι έλεηθηναι καὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα διατιθέντας ήμας, και μηδε μικρου αμείβεσθαι μηδένα βουλόμενοι, ώς ό καινος 15 νομοθέτης εκέλευσεν ήμιν, πώς ούχι και τὰ μηδε βλάπτοντα ήμας, περιτομήν δε σαρκικήν λέγω καὶ σάββατα καὶ τὰς έορτάς, έφυλάσσομεν, ω Τρύφων;

Circumcision is not essential with God, as proved by a variety of examples; nor bound to observe the Jewish ritual, which was expressly designed to idolatrous propensities of the Jews.

ΧΙΧ. Τοῦτό ἐστιν δ ἀπορεῖν ἄξιόν ἐστιν, ὅτι τοιαῦτα ὑποto acceptance μένουτες ούχι και τὰ ἄλλα πάντα, περί ὧν νῦν ζητοῦμεν, φυλάσσετε. Οὐ γὰρ πᾶσιν ἀναγκαῖα αὕτη ἡ περιτομή, ἀλλ' ὑμῖν μόνοις, ໃνα, ώς προέφην, ταῦτα πάθητε, ἃ νῦν ἐν δίκη πάσχετε. are Christians Οὐδὲ γὰρ τὸ βάπτισμα ἐκεῖνο τὸ ἀνωφελὲς τὸ τῶν λάκκων προσλαμβάνομεν οὐδὲν γὰρ πρὸς τὸ βάπτισμα τοῦτο τὸ τῆς ζωῆς ἐστί. Διὸ καὶ κέκραγεν ὁ Θεὸς, ὅτι ἐγκατελίπετε αὐτόν, πηγὴν ζώσαν, και ωρύξατε έαυτοις λάκκους συντετριμμένους, οι ου δυνήσονται counteract the συνέχειν ύδωρ. Καὶ ύμεις μεν, οι την σάρκα περιτετμημένοι, χρηζετε της ημετέρας περιτομής, ημείς δε, ταύτην έχοντες, οὐδεν έκείνης δεόμεθα. Εί γαρ ην αναγκαία, ώς δοκείτε, οὐκ αν ακρό-

> 12. ώς καὶ μεχρὶ τ. ά. θ. καὶ τ. εύχόμενοι. Inasmuch as we pray even in the midst of torture and death. The construction is equivalent with that of the Latin quippe qui. Various emendations of the passage have been proposed; but nothing more seems to be necessary than that the words θανάτου and τιμωριών should change places. Of the unbounded charity of the Christians, as exemplified in praying for their enemies, and bearing no ill-will to their murderers, see on Apol. I. c. 14, 17. On the other hand, revenge was very generally regarded by Pagans as a virtue, and the law of retaliation admitted even by the Jewish Code. Compare Lev. xxiv. 20. Deut. xix. 21. Matt. v. 38. sqq.

> XIX. 2. φυλάσσετε. Vulgo φυλάσσομεν. The clause, however, manifestly belongs not to Justin, but Trypho; to whom Thirlby correctly assigns it. At the same time, it does not seem necessary to adopt his further suggestion of closing the last chapter with the word έφυλάσσομεν, and commencing the present one thus :-Καὶ - ὁ Τρύφων Τοῦτό ἐστιν κ. τ. λ.

> 4. ωs προέφην. See above, c. 16. In what follows the reference is to c. 14., where the passage from Jeremiah (ii. 13.) has been already quoted.

> 11. εί γὰρ ἦν ἀναγκαία, κ. τ. λ. The same argument is adduced almost verbatim by Tertullian, adv. Jud. c. 2. Compare Cyprian. adv. Jud. 11. 8.

βυστου ο Θεος έπλασε του 'Αδάμ, οὐδε ἐπέβλεψεν ἐπὶ τοῖς δώροις του έν ακροβυστία σαρκός προσενέγκαντος θυσίας "Αβελ, ουδ' αν εθηρέστησεν εν ακροβυστία Ένωχ, και ούχ εθρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεός. Λωτ ἀπερίτμητος ἐκ Σοδόμων 15 έσώθη, αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἀγγέλων αὐτὸν καὶ τοῦ κυρίου προπεμβάντων. Νῶε ἀρχὴ γένους ἀλλ' οὖν ἅμα τοῖς τέκνοις ἀπερίτμητος είς την κιβωτον είσηλθεν. 'Απερίτμητος ην ο ίερευς του ύψίστου Μελχισεδέκ, ω και δεκάτας προσφοράς έδωκεν 'Αβραάμ, 20 ό πρώτος την κατά σάρκα περιτομήν λαβών, καὶ ευλόγησεν αὐτόν ού κατά την τάξιν τον αλώνιον ίερεα ο Θεός καταστήσειν διά του Δαβίδ μεμήνυκεν. Υμίν οδυ μόνοις αναγκαία ην ή περιτομή αυτη, ἴνα ὁ λαὸς οὐ λαὸς ἢ, καὶ τὸ ἔθνος οὐκ ἔθνος, ώς καὶ 'Ωσηὲ, εἶς τών δώδεκα προφητών, φησί. Καὶ γὰρ μὴ σαββατίσαντες οἱ προω- 25 νομασμένοι πάντες δίκαιοι τώ Θεώ εθηρέστησαν, και μετ' αθτούς 'Αβραάμ καὶ οἱ τούτου υἱοὶ ἄπαντες μέχρι Μωϋσέως, ἐφ' οδ ἄδικος καὶ άχάριστος είς του Θεον ὁ λαὸς ὑμῶν ἐφάνη ἐν τῆ ἐρήμω μοσχοποιή-

Lactant. Instt. Div. rv. 18. Of the several examples alleged, see Gen. iv. 4. v. 24. xiv. 18, 19. xvii. 7. xix. 17. sqq. Heb. xi. 3. sqq.

^{16.} αὐτῶν ἐκείνων κ.τ.λ. Otto, recording a conjecture of an anonymous writer in Miscell. Obss. 1, 3. p. 371, who would read αὐτῶν ἐκείνον τῶν ἀγγ. αὐτοῦ καὶ τ.κ. π. improves it into αὐτὸν ἐκείνων κ.τ.λ. He also states that he has been anticipated by the same critic, who was perhaps Dr. Jortin, in a very obvious and probable emendation of the next sentence, as follows:—Νῶε, ἀρχη γένους ἄλλου, ἄμα τοῖς τέκνοις κ.τ.λ. Thus in c. 138. ὀ γὰρ Χριστὸς..... ἀρχη πάλεν ἄλλου γένους γέγονεν ὂν τρόπον καὶ Νῶε κ.τ.λ. At the same time he acknowledges that the received text is not in itself faulty; and that, as the more difficult reading, it should perhaps be preferred. Others will doubtless think the emendation a sure one.

^{22.} διὰ τοῦ Δαβίδ. See Psal. cx. 4. Hebr. v. 6, 10. vi. 20. vii. 21.

^{- 24.} ως καὶ 'Ωσηὲ φησί. See Hos. i. 9, 10. ii. 23.

^{25.} μη σαββατίσαντες οἱ πρ. κ. τ. λ. From his reasoning in this passage, Justin has been taxed with believing that the Sabbath was instituted, and sacrifices enjoined, after the idolatry of the golden calf. The word σαββατίζειν, however, is always used by him with especial reference to the Mosaic Law; so that he doubtless alludes, as Bp. Kaye remarks (p. 25.), to the peculiar mode in which the Jews kept the Sabbath, and the peculiar sacrifices of the Levitical dispensation. Compare cc. 12, 21.

^{28.} μοσχοποιήσας. See the Interpp. on Acts vii. 41.

σας. "Οθεν ό Θεὸς άρμοσάμενος πρὸς τὸν λαὸν ἐκεῖνον καὶ θυσίας 30 φέρειν ὡς πρὸς ὄνομα αὐτοῦ ἐνετείλατο, ἵνα μὴ εἰδωλολατρῆτε ὅπερ οὐδὲ ἐφυλάξατε, ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἐθύετε τοῖς δαιμονίοις. Καὶ σαββατίζειν οὖν ὑμῶν προστέταχεν, ἵνα μνήμην λαμβάνητε τοῦ Θεοῦ καὶ γὰρ ὁ λόγος αὐτοῦ τοῦτο σημαίνει λέγων, Τοῦ γινώσκειν ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς ὁ λυτρωσάμενος ὑμᾶς.

The law respecting a distinction of meats was intended to be a constant source of religious instruction.

ΧΧ. Καὶ γὰρ βρωμάτων τινῶν ἀπέχεσθαι προσέταξεν ὑμῖν, ΐνα καὶ ἐν τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχητε τὸν Θεὸν, εὐκατάφοροι ὄντες καὶ εὐχερεῖς πρὸς τὸ ἀφίστασθαι τῆς γνώσεως αὐτοῦ, ὡς καὶ Μωϋσῆς φησίν Έφαγε καὶ ἔπιεν ὁ λαὸς, καὶ

29. ὅθεν ὁ θεὸς κ.τ.λ. Constt. Apost. I. 6. ἔστω δέ σοι πρὸ ὁφθαλμών γινώσκειν, τί νομὸς φυσικός καὶ τίτὰ τῆς δεντερώσεως, τά τε ἐν τῷ ἐρῆμω τοῖς μοσχοποιήσαοι δοθέντα κ. τ.λ. Iren. Ηπε. Iv. 14. 2. His qui inquieti erant in eremo dans aptissimam legem. Ibid. c. 15, 1. Ast ubi conversi sunt in vituli factionem, et reversi sunt animis suis in Ægyptum, servi pro liberis concupiscentee esse, aptam concupiscentiæ suæ acceperunt reliquam servitutem. Chrysostom. adv. Jud. II. p. 462. ἐπειδὴ δὲ εἶδεν μαινομένους, ἀγχομένους, ἀπιθυμοῦντας θυσιῶν, ἐπέτρεψε τὰς θυσίας κ.τ.λ. Similiter alii. Cf. Hieron. in Esai. I. 12. Thirlby. Of the design of the Mosaic institutions to counteract the tendency which the Israelites evinced towards Idolatry, see Spencer, Witsius, Lowman, and Stillingfleet.

31. τοῖς δαιμονίοις. Το Moloch. See 2 Kings xxi. 6. xxiii. 10. Jerem. xxxii. 35.

33. δ $\lambda \delta \gamma o_S$ $\alpha \psi \tau o \bar{v}$. That is, the word of God as delivered by his prophets. See above on c. 15, 35. and compare cc. 28, 49, 52, 58, 62, 63, 77, 93, and elsewhere. Thirlby is clearly wrong in understanding the Logos in a personal sense, and the Benedictine editor equally so, in supposing Holy Scripture to be the meaning.

33. τοῦ γινώσκειν κ. τ. λ. Subaud. ενεκα. Compare c. 21. et sæpius; and the LXX. passim. The reference is to Ezek. xil. 20.

XX. 2. $"iva \kappa \alpha i \ \acute{e}\nu \ \tau \widehat{\psi} \ \acute{e}\sigma \theta i \epsilon i\nu \ \kappa . \ \tau . \ \lambda$. In like manner, St. Barnabas (Epist. Cath. c. 10.) argues, that a distinction of meats was enjoined, in order that by constant reflection on the good and evil habits of the animals allowed and forbidden respectively, the Israelites might be led to adopt the virtues symbolized by the one, and avoid the vices pourtrayed by the other. Compare also Const. Apost. vi. 20. Clem. Alex. Pæd. II. 1. 14. sqq. Tertull. c. Marc. II. 18. Novatian. de cib. Jud. c. 20.

4. $\tilde{\epsilon}\phi\alpha\gamma\epsilon$ $\kappa\alpha i$ $\tilde{\epsilon}\pi\iota\epsilon\nu$ κ . τ . λ . From Exod. xxxii. 6. It has been remarked that this citation is designed to indicate the implety of the Hebrews before the delivery of the Law, and the next, from Deut. xxxii. 15., to shew that the Law itself had worked no reformation. In this last the words $\kappa\alpha i$ $\epsilon\lambda\iota\pi\acute{\alpha}\nu\theta\eta$, which

ανέστη τοῦ παίζειν. Καὶ πάλιν 'Εφαγεν 'Ιακωβ καὶ ἐνεπλήσθη 5 καὶ ἐλιπάνθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἢγαπημένος ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη, καὶ ἐγκατέλιπε Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτόν.—Τῷ γὰρ Νῶε ὅτι συγκεχώρητο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δικαίφ ὅντι, πῶν ἔμψυχον ἐσθίειν πλὴν κρέας ἐν αίματι, ὅπερ ἐστὶ νεκριμαῖον, διὰ Μωϋσέως ἀνιστορήθη ὑμῖν ἐν τῆ βίβλω τῆς Γενέσεως.—Καὶ βουλο- 10 μένου αὐτοῦ εἰπεῖν, 'Ως λάχανα χόρτον, προεῦπον ἐγώ Τὸ, 'Ως λάχανα χόρτον, τοῦ μὴ ἀκούσεσθε, ὡς εἴρηται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ,

are not found in the LXX, have been assigned to Justin's careless habit of quoting from memory; but the text is exhibited in the same form in Chrysost.

9. πλην κρέας ἐν αἴματι, κ. τ. λ. See Gen. ix. 4. From the decree of the Apostolic council at Jerusalem (Acts xv. 20.), the early Christians continued for a long time to regard the injunction to abstain from things strangled and from blood as still in force, and strictly obeyed the prohibition. See Canon. Apost. 63. Tertul. Apol. c. 9. Minuc. F. Oct. c. 30. Even in later times, indeed, a difference of opinion has been entertained on the subject, as may be seen from the Comments of Grotius, Hammond, and others. The best rule on such points is doubtless that of St. Paul, in 1 Cor. x. 27. sqq. The adjective νεκριμαΐος is here used by Justin as synonymous with θυησιμαΐος, which is always applied by the Lxx, to animals dying uuslaughtered, and therefore without spilling their blood. See Lev. vii. 24. xvii. 15. xi. 30. sqq. xxii. 8. Deut. iv. 21. It should be stated that the text exhibits the conjectural emendation of Stephens, instead of the common reading, ὅπερ ἐστὶν ἐκριμαῖον, which Jebb vainly attempts to defend, deriving ἐκριμαῖον παραίος from ἐκριμαῖον, to throw αναγ. Another idle conjecture is ἐκκρεμαῖον, suspensum.

11. αὐτοῦ. That is, Trypho; who was about to throw in a specious argument, employed not only by the Jews, but by those heretics who denounced the use of flesh, to the effect that the clause ἀς λάχανα χόρτον, as the green herb (Gen. ix. 3.), was designed to fix a limitation to the use of meats; by which, as all vegetables are not nutricious, similarly Noah was restricted in the use of animal food. Compare Basil. Epist. CCXXXVI. c. 4. To this Justin replies that Christians, in abstaining from certain herbs, are not actuated by religious scruples, but deterred by their noxious properties; so that the permission to eat meat is unfettered by any exception. That this argument was commonly alleged in the early Church, is evident from the snear of the Emperor Julian, who ridiculed the Christians as μόνον κτησαμένουν τὸ πάντα ἐσθίειν, ὡς λάχανα χόρτου. See Cyril. adv. Julian. 1. 7.

12. τοῦ μὴ ἀκούσεσθε, κ. τ. λ. Why will ye not hear, i. e. understand &c.? Otto, if the text be correct, rightly supplies χάριν οr ἕνεκα with τοῦ, which is put for τίνοs. Compare Apol. II. c. 2. Cohort. ad Græc. cc. 28. 34. Probably, however, the true reading is τί, which was changed into τοῦ by some copyists,

ότι ώς τὰ λάχανα είς τροφήν τῷ ἀνθρώπω ἐπεποιήκει ὁ Θεὸς, ούτως καὶ τὰ ζῶα εἰς κρεωφαγίαν ἐδεδώκει; 'Αλλ' ἐπεί τινα 15 των χόρτων οὐκ ἐσθίομεν, οὕτω καὶ διαστολήν ἔκτοτε τω Νωε διεστάλθαι φατέ. Οὐχ ώς έξηγεῖσθε, πιστευτέον, Πρώτον μὲν γάρ ὅτι πῶν λάχανον χόρτος ἐστὶ καὶ βιβρώσκεσθαι, δυνάμενος λέγειν καὶ κρατύνειν, οὐκ ἐν τούτω ἀσχοληθήσομαι, 'Αλλά εἰ καὶ τὰ λάγανα τοῦ γόρτου διακρίνομεν, μὴ πάντα ἐσθίοντες, οὐ

20 διὰ τὸ είναι αὐτὰ κοινὰ ἢ ἀκάθαρτα οὐκ ἐσθίομεν, ἀλλὰ ἢ διὰ τὸ πικρά ή θανάσιμα ή άκανθώδη των δε γλυκέων πάντων καὶ τροφιμωτάτων και καλλίστων, θαλασσίων τε και χερσαίων, εφιέμεθα καὶ μετέχομεν. Ούτω καὶ των ακαθάρτων καὶ αδίκων καὶ παρανόμων ἀπέχεσθαι ύμας ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς διὰ Μωϋσέως, ἐπειδή 25 καὶ τὸ μάννα ἐσθίοντες ἐν τῆ ἐρήμω, καὶ τὰ θαυμάσια πάντα ὁρωντες

ύμιν ύπο του Θεου γινόμενα, μόσχον τον χρύσεον ποιήσαντες προσεκυνείτε. "Ωστε δικαίως ἀεὶ βοᾶ. Υίοὶ ἀσύνετοι, οὐκ ἔστι πίστις έν αὐτοῖς.

ΧΧΙ. Καὶ ότι διὰ τὰς άδικίας ύμων καὶ των πατέρων ύμων είς σημείου, ώς προέφηυ, και τὸ σάββατου ευτέταλται ὁ Θεὸς φυλάσσειν ύμᾶς καὶ τὰ ἄλλα προστάγματα προσετετάχει, καὶ σημαί-

and other ordinances were instituted with a view to keeping alive a remembrance of God, that his name might not be profaned before the heathen.

The Sabbath

carelessly repeating the last syllable of the preceding word. According to the old punctuation, there was a colon at έδεδώκει, and a comma at φατέ. This was amended by the Benedictine editor, who thus did away with many idle conjectures, which had previously been proposed.

17. παν λ. χόρτος έστὶ καὶ β. Thirlby would read χόρτου, and, it should seem, rightly. At the same time the text may be incorrupt. With βιβρώσκεσθαι, Sylburg understands έπιτήδειον. Perhaps διδόμενον would be better. Of course Justin is speaking of the state of things before the Fall, ere the ground brought forth thorns and thistles as a result of the primæval curse. Compare Gen. i. 29, 30, iii, 18,

20. διά τὸ πικρά κ. τ. λ. Repeat είναι from the last clause.

23. οὕτω καὶ τῶν ἀκαθάρτων κ.τ.λ. Thirlby supposes that something is here lost; but a little attention will shew the drift of Justin's argument, which is this :- As Christians abstain from certain herbs, so did Noah also from certain animals, not by command, but because they were noxious; but restrictions were laid on the Jews by reason of their sins.

24. ἐπειδή καὶ τὸ μάννα κ. τ. λ. Compare the authorities cited on c. 19, 29.

27. νίοι ἀσύνετοι, κ. τ. λ. Compare Deut. xxxii. 6. 20. 28. Jerem. iv. 22. v. 21.

νει ὅτι διὰ τὰ ἔθνη, ἵνα μὴ βεβηλωθῆ τὸ ὄνομα αὐτοῦ παρ' αὐτοῖς. διὰ τούτο εἴασε τινὰς ἐξ ύμων ὅλως ζωντας, αὐται αἱ φωναὶ 5 αὐτοῦ την ἀπόδειξιν ποιήσασθαι δύνανται ύμιν. Είσὶ δὲ είρημέναι διὰ τοῦ Ἰεζεκιὴλ οὕτως Ἐγω κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐν τοῖς προστάγμασί μου πορεύεσθε, και τὰ δικαιώματά μου φυλάσσετε. καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν Αλγύπτου μὴ συναναμίγνυσθε, καὶ τὰ σάββατά μου άγιάζετε, καὶ έσται είς σημείου άνὰ μέσου έμου καὶ 10 ύμων, του γινώσκειν ότι έγω κύριος ο Θεος ύμων. Καὶ πάρεπικράνατέ με, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν τοῖς προστάγμασί μου οὐκ έπορεύθησαν, και τὰ δικαιώματά μου οὐκ ἐφύλαξαν, τοῦ ποιείν αὐτὰ, ἃ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τὰ σάββατά μου έβεβήλουν. Καὶ εἶπα τοῦ ἐκχέαι τὸν θυμόν μου ἐπ' 15 αὐτοὺς ἐν τῆ ἐρήμω, τοῦ συντελέσαι ὀργήν μου ἐπ' αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἐποίησα, ὅπως τὸ ὄνομά μου τὸ παράπαν μὴ βεβηλωθή ἐνώπιον τῶν έθνων, ων έξήγαγον αὐτοὺς κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτων. Καὶ έγω έξήρα την χειρά μου έπ' αὐτοὺς ἐν τῆ ἐρήμω, τοῦ διασκορπίσαι ἐν τοῖς ἔθνεσι καὶ διασπείραι αὐτοὺς ἐν ταῖς χώραις, ἀνθ' ὧν τὰ δικαιώματά μου 20 ούκ ἐποίησαν, καὶ τὰ προστάγματά μου ἀπώσαντο, καὶ τὰ σάββατο μου έβεβήλουν, καὶ οπίσω των ένθυμημάτων των πατέρων αὐτων ήσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτών, Καὶ ἐγω ἔδωκα αὐτοῖς προστάγματα οι καλά, καὶ δικαιώματα, έν οίς οὐ ζήσονται έν αὐτοῖς καὶ μιανῶ αὐτοὺς έν τοις δόμασιν αὐτών, έν τω διαπορεύεσθαί με πῶν διανοίγον μήτραν, όπως άφανίσω,

XXII. Καὶ ὅτι διὰ τὰς άμαρτίας τοῦ λαοῦ ὑμῶν καὶ διὰ τὰς Sacrifices XXI. 7. έγω κύριος κ. τ. λ. From. Ezek. xx. 19. sqq.

18. έθνων, ων έξήγαγον κ. τ. λ. So Thirlby. Vulgo έθνων. Έξήγαγον worship enjoined, not κ. τ. λ. The mistake probably originated with some transcriber, who was startled because God at the redundancy of the pronoun $\alpha\dot{v}\tau\hat{\omega}\nu$, than which nothing is more common in had need of the Hellenistic writers. Compare Matt. iv. 16. John xv. 2. Thus also Xen. Cyr. restrain the 1. 3. 15. πειράσομαι τῷ παππῷ, ἀγαθῶν ἱππέων κράτιστος ῶν ἱππεὐς, συμμαχεῖν iniquities and αὐτῷ. See Kuinoel on Matt. viii. 1. As commonly pointed, there is also a comma the idolatry of the Jews. only at αὐτῶν.

were ordained, and the Temple

25. δόμασιν. Both MSS. have δώμασιν. The reading of the LXX. was properly restored by Stephens.

XXII. 1. διὰ τὰς άμαρτίας ε. τ. λ. Maimonides gives the same account of the institution of sacrifice. Compare also Tertull. c. Marc. 11. 18. Iren. Hær. IV. 34.

είδωλολατρίας, ἀλλ' οὐ διὰ τὸ ἐνδεὴς εἶναι τῶν τοιούτων προσφορῶν, ἐνετείλατο ὑριοίως ταῦτα γίνεσθαι, ἀκούσατε πῶς περί τούτων λέγει διὰ 'Αμῶς, ἐνὸς τῶν δώδεκα, βοῶν' Οὐαὶ οἱ ἐπι-5 θυμοῦντες τὴν ἡμέραν τοῦ κυρίου. "Ίνα τί αὕτη ὑμῶν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου; Καὶ αὐτή ἐστι σκότος καὶ οὐ φῶς. "Ον τρόπον ὅταν ἐκφύγῃ ἄνθρωπος ἐκ προσώπου τοῦ λέοντος, καὶ συναντήσῃ αὐτῷ ἡ ἄρκτος, καὶ εἰσπηδήσῃ εἰς τὸν οἵκον αὐτοῦ, καὶ ἀπερείσηται τὰς χεῦρας αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τοῦχον, καὶ δάκη αὐτὸν ὁ ὄφις. Οὐχὶ σκότος

10 ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου καὶ οὐ φῶς, καὶ γυόφος οὐκ ἔχων φέγγος αὐτοις; Μεμίσηκα, ἀπῶσμαι τὰς ἔορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἔν ταις πανηγύρεσιν ὑμῶν διότι ἐὰν ἐνέγκητέ μοι τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ τὰς θυσίας ὑμῶν, οὐ προσδέξομαι αὐτὰ, καὶ σωτηρίου ἐπιφανείας ὑμῶν οὐκ ἐπιβλέψομαι. ᾿Απόστησον ἀπ᾽ ἐμοῦ πλῆθος

- 15 φόδων σου καὶ ψαλμών ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. Καὶ κυλισθήσεται ὡς ὕδωρ κρίμα, καὶ ἡ δικαιοσύνη ὡς χειμάβρους ἄβατος. Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἐν τῆ ἐρήμω, οῖκος Ἰσραήλ; λέγει κύριος. Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ καὶ τὸ ἄστρον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν Ῥαφάν, τοὺς τύπους, οῦς ἐποιήσατε
- 20 έαυτοῖς. Καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Δαμασκοῦ, λέγει κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ. Οὐαὶ οἱ κατασπαταλῶντες Σιῶν, καὶ τοῖς πεποιθόσιν ἐπὶ τὸ ὄρος Σαμαρείας. Οἱ ἀνομασμένοι ἐπὶ τοῖς ἀρχηγοῖς ἀπετρύγησαν ἀρχὰς ἐθνῶν εἰσῆλθον ἑαυτοῖς οῖκος Ἰσραήλ. Διάβητε πάντες εἰς Χαλάνην καὶ ἴδετε, καὶ προεύθητε
- 25 ἐκεῖθεν εἰς ᾿Αμὰθ τὴν μεγάλην, καὶ κατάβητε ἐκεῖθεν εἰς Γὲθ τῶν ἀλλοφύλων, τὰς κρατίστας ἐκ πασῶν τῶν βασιλειῶν τούτων, εἰ πλείονά ἐστι τὰ ὅρια αὐτῶν τῶν ὁρίων ὑμῶν. Οἱ ἐρχόμενοι εἰς
 - 4. οὐαὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες κ. τ. λ. From Amos v. 18.—vi. 7.
 - 11. αὐτοῖs. This is the reading of both MSS. The edd. Steph and Ben. give αὐτῆs, which is found in a few MSS of the LXX.
 - 13. σωτηρίου. The true reading of the LXX., though MSS. vary, is, as Thirlby remarks, σωτήριου. And so Jerome: Salutare præsentiæ vestræ non respiciam. Justin however, differs so constantly from the LXX., that nothing short of necessity will justify an alteration of his text.
 - 22. oi ωνομασμένοι ἐπὶ τ. ἀρχ. These words are not in the LXX., but they correspond with the Hebrew; while ἀπετρύγησαν ἀρχὰς ἔθνῶν stand alone in the LXX., and are not in the Hebrew. Probably two interpretations have been combined by some copyists, who transferred one of them from the margin into the text. In the next sentence eἰs Χαλάνην is in the Hebrew, but not in the LXX.

ήμέραν πονηράν, οἱ ἐγγίζοντες καὶ ἐφαπτόμενοι σαββάτων ψευδών, οί κοιμώμενοι έπὶ κλινών έλεφαντίνων καὶ κατασπαταλώντες έπὶ ταις στρωμναις αὐτών, οἱ ἐσθίοντες ἄρνας ἐκ ποιμνίων καὶ μοσ- 30 γάρια εκ μέσου βουκολίων γαλαθηνά, οἱ ἐπικροτοῦντες πρὸς τὴν φωνήν των δργάνων, ώς έστωτα έλογίσαντο καὶ ούχ ώς φεύγοντα, οί πίνοντες έν φιάλαις οίνον και τὰ πρώτα μύρα χριόμενοι, και οὐκ ἔπασχου οὐδὲυ ἐπὶ τῆ συντριβῆ τοῦ Ἰωσήφ. Διὰ τοῦτο νῦν αίχμάλωτοι έσονται ἀπ' ἀρχης δυναστών τών ἀποικιζομένων, καὶ 35 μεταστραφήσεται οίκημα κακούργων, καὶ έξαρθήσεται χρεμετισμός ίππων έξ 'Εφραίμ.-Καὶ πάλιν διὰ 'Ιερεμίου' Συναγάγετε τὰ κρέα ύμων και τὰς θυσίας, και φάγετε, ὅτι οὕτε περί θυσιών ή σπονδών ένετειλάμην τοις πατράσιν ύμων, ή ήμερα επελαβόμην της χειρος αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου.—Καὶ πάλιν διὰ Δαβίδ 40 έν τεσσαρακοστώ ένάτω ψαλμώ ούτως έφη. Θεός θεών κύριος έλάλησε, και ἐκάλεσε την γην ἀπὸ ἀνατολών ήλίου μέχρι δυσμών. Έκ Σιων ή εὐπρέπεια της ωραιότητος αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς ἐμφανως ήξει, ό Θεὸς ήμων, καὶ οὐ παρασιωπήσεται πύρ ἐνώπιον αὐτοῦ καυθήσεται, καὶ κύκλω αὐτοῦ καταιγίς σφόδρα. Προσκαλέσεται 45 του ούρανου άνω καὶ την γην, τοῦ διακρίναι τον λαον αὐτοῦ. Συναγάγετε αὐτώ τοὺς όσίους αὐτοῦ, τοὺς διατιθεμένους τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἐπὶ θυσίαις. Καὶ ἀναγγελοῦσιν οἱ οὐρανοὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς κριτής ἐστιν. "Ακουσον, λαός μου, καὶ λαλήσω σοι, Ίσραηλ, καὶ διαμαρτυροθμαί σοι ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου 50 ελμί ένω. Οὐκ ἐπὶ ταῖς θυσίαις σου ἐλέγξω σε τὰ δὲ ὁλοκαυτώματά σου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός. Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους, ὅτι ἐμά ἐστι

^{33.} οἱ π. ἐν φιάλαιs οἶνον. The LXX. have τὸν διὔλισμένον οἶνον. See Interpp. on Matt. xxiii. 24.

^{37.} συναγάγετε τὰ κρέα κ. τ. λ. From Jerem. viii. 21, 22.

^{41.} Εν τεσσαρακοστ ψ ενάτ ψ ψ. In many versions Psal. l. Though cited at length, there are very few variations from the sacred text; and it is observable that the ordinary inaccuracies of Justin are seldom found in his quotations from the Psalms. Thirlby accounts for this by remarking that the Psalms were impressed more strongly on his memory, from the circumstance of their forming a considerable part of the service of the Church.

^{53.} χιμάρους. Both MSS. have χειμάρφους. The mistake of the copyist is obvious. For τοῦ ἀγροῦ, they have in the margin, τοῦ δρυμοῦ.

πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, κτήνη ἐν τοῖς ὅρεσι καὶ βόες ἔγνωκα 55 πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡραιότης ἀγροῦ μετ ἐμοῦ ἐστίν. Ἐὰν πεινάσω, οὐ μή σοι εἴπω ἐμὴ γάρ ἐστιν ἡ οἰκουμένη καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Μὴ φάγωμαι κρέα ταύρων, ἢ αῖμα τράγων πίωμαι; Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ ὑψίστῷ τὰς εὐχάς σου καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ ἐξελοῦ-

60 μαί σε, καί δοξάσεις με. Τῷ δὲ ἀμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, "Iva τι σὰ ἐκδιηγῆ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; Σὰ δὲ ἐμίσησας παιδείαν, καὶ ἐξέβαλες τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω. Εὶ ἐθεώρεις κλέπτην, συνέτρεχες αὐτῷ, καὶ μετὰ μοιχοῦ τὴν μερίδα σου ἐτίθεις. Τὸ στόμα σου ἐπλεόνασε

65 κακίαν, καὶ ἡ γλῶσσά σου περιέπλεκε δολιότητας. Καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις, καὶ κατὰ τοῦ υἰοῦ τῆς μητρός σου ἐτίθεις σκάνδαλου. Ταῦτα ἐποίησας, καὶ ἐσίγησα ὑπέλαβες ἀνομίαν ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος. Ἐλέγξω σε, καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς άμαρτίας σου. Σύνετε δὴ ταῦτα οἱ ἐπιλανθανό-

70 μενοι τοῦ Θεοῦ, μήποτε άρπάση, καὶ οὐ μὴ ἢ ὁ ἡυόμενος. Θυσία αἰνέσεως δοξάσει με, καὶ ἐκεῖ όδὸς, ἢ δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου.—Οὕτε οὖν θυσίας παρ' ὑμῶν λαμβάνει, οὕτε ώς ἐνδεὴς τὴν ἀρχὴν ἐνετείλατο ποιεῖν, ἀλλὰ διὰ τὰς άμαρτίας ὑμῶν. Καὶ γὰρ τὸν ναὸν τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπικληθέντα οὐχ ὡς ἐνδεὴς ὧν ὡμο-

75 λόγησεν οἶκον αὐτοῦ ἢ αὐλήν, ἀλλ' ὅπως κᾶν κατὰ τοῦτο προσέχοντες αὐτῷ μὴ εἰδωλολατρῆτε. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν, Ἡσαίας λέγει Ποῖον οἶκον ῷκοδομήσατέ μοι; λέγει κύριος. Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, καὶ ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου.

ΧΧΙΙΙ. 'Εὰν δὲ ταῦτα οὕτως μὴ δμολογήσωμεν, συμβήσεται

62. διά στόματός σου. Codd. in marg. διά χειλέων σου.

69. of $\dot{\epsilon}\pi\iota\lambda\alpha\nu\theta\alpha\nu\delta\mu\epsilon\nu\sigma\iota$. The article, omitted in the Benedictine edition, is in both the MSS.

72. ως ἐνδέης. See on Apol. 1. ec. 10, 1.; 13, 2.

75. $""" \pi \omega s \kappa \hat{a} \nu \kappa \alpha r \hat{a} \tau \hat{o} "" \tau \circ \kappa \tau \cdot \lambda$. $Vulgo \kappa a$ i. There can be no hesitation in adopting the Benedictine emendation, which Otto has also admitted into the text. So in c. 27. $"" \nu \alpha \kappa \hat{a} \nu \circ v" \omega s \varepsilon \nu \alpha \rho \varepsilon \sigma \tau \hat{\eta} \tau \varepsilon \quad \alpha v \tau \hat{\omega}$.

77. ποῖον οἶκον κ. τ. λ. From Isai. lxvi. 1. See on Apol. 1. c. 37, 8.

XXIII. 1. $\dot{\epsilon}\dot{\alpha}\nu$ $\delta\dot{\epsilon}$ $\tau\alpha\bar{\nu}\tau\alpha$ κ . τ . λ . Justin argues in this chapter, that if there had been any intrinsic obligation in the Mosaic Law, God would have pre-

The ceremonial Law cannot be of perpetual obligation, except on the supposition of an inconsistency in God's dispensations,

ήμιν είς άτοπα εμπίπτειν νοήματα, ώς τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ μη όντος του κατά του 'Ενώγ και τους άλλους πάντας, οι μήτε περιτομήν την κατά σάρκα έχοντες μήτε σάββατα έφύλαξαν μήτε δε τά άλλα. Μωσέως έντειλαμένου ταῦτα ποιείν, ή τὰ αὐτὰ αὐτὸν δί-5 καια μη άει παν γένος ανθρώπων βεβουλήσθαι πράσσειν, απερ γελοία και ανόητα ομολογείν φαινέται. Δι' αιτίαν δε την των άμαρτωλών ανθρώπων του αυτον όντα άξι ταύτα και τὰ τοιαύτα έντετάλθαι όμολογείν, και φιλάνθρωπον και προγνώστην και άνενδεή καὶ δίκαιον καὶ ἀγαθὸν ἀποφαίνειν ἐστίν. Ἐπεὶ εὶ μὴ ταῦ- 10 τα ούτως έχει, ἀποκρίνασθέ μοι, ὦ ἄνδρες, περὶ τῶν ζητουμένων τούτων ο τι φρονείτε. Καὶ μηδέν μηδενός ἀποκριναμένου,-Διὰ ταῦτά σοι, ὦ Τρύφων, καὶ τοῖς βουλομένοις προσηλύτοις γενέσθαι, κηρύξω έγω θείον λόγον, δυ παρ' έκείνου ήκουσα τοῦ ἀνδρός. 'Ορᾶτε ὅτι τὰ στοιχεῖα οὖκ ἀργεῖ, οὐδὲ σαββατί- 15 ζει. Μείνατε ώς γεγένησθε. Εί γαρ προ τοῦ 'Αβραάμ οὐκ ἡν χρεία περιτομής, οὐδὲ πρὸ Μωϋσέως σαββατισμού καὶ έορτών καὶ

scribed it equally to all people; that Enoch and the patriarchs, to whom the divine will was manifested, knew nothing of it; and that consequently either God has been inconsistent in proposing different methods of justification in different ages, or the ceremonials of the Jewish ritual were merely designed to answer a particular purpose, and are no more binding upon Christians than they were upon Abraham. See also c. 30.

- τοὺς ἄλλους πάντας. Thirlby suggests πατρίαρχας or πατέρας, but without advocating a change in the text.
- αὐτόν. Vulgo αὐτῶν. The emendation, which is Sylburg's, is necessary to the sense, as well as required by the grammatical construction.
- 13. διὰ ταῦτά σοι, ὦ Τρύφων, κ. τ. λ. Thirlby would add ἔφην, but similar omissions are frequent throughout the Dialogue. The substitution of σοι for τοι, the reading of the MSS., is sanctioned by preceding editors, and requires no vindication. By προσήλυτοι are here meant Christian converts. See c. 28.
- 14. ἐκείνου τοῦ ἄνδροs. The venerable instructor, by whose means Justin became a convert to Christianity. See above, cc. 3. sqq.
- 15. τὰ στοιχεῖα. The heavenly bodies; in which sense the word appears to be used in Apol. 11. c. 5. Epist. ad Diogn. c. 7. Theoph. ad Autol. 1. 4. sqq. 2 Pet. ili. 10. Compare c. 85. infra. Thus also Hilary on Psal. xevii. 7. Sed requies nulla est, et cursus idem est; et ut sex diebus, ita et sabbato omnium elementorum efficia continentur. The argument here employed by Justin, and repeated in c. 29., is precisely similar with that of our Lord in John v. 17.
 - 17. οὐδὲ πρὸ Μωϋσέως κ. τ. λ. See above, on c. 19, 11,

προσφορών, οὐδὲ νῦν, μετὰ τὸν κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ δίχα άμαρτίας διὰ της ἀπὸ γένους τοῦ ᾿Αβραὰμ παρθένου γεν-20 νηθέντα υίὸν Θεοῦ Ἰησοῦν Χριστὸν, όμοίως ἐστὶ χρεία. Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ ᾿Αβραὰμ ἐν ἀκροβυστία ὧν διὰ τὴν πίστιν, ἡν ἐπίστευσε τώ Θεώ, εδικαιώθη καὶ εὐλογήθη, ώς ή γραφή σημαίνει την δὲ περιτομήν είς σημείον, άλλ' οὐκ είς δικαιοσύνην έλαβεν, ώς καὶ αὶ γραφαὶ καὶ τὰ πράγματα ἀναγκάζει ἡμᾶς ὁμολογεῖν. "Ωστε

25 δικαίως είρητο περί έκείνου τοῦ λαοῦ, ὅτι ἐξολοθρευθήσεται ή ψυχη ἐκείνη ἐκ τοῦ γένους αὐτης, ἡ οὐ περιτμηθήσεται τῆ ἡμέρα τη όγδόη. Καὶ τὸ μη δύνασθαι δὲ τὸ θηλυ γένος την σαρκικην περιτομήν λαμβάνειν, δείκνυσιν ότι είς σημείον ή περιτομή αύτη δέδοται, άλλ' ούχ ώς έργον δικαιοσύνης τὰ γὰρ δίκαια καὶ

30 ενάρετα, απαντα όμοίως και τας θηλείας δύνασθαι φυλάσσειν ό Θεὸς ἐποίησεν. 'Αλλὰ σχήμα μέν τὸ της σαρκὸς ἔτερον καὶ έτερου ορώμευ γεγευημένου άρρενος και θηλείας, δια δε τούτο οὐδὲ δίκαιον οὐδὲ ἄδικον οὐδέτερον αὐτῶν ἐπιστάμεθα, ἀλλὰ δί εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην.

The covenant of Circumcision is abolished, and a new covenant established.

ΧΧΙΥ. Καὶ τοῦτο μέν οὖν δυνατὸν ἢν ἡμῖν ἐπιδεῖξαι, ὦ ἄνδρες. έλεγου, ότι ή ήμέρα ή ογδόη μυστήριου τι είχε κηρυσσόμενου διὰ τούτων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μᾶλλον της Εβδόμης. 'Αλλ' ζνα τανῦν

19. διὰ τῆς παρθένου. In the MSS, and edd, the preposition is omitted. The Benedictine editor would insert ex or and, of which the latter can scarcely have been repeated with only an intervening word. Otto seems to be fully justifled in introducing $\delta \iota a$, which is confirmed by cc. 43, 100, and other similar examples. See on Apol. I. c. 22, 14.

22. ή γραφή. Compare Gen. xv. 6. Rom. iv. 3.

25. έξολοθρευθήσεται ή ψυχή κ. τ. λ. See Gen. xvii. 14.

27. τό μή δύνασθαι τὸ θηλυ κ. τ. λ. So Cyprian. adv. Jud. 1. 8. Illud signaculum fæminis non proficit: signo autem Domini omnes signantur. In the end of the clause Justin probably wrote eis epyon, in accordance with the form which he adopted a few lines previously; but Thirlby justly regards any change as arbitrary and unwarrantable. The chapter concludes in both MSS, with the words ώσπερ ἄνωθεν έκηρύσσετο, πετρίναις μαχαίραις: which are found again near the beginning of the next chapter. In most editions they have been properly cancelled.

XXIV. 2. ὅτι ἡ ἡμέρα κ. τ. λ. Cod. Reg. ὅσι. The solution of the mystery will be found in c. 41.

αὴ ἐπ' ἄλλους ἐκτρέπεσθαι λόγους δοκώ, σύνετε, βοώ, ὅτι τὸ αίμα της περιτομής έκείνης κατήργηται, καὶ αίματι σωτηρίω πε- 5 πιστεύκαμεν άλλη διαθήκη τανύν, καὶ άλλος έξηλθεν έκ Σιών νόμος. Ίησους Χριστός πάντας τους βουλομένους περιτέμνει, ώσπερ ἄνωθεν ἐκηρύσσετο, πετρίναις μαχαίραις, ΐνα γένηται έθνος δίκαιον, λαὸς φυλάσσων πίστιν, αντιλαμβανόμενος αληθείας, καὶ φυλάσσων εἰρήνην, Δεῦτε σὺν ἐμοὶ πάντες οἱ φοβούμενοι 10 τον Θεον, οἱ θέλοντες τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλημ ίδεῖν. Δεῦτε, πορευθώμεν τώ φωτί κυρίου ανήκε γαρ τον λαον αύτου, τον οίκον Ἰακώβ. Δεῦτε πάντα τὰ ἔθνη, συναχθώμεν εἰς Ἱερουσαλημ την μηκέτι πολεμουμένην δια τας ανομίας των λαων. 'Εμφανής γαρ έγενήθην τοις έμε μη ζητούσιν, εὐρέθην τοις έμε μη ἐπερωτώσι, 15 βοά διὰ Ἡσαίου. Εἶπα, Ἰδού εἰμι, ἔθνεσιν, οὶ οὐκ ἐπεκαλέσαντό μου τὸ ὄνομα. Ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου ὅλην τὴν ήμέραν έπὶ λαὸν ἀπειθούντα καὶ ἀντιλέγοντα, τοῖς πορευομένοις όδω οὐ καλη, άλλα ὀπίσω των άμαρτιων αὐτων. Λαὸς ὁ παροξύνων με έναντίον μου.

XXV. Σύν ήμιν και κληρονομήσαι βουλήσονται καν ολίγον Instead of τόπου οὖτοι οἱ δικαιοῦντες έαυτοὺς, καὶ λέγοντες εἶναι τέκνα 'Αβρα- to legal άμ, ώς διὰ τοῦ 'Ησαΐου βοậ τὸ ἄγιον πνεῦμα, ώς ἀπὸ προσώπου righteousness αὐτῶν λέγων τάδε Ἐπίστρεψον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἴδε ἐκ τοῦ descent from

vainly trusting and their Abraham, the Jews, who would be

4. τὸ αἶμα τῆς περιτομῆς κ. τ. λ. Thirlby compares S. Barn. Ep. Cath. c. 9. ή γάρ περιτομή, έφ' ή πεποίθασι, κατήργηται.

6. ἄλλος έξηλθεν έκ Σ. ν. See Isai. ii. 3. Mic. iv. 2.

saved, must be converted from their

8. ωσπερ ἄνωθεν έκηρύσσετο, π. μ. The allusion is to Josh. v. 2. which errors to the Justin has interpreted into a type of the spiritual circumcision of the Gospel. "va Gospel. γένηται κ. τ. λ. From Isai. xxvi. 2, 3.

10. Δεῦτε σὖν έμοὶ κ. τ. λ. This exhortation, in which Justin apostrophises the Gentiles, is compiled from Psal. exxviii. 4, 5. Isai. iii. 3, 5, 6. lxv. 1. sqq. Jerem. iii. 17.

16. εθνεσιν. See on Apol. I. c. 49, 7.

XXV. 1. σὖν ἡμῖν. Vulgo ὑμῖν, of which the Benedictine editor offers a faint defence, on the supposition that it refers to the Gentiles, addressed in the last chapter. That these pronouns are frequently confused, see on Apol. I. c. 16, 12.

4. λέγων τάδε. The masculine is used, κατά τὸ σημαινόμενον, with reference to the personality of the Holy Spirit; unless the true reading be λέγον or λέγον-Tos. The citation following is from Isai. lxiii. 15 .- lxiv. 12.

- 5 οἴκου τοῦ ἀγίου σου καὶ δόξης. Ποῦ δή ἐστιν ὁ ζῆλός σου καὶ ἡ ἰσχύς; Ποῦ ἐστὶ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου, ὅτι ἠνέσχου ἡμῶν, κύριε; Σὰ γὰρ ἡμῶν εἶ πατὴρ, ὅτι ᾿Αβραὰμ οὐκ ἔγνῶ ἡμᾶς, καὶ Ἰσραὴλ οὐκ ἐπέγνω ἡμᾶς. ᾿Αλλὰ σὰ, κύριε πατὴρ ἡμῶν, ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπ᾽ ἀρχῆς τὸ ὄνομά σου ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐστί. Τί
- 10 ἐπλάνησας ήμᾶς, κύριε, ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου, ἐσκλήρυνας ήμῶν τὴν καρδίαν, τοῦ μὴ φοβεῖσθαί σε; Ἐπίστρεψον διὰ τοὺς δούλους σου, διὰ τάς φυλὰς τῆς κληρονομίας σου, ἵνα μικρὸν κληρονομήσωμεν τοῦ ὅρους τοῦ άγίου σου. Ἐγενόμεθα ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, ὅτε οὐκ ἤρξας ἡμῶν, οὐδὲ ἐπεκλήθη τὸ ὅνομά σου ἐφ' ἡμᾶς. Ἐὰν ἀνοί-
- 15 ξης τὸν οὐρανόν, τρόμος λήψεται ἀπό σου ὅρη, καὶ τακήσονται, ὡς ἀπὸ πυρὸς κηρὸς τήκεται καὶ κατακαύσει πῦρ τοὺς ὑπεναντίους, καὶ φανερὸν ἔσται τὸ ὄνομά σου ἐν τοῦς ὑπεναντίοις, ἀπὸ προσώπου σου ἔθνη ταραχθήσονται. "Όταν ποιῆς τὰ ἔνδοξα, τρόμος λήψεται ἀπό σου ὅρη. 'Απὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδὲ οἱ ὀφθαλ-
- 20 μοι ήμων είδον Θεον πλήν σου, και τὰ ἔργα σου, ἃ ποιήσεις τοις ὑπομένουσιν ἔλεον. Συναθτήσεται τοις ποιούσι τὸ δίκαιον, και τῶν ὁδῶν σου μνησθήσονται. Ἰδοὺ σὰ ἀργίσθης, και ἡμεῖς ἡμάρτομεν. Διὰ τοῦτο ἐπλανήθημεν και ἐγενόμεθα ἀκάθαρτοι πάντες, και ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν, και
- 25 εξερρύημεν ώς φύλλα διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν οὕτως ἄνεμος οἴσει ήμᾶς. Καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐπικαλούμενος τὸ ὅνομά σου, καὶ ὁ μνησθεὶς ἀντιλαβέσθαι σου, ὅτι ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου ἀφ' ἡμῶν, καὶ παρέδωκας ἡμᾶς διὰ τὰς ἄμαρτίας ἡμῶν. Καὶ νῦν
 - 8. $\epsilon \pi \epsilon \gamma \nu \omega$. So Thirlby, and succeeding editors. Vulgo. $a \pi \epsilon \gamma \nu \omega$.
 - 21. ὑπομένουσιν. Cod. Reg. μετανοοῦσιν. Cod. Clar. τὰ ἔργα σου ποιήσει τοῖς μετανοοῦσιν ἔλεον. There can be no doubt that μετανοοῦσιν was originally a gloss explanatory of the LXX. reading ὑπομένουσιν ἔλεον, which has been accordingly restored without hesitation.
 - 26. καὶ ὁ μνησθείς. This also is the reading of the LXX. Vulgo οὐ μνησθείς, which Otto retains on the plea that it may be tolerated. Scarcely it should seem, in the face of what is unquestionably correct.
 - 28. καὶ νῦν ἐπίστρεψον, κ. τ. λ. There can be no reason to believe that the following verses, omitted in the text, ought not to be restored from the LXX:—
 Καὶ νῦν, κύριε, πατήρ ἡμῶν σὐ, ἡμεῖς δὲ πηλὸς, ἔργα τῶν χειρῶν σου πάντες.
 Μή ὁργίζου ἡμῖν σφόδρα, καὶ μή ἐν καιρῷ μνησθῦς ἀμαρτιῶν ἡμῶν. Καὶ νῦν κ. τ. λ. Otto suggests that the omission arose from the repetition of the words

επίστρεψον, κύριε, ότι λαός σου πάντες ήμεις. ή πόλις του άγιου σου ένενήθη έρημος. Σιών ώς έρημος ένενήθη, Ίερουσαλήμ είς 30 κατάραν ὁ οἶκος, τὸ ἄγιον ἡμῶν, καὶ ἡ δόξα, ἡν εὐλόγησαν οί πατέρες ήμων, εγενήθη πυρίκαυστος, καὶ πάντα τὰ εθη ενδοξα συνέπεσε. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἀνέσχου, κύριε, καὶ ἐσιώπησας, καὶ ἐταπείνωσας ήμας σφόδρα. Καὶ ὁ Τρύφων Τί οὖν ἐστὶν δ λέγεις, ὅτι οὐδεὶς ἡμῶν κληρονομήσει ἐν τῷ ὅρει τῷ άγίῳ τοῦ 35 Θεού οὐδέν:

XXVI. Κάγώ· Οὐ τοῦτό φημι, άλλ' οἱ τὸν Χριστὸν διώξαν- Unbelieving τες καὶ διώκοντες, καὶ μὴ μεταναοῦντες, οὐ κληρονομήσουσιν έν τῷ and believing όρει τῷ ἀγίω οὐδὲν, τὰ δὲ ἔθνη τὰ πιστεύσαντα εἰς αὐτὸν, καὶ με- though they τανοήσαντα έφ' οις ήμαρτον, αυτοί κληρονομήσουσι μετά των πα- observe not τριαρχών καὶ τών προφητών καὶ τών δικαίων, ὅσοι ἀπὸ Ἰακώβ will be partaγεγέννηνται εί και μη σαββατίζουσι, μηδε περιτέμνουται, μη- heavenly δὲ τὰς ἐορτὰς φυλάσσουσι, πάντως κληρονομήσουσι τὴν ἁγίαν τοῦ inheritance. Θεού κληρονομίαν. Λέγει γαρ ὁ Θεὸς διὰ 'Ησαΐου ούτως' 'Εγώ κύριος ὁ Θεὸς ἐκάλεσά σε ἐν δικαιοσύνη, καὶ κρατήσω τῆς χειρός σου, καὶ ἰσχύσω σε, καὶ ἔδωκά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς 10 έθνων, ανοίξαι οφθαλμούς τυφλών, έξαγαγείν έκ δεσμών πεπεδημένους, καὶ ἐξ οίκου φυλακης καθημένους ἐν σκότει. Καὶ πάλιν 'Εξάρατε σύσσημον είς τὰ έθνη. 'Ιδού γὰρ κύριος ἐποίησεν άκουστον έως έσχάτου της γης. Είπατε ταις θυγατράσι Σιών, 'Ιδού σοι ὁ σωτήρ παραγέγονεν ἀπέχων τὸν έαυτοῦ μισθὸν, καὶ τὸ 15 έργου ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ· καὶ καλέσει αὐτὸν λαὸν ἄγιον, λελυτρωμένον ύπο κυρίου, σύ δὲ κληθήση ἐπιζητουμένη πόλις καὶ οὐ

the ritual Law,

καὶ νῦν, by which the attention of the copyists was diverted. At all events Justin did not intentionally curtail the passage. A similar omission is supplied above, in c. 16.

^{32.} τὰ ἔθη ἔνδοξα. MSS. and Edd. τὰ ἔθνη ένδ. The LXX. have τὰ ἔνδοξα ήμων. Justin himself in Apol. I. c. 47. τὰ ἔνδοξα αὐτης. The text exhibits the very elegant and apt emendation of Otto, confirmed by a similar var. lect, in Apol. 1. c. 59, 15.

XXVI. 1. ού τοῦτό φημι. Vulgo ού τοῦτο, φημί κ. τ. λ. See on c. 23, 13. 8. έγω κύριος ό θεός κ. τ. λ. From Isai. xlvi. 6. sqq.

^{13.} σύσσημον. Vulgo συσσεισμόν, which is manifestly a clerical error. The quotation is from Isai, lxii, 10,-lxiii, 6,

καταλελειμμένη. Τίς οδτος ὁ παραγινόμενος ἐξ Ἐδώμ, ἐρύθημα
ἱματίων αὐτοῦ ἐκ Βοσόρ; οδτος ώραῖος ἐν στολῆ, ἀναβαίνων βία
20 μετὰ ἰσχύος; Ἐχώ διαλέγομαι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν σωτηρίου.
Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια, καὶ τὰ ἐνδύματά σου ώς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ; Πλήρης καταπεπατημένης ληνὸν ἐπάτησα μονώτατος, καὶ τὼν ἐθνῶν οὐκ ἔστιν ἀνὴρ μετ' ἐμοῦ· καὶ κατεπάτησα
αὐτοὺς ἐν θυμῷ, καὶ κατέθλασα αὐτοὺς ώς γῆν, καὶ κατήγαγον τὸ
25 αἷμα αὐτῶν εἰς γῆν. Ἡμέρα γὰρ ἀνταποδόσεως ἦλθεν αὐτοῦς, καὶ
ἐνιαυτὸς λυτρώσεως πάρεστι. Καὶ ἐπέβλεψα καὶ οὐκ ἦν βοηθὸς,
καὶ προσενόησα καὶ οὐδεὶς ἀντελάβετο· καὶ ἐὐρύσατο ὁ βραχίων,

30 καὶ κατήνανου τὸ αίμα αὐτών εἰς γῆν.

The Prophets indeed agree with the Law in urging the observance of the Sabbath and other Levitical ordinances; but for the same reason, and with reference to the Jews only.

ΧΧΥΙΙ. Καὶ ὁ Τρύφων Διὰ τί ἄπερ βούλει ἐκλεγόμενος ἀπὸ τῶν προφητικῶν λόγων λέγεις, ἃ δὲ διαμρήδην κελεύει σαββατίζειν, οὐ μέμνησαι; Διὰ γὰρ Ἡσαίου οὕτως εἴρηται Ἐὰν ἀποστρέψης τὸν πόδα σου ἀπὸ τῶν σαββάτων, τοῦ μὴ ποιεῖν τὰ θελήματά σου ἐν τῷ ἡμέρα τῷ ἄγία, καὶ καλέσης τὰ σάββατα τρυφερὰ ἄγια τοῦ Θεοῦ σου, οὐκ ἄρης τὸν πόδα σου ἐπ᾽ ἔργον, οὐδὲ μὴ λαλήσης λόγον ἐκ τοῦ στόματός σου, καὶ ἔση πεποιθώς ἐπὶ κύριον, καὶ ἀναβιβάσει σε ἐπὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, καὶ ψωμιεῖ σε τὴν κληρονομίαν Ἰακῶβ, τοῦ πατρός σου τὸ γὰρ στόμα κυρίου ἐλάλησε ταῦτα.

Κάνω Οὐγ ὡς ἐναντιουμένων μοι τῶν τοιούτων ποοφη-

καὶ ὁ θυμός μου ἐπέστη, καὶ κατεπάτησα αὐτοὺς ἐν τῆ ὀργῆ μου,

10 — Κάγω Οὐχ ώς ἐναντιουμένων μοι τῶν τοιούτων προφητειῶν, ὧ φίλοι, παρέλιπον αὐτάς, ἀλλὰ ὡς ὑμῶν νενοηκότων
καὶ νοούντων, ὅτι, κᾶν διὰ πάντων τῶν προφητῶν κελεύῃ
ὑμῦν τὰ αὐτὰ ποιεῖν, ὰ καὶ διὰ Μωϋσέως ἐκέλευσε, διὰ τὸ σκληροκάρδιον ὑμῶν καὶ ἀχάριστον εἰς αὐτὸῦ ἀεὶ τὰ αὐτὰ βοᾶ,
15 ἵνα κᾶν οὕτως ποτὲ μετανοήσαντες εὐαρεστῆτε αὐτῷ, καὶ μήτε

22. πλήρης καταπεπατημένης. Supply σταφυλής. Here again there seem to be two versions combined, as in c. 22, 22. Justin probably wrote only ληνόν έπάτησα μονώτατος, of which the parallel clause in the LXX. having been originally noted in the margin, was eventually embodied with the text.

XXVII. 3. $\dot{\epsilon}a\nu$ $\dot{a}\pi\sigma\sigma\tau\rho\dot{\epsilon}\psi\eta s$ κ . τ . λ . From Isai. lviii. 13, 14. The words $\dot{\epsilon}\nu$ $\dot{o}\rho\gamma\hat{v}_{s}$, which the LXX. insert before $\dot{\epsilon}\kappa$ $\tau\sigma\hat{v}$ $\sigma\tau\dot{o}\mu a\tau\dot{o}\varsigma$ $\sigma\sigma\nu$, and which are omitted by Justin, have no corresponding expression in the Hebrew.

ἀεὶ τὰ αὐτὰ βοᾶ. Compare 2 Chron. xxxvi. 15, 16.

15. μήτε τὰ τέκνα κ. τ. λ. See Psal. cvi. 37. Isai. lvii. 5, 6.

τὰ τέκνα ὑμῶν τοῖς [δαιμονίοις θύητε, μήτε κοινωνοὶ κλεπτῶν καὶ φιλοῦντες δῶρα καὶ διώκοντες ἀνταπόδομα, ὀρφανοῖς οὐ κρινοντες καὶ κρίσει χήρας οὐ προσέχοντες, ἀλλ' οὐδὲ πλήρεις τὰς χεῖρας αἴματος. Καὶ γὰρ αἱ θυγατέρες Σιῶν ἐπορεύθησαν ἐν ὑψηλῷ τραχήλῳ, καὶ ἐν νεύμασιν ὀφθαλμῶν ἄμα παίζουσαι καὶ 20 σύρουσαι τοὺς χιτῶνας. Καὶ πάντες γὰρ ἐξέκλιναν, βοᾳ, πάντες ἄμα ἠχρειῶθησαν οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ἔως ἐνός. Ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν, τάφος ἀνεψμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ἱδς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν, σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν. "Ωστε 25 δν τρόπον τὴν ἀρχὴν διὰ τὰς κακίας ὑμῶν ταῦτα ἐντέταλτο, ὁμοίως διὰ τὴν ἐν τούτοις ὑπομονήν, μᾶλλον δὲ ἐπίτασιν, διὰ τῶν αὐτῶν εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ καὶ γνῶσιν ὑμᾶς καλεῖ. 'Υμεῖς δὲ λαὸς σκληροκάρδιος καὶ ἀσύνετος καὶ τυφλὸς καὶ χωλὸς, καὶ νιὸι οῖς οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς, ὡς αὐτὸς λέγει, ἐστέ, τοῖς 30

16. μήτε κοινωνοὶ κλεπτῶν κ, τ. λ. See Isai. i. 15. 23. In the construction ήτε must be supplied. Indeed, as Thirlby and Otto suggest, it has probably been casually omitted, in consequence of its close resemblance to the adverb μήτε.

19. καὶ γὰρ αἱ θυγατέρες κ. τ. λ. From Isai, iii. 16.

21. βοᾶ. Seil. Θeὸς, as before. This quotation appears in nearly the same form in Rom. iii. 10. sqq. It is composed of four distinct texts (Psal. xiv. 3. v. 9. cxl. 4. Isai. lix. 7.), which are not to be found in combination in the Hebrew original. They stand indeed, as the Apostle exhibits them, in most editions of the Lxx., but only in the margin of the Vatican Codex, and accompanied by the following remark:—ουδαμοῦ] κεῖνται τῶν ψαλμῶν πόθεν δὲ ὁ ἀπόστολος εῖληφεν αὐτοὺς, ζητητέον. Doubtless therefore Justin banded them together in imitation of St. Paul. In the first part of the citation, the restoration of ἄμα for ἄρα from the sacred text, and substitution of συνιῶν, are due to Otto. Of the Alexandrine form ἐδολιοῦσαν, for ἐδολίουν, see my Gr. Gram. to the N. T. 5, 10. Obs. 6.

26. την ἀρχήν. See on Apol. I. c. 10, 7.

27. ὑπομονήν. Sylburg has given, from conjecture, ἐπιμονήν. With διὰ τῶν αὐτῶν must be supplied ἐνταλμάτων, or some like word.

20. τυφλός καὶ χωλός. It has been proposed to read κωφός for χωλός, and the Jews are certainly so characterized in Isai. xlii. 19. as cited by Justin himself in c. 123. Still the Jews are equally said χωλαίνειν ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν in Psal. xviii. 45. Otto compares also 1 Kings xviii. 21. The following reproofs are from Deut. xxxii. 20. Isai. xxix. 13. Compare Matt. xv. 8, 9. For τὰ ἐκείνον Thirlby conjectures τὰς ἐκείνον, but without advocating any change.

χείλεσιν αὐτὸν μόνον τιμώντες, τῆ δὲ καρδία πόρρω αὐτοῦ ὅντες. ίδίας διδασκαλίας και μη τὰ ἐκείνου διδάσκοντες. Ἐπεί, είπατέ μοι, τους άρχιερείς άμαρτάνειν τοίς σάββασι προσφέροντας τὰς προσφοράς έβούλετο ὁ Θεὸς, ή τοὺς περιτεμνομένους καὶ περιτέμ-35 νουτας τη ήμέρα των σαββάτων, κελεύων τη ήμέρα τη ογδόη έκ παντός περιτέμνεσθαι τους γεννηθέντας όμοιως, καν ή ήμέρα των σαββάτων; *Η οὐκ ἢδύνατο πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἡ μετὰ μίαν ἡμέραν τοῦ σαββάτου ἐνεργεῖν τους γεννωμένους, εὶ ἢπίστατο κακὸν είναι έν τοις σάββασιν; *Η και τους προ Μωϋσέως και 'Αβραάμ ώνο-40 μασμένους δικαίους καὶ εὐαρέστους αὐτῷ γενομένους, μήτε την άκροβυστίαν περιτετμημένους μήτε τὰ σάββατα φυλάξαντας, διὰ τί οὐκ ἐδίδασκε ταῦτα ποιείν:

A sincere profession of the only sure ground of acceptance before God.

ΧΧΥΙΙΙ. Καὶ ὁ Τρύφων Καὶ πρότερον ἀκηκόαμέν σου τοῦτο Christianity is προβάλλοντος καὶ ἐπεστήσαμεν· ἄξιον γαρ, ώς άληθώς είπειν, έπιστάσεως. Καὶ οὖ μοι, ὁ τοῖς πολλοῖς, δοκεῖ λέγειν, ὅτι ἔδοξεν αὐτώ τοῦτο γάρ ἐστι πρόφασις ἀεὶ τοῖς μὴ δυναμένοις ἀποκρί-5 νασθαι προς το ζητούμενου. Κάγω Ἐπειδή ἀπό τε των γραφων καὶ των πραγμάτων τάς τε ἀποδείξεις καὶ τὰς ὁμιλίας ποιούμαι, έλεγον, μη ύπερτίθεσθε μηδε διστάζετε πιστεύσαι τῷ ἀπεριτμήτω έμοί. Βραχύς ούτος ύμιν περιλείπεται προσηλύσεως χρόνος έαν

> 33. τοὺς ἀρχιερεῖς ἀμαρτάνειν κ. τ. λ. So again, in c. 29. And so Iren. Hær. IV. 8. 2. Non enim prohibebat lex curari homines sabbatis, quæ et circumcidebat eos in hac die, et pro populo jubebat ministeria sacerdotibus perficere. See Numb, xxviii, 9, and compare Matt, xii, 5,

ΧΧΥΙΙΙ. 1. πρότερον άκηκόαμεν κ. τ. λ. See above, c. 19.

- 3. ἐπιστάσεως. Καὶ οὔ μοι, ος τοῖς πολλοῖς, κ. τ. λ. Vulgo ἐπιστάσεως, καὶ ο μοι τοῖς π. The text, as emended by Thirlby, is abundantly confirmed by the context; so that it were superfluous to enumerate the idle conjectures of others.
- 7. τῷ ἀπεριτμήτω έμοὶ. It was a Rabbinical precept that a Jew should hold no converse with a Christian; to which Trypho refers in c. 38. In order to anticipate any scruple on this head, Justin here simply remarks that his arguments are based wholly on Scripture and matters of fact; but he attacks the precept itself more directly in c. 112.
- 8. βραχύς οὖτος κ. τ. λ. A very general opinion seems to have prevailed in the primitive Church that Christ's second coming to judge the world would be an event of speedy occurrence. From our Lord's admission (Matt. xxiv. 36.), and from certain passages in the Apostolic Epistles (1 Thess. iv. 15. 1 John ii. 18.), such an inference was easily drawn, and not immediately removed

φθάση ὁ Χριστὸς ἐλθεῖν, μάτην μετανοήσετε, μάτην κλαύσετε οὐ γαρ είσακούσεται ύμων. Νεώσατε έαυτοις νεώματα, Ίερεμίας τω 10 λαῶ κέκραγε, καὶ μὴ σπείρετε ἐπ' ἀκάνθας. Περιτέμνετε τῷ κυρίω, καὶ περιτέμνεσθε τὴν ἀκροβυστίαν τῆς καρδίας ὑμῶν.—Μὴ ούν είς ακάνθας σπείρετε και ανήροτον χωρίον, δθεν ύμιν καρπός τοκ έστι. Γυώτε του Χριστου, και ίδου νειος καλή, καλή και πίων έν ταις καρδίαις ύμων. 'Ιδού γαρ ήμέραι έρχονται, λέγει κύριος, 15 και επισκέψομαι επί πάντας περιτετμημένους άκροβυστίας αὐτών, έπ' Αίγυπτον καὶ ἐπὶ Ἰούδαν καὶ ἐπὶ Ἐδώμ καὶ ἐπὶ υίοὺς Μωὰβ, ότι πάντα τὰ ἔθνη ἀπερίτμητα καὶ πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ἀπερίτμητος καρδίας αὐτών.— Οράτε ώς οὐ ταύτην την περιτομήν την είς σημείου δοθείσαν ό Θεός θέλει οὐδε γάρ Αλγυπτίοις χρήσιμος, 20 οὐδὲ τοῖς νίοῖς Μωὰβ, οὐδὲ τοῖς νίοῖς Ἐδώμ. ᾿Αλλὰ κᾶν Σκύθης ή τις ή Πέρσης, έχει δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώσιν καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ φυλάσσει τὰ αἰώνια δίκαια, περιτέτμηται τὴν καλὴν καὶ όφέλιμου περιτομήν, καὶ φίλος έστὶ τῷ Θεῷ, καὶ ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ καὶ ταῖς προσφοραῖς χαίρει. Παρέξω δὲ ὑμῖν, ἄνδρες φίλοι, 25

by a letter addressed to a particular church, in which St. Paul hastened to efface the impression imbibed by the Thessalonians (2 Thess. ii. 1, 2.). Hence Tertull. de cult. Feem. II. 9. Nos sumus, in quos decurrerunt fines sæculorum. See also ad Uxor. I. 5.

νεώσατε ἐαντοῖς κ. τ. λ. From Jerem. iv. 3, 4. With περιτέμνετε supply ἐαντοὺς, unless indeed, which is more than probable, περιτμήθητε, the reading of the LXX., should be restored.

καρπός οὐκ ἐστι. Thirlby would read ἔσται. Compare however, cc. 12, 21,
 14, 10. In the next line, the second καλη, which is found in both MSS., is omitted in the Benedictine edition: probably by an error of the press.

15. ἰδοῦ γὰρ ἡμέραι κ. τ. λ. From Jerem. ix. 25, 26.

19. ov θέλει. Does not regard. The note of interrogation, found in previous editions, is properly rejected by Thirlby. Although many nations practised circumcision in imitation of the Jews, it was not with them the sign of a covenant, and therefore valueless. It was neither performed on the eighth day, nor generally enforced; nor is there any certain account of the origin of the rite among them. Doubtless it was borrowed from the Mosaic rite; and not adopted by Moses, as some would argue from Herod. II. 37., from the Egyptians. See Barn. Epist. Cath. c. 9., and Coteler. ad loc. Compare also the Interpp. on Gen. xvii. 10.

21. ἔχει δέ. There is a change of mood from the conjunctive to the indicative; and, immediately afterwards, a change of subject with the verb χαίρει, before which Θεόs must be supplied. See on Apol. 1. cc. 2, 13; 3, 3.

καὶ αὐτοῦ ἡήματα τοῦ Θεοῦ, ὁπότε πρὸς τὸν λαὸν εἶπε διὰ Μαλαχίου, ένὸς των δώδεκα προφητών. Έστι δὲ ταῦτα. Οὐκ ἔστί θέλημά μου έν ύμιν, λέγει κύριος, καὶ τὰς θυσίας ύμων οὐ προσδέξομαι έκ των χειρών ύμων διότι ἀπὸ ἀνατολής ήλίου έως 30 δυσμών τὸ ὄνομά μου δεδόξασται έν τοις ἔθνεσι, καὶ έν παντί τόπω θυσία προσφέρεται τῶ ὀνόματί μου, καὶ θυσία καθαρά, ὅτι τιμάται τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει κύριος, ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό. Καὶ διὰ τοῦ Δαβὶδ ἔφη Λαός, ὅν οὐκ ἔγνων, ἐδού-

God accepts the worship of the true believer in Christ without the observance of the

λευσέ μοι, είς ἀκοὴν ώτίου ὑπήκουσέ μου. ΧΧΙΧ. Δοξάσωμεν τον Θεον, αμα τὰ έθνη συνελθόντα, ὅτι καὶ ήμᾶς ἐπεσκέψατο δοξάσωμεν αὐτὸν διὰ τοῦ βασιλέως τῆς δόξης, διὰ τοῦ κυρίου τῶν δυνάμεων εὐδόκησε γὰρ καὶ εἰς τὰ ξθνη, καὶ τὰς θυσίας ήδιον παρ' ήμων ή παρ' ύμων λαμβάνει. Mosaic ritual. Τίς οὖν ἔτι μοι περιτομής λόγος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μαρτυρηθέντι; Τίς έκείνου τοῦ βαπτίσματος χρεία άγίφ πνεύματι βεβαπτισμένφ; Ταύτα οίμαι λέγων πείσειν καὶ τοὺς βραχὺν νοῦν κεκτημένους. Οὐ γὰρ ὑπ' ἐμοῦ συνεσκευασμένοι εἰσὶν οἱ λόγοι, οὐδὲ τέχνη ἀνθρωπίνη κεκαλλωπισμένοι, άλλὰ τούτους Δαβίδ μεν έψαλλεν, 10 'Hoatas δε εὐηγγελίζετο, Ζαχαρίας δε εκήρυξε, Μωϋσης δε ανέγραψεν. Ἐπιγινώσκεις αὐτοὺς, Τρύφων; Ἐν τοῖς ὑμετέροις ἀπόκεινται γράμμασι, μάλλον δε ούχ ύμετέροις, άλλ' ήμετέροις ήμεις

> 25. αὐτοῦ ἡήματα τοῦ Θεοῦ. Vulgo αὐτουργήματα. Thirlby's emendation, adopted also by Otto, is confirmed by Justin's ordinary mode of citation. See on c. 19, 33. Another conjecture of the same critic, αὐτὰ ῥήματα, is less easy; nor, without the article, is it more in unison with αὖται αἱ φωναὶ αὐτοῦ, in c. 21.

> 26. οὐκ ἔστι θέλημα κ. τ. λ. From Mal. i. 10. sqq. The future προσδέξομαι is the reading of the LXX.; and so Justin himself in cc. 41, 117. Vulgo προσδέχομαι.

32. λαός, δν κ. τ. λ. From Psal. xviii. 43, 44.

XXIX. 4. τάς θυσίας ήδιον κ. τ. λ. See Tertull. adv. Jud. c. 5.

12. μαλλον δε ήμετέροις. So Cohort, ad Græc. c. 13. εί δε τις φάσκοι, μή ημίν τὰς βίβλους ταύτας, άλλὰ Ἰουδαίοις προσήκειν· καὶ μάτην ήμᾶς έκ τούτων φάσκειν την θεοσέβειαν μεμαθηκέναι λέγοι γνώτω ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐν ταῖς βίβλοις γεγραμμένων, ότι ούκ αύτοῖς, άλλ' ήμῖν, ή έκ τούτων διαφέρει διδασκαλία. S. Barn. Ep. Cath. c. 4. Dicunt quia testamentum illorum et non nostrum est. Nostrum autem, quia illi in perpetuum perdiderunt illud quod Moyses accepit. Compare also Euseb. Dem. Ev. 1. 6.

ναο αυτοίς πειθόμεθα, υμείς δε αναγινώσκοντες ου νοείτε ένγαυτοις νούν. Μη οθν άγθεσθε, μηδε ονειδίζετε ήμιν την του σώματος άκροβυστίαν, ην αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔπλασε, μηδέ, ὅτι θερμὸν πίνομεν 15 έν τοις σάββασι, δεινον ήνεισθε έπειδη και ο Θεός την αύτην διοίκησιν του κόσμου όμοίως και έν ταύτη τη ήμέρα πεποίηται καθάπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἀπάσαις, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τὰς προσφοράς καθά και ταις άλλαις ήμέραις και έν ταύτη κεκελευσμένοι ήσαν ποιείσθαι, καὶ οἱ τοσοῦτοι δίκαιοι μηδέν τούτων τῶν νομίμων 20 πράξαντες μεμαρτύρηνται ύπὸ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ.

XXX. 'Αλλά τη αὐτη κακία έγκαλεῖτε, ὅτι καὶ συκοφαν- While the τείσθαι δυνατός έστιν ο Θεος ύπο των νουν μη έχόντων, ως τὰ the Jews has αὐτὰ δίκαια μὴ πάντας ἀεὶ διδάξας. Πολλοῖς γὰρ ἀνθρώποις ἄλογα given rise to καὶ οὐκ ἄξια Θεοῦ τὰ τοιαῦτα διδάγματα ἔδοξεν είναι, μη λαβοῦσι God's ordinγάριν τοῦ γνώναι, ὅτι τὸν λαὸν ὑμῶν πονηρενόμενον καὶ ἐν νόσφ tians, on the ψυχική ὑπάρχουτα εἰς ἐπιστροφην καὶ μετάνοιαν τοῦ πνεύματος other hand, endeavour to κέκληκε, καὶ αἰώνιός ἐστι μετὰ τὸν Μωϋσέως θάνατον προελθούσα practice the ή προφητεία. Καὶ διὰ τοῦ ψαλμοῦ τοῦτο εἴρηται, ώ ἄνδρες. Καὶ righteousness,

wickedness of cavils against ances, Chrislaw of and are the power of

15. θερμον πίνομεν έν τ. σ. The Jews regarded it a breach of the Law enabled by (Exod. xvi. 23.) to kindle a fire for heating water on the Sabbath; and therefore Christ to defy contrived vessels for retaining the heat in that which had been boiled on the day the power of before. Still it was only tepid water which they thus obtained; whereas the evil spirits. Christians did not hesitate to heat what was required on the Sabbath day.

16. καὶ ὁ Θεὸς κ. τ. λ. See on c. 23, 15; 19, 11.

XXX. 1. τŷ αὐτŷ κακία. Vulgo αὐτῶν. Edd. Steph. and Thirlby, αὐτῶν. Both are equally at variance with the sense. The allusion is to the same wickedness, which has been so repeatedly mentioned as the cause that produced the Law.

6. είς έπιστροφήν. Psal. xix. 7. LXX. ο νόμος τοῦ κυρίου άμωμος, έπιστρέφων ψυχάς. In what immediately follows, the MSS. reading is μετάνοιαν τοῦ πατρός, of which the last word was no doubt abbreviated, in the original copy, into πρs. Hence the Benedictine editor has restored πνεύματος as the true reading, while the prevailing abbreviation $\pi \nu s$ would easily be confounded with that, from which the corruption sprung.

7. καὶ αἰώνιός ἐστι τ. τ. λ. Repeat ὅτι from the preceding clause. The word αίώνιοs is applied to prophecy, as announcing the Gospel dispensation, which, unlike the Law, was to be final and enduring. It seems to correspond with the following clause in Psal. xix. 9. ὁ φόβος κυρίου άγνὸς, διαμένων εἰς αἰωνα aiwwos.

8. του ψαλμου. Doubtless, the nineteenth Psalm, from which the allusions and expressions throughout the chapter are borrowed. The Benedictine supposes ότι γλυκύτερα ύπερ μέλι και κηρίου όμολογοῦμεν αὐτὰ οι σοφισ10 θέντες ἀπ' αὐτῶν, ἐκ τοῦ και μέχρι θανάτου ἀνεξαρνήτους ήμας
γίνεσθαι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ φαίνεται. "Οτι δὲ και αἰτοῦμει
αὐτὸν οι πιστεύοντες εἰς αὐτόν, ἵνα ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, τοιτέστιν ἀπὸ τῶν πονηρῶν και πλάνων πνευμάτων συντηρήση ἡμᾶς, ώς
ἀπὸ προσώπου ἐνὸς τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων σχηματοποιήσας ὁ

15 λόγος τῆς προφητείας λέγει, πᾶσι φανερόν ἐστιν. 'Απὸ γὰρ τῶν δαιμονίων, ἄ ἐστιν ἀλλότρια τῆς θεοσεβείας τοῦ Θεοῦ, οῖς πάλαι προσεκυνοῦμεν, τὸν Θεὸν ἀεὶ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ συντηρηθῆναι παρακαλοῦμεν, ἵνα μετὰ τὸ ἐπιστρέψαι πρὸς Θεὸν δι αὐτοῦ ἄμωμοι ἄμεν. Βοηθὸν γὰρ ἐκεῖνον καὶ λυτρωτὴν καλοῦμεν, οῦ καὶ τὴν τοῦ

20 ὀνόματος Ισχθυ καὶ τὰ δαιμόνια τρέμει, καὶ σήμερον ἐξορκιζόμενα κατὰ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σταυρωθέντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, τοῦ γενομένου ἐπιτρόπου τῆς Ἰουδαίας, ὑποτάσσεται, ὡς

that either Justin himself or his transcribers abstained from giving the Psalm at length for the sake of brevity. At all events, the latter supposition is unlikely; for, although the portion of Scripture was deeply impressed on the memory both of Jews and Christians, it is quoted freely on other occasions. See c. 22.

9. γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι κ. κ. From Psal. xix. 10. Either αὐτὰ must be referred to διδάγματα Θεοῦ, or to κρίματα κυρίου in the Psalm, as quoted. The expression of σοφισθέντες is also taken from v. 7., and the verb is similarly used in a good sense by St. Paul, in 2 Tim. iii. 15. τὰ δυνάμενά σέ σοφίσαι εἰς σωτηρίαν.

12. ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. Compare Psal. xix. 13.

13. ως ἀπὸ προσώπου κ. τ. λ. The particle ως, omitted in the MSS., is judiciously inserted by Otto. Compare Apol. 1. cc. 33, 28; 38, 15.

15. ἀπὸ γὰρ τῶν διαμονίων, κ. τ. λ. To this effect Jebb cites the following form of prayer from the Constt. Apost. VIII. 11. φύλαξον αὐτοῦς (sc. τοῦς ἀδελφοῦς) ἀτρέπτους, ἀμέμπτους, ἀνεγκλήτους, ἵνα ὧσιν ἄγιοι σώματι καὶ ψυχῷ, μὴ ἔχοντες σπῖλον ἢ ῥυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων..... Ῥύσαι αὐτοὺς ἀπὸ φόβου ἐχθροῦ, ἀπὸ βέλους πετομένου ἡμέρας, ἀπὸ πράγματος ἐν σκότει διαπορευσμένου κ. τ. λ.

18. ϊνα μετά τὸ ἐπιστρέψαι κ. τ. λ. Compare Psal. xix. 7. 13.

19. βοηθόν καὶ λυτρωτήν. Psal. xix. 14. Κύριε, βοηθέ μου, καὶ λυτρωτά μου.

20. σήμερον έξορκιζόμενα. Compare Apol. II. c. 6. Respecting the duration of miraculous powers in the early Church, see Bishop Kaye on Tertullian, chap. II. The learned prelate has offered some additional remarks in the Preface to his third edition.

22. ἐπιτρόπου τῆς Ἰουδ. See on Apol. 1. c. 13, 15.

καὶ ἐκ τούτου πῶσι φανερον είναι, ὅτι ὁ πατηρ αὐτοῦ τοσαύτην έδωκεν αὐτώ δύναμιν, ώστε καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεσθαι τώ ονόματι αὐτοῦ, καὶ τῆ τοῦ γενομένου πάθους αὐτοῦ οἰκονομία. 25

XXXI. Εί δὲ τῆ τοῦ πάθους αὐτοῦ οἰκονομία τοσαύτη δύναμις Such being δείκυνται παρακολουθήσασα και παρακολουθούσα, πόση ή έν τη Christ during ἐνδόξω γινομένη αὐτοῦ παρουσία; 'Ως υίὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐπάνω his first advent in νεφελών ελεύσεται, ώς Δανιήλ εμήνυσεν, άγγελων συν αυτώ άφ- humiliation, ικνουμένων. Είσὶ δὲ οἱ λόγοι οὖτοι· Ἐθεώρουν εως ὅτου θρόνοι his second ἐτέθησαν, καὶ ὁ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθητο, ἔχων περιβολὴν ώσεὶ infinitely χιόνα λευκήν, καὶ τὸ τρίχωμα της κεφαλής αὐτοῦ ώσεὶ έριον greater. καθαρόν, ό θρόνος αὐτοῦ ώσεὶ φλόξ πυρός, οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγου. Ποταμός πυρός είλκευ έκπορευόμενος έκ προσώπου αὐτοῦ· γίλιοι γιλιάδες έλειτούργουν αὐτώ, καὶ μύριαι μυριάδες παρειστή- 10 κεισαν αὐτώ. Βίβλοι ἀνεώχθησαν, καὶ κριτήριον ἐκάθισεν. Ἐθεώρουν τότε την φωνην των μεγάλων λόγων, ων τὸ κέρας λαλεί, καὶ ἀπετυμπανίσθη τὸ θηρίον, καὶ ἀπώλετο τὸ σώμα αὐτοῦ, καὶ έδόθη είς καθσιν πυρός και τὰ λοιπά θηρία μετεστάθη της άρχης αὐτών, καὶ γρόνος ζωής τοῖς θηρίοις ἐδόθη ἔως καιροῦ καὶ γρόνου, 15 Έθεωρουν έν δράματι της νυκτός, και ίδου, μετά των νεφελών του οὐρανοῦ ώς νέὸς ἀνθρώπου ἐργόμενος καὶ ἡλθεν ἔως τοῦ παλαιού των ήμερων, και παρήν ενώπιον αὐτού, και οι παρεστηκότες προσήγαγου αὐτόυ. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία καὶ τιμή βασιλική, καὶ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς κατὰ γένη καὶ πᾶσα δόξα λατρεύουσα 20 και ή έξουσία αυτου έξουσία αιώνιος, ήτις ου μη αρθή, και ή Βασιλεία αὐτοῦ οὐ μη φθαρή. Καὶ ἔφριξε τὸ πνεῦμά μου ἐν τῆ έξει μου, καὶ αἱ ὁράσεις τῆς κεφαλῆς μου ἐτάρασσόν με. Καὶ προσήλθου προς ένα των έστωτων, και την ακρίβειαν εζήτουν παρ' αὐτοῦ ὑπέρ πάντων τούτων. 'Αποκριθείς δὲ λέγει μοι, καὶ τὴν κρίσιν 25 των λόγων έδήλωσε μοι Ταῦτα τὰ θηρία τὰ μεγάλα εἰσὶ τέσσαρες

25. πάθους αὐτοῦ οἰκονομία. See Bishop Kaye's Justin, p. 61, note 2. XXXI. 5. έθεώρουν έως ότου κ. τ. λ. From Dan. vii. 9. sqq.

18. καὶ παρῆν κ. τ. λ. Two versions are here again combined, as in cc. 22, 22; 26, 22. The LXX. have simply καὶ προσήχθη αὐτῷ. Compare infra, c. 79. There is, however, the same combination in Tertull. c. Marc. 111. 7. Et aderat in conspectu ejus, et qui adsistebant, adduxerunt illum. See also Cyprian. adv. Jud. 11. 26.

βασιλείαι, αι ἀπολοῦνται ἀπὸ τῆς γῆς, και οὐ παραλήψονται τὴν βασιλείαν ἔως αιώνος και ἔως τοῦ αιωνος τῶν αιῶνων. Τότε ἤθελον ἐξακριβώσασθαι ὑπὲρ τοῦ τετάρτου θηρίου τοῦ καταφθείροντος πάντα και

- 30 ὑπερφόβου, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροῖ καὶ οἱ ὅνυχες αὐτοῦ χαλκοῖ, ἐσθίον καὶ λεπτύνον καὶ τὰ ἐπίλοιπα αὐτοῦ τοῖς ποσὶ κατεπάτει καὶ περὶ τῶν δέκα κεράτων αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐκ τοῦ ἐνὸς τοῦ προσφυέντος, καὶ ἐξέπεσον ἐκ τῶν προτέρων δἰ αὐτοῦ τρία, καὶ τὸ κέρας ἐκεῖνο εἶχεν ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα
- 35 λαλοῦν μεγάλα, καὶ ἡ πρόσοψις αὐτοῦ ὑπερέφερε τὰ ἄλλα. Καὶ κατενόουν τὸ κέρας ἐκεῖνο πόλεμον συνιστάμενον πρὸς τοὺς άγίους, καὶ τροπούμενον αὐτοὺς ἔως τοῦ ἐλθεῖν τὸν παλαιὸν ἡμερῶν, καὶ τὴν κρίσιν ἔδωκε τοῖς ἀγίοις τοῦ ὑψίστου, καὶ ὁ καιρὸς ἐνέστη, καὶ τὸ βασίλειον κατέσχον ἄγιοι ὑψίστου. Καὶ ἐβρέθη μοι περὶ
- 40 τοῦ τετάρτου θηρίου Βασιλεία τετάρτη ἔσται ἐπὶ τῆς γῆς, ῆτις διοίσει παρὰ πάσας τὰς βασιλείας ταύτας, καὶ καταφάγεται πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ἀναστατώσει αὐτὴν, καὶ καταλεανεῖ αὐτήν. Καὶ τὰ δέκα κέρατα, δέκα βασιλεῖς ἀναστήσονται μετ' αὐτοὺς, καὶ οὖτος διοίσει κακοῖς ὑπὲρ τοὺς πρώτους, καὶ τρεῖς βασιλεῖς ταπεινώσει,
- 45 καὶ δήματα πρὸς τὸν ὕψιστον λαλήσει, καὶ ἐτέρους άγίους τοῦ ὑψίστον καταστρέψει, καὶ προσδέξεται ἀλλοιῶσαι καιροὺς καὶ χρόνους καὶ παραδοθήσεται εἰς χεῖρας αὐτόῦ ἔως καιροῦ καὶ καιροῦν καὶ ἤμισυ καιροῦ. Καὶ ἡ κρίσις ἐκάθισε, καὶ την ἀρχὴν μεταστήσουσι τοῦ ἀφανίσαι καὶ τοῦ ἀπολέσαι ἕως τέλους. Καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ
- 50 έξουσία καὶ ἡ μεγαλειότης τῶν τόπων τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν βασιλειῶν ἐδόθη λαῷ ἀγίῳ ὑψίστου βασιλεῦσαι βασιλείαν αἰώνιον καὶ πᾶσαι ἐξουσίαι ὑποταγήσονται αὐτῷ, καὶ πειθαρχήσουσιν αὐτῷ.

^{37.} $\tilde{\epsilon}_{\omega s} \tau_0 \tilde{v} \stackrel{.}{\epsilon} \lambda \theta \tilde{\epsilon} \tilde{\iota} \nu \tau$. τ . $\dot{\eta} \mu$. Lxx. $\tilde{\epsilon}_{\omega s} \circ \tilde{v} \stackrel{.}{\eta} \lambda \theta \epsilon \nu \stackrel{.}{\sigma} \pi \lambda \alpha \iota \tilde{\sigma} \stackrel{.}{\eta} \mu$. Had Justin been an accurate writer, it would have been imperative to remove the anacoluthon which his text exhibits.

^{43.} ἀναστήσονται μετ' αὐτούs. There is clearly an antecedent wanting, to which ούτοs in the succeeding clause may be referred. After ἀναστήσονται, the LXX. read καὶ ὁπίσω αὐτῶν ἀναστήσεται ἔτερος, ος ὑπεροίσει κακοῖς κ. τ. λ. Here, therefore, Justin probably wrote καὶ ἔτερος ἀναστήσεται μετ' αὐτοὺς, καὶ οῦτος κ. τ. λ.

^{47.} els χ. αὐτοῦ τως καιροῦ. Both MSS. have τως αὐτοῦ καιροῦ. The transposition, as most editors have seen, is imperative.

Έως ώδε το τέλος του λόγου. Ένω Δανιήλ έκστάσει περιειχόμην σφόδρα, καὶ ή λέξις διήνεγκεν έμοὶ, καὶ τὸ ρημα έν τη καρδία μου ernonga.

ΧΧΧΙΙ. Καὶ ὁ Τούφων, παυσαμένου μου, εἶπεν ' Ω ἄνθρωπε, In their αύται ήμας αι γραφαί και τοιαυται ενδοξον και μέγαν αναμένειν of a great and τον παρά του παλαιού των ήμερων, ως υίζν άνθρώπου παραλαμ- Messiah, the βάνουτα τὴν αλώνιου βασιλείαν, ἀναγκάζουσιν' οὖτος δὲ ὁ ὑμέτερος Jews over-looked the λεγόμενος Χριστός άτιμος καὶ άδοξος γέγονεν, ώς καὶ τῆ ἐσχάτη fact, that the κατάρα τη έν τω νόμω του Θεού περιπεσείν έσταυρώθη γάρ.-Κάγω προς αὐτόν ΕΙ μεν, ω ἄνδρες, μη ἀπὸ των γραφων, ων προανιστόρησα, τὸ είδος αὐτοῦ ἄδοξον καὶ τὸ γένος αὐτοῦ ἀδιή- David, for γητον, και αντί του θανάτου αυτού τους πλουσίους θανατωθήσεσθαι, Psalm cx, καὶ τῶ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν, καὶ ώς πρόβατον ἀχθήσεσθαι 10 έλέγετο, καὶ δύο παρουσίας αὐτοῦ γενήσεσθαι έξηγησάμην, μίαν μεν, εν ή εξεκεντήθη ύφ' ύμων, δευτέραν δε, ότε επιγνώσεσθε είς ου έξεκεντήσατε, καὶ κόψονται αἱ φυλαὶ ύμων, φυλή πρὸς φυλήν, αί γυναίκες κατ' ίδιαν καὶ οἱ ἄνδρες κατ' ίδιαν, ἀσαφή καὶ ἄπορα έδόκουν λέγειν νύν δε δια πάντων των λόγων από των παρ' 15 ύμιν άγων και προφητικών γραφών τὰς πάσας ἀποδείξεις ποιούμαι. έλπίζων τινα εξ ύμων δύνασθαι εύρεθηναι έκ του κατά χάριν την από του κυρίου σαβαώθ περιλειφθέντος είς την αλώνιον σωτηρίαν.

55 Prophets spoke of a twofold advent ; as instance, in

54. ή λέξις διήνεγκεν έμοί. This is confessedly unintelligible; and Otto, altered, he renders, conditio ad me pertinuit. It would have been obliging, had he kindly interpreted the interpretation. May not Justin have written $\kappa \alpha i \ \dot{\eta} \ \lambda \dot{\epsilon} \xi \iota s$ διέμεινεν έμοι, of which και το ρημα κ. τ. λ. is another version, combined by some copyist with the text. Instances of a similar nature have been already noticed. and many such occur in the Dialogue. In this case, however, a clause would be lost.

XXXII. 5. τŷ ἐσχ. κατάρα τŷ ἐν τ. ν. Compare Deut. xxi. 23. Gal. iii. 13. See also on Apol. r. c. 13, 20.: and to the authorities there cited add S. Barnab, Epist, Cath. c. 12, Tertull. adv. Jud. c. 10.

 δν προανιστόρησα. Namely, in cc. 13. 14. The prophecies now repeated are from Isai. liii. 2, 3. 5. sqq. Zach. xii. 10. sqq. To preserve the construction, the words ήμειs ιάθημεν, which are precisely those of the prophet, should clearly have been changed into ήμας ἰαθήσεσθαι.

18. έκ τοῦ περιλειφθέντος. From cc. 55. 64. it is clear that σπέρματος must be supplied.

"Ινα οὖν καὶ σαφέστερον ὑμῖν τὸ ζητούμενον νῦν γένηται, ἐρώ 20 ὑμῖν καὶ ἄλλους λόγους τοὺς εἰρημένους διὰ Δαβὶδ τοῦ μακαρίου, ἐξ ὧν καὶ κύριον τὸν Χριστὸν ὑπὸ τοῦ ἀγίου προφητικοῦ πνευματος λεγόμενον νοήσετε, καὶ τὸν κύριον πάντων πατέρα ἀνάγοντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ καθίζοντα αὐτὸν ἐν δεξιᾳ αὐτοῦ, ἔως ἀν θῆ τοὺς ἐχθροὺς ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ ὅπερ γίνεται ἐξότου

25 εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελήφθη μετὰ τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι ὁ ἡμέτερος κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, τῶν χρόνων συμπληρουμένων, καὶ τοῦ βλάσφημα καὶ τολμηρὰ εἰς τὸν ὕψιστον μέλλοντος λαλεῖν ἤδη ἐπὶ θύραις ὅντος, ὃν καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ῆμισυ καιροῦ διακαθέξειν Δανιὴλ μηνύει. Καὶ ὑμεῖς, ἀγνοοῦντες πόσον χρόνον διακατέχειν

30 μέλλει, ἄλλο ἡγεῖσθε· τὸν γὰρ καιρὸν ἐκατὸν ἔτη ἐξηγεῖσθε λέγεσθαι. Εἰ δὲ τοῦτό ἐστιν, εἰς τὸ ἐλάχιστον τὸν τῆς ἀνομίας ἄνθρωπον τριακόσια πεντήκοντα ἔτη βασιλεῦσαι δεῖ, ἵνα τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ ἀγίου Δανιὴλ, Καὶ καιρῶν, δύο μόνους καιροὺς λέγεσθαι ἀριθμήσωμεν. Καὶ ταῦτα δὲ πάντα, ἃ ἔλεγον, ἐν παρεκβάσεσι

35 λέγω πρὸς ὑμᾶς, ἵνα ἤδη ποτὲ πεισθέντες τῷ, εἰρημένῳ καθ' ὑμῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅτι Υἰοὶ ἀσύνετοι ἐστε, καὶ τῷ, Διὰ τοῦτο ἰδοὺ προσθήσω τοῦ μεταθεῖναι τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ μεταθήσω αὐτοὺς, καὶ ἀφελῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν αὐτῶν κρύψω,—παὖσησθε καὶ ἐαυτοὺς καὶ τοὺς ὑμῶν ἀκούοντας 40 πλανῶντες, καὶ παρ' ἡμῶν μανθάνοντες τῶν σοφισθέντων ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος. Εἰσὶν οὖν καὶ οἱ λόγοι οἱ διὰ Δαβὶδ λεχ-

23. καθίζοντα αὐτὸν κ. τ. λ. See Psal. cx. 1.

36. νίοι ἀσύνετοί έστε. From Jerem. iv. 22.

39. κρύψω. Codd. Reg. Clar. in marg. άθετήσω.

^{28.} ον καιρόν κ. τ. λ. See Dan. vii. 25. The relative is wanting in the MSS.; but editors have generally restored it to the text. Of the entire passage, besides the commentators, see Bishop Kaye's Justin, p. 103, and note.

^{33.} καὶ καιρῶν. The precise words of the prophet. Cod. Clar. καὶ καιρον, which is evidently corrupt.

 $^{-\}kappa \alpha i \tau \hat{\varphi}$. The vulgar reading is $\tau \hat{\sigma}$, which Otto vainly defends by c. 33. $\tau \hat{\sigma} \gamma \hat{\alpha} \varphi$, " $\Omega \mu \sigma \sigma \epsilon \kappa$. τ . λ .; since the construction is totally different. Thirlby's obvious emendation has therefore been received. The reference is to Isai. xxix. 14.

μανθάνοντες. This participle must be either coupled backward with πεισθέντεs, or ήτε must be supplied.

θέντες ούτοι Είπεν ο κύριος τω κυρίω μου, Κάθου έκ δεξιών μου, έως αν θω τους ένθοούς σου ύποπόδιον των ποδών σου, 'Ράβδον δυνάμεως έξαποστελεί σοι κύριος έκ Σιών και κατακυρίευε έν μέσφ των έχθρων σου. Μετά σου ή άρχη έν ημέρα της δυνάμεως σου 45 έν ταις λαμπρότησι των άγίων σου έκ γαστρός προ έωσφόρου έγεννησά σε, "Ωμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται" Σὺ ἱερεὺς είς του αίωνα κατά την τάξιν Μελχισεδέκ. Κύριος έκ δεξιών σου συνέθλασεν έν ήμέρα όργης αὐτοῦ βασιλείς. Κρινεί έν τοις έθνεσι πληρώσει πτώματα. Εκ χειμάρρου έν όδῷ πίεται διὰ τοῦτο ὑψώσει 50 κεφαλήν.

XXXIII. Καὶ τοῦτον τὸν ψαλμὸν ὅτι εἰς τὸν Ἐζεκίαν τὸ βα- This Psalm, σιλέα εἰρησθαι εξηγείσθαι τολμάτε, οὐκ ἀγνοῶ, ἐπείπον· ὅτι δὲ πε- the eternal πλάνησθε, εξ αὐτῶν τῶν λόγων αὐτίκα ὑμῖν ἀποδείξω. "Ωμοσε priesthood of κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, εἴρηται καὶ, Σὰ ἱερεὺς εἰς τὸν predicts his αλώνα κατά την τάξιν Μελχισεδέκ και τὰ έπαγόμενα και τὰ προά- first in a γοντα. Ἱερεὺς δὲ ὅτι οὖτε γέγονεν Ἐζεκίας οὖτε ἐστὶν αἰώνιος mean, and then in a ίερευς του Θεού, οὐδὲ ύμεις ἀντειπείν τολμήσετε· ὅτι δὲ περί glorified τοῦ ἡμετέρου Ἰησοῦ εἴρηται, καὶ αὖται αἱ φωναὶ σημαίνουσι. cannot refer Τὰ δὲ ὧτα ὑμῶν πέφρακται, καὶ αἱ καρδίαι πεπήρωται. γάρ, *Ωμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται Σὰ ίερεὺς εἰς τὸν 10 αίωνα κατά την τάξιν Μελχισεδέκ, μεθ' όρκου ο Θεος διά την άπιστίαν ύμων άρχιερέα αὐτὸν κατά τὴν τάξιν Μελχισεδεκ είναι έδήλωσε, τουτέστιν, δυ τρόπου ό Μελχισεδέκ ίερευς ύψίστου ύπο

appearance To to Hezekiah.

42. εἶπεν ὁ κύριος κ. τ. λ. Psalm cx. Since Justin is in general tolerably accurate in his quotations from the Psalms, Thirlby is probably correct in supposing that the clause $\sigma \nu \nu \theta \lambda \dot{\alpha} \sigma \epsilon \iota \kappa \epsilon \phi \alpha \lambda \dot{\alpha} \dot{s} \dot{\epsilon} \pi \dot{\iota} \gamma \dot{\eta} \dot{s} \pi \delta \lambda \dot{\omega} \nu$, which should follow $\pi \lambda n \delta \dot{\omega} \sigma \epsilon \iota$ πτώματα, in the last verse but one, has been dropt by the carelessness of the transcribers.

XXXIII. 1. είς του Έζεκίαν. In what sense the Jews would refer Psalm ex. to Hezekiah, is stated by Justin in c. 83. είς Έζεκιαν είρησθαι ετόλμησαν ύμων οι διδάσκαλοι έξηγήσασθαι, ώς κελευσθέντος αύτοῦ έν δεξια τοῦ ναοῦ καθεσθηναι (2 Kings, xviii. 16. Isai. xxxvi. 37.). So Tertull, c. Marcion, v. 9. Dicunt hunc Psalmum in Ezechiam cecinisse, quia is sederit ad dextram Templi, et hostes ejus averterit Deus. See the Interpp. on the Psalm itself; and on Matt. xxii. 44, Heb. i. 3, v. 6, x. 12, 13,

9. τὰ δὲ ὧτα κ. τ. λ. From Isai. vi. 10. Both MSS. have, as a marginal reading, πεπώρωνται. See above on c. 12, 9.

Μωϋσέως αναγέγραπται γεγενήσθαι, και ούτος των έν ακροβυστίο 15 ίερευς ήν, και τον έν περιτομή δεκάτας αυτώ προσενέγκαντα 'Αβραάμ εὐλόγησεν, ούτως τὸν αἰώνιον αὐτοῦ ἱερέα, καὶ κύριον ύπο του άγίου πνεύματος καλούμενον, ο Θεός των έν άκροβυστία γενήσεθαι έδήλου καὶ τοὺς έν περιτομή προσιόντας αὐτώ, τουτέστι πιστεύοντας αὐτῶ καὶ τὰς εὐλογίας παρ' αὐτοῦ ζητοῦντας,

20 καὶ αὐτοὺς προσδέξεται καὶ εὐλογήσει. Καὶ ὅτι ταπεινὸς ἔσται πρώτον ἄνθρωπος, είτα ύψωθήσεται, τὰ ἐπὶ τέλει τοῦ ψαλμοῦ δηλοί 'Εκ χειμάρρου γαρ εν όδω πίεται, καὶ αμα Διὰ τοῦτο ύψώσει κεφαλήν.

Neither can Psalm lxxii, be referred to Solomon, who, though doubtless a mighty not a universal was moreover betrayed into idolatry.

ΧΧΧΙΥ. Ετι δε και πρός το πείσαι ύμας, ὅτι τῶν γραφῶν οὐδὲν συνήκατε, καὶ ἄλλου ψαλμοῦ τῷ Δαβὶδ ὑπὸ τοῦ άγίου πνεύματος εξρημένου αναμνήσομαι, ον εξς Σαλομώνα, τον γενόμενον καὶ αὐτὸν βασιλέα ὑμῶν, εἰρῆσθαι λέγετε εἰς δὲ τὸν Χριστὸν ἡμῶν monarch, was καὶ αὐτὸς εἴρηται. Ύμεις δὲ ἀπὸ τῶν ὁμωνύμων λέξεων ἐαυτοὺς sovereign; and έξαπατάτε. "Οπου γάρ ὁ νόμος τοῦ κυρίου ἄμωμος εξρηται, οὐχὶ τὸν μετ' ἐκείνον μέλλοντα, ἀλλὰ τὸν διὰ Μωϋσέως ἐξηγείσθε, τοῦ Θεοῦ βοώντος καινὸν νόμον καὶ καινὴν διαθήκην διαθήσεσθαι. Καὶ ὅπου λέλεκται, Ὁ Θεὸς, τὸ κριμά σου τῷ βασιλεί 10 δός, - ἐπειδή βασιλεύς Σαλομών γέγονεν, εἰς αὐτὸν τὸν ψαλμὸν

14. ovros. Hæc vox fere superflua est. Sylburg.

15. τον έν περιτομή. This is a mistake. Abraham was then uncircumcised. Tertullian, however, has perpetuated the error (c. Marc. v. 9. adv. Jud. c. 3.)

18. γενήσεσθαι. Scil. lepéa.

20. καὶ αὐτοὺς προσδέξεται καὶ εὐλ. Compare Rom. iii. 30.

22. ἐκ χειμάρρου κ. τ. λ. See the Interpp. ad locum; and compare Phil. ii. 8, 9.

XXXIV. 1. των γραφων ούδεν συνήκατε. So in Apol. I. c. 31. 'Ιουδαίοις. οί και άναγινώσκοντες ού συνιᾶσι τὰ είρημένα.

6. ὅπου γάρ ὁ νόμος κ. τ. λ. The references are to Psal. xix. 7. Jerem. xxxi. 31. Compare Heb. viii. 7, 8. See also on c. 11, 12. supra. Before νόμος the Benedictine editor has inadvertently omitted the article.

9. ὁ Θεὸς, τὸ κρῖμά σου τ. β. δ. From Psal. lxxii. 1. A few lines onward the Psalm is quoted at length. Although in its primary import it bears upon the prosperous reign of Solomon, foretold as the immediate successor of David, the Jewish Rabbies are themselves unanimous in regarding it as more truly prophetic of the times of the Messiah. See the Commentators.

ελοησθαί φατε, των λόγων του ψαλμού διαβρήδην κηρυσσόντων els του αλώνιου βασιλέα, τουτέστιν els του Χριστου, ελρησθαι· ό γαρ Χριστός βασιλεύς καὶ ίερεύς καὶ Θεός καὶ κύριος καὶ ἄγγελος καὶ ἄνθρωπος καὶ ἀρχιστράτηγος καὶ λίθος καὶ παιδίου γεννώμενον, καὶ παθητός γενόμενος πρώτον, είτα είς ούρανον άνερ- 15 γόμενος, καὶ πάλιν παραγινόμενος μετά δόξης, καὶ αἰώνιον την βασιλείαν έγων κεκήρυκται, ώς άπὸ πασών τών γραφών άποδείκνυμι, "[να δὲ καὶ δ εἶπον νοήσητε, τοὺς τοῦ ψαλμοῦ λόγους λέγω. Εἰσὶ δ' οδτοι 'Ο Θεός, τὸ κριμά σου τῷ βασιλεί δὸς, καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως, κρίνειν τὸν λαόν σου ἐν δικαιο- 20 σύνη, καὶ τοὺς πτωχούς σου ἐν κρίσει. 'Αναλαβέτω τὰ ὄρη εἰρήνην τω λαώ, και οι βουνοι δικαιοσύνην. Κρινεί τους πτωχούς τοῦ λαοῦ, καὶ σώσει τοὺς υίοὺς τῶν πενήτων, καὶ ταπεινώσει συκοφάντην, καὶ συμπαραμενεί τῷ ἡλίω καὶ πρὸ τῆς σελήνης εls γενεάς γενεών. Καταβήσεται ώς ύετος έπι πόκου, και ώσει σταγών 25 ή στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν. 'Ανατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλήθος εἰρήνης, εως οδ ἀνταναιρεθή ή σελήνη. Καὶ κατακυριεύσει ἀπὸ θαλάσσης εως θαλάσσης, καὶ ἀπὸ ποταμών εως περάτων της οἰκουμένης. Ἐνώπιον αὐτοῦ προπεσοῦνται Αίθίοπες, καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ χοῦν λείξουσι. Βασιλεῖς Θαρσεῖς καὶ 30 νήσοι δώρα προσάξουσι, βασιλείς 'Αρράβων και Σαββά δώρα προσάξουσι, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ πάντα τὰ ἔθνη δουλεύσουσιν αὐτώ. ὅτι ἐρρύσατο πτωχον ἐκ δυνάστου, καὶ πένητα ι οὐχ υπηρχε βοηθός. Φείσεται πτωχοῦ καὶ πένητος, καὶ ψυχάς πενήτων σώσει έκ τόκου καὶ έξ άδικίας 35 λυτρώσεται τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ ἔντιμον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτῶν. Καὶ ζήσεται, καὶ δοθήσεται αὐτῷ ἐκ τοῦ χρυσίου τῆς 'Αρραβίας, και προσεύξουται διαπαυτός περί αὐτοῦ ὅλην τὴν ήμέραν εὐλογήσουσιν αὐτόν. Καὶ ἔσται στήριγμα ἐν τῆ γῆ, ἐπ΄

^{13.} ὁ γαρ Χριστὸς κ. τ. λ. Bishop Bull adduces this passage, among others, to prove that the union of the divine and human nature in Christ was a doctrine uniformly maintained by the writers of the primitive Church. See Judic. Eccl. Cathol. c. 7. §. 5.

^{39.} καὶ ἔσται στήριγμα κ. τ. λ. The punctuation is that of the MSS. Thirlby adopts that of the LXX.:—καὶ ἔσται στ. ἐν τ. γŷ ἐπ' ἀ. τ. ὀρέων ὑπεραρθήσεται ὑπὲρ κ. τ. λ.

- 40 ἄκρων των ὀρέων ὑπεραρθήσεται ὑπερ τον Λίβανον ὁ καρπος αὐτοῦ, καὶ ἐξανθήσουσιν ἐκ πόλεως ὡσεὶ χόρτος τῆς γῆς. Εσται τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰωνας πρὸ τοῦ ἡλίου διαμένει τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πασται αἱ ψυλαὶ τῆς γῆς πάντα τὰ ἔθνη μακαριοῦσιν αὐτόν. Εὐ-
- 45 λογητὸς κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος, καὶ εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος καὶ πληρωθήσεται τῆς δόξης αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ. Γένοιτο, γένοιτο.—Καὶ ἐπὶ τέλει τοῦ ψαλμοῦ τούτον, οὖ ἔφην, γέγραπται Ἐξέλιπον οἱ ὕμνοι Δαβὶδ, νἱοῦ Ἰεσσαί.—Καὶ ὅτι
- 50 μεν βασιλεύς εγένετο επιφανής και μέγας ο Σαλομών, εφ' οδ ο οίκος 'Ιερουσαλήμ επικληθείς ανφκοδομήθη, επίσταμαι στι δε οὐδεν των εν τῷ ψαλμῷ εἰρημένων συνέβη αὐτῷ, φαίνεται. Οὔτε γὰρ πάντες οι βασιλείς προσεκύνησαν αὐτῷ, οὔτε μέχρι των περάτων τῆς οἰκουμένης εβασίλευσεν, οὔτε οι εχθροὶ αὐτοῦ εμ-
- 55 προσθεν αὐτοῦ πεσόντες χοῦν ἔλειξαν. 'Αλλὰ καὶ τολμῶ λέγειν ἃ γέγραπται ἐν ταῖς βασιλείαις ὑπ' αὐτοῦ πραχθέντα, ὅτι διὰ γυναῖκα ἐν Σιδῶνι εἰδωλολάτρει· ὅπερ σὐχ ὑπομένουσι πρᾶξαι οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν διὰ Ἰησοῦ τοῦ σταυρωθέντος ἐπιγνόντες τὸν ποιητὴν τῶν ὅλων Θεὸν, ἀλλὰ πᾶσαν αἰκίαν καὶ τιμωρίαν μέχρις 60 ἐσχάτου θανάτου ὑπομένουσι, περὶ τοῦ μήτε εἰδωλολατρῆσαι μήτε εἰδωλόθυτα φανεῖν.
 - 51. ὁ οἶκος Ἰερουσαλήμ. Thirlby would read ὁ ἐν Ἱερουσαλήμ, as in c. 22. τὸν ναὸν τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ ἐπικληθέντα. Since the form is thus exactly parallel, the emendation is perhaps better than that of the Benedictine editor, who would simply insert τῆς before Ἱερουσαλήμ. Compare c. 36.
 - 55. ἀλλὰ καί τολμῶ κ. τ. λ. So Tertullian, who has followed Justin throughout this argument, adv. Marc. v. 9. Contra Salomon, audeo diecre, etiam quam habuit in Deo gloriam amisit, per mulierem in idololatriam usque pertractus. It will be observed that there is nothing here to correspond with the words ἐν Σιδων, which seem to be an interpolation; unless indeed they are a mistake originating with Justin himself. Similar inaccuracies have been noticed in Apol. 1. cc. 26, 31, 42, 62. Tertullian also supports γυναίκα in the singular; nor is there any reason to suppose a reference to 1 Kings xi. 3. Justin may allude to the Egyptian princess, espoused by Solomon (1 Kings iii. 1. lx. 16.), who probably was an idolatress. He also married an Ammonitess (1 Kings xiv. 21, 31. 2 Chron. xii. 13.).
 - 60. περὶ τοῦ μήτε εἰδωλολατρῆσαι. Because of our rejection of idolatry. So περὶ implies in John x. 33. περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε. Thirlby's

XXXV. Καὶ ὁ Τρύφων Καὶ μὴν πολλούς τῶν τον Ἰησοῦν Whatever may λεγόντων δμολογείν, και λεγομένων Χριστιανών, πυνθάνομαι έσθί- practice of ειν τὰ είδωλόθυτα, καὶ μηδεν εκ τούτου βλάπτεσθαι λέγειν.— Heretics, their Κάγω ἀπεκρινάμην Καὶ ἐκ τοῦ τοιούτους είναι ἄνδρας, ομολο-impieties, having been γούντας έαυτούς είναι Χριστιανούς και τον σταυρωθέντα predicted by Christ, were Ιησούν δμολογείν και κύριον και Χριστον, και μή τὰ ἐκείνου δι- in fact a δάγματα διδάσκοντας, άλλὰ τὰ ἀπὸ τῶν τῆς πλάνης πνευμάτων, confirmation of the truth of ήμεις, οι της άληθινης Ίησοῦ Χριστοῦ και καθαρας διδασκαλίας the Gospel. μαθητάι, πιστότεροι και βεβαιότεροι γινόμεθα έν τη έλπίδι τη κατηγγελμένη ύπ' αὐτοῦ. Α γὰρ προλαβών μέλλειν γίνεσθαι 10 έν ονόματι αὐτοῦ ἔφη, ταῦτα ὄψει καὶ ἐνεργεία ὁρώμεν τελούμενα. Είπε γάρ Πολλοί ελεύσονται επί τῷ ὀνόματί μου, ἔξωθεν ἐνδεδυμένοι δέρματα προβάτων, ἔσωθεν δέ είσι λύκοι ἄρπαγες. Καί Έσονται σχίσματα καὶ αἰρέσεις. Καί Προσέχετε άπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οίτινες ἐλεύσονται πρὸς ὑμᾶς, ἔξωθεν 15 ένδεδυμένοι δέρματα προβάτων, ἔσωθεν δέ είσι λύκοι ἄρπαγες. Καί 'Αναστήσονται πολλοί ψευδόχριστοι καὶ ψευδοαπόστολοι, καὶ πολλούς τῶν πιστῶν πλανήσουσιν. Εἰσὶν οὖν καὶ ἐγένον-

conjecture, $\dot{v}\pi\dot{e}\rho$, is therefore unnecessary; though it is in some measure supported by Apol. 1. c. 30, 14. Compare also infra, cc. 121. 131. In consequence of the decree of the Apostolic council (Acts xv. 29.), the early Christians rigorously abstained from things offered to idols. See also 1 Cor. viii. x. Rev. ii. 14. 20.

XXXV. 1. πολλούς τῶν τὸν 'Ι. λ. ὁμ. Trypho alludes to some of the Gnostic sects, more especially the *Nicolaitans*; and probably those also, whose names are subsequently mentioned by Justin. See, on this subject, Burton's *Bampton Lectures*, note 64.

7. τὰ ἀπὸ τῶν τ. π. πνευμάτων. Stephens and Sylburg would read τοῦ πνεύματος, sell. διδάγματα; guided, it should seem, by a marginal reading of both MSS. τὰ ἀπὸ τοῦ τ. π. πνεύματα, which is probably a mistake for πνεύματος. The received reading however is equally good, and confirmed by τὰ τῆς πλάνης πνεύματα in c. 7. See also Tim. iv. 1. 1 John iv. 1. Supply εκπορευόμενα, οι διδαχθέντα.

9. πιστότεροι καὶ βεβαιότεροι κ. τ. λ. So Apol. I. c. 12. ὅθεν καὶ βέβαιοι γενόμεθα κ. τ. λ. Vide locum. Compare also Tertull. Præscr. Hær. c. 4., where this passage of Justin is closely imitated.

12. πολλοὶ ἐλεύσονται κ. τ. λ. See Matt. vii. 15. xxiv. 5, 11, 24. Marc. xiii. 22. 1 Cor. xi. 18, 19. Compare also Clement. Hom. xvi. 21. ἔσονται γὰρ, ώς ὁ κύριος εἶπεν, ψευδαπόστολοι, ψευδεῖς προφῆται, αἰρέσεις, φιλάρχιαι.

51.

το, ὧ φίλοι ἄνδρες, πολλοί, οῖ ἄθεα καὶ βλάσφημα λέγειν καὶ 20 πράττειν ἐδίδαξαν, ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ προσελθόντες καὶ εἰσιν ὑφ' ἡμῶν ἀπὸ τῆς προσωνυμίας τῶν ἀνδρῶν, ἐξ οδπερ ἐκάστη διδαχὴ καὶ γνώμη ἤρξατο. Ἄλλοι γὰρ κατ' ἄλλον τρόπου βλασφημεῖν τὸν ποιητὴν τῶν ὅλων, καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ προφητευόμενον ἐλεύσεσθαι Χριστὸν, καὶ τὸν Θεὸν ᾿Αβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ 25 καὶ Ἰακὰβ διδάσκουσιν ὧν οὐδενὶ κοινωνοῦμεν, οἱ γνωρίζοντες ἀθέους καὶ ἀσεβεῖς καὶ ἀδίκους καὶ ἀνόμους αὐτοὺς ὑπάρχοντας, καὶ, ἀντὶ τοῦ τὸν Ἰησοῦν σέβειν, ὀνόματι μόνον ὁμολογεῖν. Καὶ Χριστιανοὺς ἐαυτοὺς λέγουσιν, δν τρόπον οἱ ἐν τοῖς ἔθνεσι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπιγράφουσι τοῖς χειροποιήτοις, καὶ ἀνόμοις 30 καὶ ἀθέοις τελεταῖς κοινωνοῦσι. Καὶ εἰσιν αὐτῶν οἱ μέν τινες καλούμενοι Μαρκιανοὶ, οἱ δὲ Οὐαλεντινιανοὶ, οἱ δὲ Βασιλιδιανοὶ, οἱ δὲ Σατορνιλιανοὶ, καὶ ἄλλοι ἄλλφ ὀνόματι, ἀπὸ τοῦ

21. ὑψ' ἡμῶν. Supply καλούμενοι οτ ὀνομαζόμενοι. Thirlby and others improperly enclose the following sentences in a parenthesis.

άρχηγέτου της γυώμης έκαστος ονομαζόμενος, δυ τρόπου καὶ

23. βλασφημεῖν τὸν ποιητὴν κ.τ.λ. Marcion and others maintained that the Creator of the world was not the God of the New Testament, and that the Saviour of the New Testament was not predicted in the Old; so that the Law and the Gospel did not both proceed from the God of Abraham. See on Apol. 1. c. 26, 22.

25. οὶ γνωρίζοντες κ. τ. λ. An legendum ως γνωρίζοντες? In the end of the clause the construction requires ὁμολογοῦντας. Possibly the anacoluthon was caused by the mind of the writer dwelling unconsciously on the infinitive $\sigma \acute{e} \beta \epsilon \nu$.

29. ἀνόμοις καὶ ἀθ. τ. κοινωνοῦσι. In Apol. 1. c. 26. Justin declares that he could not positively charge the hereties with any impious practices in their mysteries; so that he doubtless here adverts to their presence at idol feasts. So Iren. Hær. 1. 6. 3. καὶ γὰρ εἰδωλόθυτα ἀδιαφόρως ἐσθίουσι, μηδὲ μολύνεσθαι ὑπ' αὐτῶν ἡγούμενοι, καὶ ἐπὶ πᾶσαν ἐορτάσιμον τῶν ἐθνῶν τέρψιν, εἰς τιμὴν τῶν εἰδώλων γενομένην, πρῶτοι συνίασι.

31. Μαρκιανοί. Not the Marcionites, who are elsewhere called Μαρκιωνισταί; but Marcians, or the followers of Marcus, a Gnostic, whose opinions were closely allied to those of the Valentinian School. It is scarcely necessary to mention that Basilides and Saturnalius, or as he is more commonly named, Saturninus, were among the most celebrated propagators of the same heresy; or to refer the Students to Burton's Bampton Lectures for the most ample information respecting them.

έκαστος των φιλοσοφείν νομιζόντων, ως εν άρχη προείπον, από τοῦ πατρὸς τοῦ λόγου τὸ ὄνομα ης φιλοσοφεῖ φιλοσοφίας ηγεί- 35 ται φέρειν. 'Ως καὶ ἐκ τούτων ἡμεῖς, ὡς ἔφην, τὸν Ἰησοῦν καὶ των μετ' αὐτὸν γενησομένων προγνώστην ἐπιστάμεθα, καὶ ἐξ άλλων δε πολλών ών ποοείπε νενήσεσθαι τοίς πιστεύουσι καὶ όμολογούσιν αὐτὸν Χριστόν. Καὶ γὰρ ἃ πάσχομεν πάντα ἀναιρούμενοι ιπό των ολκείων, προείπεν ήμιν μέλλειν γενέσθαι, ως κατά μηδένα 40 τρόπου ἐπιλήψιμου αὐτοῦ λόγου ἡ πρᾶξιν Φαίνεσθαι. Διὸ καὶ ὑπὲρ ύμων καὶ ὑπὲρ των ἄλλων ἀπάντων ἀνθρώπων των ἐχθραινόντων ήμιν εὐχόμεθα, Ινα μεταγνόντες σὺν ήμιν μη βλασφημήτε τὸν διά τε των ξονων και των άπο του ονόματος αυτού και νύν γινομένων δυνάμεων, καὶ ἀπὸ τῶν τῆς διδαχῆς λόγων, καὶ ἀπὸ τῶν προφητευ- 45 θεισών είς αὐτὸν προφητειών, ἄμωμον καὶ ἀνέγκλητον κατὰ πάντα Χριστου Ίησουν, άλλα πιστεύσαντες είς αὐτον έν τη πάλιν γενησομένη ενδόξω αὐτοῦ παρουσία σωθητε, καὶ μη καταδικασθητε είς τὸ πῦρ ὑπ' αὐτοῦ.

XXXVI. Κάκεῖνος ἀπεκρίνατο "Εστω καὶ ταῦτα οὕτως ἔχουτα From Psalm ὡς λέγεις, καὶ ὅτι παθητὸς Χριστὸς προεφητεύθη μέλλειν εἶναι, απρεατs that

34. ως έν άρχη προείπον. See above, c. 2. 14; and note.

36. ω και έκ τούτων κ. τ. λ. Otto places only a comma at φέρειν, and from the dead, proposes to read ωστε for ως. Surely the received punctuation is preferable. If returned in any change is necessary, it is to eject ως altogether, as an unmeaning incumbrance. triumph to

39. ἀναιρούμενοι ὑπὸ τῶν οἰκειῶν. It seems that their domestics were Lord of hosts, bribed to lay information against the Christians. The reference is to Matt. x. 21, 22, and the King

41. διὸ καὶ ὑπὲρ ὑμῶν κ. τ. λ. Compare infra, c. 96. Apol. i. c. 57.

44. καὶ νῦν γινομένων δ. See above, on c. 30, 20. There are also some good remarks on the early miracles, in Jortin's Eccl. Hist. vol. i. p. 122. sqq. (Ed. 1846.). Of the intrinsic excellence of the Christian doctrine the early Fathers frequently speak with just admiration. Thus Justin himself describes the precepts of the Gospel as πάσης φιλοσοφίας ἀνθρωπείου ὑπέρτερα, in Apol. ii. c. 10. Compare Orat, ad Græc. c. 6. Tatian. Orat. c. Græc. c. 12. Athenag. Legat. c. 9. Origen. de Princip. iv. 1. See also on Apol. i. c. 20, 6.

XXXVI. 2. $\pi\alpha\theta\eta\tau\dot{o}s$. See on Apol. 1. c. 52, 9. Thirlby would reject the clause $\kappa\alpha i \lambda i\theta os \kappa\dot{\epsilon}\kappa\lambda\eta\tau\alpha\iota$ altogether, and Otto agrees with the Benedictine editor and others in thinking it out of place, and that it ought to precede $\kappa\alpha i \pi\alpha\theta\eta\tau\dot{o}s$ $\pi\rho\upsilon\dot{\epsilon}\phi\eta\tau\dot{\epsilon}\dot{\upsilon}\theta\eta$. At the same time he remarks that Justin's arrangement of his periods is equally inaccurate on other occasions. See above, on c. 3, 15; and compare cc. 43, 85.

appears that
Christ, after
his humiliation and
resurrection
from the dead,
returned in
triumph to
heaven as the

of Glory.

έν ή παθητός φαίνεσθαι κεκήρυκτο, έλευσόμενος καὶ κριτής πάντων 5 λοιπον, καὶ αἰώνιος βασιλεύς καὶ ἱερεύς γενησόμενος εἰ οὖτος δέ έστι, περί οδ ταῦτα προεφητεύθη, ἀπόδειξον. Κάγω, 'Ως βούλει, ω Τρύφων, έλεύσομαι προς ας βούλει ταύτας αποδείξεις έν τω άρμόζουτι τόπφ, έφην τανύν δε συγχωρήσεις μοι πρώτον έπιμνησθήναι ωνπερ βούλομαι προφητειών, είς επίδειξιν ότι καί Θεός 10 καὶ κύριος των δυνάμεων ὁ Χριστὸς καὶ Ἰακωβ καλείται ἐν παραβολή ύπὸ τοῦ άγίου πυεύματος καὶ οἱ παρ' ύμιν έξηγηταὶ, ώς Θεὸς βοậ, ἀνόητοί είσι, μὴ είς τὸν Χριστὸν είρῆσθαι λέγοντες, άλλ' είς Σαλομώνα, ὅτε εἰσέφερε τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου είς τὸν ναὸν ου ψκοδόμησεν. "Εστι δὲ ψαλμὸς τοῦ Δαβίδ

15 οδτος Τοῦ κυρίου ή γη καὶ τὸ πλήρωμα αὐτης, ή οἰκουμένη καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῆ. Αὐτὸς ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτήν, καὶ ἐπὶ ποταμών ήτοίμασεν αὐτήν. Τίς ἀναβήσεται εἰς τὸ όρος του κυρίου, ή τίς στήσεται έν τόπω άγίω αὐτου ; 'Αθώος χερσί καὶ καθαρός τῆ καρδία, δε οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ ματαίω τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ὤμοσεν ἐπὶ δόλω τῷ πλησίον αὐτοῦ οὖτος λήψεται εὐλο-

10. κύριος τῶν δυνάμεων. Lord of the celestial powers; i. e. of the angelic hasts; who are the same with οἱ ἐν τοῖε οὐράνοιε ἄρχοντες, mentioned presently. Jerom. Comm. in Zech. 11. Ubi nos legimus Dominum virtutum, in Ebraico scriptum est Zebaoth, quod a LXX. Interpretibus in omnipotentem virtitur. Compare the very similar passage in c. 85. The Angels are also called δυνάμεις in Athenag. Legat. c. 24.

10. έν παραβολŷ. In similitude or figure: but although Jacob may have been a representative of Christ, yet surely not with reference to his Godhead. Justin drew the inference from the 24th Psalm, which he proceeds immediately to quote at large; and of the 6th verse of which the English and some other versions correctly represents the Hebrew, as it now stands :- "This is the generation of them that seek Him; even of them that seek thy face, O Jacob." In a few MSS. of the LXX. also the reading is τὸ πρόσωπόν σου, Ίακώβ. The received text however, which is also that of the MSS. and edd. of the Dialogue, corresponds without doubt with the original import of the Psalm, from which the word אלהי has by some means disappeared; though it was evidently not so written by Justin. Compare, however, cc. 123, 125, 135. It may be observed that Justin uses the term παραβολή of the symbolic language of prophecy; and τύπος of either persons, events, or ceremonies, which had a figurative connexion with the Gospel economy. Compare cc. 52, 77, 97, 113, 114, 115, 134, 140,

11. ώs Θεόs βοά. See Jerem. iv. 22.

γίαν παρά κυρίου, καὶ έλεημοσύνην παρά Θεού σωτήρος αὐτού, 20 Αύτη ή γενεά ζητούνττων τον κύριον, ζητούντων το πρόσωπον τοῦ Θεού Ίακώβ. "Αρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες, ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αλώνιοι καλ είσελεύσεται ὁ βασιλεύς της δόξης. Τίς έστιν ούτος ὁ βασιλεύς της δόξης; Κύριος κραταιός καὶ δυνατός έν πολέμω. "Αρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες, ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι 25 αλώνιοι καὶ ελσελεύσεται ὁ βασιλεύς τῆς δόξης. Τίς ἐστιν ούτος ό βασιλεύς της δόξης; Κύριος των δυνάμεων, αὐτός έστιν ό βασιλεύς της δόξης.-Κύριος οὖν τῶν δυνάμεων ὅτι οὖκ ἔστιν ὁ Σαλομών, ἀποδέδεικται άλλὰ ὁ ἡμέτερος Χριστὸς ὅτε ἐκ νεκρών ανέστη, καὶ ανέβαινεν είς του ουρανον, κελεύονται οι εν τοις ου- 30 ρανοίς ταχθέντες ύπο του Θεού άρχοντες ανοίξαι τας πύλας των σύρανων, ίνα είσελθη ούτος ός έστι βασιλεύς της δόξης, καὶ ἀναβὰς καθίση ἐν δεξιά τοῦ πατρὸς, ἔως ἀν θη τοὺς ἐχθροὺς ὑποπόδιον τών ποδών αὐτοῦ, ώς διὰ τοῦ ἄλλου ψαλμοῦ δεδήλωται, Ἐπειδη γαρ οί έν ούρανω άρχοντες έωρων αξιδή και άτιμον το είδος και 35 άδοξου έχουτα αὐτὸυ, οὐ γυωρίζουτες αὐτὸυ ἐπυυθάνουτο, Τίς έστιν ούτος ὁ βασιλεύς της δόξης; Καὶ ἀποκρίνεται αὐτοῖς τὸ πνεύμα τὸ ἄγιον, ἡ ἀπὸ προσώπου τοῦ πατρὸς ἡ ἀπὸ τοῦ ίδίου. Κύριος των δυνάμεων, αὐτὸς οὖτός ἐστιν ὁ βασιλεύς της δόξης. "Ότι γὰρ οὖτε περί Σαλομώνος, ἐνδόξου οὖτω βασιλέως ὄντος, οὖτε 40 περί της σκηνης του μαρτυρίου, των έφεστώτων ταις πύλαις του ναού των 'Ιεροσολύμων ετύλμησεν αν τις είπειν, Τίς έστιν ούτος ό βασιλεύς της δόξης; πας όστισουν όμολογήσει.

^{29.} ἀποδέθεωται. See above, c. 34. Or, possibly, the proof may be that supplied by the Psalm just quoted.

^{34.} διὰ τοῦ ἄλλου ψ. The reference is to Psal. cx. 1., as previously cited in c. 32. Compare Apol. r. cc. 45, 51.

^{36.} οὐ γνωρίζοντες αὐτόν. Many of the Fathers, who very generally refer Psal. xxiv. to the ascension of Christ into heaven, agree with Justin in supposing that the angel did not immediately recognize him in his state of glory re-assumed. Compare 1 Pet. i. 12. The Jews, on the other hand, applied the Psalm to the removal of the ark of the covenant into the Temple of Solomon. See the Commentators.

^{38.} ἀπὸ τοῦ ἰδίου. We have here a plain acknowledgement of the distinct personality of the Holy Ghost. See on Apol. 1. cc. 6, 5.; 60, 22.

Other Psalms are equally prophetic of Christ's exaltation.

ΧΧΧΥΙΙ. Καὶ ἐν διαψάλματι τεσσαρακοστοῦ ἔκτου ψαλμοῦ. έφην, είς τὸν Χριστὸν οὕτως εἴρηται 'Ανέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμώ, κύριος εν φωνή σάλπιγγος. Ψάλατε τώ Θεώ ήμων, ψάλατε· ψάλατε τῷ βασιλεῖ ἡμῶν, ψάλατε. "Ότι βασιλεύς πάσης τῆς γῆς ό Θεός ψάλατε συνετώς. 'Εβασίλευσεν ό Θεός έπι τὰ έθνη, ό

- 5 Θεὸς κάθηται ἐπὶ θρόνου άγίου αὐτοῦ. "Αρχοντες λαῶν συνήχθησαν μετά τοῦ Θεοῦ ᾿Αβραὰμ, ὅτι τοῦ Θεοῦ οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς σφόδρα επήρθησαν.-Καὶ εν ενενηκοστώ ογδόω ψαλμώ ονειδίζει ύμας τὸ πνεθμα τὸ ἄγιον, καὶ τοθτον, δν μὴ θέλετε βασιλέα είναι, βασιλέα καὶ κύριον καὶ τοῦ Σαμουηλ καὶ τοῦ 'Ααρών καὶ Μωϋσέως.
- 10 καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἀπλῶς ὅντα μηνύει. Εἰσὶ δὲ οἱ λόγοι τοῦ ψαλμοῦ οὖτοι Ο κύριος ἐβασίλευσεν, ὀργιζέσθωσαν λαοί ὁ καθήμενος έπὶ τῶν Χερουβὶμ, σαλευθήτω ή γη. Κύριος ἐν Σιῶν μέγας καὶ ύψηλός έστιν ἐπὶ πάντας τοὺς λαούς. Ἐξομολογησάσθωσαν τω ονόματί σου τω μεγάλω, ότι φοβερον καὶ ἄγιόν ἐστι.
- 15 καὶ τιμή βασιλέως κρίσιν άγαπα. Σὰ ήτοίμασας εὐθύτητας, κρίσιν καὶ δικαιοσύνην ἐν Ἰακώβ σὰ ἐποίησας. Ύψοῦτε κύριον τὸν Θεὸν ημών, καὶ προσκυνεῖτε τω ύποποδίω των ποδώ ναὐτοῦ, ὅτι ἄνιός έστι. Μωσής καὶ 'Ααρών έν τοῖς ίερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ Σαμουήλ έν τοις έπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ἐπεκαλοῦντο, φησὶν ή γραφή,
- 20 του κύριου, καὶ αὐτὸς εἰσήκουευ αὐτῶυ. Ἐυ στύλω νεφέλης ἐλάλει πρός αὐτούς εφύλασσον τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσταγμα δ έδωκεν αὐτοίς. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σὰ ἐπήκουες αὐτῶν ὁ Θεὸς, σὺ εὐίλατος έγένου αὐτοῖς, καὶ ἐκδικών ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιτηδεύματα
- 25 αὐτών. Ύψοῦτε κύριον τὸν Θεὸν ἡμών, καὶ προσκυνεῖτε εἰς ὄρος αγιον αὐτοῦ, ὅτι αγιος κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν.

ΧΧΧΥΙΙΙ. Καὶ ὁ Τρύφων εἶπεν Ω ἄνθρωπε, καλὸν ἢν The Messiah πεισθέντας ήμας τοις διδασκάλοις, νομοθετήσασι μηδενί έξ ύμων

proved to be an object of divine worship from another of the Psalms.

XXXVII. 1. τεσσαρακοστοῦ ἐκτοῦ ψ. According to the more received division, the citations in this chapter are from Psalm xlvii. 6. sqq. xcix. 1. sqq. 21. Vulgo, ὅτι ἐφύλασσον. The particle is not in the MSS.

24. τον Θεόν. In the Benedictine edition the article is omitted by mistake.

XXXVIII. 2. πεισθέντας τοῖς διδ. κ. τ. λ. From a fear of their conversion by the force of Gospel truth, the Rabbins laid a strict injunction upon the Jews against entering into discussion with Christians on religious subjects. Neverομιλείν, μηδέ σοι τούτων κοινωνήσαι των λόγων βλάσφημα γάρ πολλά λέγεις, τὸν σταυρωθέντα τοῦτον ἀξιῶν πείθειν ἡμᾶς γεγενήσθαι μετά Μωϋσέως καὶ 'Ααρών, καὶ λελαληκέναι αὐτοῖς ἐν στύλω νεφέλης, είτα ἄνθρωπου γενόμενου σταυρωθήναι, καὶ ἀναβεβηκέναι είς τὸν 5 ούρανου, καὶ πάλιν παραγίνεσθαι έπὶ τῆς γῆς, καὶ προσκυνητον είναι. Κάγω ἀπεκρινάμην Οίδα ὅτι, ώς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἔφη, κέκρυπται ἀφ' ύμῶν ἡ σοφία ἡ μεγάλη αὖτη τοῦ ποιητοῦ τῶν όλων και παντοκράτορος Θεού. Διὸ συμπαθών ύμιν προσκάμνειν άγωνίζομαι, όπως τὰ παράδοξα ήμων ταύτα νοήσητε εί δὲ μὴ, ΐνα 10 καν αὐτὸς ἀθῶος ιδ ἐν ἡμέρα κρίσεως. Ετι γὰρ καὶ παραδοξοτέρους δοκούντας άλλους λόγους ἀκούσετε μη ταράσσεσθε δε, άλλα μάλλον προθυμότεροι γινόμενοι άκροαταί καὶ έξετασταί μένετε, καταφρονούντες της παραδόσεως των ύμετέρων διδασκάλων, έπει ού τὰ διὰ τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος ἐλέγχονται νοείν 15 δυνάμενοι, άλλὰ τὰ ἴδια μᾶλλον διδάσκειν προαιρούμενοι. Έν τεσσαρακοστώ οθυ τετάρτω ψαλμώ όμοιως εξρηται είς του Χριστου ταῦτα Ἐξηρεύξατο ή καρδία μου λόγον ἀγαθόν λέγω ἐγὼ τὰ έργα μου τῶ βασιλεί. Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως δξυγράφου. 'Ωραίος κάλλει παρά τους υίους των άνθρώπων, 20

theless, Justin found frequent occasion of conversing with those who, like Trypho, were less disposed to attend to a prohibition so degrading. Compare cc. 50. 112. He knew that the whole nation had rejected Christ simply because their elders had done so; and therefore he took every opportunity of enlightening their understandings.

- παραγίνεσθαι. Present for future; and so again in c. 39, 39. Compare Apol. 1. c. 51, 2.
- 9. κέκρυπται ἀφ' τὑμῶν κ. τ. λ. Compare Isai. xxix. 14. Matt. x. 25. 1 Cor. i. 19. 24. ii. 7, 8.
- "να κὰν αὐτὸς ἀθωῶς ὧ ἀν ἡμ. κ. That Justin thought himself under a religious obligation to propagate the Gospel, see cc. 44. 58. 64. 82. 125. Compare also Apol. 1. c. 5.
- 16. τὰ διὰ τοῦ Θεοῦ. Scil. διδασκόμενα. Similar ellipses are frequent in Justin. Compare cc. 34. 53. 85; and Apol. 1. c. 59, 2. The order of construction seems to be, ἐπεὶ οὐ δυνάμενοι νοεῖν τὰ διὰ τοῦ Θεοῦ ἐλέγχονται ὑπὸ τοῦ πρ. πνεύματος, ἀλλὰ κ. τ. λ. With the latter clause compare Matt. xv. 9.
- έξηρεύζατο ἡ καρδία κ. τ. λ. From Psal. xliv. (xlv.) 1. sqq. The most learned Rabbins agree in referring this Psalm, in a more exalted sense, to the Messiah. See the Commentators.

έξεχύθη χάρις εν χείλεσι σου διὰ τοῦτο εὐλόγησε σε δ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα. Περίζωσαι τὴν ρομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου δυνατε τῆ ώραιότητι σου καὶ τῷ κάλλει σου καὶ ἔντεινε καὶ

- 25 κατευοδοῦ καὶ βασίλευε, ἔνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης καὶ δόηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιά σου. Τὰ βέλη σου ἡκονημένα, δυνατέ,—λαοὶ ὑποκάτω σου πεσοῦνται,—ἐν καρδία τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως. 'Ο θρόνος σου, ὁ Θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. 'Ηγάπη-
- 30 σας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου, ἔλαῖον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοῦς μετόχους σου. Σμύρναν καὶ στακτὴν καὶ κασίαν ἀπὸ τῶν ἱματίων σου, ἀπὸ βάρεων ἐλεφαντίνων, ἐξ ὧν εὐφρανάν σε. Θυγατέρες βασιλέων ἐν τῆ τιμῆ σου παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἱματισμῷ
- 35 διαχρύσω περιβεβλημένη, πεποικιλμένη. *Ακουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλίνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου, ὅτι αὐτός ἐστι κύριός σου, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ. Καὶ θυγάτηρ Τύρου ἐν δώροις τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ
- 40 λαοῦ. Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν, ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένη, πεποικιλμένη. ᾿Απενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς αἱ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσονταί σοι. ᾿Απενεχθήσονται ἐν εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλιάσει, ἀχθήσονται εἰς ναὸν βασιλέως. ᾿Αντὶ τῶν πατέρων σου ἔγεννήθησαν
- 45 οἱ υἱοί σου καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάση γενεῷ καὶ γενεῷ διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονταί σοι εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

God bears XXXIX. Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν, ἐπεῖπον, εἰ καὶ ἡμᾶς μισεῖτε with the Jews with a view to τοὺς ταῦτα νοοῦντας, καὶ ἐλέγχοντας ὑμῶν τὴν ἀεὶ σκληροκάρδιον their conversion, and confers a γνώμην. Καὶ γὰρ Ἡλίας περὶ ὑμῶν, πρὸς τὸν Θεὸν ἐντυγχάνων, confers a

with the Jews
with a view to
their conversion, and
confers a
variety of
graces on
those who
embrace the
Gospel.

^{30.} ὁ Θεὸs, ὁ Θ. σ. Both MSS. neglect to repeat ὁ Θεὸs, doubtless from the inattention of the transcribers, since it is not only repeated by the Lxx., but by Justin himself in cc. 56. 63. 86. Hence Otto has properly restored the text.

^{42.} ὀπίσω αὐτῆs. So all the edd, after the LXX. Both the MSS, have αὐτοῦ.

ούτως λέγει Κύριε, τους προφήτας σου απέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν κάγω ύπελείφθην μόνος, καὶ ζητούσι την 5 ψυχήν μου. Καὶ ἀποκρίνεται αὐτώ· "Ετι εἰσί μοι ἐπτακισχίλιοι άνδρες, οὶ οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῆ Βάαλ. Ον οὖν τρόπον διὰ τοὺς έπτακισχιλίους έκείνους την δργην ούκ έπέφερε τότε ὁ Θεός, τὸν αὐτὸν τρόπου καὶ νῦν οὐδέπω τὴν κρίσιν ἐπήνεγκεν ἡ ἐπάγει, γινώσκων έτι καθ' ήμέραν τινάς μαθητευομένους είς τὸ ὄνομα τοῦ 10 Χριστού αὐτού, καὶ ἀπολείποντας την όδον της πλάνης, οὶ καὶ λαμβάνουσι δόματα έκαστος, ώς ἄξιοί είσι, φωτιζόμενοι διὰ τοῦ ονόματος του Χριστου τούτου ό μεν γάρ λαμβάνει συνέσεως πνεύμα, ὁ δὲ βουλής, ὁ δὲ Ισχύος, ὁ δὲ Ιάσεως, ὁ δὲ προγνώσεως, ό δὲ διδασκαλίας, ὁ δὲ φόβου Θεοῦ,---Καὶ ὁ Τρύφων πρὸς ταῦτα 15 είπε μοί "Οτι παραφρονείς ταῦτα λέγων, ἐπίστασθαί σε βούλομαι, --- Κάγω προς αὐτον, "Ακουσον, ω ούτος, ἔλεγον, ὅτι οὐ μέμηνα οὐδὲ παραφρονώ, ἀλλὰ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν ανέλευσιν προεφητεύθη αίχμαλωτεύσαι αὐτὸν ήμας ἀπὸ τῆς πλάνης, 20 καὶ δοῦναι ἡμῖν δόματα. Εἰσὶ δὲ οἱ λόγοι οὖτοι 'Ανέβη εἰς ύψος, ηχμαλώτευσεν αίχμαλωσίαν, έδωκε δόματα τοις ανθρώποις.— Οι λαβόντες οθν ήμεις δόματα παρά του είς ύψος άναβάντος Χριστού ύμας, τους σοφούς έν έαυτοις και ένωπιον έαυτων έπιστήμουας, από των προφητικών λόγων αποδείκνυμεν ανοήτους, και 25 χείλεσι μόνον τιμώντας τον Θεόν και τον Χριστον αὐτοῦ ήμεις

XXXIX. 4. κύριε, τοὺς προφήτας κ. τ. λ. Compare 1 Kings, xix. 10. 18. Rom. xis. 2. sqq.

^{9.} οὐδέπω τὴν κρίσιν κ. τ. λ. See on Apol. 1. c. 28, 6. Compare also 2 Pet. iii. 9. Herm. Past. 1. 2. 4. Epist. ad Diogn. c. 6.

^{12.} φωτιζόμενοι. See on Apol. 1. c. 61, 39.

^{13.} ὁ μèν γὰρ λαμβάνει κ. τ. λ. There is here a manifest reference to 1 Cor. xii. 7. sqq.; nor is this the only passage which proves that Justin, though he no where mentions St. Paul by name, was well acquainted with his writings. Compare Isai. xi. 2.

^{17.} ὅτι οὐ μέμηνα κ. τ. λ. Compare Acts xxvi. 24, 25.

dνέβη εἰς ΰψος, κ. τ. λ. Compare Isai. lxviii. 18. Eph. iv. 8. and Interpp. ad Il. cc. The prophecy is cited again below, at c. 87.

^{24.} $\psi\mu\hat{a}_{\mathcal{G}}$, τ oùs σ ó ϕ ovs κ . τ . λ . This sentence is composed of a series of Scriptural allusions. See Isai. v. 21. xxix. 13. Matt. xv. 8. Mark vii. 6. John viii. 31, 32. xvi. 13.

δὲ καὶ ἐν ἔργοις καὶ γνώσει καὶ καρδία μέχρι θανάτου, οἱ ἐκ πάσης τῆς ἀληθείας μεμαθητευμένοι, τιμώμεν. Ύμεῖς δὲ ἴσως καὶ διὰ τοῦτο διστάζετε ὁμολογῆσαι ὅτι οὖτός ἐστιν ὁ Χριστὸς, ὡς αἰ

- 30 γραφαὶ ἀποδεικνύουσι καὶ τὰ φαινόμενα καὶ τὰ γινόμενα ἐπὶ τῷ ονόματι αὐτοῦ, ἴνα μὴ διώκησθε ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, οὶ οὐ παύσονται ἀπὸ τῆς τοῦ πονηροῦ καὶ πλάνου πνεύματος, τοῦ ὅφεως, ἐνεργείας θανατοῦντες καὶ διώκοντες τοὺς τὸ ὅνομα τοῦ Χριστοῦ ὁμολογοῦντας, ἔως πάλιν παρῆ καὶ καταλύση πάντας, καὶ τὸ κατ
- 35 άξιαν ξκάστω προσυείμη.— Καὶ ὁ Τρύφων "Ηδη οὖν τὸν λόγον ἀπόδος ἡμῶν, ὅτι οὖτος, ὃν φῆς ἐσταυρῶσθαι καὶ ἀνεληλυθέναι εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστὶν ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ. "Ότι γὰρ καὶ παθητὸς ὁ Χριστὸς διὰ τῶν γραφῶν κηρύσσεται, καὶ μετὰ δόξης πάλιν παραγίνεσθαι, καὶ αἰώνιον τὴν βασιλείαν πάντων τῶν ἐθνῶν
- 40 λήψεσθαι, πάσης βασιλείας αὐτῷ ὑποτασσομένης, ἰκανῶς διὰ τῶν προανιστορημένων ὑπό σου γραφῶν ἀποδέδεικται ὅτι δὲ οὖτός ἐστιν, ἀπόδειξον ἡμῖν.——Κἀγώ· ᾿Αποδέδεικται μὲν ἤδη, ὦ ἄνδρες, τοῦς ὧτα ἔχουσι καὶ ἐκ τῶν ὁμολογουμένων ὑφ' ὑμῶν· ἀλλ' ὅπως μὴ νομίσητε ἀπορεῖν με, καὶ μὴ δύνασθαι καὶ πρὸς ἃ ἀξιοῦτε 45 ἀποδείξεις ποιεῖσθαι, ὡς ὑπεσχόμην, ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ
- 45 άποδείξεις ποιείσθαι, ως υπεσχόμην, έν τῷ προσήκοντι τόπῷ ποιήσομαι, τανῦν δὲ ἐπὶ τὴν συνάφειαν ὧν ἐποιούμην λόγων ἀποτρέχω.

 Τhe Levitical XI. Τὰ μυστήριου οὖν τοῦ ποοβότον ὁ τὸ πάσχα θύειν

ΧΙ. Τὸ μυστήριου οὖυ τοῦ προβάτου, δ τὸ πάσχα θύειν

sacrifices were typical of that of Christ upon the cross; and their temporary obligation is proved by the fact that they could only be offered at

31. οῖ οὐ παύσονται κ. τ. λ. Hence it appears that Justin expected the Church to continue in a state of oppression until the second advent of Christ. Tertullian expresses a similar conviction in Apol. c. 21. That the dæmons were commonly regarded as the authors of the persecutions with which Christianity was assailed, see on Apol. I. c. 5, 3. That the Jews were in some measure deterred from embracing Christianity by a fear of persecution, is again insinuated in c. 44.

39. $\pi \alpha \rho \alpha \gamma^i \nu \epsilon \sigma \theta \alpha \iota$. See on c. 38, 7. Both here and after $\lambda \dot{\eta} \psi \epsilon \sigma \theta \alpha \iota$, Sylburg understands $\mu \dot{\epsilon} \lambda \lambda \epsilon \iota$, but $\kappa \eta \rho \dot{\nu} \sigma \sigma \epsilon \tau \alpha \iota$ should rather be repeated.

45. ώς ὑπεσχόμην. Namely in c. 36. Justin redeems his promise in cc. 48. sqq. XL. 1. τὸ πάσχα. Put, by a common rhetorical figure, for the paschal victim, and in apposition with δ, i. e. ὁ πρόβατον. The same construction is repeated immediately in the words τὸ πλάσμα, δ ἐπλασεν ὁ Θεός τὸν Ἰλδάμ. Of the typical design of the paschal sacrifices, as here illustrated, see Pearson on the Creed, Art. Iv. §, 3. Compare also Iren. Hær. Iv. 23. Lactant. Instt. Div. Iv. 26. Cyril. adv. Jul. 1. 8.

εντέταλται ὁ Θεὸς, τύπος ἢν τοῦ Χριστοῦ, οὖ τῷ αἵματι κατὰ τὸν λόγον της είς αὐτὸν πίστεως χρίονται τοὺς οἴκους ἐαυτών, τουτέστιν ξαυτούς, οι πιστεύοντες εις αὐτόν ὅτι γὰρ τὸ πλάσμα, ὁ ἔπλασεν ό Θεος του 'Αδάμ, οίκος εγένετο του εμφυσήματος του παρά του 5 Θεού, καὶ πάντες νοείν δύνασθε. Καὶ ὅτι πρόσκαιρος ἢν καὶ αὕτη ή έντολη, ούτως αποδείκνυμι. Οὐδαμοῦ θύεσθαι το πρόβατον τοῦ πάσχα ὁ Θεὸς συγχωρεί, εί μη ἐπὶ τόπω ὧ ἐπικέκληται τὸ ὅνομα αὐτοῦ, είδως ὅτι ἐλεύσονται ἡμέραι μετὰ τὸ παθεῖν τὸν Χριστὸν, ότε καὶ ὁ τόπος της Ἱερουσαλημ τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν παραδοθή-10 σεται, καὶ παύσονται ἄπασαι άπλως προσφοραὶ γινόμεναι. Καὶ τὸ κελευσθέν πρόβατον ἐκεῖνο ὀπτὸν ὅλον γίνεσθαι τοῦ πάθους τοῦ σταυροῦ, δι' οδ πάσχειν ἔμελλεν ὁ Χριστὸς, σύμβολον ην. Τὸ γὰρ ὀπτώμενον πρόβατον σχηματιζόμενον ὁμοίως τῷ σχήματι τοῦ σταυροῦ ὀπτάται εῖς γὰρ ὄρθιος ὀβελίσκος διαπερουάται ἀπὸ 15 των κατωτάτω μερών μέχρι της κεφαλής, και είς πάλιν κατά τὸ μετάφρενου, ι προσαρτώνται και αι χείρες του προβάτου. Και οι έν τη νηστεία δε τράγοι δύο ομοιοι κελευσθέντες γίνεσθαι, ων δ

- 2. οὖ τῷ αἴματι κ. τ. λ. See Exod. xii. 7.; and compare Rom, xii. 6.
- 5. οἶκος τοῦ ἐμφυσήματος τ. π. τ. Θ. Compare Gen. ii. 7. 1 Cor. iii. 16. 2 Cor. vi. 16. Thus Clem. Alex. Strom. v. 14. 95. λέγει ὁ Μωϋσῆς τὴν ψυχὴν τὴν λογικὴν ἄνωθεν ἐμπνευσθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Theodoret. Fab. Ηœτ. v. 9. 'Ο θειότατος Μωϋσῆς πρότερον ἔφησε τοῦ 'Αδὰμ διαπλασθῆναι τὸ σῶμα, εἰθ' οὕτως ἐμφυσῆσαι τὸν Θεὸν τὴν ψυχήν. 'Ἐκεῖνο δὲ τὸ ἐμφύσημα κ. τ. λ. See also Justin's Fragm. de Resurrect. c. 10.
- 7. οὐδαμοῦ θύεσθαι κ. τ. λ. See Deut. xvi. 5, 6. 1 Kings xii. 27. The temporary design of the ceremonial Law, as indicated by the impossibility of its observance after the destruction of the Temple at Jerusalem, is pointed out by other writers. Compare Tertul. adv. Jud. c. 5. Constt. Apost. vi. 25. Euseb. Dem. Ev. 1. 6.
- 11. καὶ τὸ κελευσθέν πρόβατον κ. τ. λ. So again, a few lines onward, καὶ ci τράγοι κελευσθέντες κ. τ. λ. Hence Otto justly rejects the conjecture of Thirlby, καὶ τὸ κελευσθηναι. It does not appear that the manner of roasting has reference to the paschal lamb in particular, but the description is one of those fanciful pictures of the form of the cross, which the early fathers were so eager to delineate. See on Apol. I. c. 55, 8. That the lamb was to be roasted whole, see Exod. xii. 4. 9.
- oì ἐν τη νηστεία δὲ τράγοι δύο κ. τ. λ. See Levit. xvi. 5. sqq. Justin's interpretation of this type seems to have been borrowed from St. Barnabas (Ep. Cath. c. 7.); and Tertullian has adopted it almost word for word (adv. Jud. c. 14.

είς ἀποπομπαίος εγίνετο, ὁ δὲ ετερος είς προσφοράν, των δύο παρουσιών του Χριστού καταγγελία ήσαν μιας μέν, έν ή ώς

- 20 αποπομπαίου αὐτὸν παρεπέμψαντο οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ ὑμῶν καὶ οἱ ἱερεῖς, ἐπιβαλόντες αὐτῷ τὰς χεῖρας καὶ θανατώσαντες αὐτόν καὶ τῆς δευτέρας δὲ αὐτοῦ παρουσίας, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ τόπω των Ίεροσολύμων ἐπιγνώσεσθε αὐτὸν, τὸν ἀτιμωθέντα ὑφὸ ύμων, καὶ προσφορά ἦν ὑπὲρ πάντων των μετανοείν βουλομένων
- 25 άμαρτωλών, καὶ νηστευόντων ην καταλένει 'Hoatas νηστείαν, διασπώντες στραγγαλιάς βιαίων συναλλαγμάτων, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως τὰ κατηριθμημένα ὑπ' αὐτοῦ, ἃ καὶ αὐτὸς ἀνιστόρησα, φυλάσσοντες, ά ποιούσιν οἱ τῶ Ἰησοῦ πιστεύοντες. Καὶ ὅτι καὶ ἡ τῶν δύο τράγων των νηστεία κελευσθέντων προσφέρεσθαι προσφορά οὐ-30 δαμοῦ όμοίως συγκεχώρηται γίνεσθαι, εὶ μὴ ἐν Ἱεροσολύμοις,

έπίστασθε.

ΧΙΙ. Καὶ ή της σεμιδάλεως δὲ προσφορὰ, ὧ ἄνδρες, ἔλεγον, The cleansed leper's offering ή ψπέρ τῶν καθαριζομένων ἀπὸ τῆς λέπρας προσφέρεσθαι παραof fine flour was a type of / δοθείσα, τύπος ην του άρτου της ευχαριστίας, ον είς ανάμνησιν the bread

in the Eucharist.

c. Marc. III. 7.). Be it observed that the Scriptural account says nothing respecting the goats being alike; so that the notion was doubtless derived from the Talmud (Tr. Joma, c. 6, 1.), which states that they were to assimilate in colour, size, and price, and gives some mystical reasons for the resemblance.

23. έπιγνώσεσθε. Vulgo έπιγνωσθήσεσθε. The correction of the manifest error is due to Sylburg. Compare c. 32, 12. In the clause καὶ προσφορὰ ἦν κ. τ. λ., there is a change of subject, similar to that in c. 28. There is also an anacoluthon in the participles διασπώντες and φυλάσσοντες, which the construction requires to be in the genitive. The reference is to Isai. lviii. 5. sqq., quoted in c. 15.

30. el un év 'Ispogolúnous. See Deut. xii. 1. sqq.

XLI. 1. ή της σεμιδάλεως προσφορά. See Levit. xiv. 10.

3. είς ἀνάμνησιν τοῦ πάθους, κ. τ. λ. Hence it appears that Justin regarded the Eucharistic elements merely as commemorative emblems, and consequently gives no sanction to the doctrine of Transubstantiation. See on Apol. I. c. 66, 6. It is clear also that although he speaks of the Eucharist as a sacrifice, he does not regard the elements as constituent parts of it, but confines its sacrificial import to the offering of thanksgiving to God for the creation of the world, for deliverance from the dominion of the sin, and for the subjugation of the devil. See Kaye's Justin (p. 94.); and the note from Casaubon, who explains the expression ἄρτον ποιείν with reference to the words of the institution as cited in 1 Cor. xi. 24. τοῦτο ποιείτε είς την έμην ανάμνησιν.

τοῦ πάθους, οδ ἔπαθεν ὑπὲο τών καθαιρομένων τὰς ψυγὰς ἀπὸ τόσης πουηρίας αυθρώπων, Ίησους Χριστός ὁ κύριος ήμων παρέ- 5 δωκε ποιείν. Ίνα αμα τε εύχαριστώμεν τω Θεώ ύπέρ τε του τον κόσμου έκτικέναι σύν πάσι τοις έν αὐτώ διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ύπερ του άπο της κακίας, εν ή γεγόναμεν, ηλευθερωκέναι ήμας, καὶ τὰς ἀργάς καὶ τὰς ἐξουσίας καταλελυκέναι τελείαν κατάλυσιν διά του παθητού γενομένου κατά την βουλήν αυτού, "Οθεν περί 10 μεν των ύφ' ύμων τότε προσφερομένων θυσιών λέγει ὁ Θεὸς, ώς προέφην, διὰ Μαλαχίου, ένὸς τῶν δώδεκα. Οὐκ ἔστι θέλημά μου έν υμίν, λέγει κύριος, και τας θυσίας υμών ου προσδέξομαι έκ των χειρων ύμων διότι από ανατολής ήλίου έως δυσμών τὸ όνομά μου δεδόξασται έν τοις έθνεσι, και έν παντί τόπω θυμίαμα 15 προσφέρεται τῶ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρὰ, ὅτι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει κύριος, ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό. Περί δὲ τῶν ἐν παντὶ τόπω ὑφ' ἡμῶν τῶν ἐθνῶν προσφερομένων αὐτῶ θυσιῶν, τουτέστι τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου όμοίως της εθχαριστίας, προλέγει τότε είπων και το όνομα 20 αὐτοῦ δοξάζειν ήμας, ύμας δὲ βεβηλοῦν. Ἡ δὲ ἐντολὴ τῆς περι- Circumcision τομής, κελεύουσα τη ογδόη ημέρα έκ παυτός περιτέμνειν τὰ γεν- day prefigured νώμενα, τύπος ην της άληθινης περιτομης, ην περιετμήθημεν the true από της πλάνης και πονηρίας δια του από νεκρών αναστάντος τη from sin μια των σαββάτων ήμέρα Ἰησού Χριστού του κυρίου ήμων μία through

6. "να εύχαριστώμεν κ. τ. λ. See the Eucharistic forms in Constt. Apost. dead on the VIII. 12.

7. διὰ τὸν ἄνθρωπον. See on Apol. I. c. 10, 8.

12. ούκ ἔστι θέλημα κ. τ. λ. From Mal. 1. 10. sqq., as quoted above, at c. 28.

21. ή δε έντολή της περιτομής, κ. τ. λ. See Gen. xvii. 12. Lev. xii. 3. The circumcision of children on the eighth day after birth, considered as a symbol having reference to Christ's resurrection on the eighth day of the weekly circuit, may involve the mystery of which Justin has already spoken in c. 24. Compare also c. 138. S. Barnab. Ep. Cath. c. 15. Cyprian. Epist. LXIV 4. Lactant. Instt. Div. IV. 17. August. Civ. D. XVI. 26.

25. μία τῶν σαββάτων. See the Interpp. on Matt. xviii. 1. The reading πρώτη μέν οὖσα is adopted, after the ready conjecture of Thirlby, instead of πρώτη μένουσα, which is found in the MSS. and edd. Otto approves of the emendation, but thinks that the closing words of the chapter πρώτη οὖσα μένει, are opposed to its adoption. Do they not, on the contrary, support, or rather necessitate the change?

circumcision Christ, who rose from the eighth day of the weekly circle.

γάρ των σαββάτων, πρώτη μέν ούσα των πασών ήμερών, κατό τον αριθμον πάλιν των πασων ήμερων της κυκλοφορίας ογδόη καλείται, καὶ πρώτη οὖσα μένει.

ΧΙΙΙ. 'Αλλά και το δώδεκα κώδωνας εξήφθαι του ποδήρους

The bells appended to the Highpriest's robe the whole system of the Mosaic ritual had a typical reference to the Gospel of Christ.

τοῦ ἀρχιερέως παραδεδόσθαι των δώδεκα ἀποστόλων των ἐξαφθένwere a type of των ἀπὸ της δυνάμεως τοῦ αλωνίου ἱερέως Χριστοῦ, δι' ὧν της the twelve Αροstles; and φωνης ή πάσα γη της δόξης και χάριτος του Θεού και του Χριστού αὐτοῦ ἐπληρώθη, σύμβολον ην. Διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει Els πάσαν την γην έξηλθεν ο φθόγγος αὐτών, καὶ εἰς τὰ πέρατα της ολκουμένης τὰ δήματα αὐτῶν. Καὶ ὁ Ἡσαίας, ώς ἀπὸ προσώπου των αποστόλων λεγόντων τώ Χριστώ, ὅτι οὐχὶ τῆ ἀκοῆ αὐτών πιστεύουσιν, άλλα τη αυτού πέμψαντος αυτούς δυνάμει. Διο λέγει 10 ούτως Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῆ ἀκοῆ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; 'Ανηγγείλαμεν ἐνώπιον αὐτοῦ ώς παιδίον. ώς ρίζα έν γη διψώση, και τὰ έξης της προφητείας προλελεγμένα, Τὸ δὲ εἰπεῖν τὸν λόγον ώς ἀπὸ προσώπου πολλών, 'Ανηγγείλαμεν ένωπιον αὐτοῦ, καὶ ἐπαγαγεῖν, 'Ως παιδίον, δηλωτικόν τοῦ τοὺς

> XLII. 1. δώδεκα κώδωνας. See Exod. xxviii. 33. sqq. xxxix. 25, 26. Ecclus. xlv. 9. In none of these texts is the number of bells on the High priest's robe said to be twelve; neither is the description of it, given by Josephus (Antiq. III. 7. 4. B. J. v. 5. 7.), more explicit. Since however Tertullian (c. Marc. IV. 13.) looks upon the 12 jewels in Aaron's breastplate (Exod. xxviii. 17. sqq.) as types of the 12 Apostles, Justin may have confounded the one with the other. It is not likely that he designedly adapted the number to his purpose. Possibly indeed the word παραδεδόσθαι may refer to some unknown tradition. The order of construction is, τὸ παραδεδόσθαι δώδεκα κώδωνας έξηφθαι τοῦ ποδ. τοῦ άρχ. σύμβολον ην των δ. αποστόλων κ. τ. λ. With ποδήρους supply χιτώνος.

15 πονηρούς ύπηκόους αὐτοῦ γενομένους ύπηρετήσαι τη κελεύσει αὐτοῦ, καὶ πάντας ώς ἐν παιδίον γεγενησθαι. Όποῖον καὶ ἐπὶ τοῦ

- 5. είs πάσαν τὴν γῆν κ. τ. λ. From Psal. xix. 4. Compare Apol. I. c. 40. Tertull, adv. Jud. c. 7.
- 7. ως ἀπὸ προσώπου τ. ἀπ. Compare Apol. I. c. 36. After ὁ 'Hσαΐας repeat λέγει; and with a full point at δυνάμει, instead of a comma, the text will require no emendation: though perhaps τη τοῦ πέμψαντος would be an improvement. Thirlby suggests δυνάμει δηλονότι, ούτως λεγει which has nothing to recommend it.
 - 10. Κύριε, τίς ἐπίστευσε κ. τ. λ. From Isai. liii. 1, 2. See above, c. 13.

τωματός έστιν ίδειν πολλών αριθμουμένων μελών, τὰ σύμπαντα ν καλείται καί έστι σώμα. Καὶ γὰρ δήμος καὶ ἐκκλησία, πολλοὶ τὸν ιριθμον όντες ἄνθρωποι, ώς εν όντες πραγμα τη μια κλήσει καιούνται καὶ προσαγορεύονται. Καὶ τὰ ἄλλα δὲ πάντα άπλως, ω 20 τυδρες, έφην, τὰ ὑπὸ Μωσέως διαταχθέντα δύναμαι καταριθμών ιτοδεικυύναι τύπους και σύμβολα και καταγγελίας των τω Χριστώ γίνεσθαι μελλόντων, καὶ τῶν εἰς αὐτὸν πιστεύειν προεγνωσμένων, και των ύπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ὁμοίως γίνεσθαι μελλόντων, 'Αλλά έπειδή και ά κατηριθμησάμην τανύν ίκανα δοκεί μοι είναι, έπι 25 τον λόγον τη τάξει παριών έργομαι.

XLIII. 'Ως οὖν ἀπὸ 'Αβραὰμ ἤρξατο περιτομή, καὶ ἀπὸ Μωσέως The Law was σάββατου καὶ θυσίαι καὶ προσφοραὶ καὶ ἐορταὶ, καὶ ἀπεδείχθη διὰ Christ, who, τὸ σκληροκάρδιον τοῦ λαοῦ ύμων ταῦτα διατετάχθαι, οὕτως παύ- according to σασθαι έδει κατά την του πατρός βουλην είς τον διά της άπο to be born or του γένους του 'Αβραάμ και φυλής 'Ιούδα και Δαβίδ παρθένου this is true of γεννηθέντα υίὸν τοῦ Θεοῦ Χριστὸν, ὅστις καὶ αἰώνιος νόμος καὶ Jesus only. καινή διαθήκη τῷ παντὶ κόσμω ἐκηρύσσετο προελευσόμενος, ώς αί προλελεγμέναι προφητείαι σημαίνουσι. Καὶ ήμεις, οι διὰ τούτου προσχωρήσαντες τω Θεώ, οὐ ταύτην τὴν κατὰ σάρκα παρελάβομεν περιτομήν, άλλὰ πνευματικήν, ήν Ένωχ καὶ οἱ ὅμοιοι 10 έφύλαξαν ήμεις δε δια του βαπτίσματος αυτήν, έπειδή άμαρ-

^{17.} πολλών άριθμουμένων κ. τ. λ. Compare 1 Cor. xii. 12. sqq. See also infra, c. 63.

^{20.} πάντα τὰ ὑπὸ Μ. διαταχθέντα κ. τ. λ. Of the typical character of the Mosaic ritual, see Tertull. c. Marc. 11. 19. Lactant. Instt. Div. 1v. 17. Cyrill. c. Julian, v. 9.

^{26.} τŷ τάξει παριών. An legendum παρόντα.

XLIII. 4. κατὰ τὴν τοῦ π. β. εἰς τὸν κ. τ. λ. Justin constantly teaches that the Incarnation of Christ took place in accordance with the will of the Father. Compare cc. 23. 48. 87. Apol. 1. cc. 46. 63. 11. c. 6. Hence the correct order of the words would be, είς τον κατά την του π. β. Similar inversions however are not without example in this writer. See above, on c. 3, 15. In the next line the word φυλής should perhaps be cancelled, unless καὶ Δαβὶδ has been inadvertently transposed behind καὶ φυλης Ἰούδα. This last indeed seems to be the more probable supposition.

^{6.} αίώνιος νόμος καὶ κ. δ. See above, on c. 11, 15.

^{11.} ήμεῖς δὲ διὰ τοῦ βαπτίσματος κ. τ. λ. Compare Col. ii. 11, 12.

πάσιν έφετον όμοιως λαμβάνειν. Περί δὲ τοῦ τῆς γενέσεως αὐ τοῦ μυστηρίου ήδη λέγειν κατεπείγουτος λέγω. 'Ησαΐας οὖν περ 15 τοῦ γένους αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἀνεκδιήγητόν ἐστιν ἀνθρώ ποις, ούτως έφη, ώς καὶ προγέγραπται Τὴν γενεὰν αὐτοι τίς διηγήσεται; "Ότι αίρεται ἀπὸ τῆς γῆς ή ζωὴ αὐτοῦ· ἀπὸ τώ ανομιών του λαού μου ήχθη εls θάνατον. ^{νε}Ως ανεκδιηγήτου οδι ουτος του γένους τούτου αποθυήσκειν μέλλουτος, ζυα τώ μώλωπ

- 20 αὐτοῦ ἰαθώμεν οἱ άμαρτωλοὶ ἄνθρωποι, τὸ προφητικὸν πνεῦμο ταθτα είπεν. *Ετι καὶ ίνα, δυ τρόπου γέγουεν έν κόσμω γεννηθείς έπιγνώναι έχωσιν οί πιστεύοντες αυτώ άνθρωποι, διὰ τοῦ αυτοί 'Ησαΐου τὸ προφητικὸυ πυεθμα ώς μέλλει γίνεσθαι προεφήτευσει ούτως Καὶ προσέθετο κύριος λαλησαι τῷ "Αχαζ, λέγων Αἴτη.
- 25 σον σεαυτώ σημείον παρά κυρίου του Θεού σου els βάθος ή els ύψος. Καὶ εἶπεν "Αχαζ' Οὐ μὴ αἰτήσω, οὐδὲ μὴ πειράσω κύριον Καὶ εἶπεν 'Ησαίας' 'Ακούετε δή, ὁ οἶκος Δαβίδ. Μὴ μικρὸι ύμιν άγωνα παρέχειν άνθρώποις; και πως κυρίω παρέχετε άγωνα: Διὰ τοῦτο δώσει κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον. Ἰδοὺ, ἡ παρθένος ἐν
- 30 γαστρί λήψεται, και τέξεται υίον, και καλέσεται το όνομα αυτού Έμμανουήλ. Βούτυρον καὶ μέλι φάγεται, πρὶν ἡ γνῶναι αὐτὸν ή προελέσθαι πονηρά καὶ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν διότι πρὶν ή γυώναι τὸ παιδίου ἀγαθὸν ἡ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρὰ τοῦ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. Διότι πρὶν ἡ γνώναι τὸ παιδίον καλείν πα-
- 35 τέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ καὶ σκύλα Σαμαρείας έναντι βασιλέως 'Ασσυρίων. Καὶ καταληφθήσεται ή γη, ην

16. την γενεάν αὐτοῦ κ. τ. λ. From Isai. liii. 8. before quoted in c. 13. Both MSS. read $\eta \chi \theta \eta \nu$. As previously cited, the reading is $\eta \kappa \epsilon \iota$. So also in Apol. I. c. 51. Otto confirms the text, as here given, by c. 89. infra.

24. καὶ προσέθετο κ. τ. λ. From Isai. vii. 10. sqq. The passage is cited again in c. 66., with some slight variations. In both places, Isai. viii. 4. is incorporated for the purpose of proving more effectually that the prophecy cannot be interpreted of Hezekiah, but that it applies solely to Christ.

32. καὶ ἐκλέξασθαι. Cod. Clar. ἐκλέξεται. So also in c. 66.

ἀπειθεῖ. Wolfe conjectures ἀπωθεῖ. With τοῦ ἐκλέξασθαι supply Ενεκα.

καταληφθήσεται. A manifest error, either of Justin himself or his transcribers. It is repeated, however, in c. 66. Hence it is only allowable to record the reading of the LXX. καταλειφθήσεται, without venturing to insert it in the text.

σύ σκληρώς οἴσεις ἀπὸ προσώπου τών δύο βασιλέων, 'Αλλ' ἐπάξει ό Θεος έπί σε καὶ έπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατούς σου ήμέρας, αι οὐδέπω ήκασιν ἐπί σε ἀπὸ της ήμέρας, ης ἀφείλεν 'Εφραίμ ἀπὸ 'Ιούδα τὸν βασιλέα τῶν 'Ασσυρίων. "Ότι μὲν οὖν ἐν 40 τω γένει τω κατά σάρκα του 'Αβραάμ ουδείς ουδέποτε άπο παρθένου γεγέννηται, οὐδε λέλεκται γεγεννημένος, άλλ' ή οδτος ὁ ήμετερος Χριστός, πάσι φανερόν έστιν, Έπει δε ύμεις και οι διδάσκαλοι ύμων τολμάτε λέγειν μηδε είρησθαι εν τη προφητεία του 'Πσαίου, 'Ιδού ή παρθένος έν γαστρί έξει, άλλ', 'Ιδού ή νεάνις έν 45 γαστρί λήψεται, καὶ τέξεται υίου, - καὶ έξηγείσθε την προφητείαν ώς είς Έζεκίαν, του γενόμενου ύμων βασιλέα, πειράσομαι καὶ έν τούτω καθ' ύμων βραχέα έξηγήσασθαι, και ἀποδείξαι είς τούτον είρησθαι τὸν ὁμολογούμενον ὑφ' ἡμῶν Χριστόν,

XLIV. Οθτω γάρ κατά πάντα άθωος ύμων χάριν εύρεθήσομαι, The Jews εξ ἀποδείξεις ποιούμενος ἀγωνίζομαι ύμας πεισθηναι έαν δε ύμεις, salvation by σκληροκάρδιοι μένοντες ή ἀσθενείς την γνώμην διὰ τὸν ἀφωρισμέ- building on νον τοις Χριστιανοίς θάνατον, τω άληθει συντίθεσθαι μη βούλη- made to σθε, έαυτοις αίτιοι φανήσεσθε. Καὶ έξαπατατε έαυτούς, ύπο- without exerνοούντες διὰ τὸ είναι τοῦ ᾿Αβραὰμ κατὰ σάρκα σπέρμα πάντως κληρουομήσειν τὰ κατηγγελμένα παρά τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Χριστοῦ since remission δοθήσεσθαι άγαθά. Οὐδείς γάρ οὐδεν εκείνων οὐδαμόθεν λα- the inheriβείν έχει πλην οί τη γνώμη έξομοιωθέντες τη πίστει του 'Αβραάμ, spiritual

42. γεγέννηται. Vulgo γεγένηται. The emendation, as well as that of could only be obtained by γεγεννημένος for γεγενημένος, is due to Otto; who observes that the correct acknowledgforms are found in c. 66. It has already been seen that the two verbs are ing Christ, and frequently confused. Compare cc. 2. 25. and elsewhere.

πειράσομαι καὶ έν τούτφ κ. τ. λ. Justin pursues his argument in cc. announced by 66. 68. 77. 78. 84. In the mean time, see Kidder's Messiah; and the Interpp. on the passage. Compare also Iren. Hær. III. 21, 1. Tertul. c. Marc. III. 13. Adv. Jud. c. 9.

XLIV. 1. κατά πάντα άθωως ύ. χ. εύρ. See on c. 38, 13.

- 3. διὰ τὸν ἀφ. τ. Χρ. θάνατον. Compare c. 39. supra.
- 8. οὐδεν ἐκείνων. Scil. τῶν ἀγαθῶν. The MSS. and Edd. have οὐδε έκείνων, which the Benedictine editor renders ne ex illo quidem, sc. Abrahami semine. Thirlby's emendation is fully confirmed by the grammatical construction, and by similar expressions in cc. 25, 26,
- 9. πλήν οἱ τῷ γνώμη κ. τ. λ. Compare Rom. ix. 6. sqq. Justin, in this passage, distinguishes clearly between the moral and ceremonial Law, of which

the promises Abraham, cising his faith and piety; of sins, and tance of blessings, receiving the baptism

10 καὶ ἐπιγνόντες τὰ μυστήρια πάντα· λέγω δὲ ὅτι τὶς μὲν ἐντολή είς θεοσέβειαν καὶ δικαιοπραξίαν διετέτακτο, τὶς δὲ ἐντολή καὶ πράξις όμοίως είρητο ή είς μυστήριου του Χριστου, ή διὰ τὸ σκληροκάρδιον του λαου ύμων. Και ότι τουτό έστιν, έν τω 'Ιείεκιὴλ περί τούτου ἀποφαινόμενος ὁ Θεὸς είπεν 'Εὰν Νῶε,

15 καὶ Ἰακώβ, καὶ Δανιηλ έξαιτήσωνται η υίους η θυγατέρας, οὐ μη δοθήσεται αὐτοῖς. Καὶ ἐν τῷ Ἡσατα εἰς τοῦτο αὐτὸ ἔφη ούτως Είπε κύριος ὁ Θεὸς, Καὶ ἐξελεύσονται καὶ ὅψονται τὰ κώλα των παραβεβηκότων ανθρώπων ό γαρ σκώληξ αὐτών οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται είς

20 δρασιν πάση σαρκί. 'Ως τεμόντας ύμας από των ψυχων ύμων την έλπίδα ταύτην σπουδάσαι δεί έπιγνώναι, δι' ής όδου άφεσις ύμιν των άμαρτιων γενήσεται, και έλπις της κληρονομίας των κατηγγελμένων άγαθων έστι δ' ούκ άλλη ή αύτη, ζυα τούτον τὸν Χριστον επιγνόντες, και λουσάμενοι το ύπερ αφέσεως άμαρτιών 25 δια 'Ησαΐου κπουγθέν λουτρον, αναμαρτήτως λοιπον ζήσητε.

A digression ΧΙ. Καὶ ὁ Τρύφων Εἰ καὶ ἐγκόπτειν δοκῶ τοῖς λόγοις τούτοις οίς λέγεις αναγκαίοις ούσιν έξετασθήναι, άλλ' ούν κατεπείγοντος του ἐπερωτήματος, δ ἐξετάσαι βούλομαι, ἀνάσχου μου πρώτον. Κάγω "Όσα βούλει έξέταζε, ως σοι ἐπέρχεται έγω γὰρ

respecting the salvation of Holy men, who had observed the Mosaic Law. They will be saved, but still through Christ; at whose second coming the wicked will be the good rewarded everlastingly.

the former, bearing upon the duties of piety and virtue, was immutable; and the latter was given for a temporary purpose, with a typical reference to Christ.

12. η διά το σκλ. The disjunctive particle is wanting in the MSS, and most punished, and editions; but Otto, at the suggestion of preceding critics, restored it to the text.

14. ἐὰν Νῶε, καὶ Ἰακώβ, κ. τ. λ. From Ezek. xiv. 20. For Ἰακώβ, Sylburg has substituted 'IwB, after the original Hebrew and the LXX. That Justin however wrote Ίακωβ, quoting as usual from memory, seems to be confirmed by the sequel of the argument; and the Benedictine editor suggested that he purposely introduced the name of Jacob, more effectually to expose the presumption

16. ἔφη οὕτως Εἶπε κ. τ. λ. Jebb suggested, and Otto has adopted, the punctuation of the text; which previously stood thus: -- εφη· Ούτως είπε κ. τ. λ. The reference is to Isai, lxvi. 23, 24.

20. ως. The Benedictine editor would read ωστε. Compare however, cc. 35. 74. In like manner $\omega_{\mathcal{G}}$ is sometimes followed by an indicative in other writers; of which Otto adduces examples from Hebr. iii. 11. iv. 3. Herod. 1. 163. 11. 135.

25. διὰ 'Hoatov κ. τ. λ. See on cc. 13. 1; 14. 1. Compare also c. 18.

και μετά τὰς ἐξετάσεις και ἀποκρίσεις τοὺς λόγους ἀναλαμβάνειν 5 πειράσομαι καὶ πληρούν.---Κάκείνος, Είπε ούν μοι, έφη Οί **Ορσαντες κατά τὸν νόμον τὸν διαταχθέντα διὰ Μωσέως (ήσονται** όμοίως τω Ίακωβ, καὶ τω Ἐνωχ, καὶ τω Νωε, έν τῆ των νεκρων ἀναστάσει, ή ού:--Κάγω προς αὐτόν Εἰπόντος μου, ω ἄνθρωπε, τὰ λελεγμένα ύπὸ τοῦ Ἰεζεκιὴλ, ὅτι κᾶν Νῶε, καὶ Δανιὴλ, καὶ Ἰακώβ 10 έξαιτήσωνται υίους και θυγατέρας, ου δοθήσεται αυτοίς, άλλ' έκαστος τη αὐτοῦ δικαιοσύνη δηλονότι σωθήσεται, ὅτι καὶ τοὺς κατά του νόμου του Μωσέως πολιτευσαμένους ομοίως σωθήσεσθαι είπου. Καὶ γὰρ ἐν τῷ Μωσέως νόμω τὰ φύσει καλὰ καὶ 15 εὐσεβή καὶ δίκαια νενομοθέτηται πράττειν τοὺς πειθομένους αὐτοίς, καὶ πρὸς σκληροκαρδίαν δὲ τοῦ λαοῦ διαταχθέντα γίνεσθαι όμοίως ἀναγέγραπται, ὰ καὶ ἔπραττου οἱ ὑπὸ τὸυ νόμου. Ἐπεὶ οί τὰ καθόλου καὶ φύσει καὶ αἰώνια καλὰ ἐποίουν, εὐάρεστοί είσι τῶ Θεῶ, καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ τούτου ἐν τῆ ἀναστάσει ὁμοίως 20 τοις προγενομένοις αὐτῶν δικαίοις, Νῶε καὶ Ἐνῶχ καὶ Ἰακώβ, καὶ εἴ τινες ἄλλοι νενόνασι, σωθήσονται σὺν τοῖς ἐπιγνοῦσι τὸν Χριστον τοῦτον τοῦ Θεοῦ υίὸν, δς καὶ πρὸ έωσφόρου καὶ σελήνης ήν, καὶ διὰ τῆς παρθένου ταύτης τῆς ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ Δαβὶδ γεννηθήναι σαρκοποιηθείς ύπέμεινεν, Ίνα διὰ της οἰκονομίας ταύτης 25

XLV. 10. ${}^{\prime}$ I $\alpha\kappa\omega\beta$. Throughout this chapter also Sylburg, substitutes ${}^{\prime}$ I ω β for ${}^{\prime}$ I $\alpha\kappa\omega\beta$; but if on the basis of the citation from Ezekiel, Enoch ought also to be excluded. Compare also c. 140. infra.

12. $r\bar{\eta}$ αὐτοῦ δικαιοσύνη δ. σ. In saying that every man will be saved by his own righteousness, Justin may possibly be understood to have attributed a certain degree of meritoriousness to virtuous actions; but his very argument, that those who lived righteously before as well as after the birth of Christ, were equally saved through him, proves that he did not regard them as the meritorious cause of Salvation. Compare cc. 47. 64. and the note on Apol. 1. c. 46, 2. See also Bp. Bull's Judic. Eccl. Cath c. 2, 14.

15. ἐν τῷ Μ. νόμῳ τὰ φύσει καλὰ κ. τ. λ. Compare Constt. Apost. I. 6. vi. 20. With reference to νόμῳ, the relative in the end of the clause should, in strictness, have been in the singular; but αὐτοῖs may be understood of the ordinances, προσταγμάσι, which the mention of the Law itself suggested to the mind of the writer.

23. δε καὶ πρὸ ἐωσφόρου καὶ σ. ἦν. Compare Psal. lxiii. 5. cx. 3.

25. "να διὰ τῆς οἰκ. ταύτης κ. τ. λ. Compare 1 John iii. 8. Of the theological sense of the term οἰκονομία, see Bp. Kaye's Justin, p. 61.

ο πονηρευσάμενος την άρχην όφις και οι εξομοιωθέντες αυτώ άγγελοι καταλυθώσι, καὶ ὁ θάνατος καταφρουηθή, καὶ ἐν τῆ δευτέρα αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ παρουσία ἀπὸ τῶν πιστευόντων αὐτῷ καὶ εὐαρέστως ζώντων παύσηται τέλεον, υστερον μηκέτ' ων, σταν οί μεν 30 είς κρίσιν καὶ καταδίκην τοῦ πυρὸς ἀπαύστως κολάζεσθαι πεμφθώσιν. οί δὲ ἐν ἀπαθεία καὶ ἀφθαρσία καὶ ἀλυπία καὶ ἀθανασία συνώσιν.

Although some few of the Mosaic ordinances may still be observed, yet they have never produced the effect for which they were intended, nor conadvancement of true religion and piety.

ΧΙΙΙ. Εὰν δέ τινες καὶ νῦν ζην βούλωνται φυλάσσοντες τὰ διὰ Μωσέως διαταχθέντα, καὶ πιστεύσωσιν ἐπὶ τοῦτον τὸν σταυρωθέντα Ίησοῦν, ἐπιγνόντες ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτῷ δέδοται τὸ κρίναι πάντας άπλῶς, καὶ αὐτοῦ ἐστιν ή αἰώνιος βασιλεία, δύνανται καὶ αὐτοὶ σωθηναι; ἐπυνθάνετό μου.---Κάγω πάλιν, Συσκεψώμεθα κάκείνο, εί ένεστιν, έλεγον, φυλάσσειν τὰ διὰ Μωϋσέως διαταχθέντα ἄπαντα νῦν.---Κάκεῖνος ἀπεκρίνατο, Ού γυωρίζομεν γάρ ὅτι, ώς ἔφης, οὕτε πρόβατον τοῦ πάσχα ἀλλαχόσε tributed to the θύειν δυνατόν, οὔτε τοὺς τῆ νηστεία κελευσθέντας προσφέρεσθαι χιμάρους, οὖτε τὰς ἄλλας ἁπλως ἀπάσας προσφοράς.---Κάγω Τίνα οὖν, ἃ δυνατόν ἐστι φυλάσσειν, παρακαλῶ, λέγε αὐτός 12 πεισθήση γαρ ότι μη φυλάσσων τὰ αλώνια δικαιώματά τις ή πράξας

- 27. καὶ ὁ θάνατος κ. τ. λ. Compare Rev. xxi. 4.
- 30. απαύστως κολάζεσθαι. See on Apol. 1. c. 8, 13.
- 31. συνώσιν. Supply τῷ Θεῷ. Apol. II. c. 1. ἐν ἀπαθεία συγγενέσθαι τω Θεω. Compare also Apol. r. c. 10. Hence Otto is correct in retaining the preposition before $\dot{a}\pi a\theta \epsilon i a$, which Stephens proposed to reject.
- XLVI. 4. αὐτοῦ ἐστιν ἡ αίωνιος β. Compare Luke i. 33. See Bp. Bull's Judic. Eccl. Cath. c. 6, 13.
- 8. or. The MSS. and most edd. have er. A manifest error, corrected by Otto.
- οὖτε πρόβατον τοῦ πάσχα κ. τ. λ. Still the Jews endeavoured to keep up the semblance of these observances. See Hilar. in Psal. lviii. 12. Augustin. Retractt. II. 10, Cyril, Alex. c. Julian. T. IX. p. 305.
- 11. τίνα οὖν, ἃ δυκατόν ἐστι φ. So Cod. Clar. Edd. Ben. Ott. The vulgar reading is ἀδύνατον, which follows Cod. Reg. Jebb would read ούκ ἀδύνατον, οι with Thirlby our δυνατόν.
- 12. τὰ αἰώνια δικαιώματα. It is clear that the epithet αἰώνια must here be understood with reference to the opinions of the Jews, who supposed their legal ordinances to be of perpetual obligation. Otto observes, after Sylburg and others, that Justin is speaking ironically. In the next chapter Justin speaks of ras aiwνίους καὶ φύσει δικαιοπραζίας, as opposed to the temporary enactments of the Ceremonial Law. Compare Rom. ii. 14, 15.

σωθηναι έκ παυτός έχει. Κάκεινος Τὸ σαββατίζειν λέγω, καὶ τὸ περιτέμνεσθαι, καὶ τὸ τὰ ἔμμηνα φυλάσσειν, καὶ τὸ βαπτίζεσθαι άψάμενον τινος ων άπηγόρευται ύπο Μωσέως, ή έν συνουσία 15 γενόμενου.--Κάγω έφην 'Αβραάμ, καὶ Ίσαάκ, καὶ Ίακωβ, καὶ Νώε, καὶ Ἰωβ, καὶ εἴ τινες ἄλλοι γεγόνασι πρὸ τούτων ἡ μετὰ τούτους όμοίως δίκαιοι, λέγω δὲ καὶ Σάβραν τὴν γυναῖκα τοῦ 'Αβραάμ, καὶ 'Ρεβέκκαν τὴν τοῦ 'Ισαάκ, καὶ 'Ραχὴλ τὴν τοῦ Ιακώβ, καὶ Λείαν, καὶ τὰς λοιπὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας μέχρι τῆς 20 Μωσέως, τοῦ πιστοῦ θεράποντος, μητρός, μηδέν τούτων φυλάξαυτας, εί δοκοῦσιν ύμιν σωθήσεσθαι; --- Καὶ ὁ Τρύφων ἀπεκρίνατο Ού περιετέτμητο 'Αβραάμ και οι μετ' αυτόν:---Κάνω, 'Επίσταμαι, έφην, ὅτι περιετέτμητο 'Αβραάμ καὶ οἱ μετ' αὐτόν διὰ τί δὲ ἐδόθη αὐτοῖς ἡ περιτομή, ἐν πολλοῖς τοῖς προλελεγμένοις 25 είπου, καὶ εὶ μὴ δυσωπεῖ ὑμᾶς τὰ λεγόμενα, πάλιν ἐξετάσωμεν τον λόγον. "Ότι δὲ μέχρι Μωϋσέως οὐδεὶς άπλως δίκαιος οὐδεν ' όλως τούτων, περί ων εζητούμεν, εφύλαξεν, ούδε εντολην έλαβε φυλάσσειν, πλην την άρχην λαβούσης άπο 'Αβραάμ της περιτομής. ἐπίστασθε. -- Κάκεῖνος, Ἐπιστάμεθα, ἔφη· καὶ ὅτι σώζονται 30 όμολογοῦμεν.---Κάγω πάλιν Διὰ τὸ σκληροκάρδιον τοῦ λαοῦ ύμων πάντα τὰ τοιαθτα ἐντάλματα νοείτε τὸν Θεὸν διὰ Μωσέως έντειλάμενον ύμιν, Ίνα διὰ πολλών τούτων έν πάση πράξει πρὸ όφθαλμών ἀεὶ ἔχητε τὸν Θεὸν, καὶ μήτε ἀδικεῖν μήτε ἀσεβεῖν άρχησθε. Καὶ γὰρ τὸ κόκκινον βάμμα περιτιθέναι αὐτοῖς ἐνετεί- 35 λατο ύμιν, Ίνα διὰ τούτου μὴ λήθη ύμας λαμβάνη τοῦ Θεοῦ, καὶ φυλακτήριου έν ύμεσι λεπτοτάτοις γεγραμμένων χαρακτήρων τινών, ά πάντως άγια νοούμεν είναι, περικείσθαι ύμας εκέλευσε, καὶ διὰ τούτων δυσωπών ύμας αξί μνήμην έχειν του Θεού, αμα τε καί

^{15.} ἐν συνουσία. Codd. Reg. Clar. in marg. ἐν οὐσία.

^{21.} τοῦ πιστοῦ θεράποντος. So again in c. 56, 1. Compare Numb. xii. 7. Hebr. iii. 2. 5.

^{25.} έν π. τ. προλελεγμένοις. Namely, in cc. 16. 28.

^{35.} καὶ γὰρ τὸ κόκκινον βάμμα κ. τ. λ. See Numb. xv. 38. sqq. Deut. vi. 6. sqq. For an account of these fringes and phylacteries, see Jahn's Biblical Antiquities, or Horne's Introduction to the Study of the Scriptures.

^{39.} ἄμα δὲ καὶ ἔλεγχον κ. τ. λ. The punctuation of Otto has been adopted, whereby ἔλεγχον depends easily upon ἔχειν in the preceding clause, and the un-

- 40 έλεγχου ἐν ταις καρδίαις ὑμῶν. Οὐδὲ μικρὰν μνήμην ἔχετε τοῦ θεοσεβεῖν, καὶ οὐδ' οὕτως ἐπείσθητε μὴ εἰδωλολατρεῖν, ἀλλ', ἐπὶ 'Ἡλίου ὀνομάζων τὸν ἀριθμὸν τῶν μὴ καμψάντων γόνυ τῆ Βάαλ, ἐπτακισχιλίους τὸν ἀριθμὸν ὄντας εἶπε, καὶ ἐν τῷ 'Ἡσαἰᾳ καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν θυσίαν πεποιηκέναι τοῖς εἰδώλοις ἐλέγχει ὑμᾶς. 'Ἡμεῖς
- 45 δὲ, ὑπὲρ τοῦ μὴ θυσιάζειν οῖς πάλαι ἐθύομεν, ὑπομένομεν τὰς ἐσχάτας τιμωρίας, καὶ θανατούμενοι χαίρομεν, πιστεύοντες ὅτι ἀναστήσει ἡμᾶς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀφθάρτους καὶ ἀπαθεῖς καὶ ἀθανάτους ποιήσει καὶ οὐδὲν συμβάλλεσθαι πρὸς δικαιοπραξίαν καὶ εὐσέβειαν τὰ διὰ τὴν σκληροκαρδίαν τοῦ λαοῦ 50 ὑμῶν διαταχθέντα γινώσκομεν.

In Justin's opinion, from which, however, many differed, those who acknowledged Jesus as the Messiah, but still observed the Mosaic Law, might be saved; provided it was not regarded as necessary to salvation. or imposed on

Gentile converts.

ΧLVII. Καὶ ὁ Τρύφων πάλιν, Ἐὰν δέ τις, εἰδὼς ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, μετὰ τοῦ καὶ τοῦτον εἶναι τὸν Χριστὸν ἐπίστασθαι δηλονότι, καὶ πεπιστευκέναι καὶ πείθεσθαι αὐτῷ, βούλεται καὶ ταῦτα φυλάσσειν, σωθήσεται; ἐπυνθάνετο.—Κάγω Ὁς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, ὅ Τρύφων, λέγω ὅτι σωθήσεται ὁ τοιοῦτος, ἐὰν μὴ τοὺς ἄλλους

likely conjectures of preceding editors are set aside as nugatory. The MSS, have a comma at $\dot{v}\mu\hat{\omega}\nu$; but the Edd. no point at all.

40. ἔχετε. Sylburg and others would read εἴχετε.

43. ἐπτακισχιλίουs. That is, 7000 only. Compare 1 Kings xix. 18. Rom. xi. 4.

- 'Hoatg. See Isai. lvii. 5, 6.

45. ἐπομένομεν τὰς έσχ. τιμωρίας, κ. τ. λ. See on Apol. 1. cc. 11, 9; 25, 7; 39, 15.

XLVII. 5. ἐἀν μὴ τοὺς ἄλλους κ. τ. λ. It will be observed that Justin limits his charitable opinion to those who adhered to the Mosaic institutions through weakness of judgment (διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς γνώμης), while he severely denounces the more violent of the party, who attempted to force the consciences of the Gentile Christians. Of such he deemed the salvation extremely doubtful. In his time, according to Sulpitius Severus (H. S. 11. 31.), pene omness Christum Deum sub Legis observatione credebant; and the more determined Judaizers were extremely bitter against those who rejected their tenets. Some of them even regarded St. Paul as an apostate; and a life of the Apostle was written, in which his zeal against the Law was imputed to his hatred of the High-priest, who had refused to give him his daughter in marriage. See Iren. Her. 1. 26. Euseb. H. E. 111. 27. Orlgen. in Jerem. Hom. XVIII. 12. Jerom. Comm. in Matt. XIII. 2. Theod. Fab. Hær. 11. 1. Epiphan. Hær. XXX. 16. The moderate opinion of Justin is maintained also by Augustin, under the same restrictions, in a letter to Jerome (Epist. 87.):—Judeorum sacramenta ideo susceperat celebranda Paulus,

άνθρώπους, λέγω δή τους από των έθνων διά του Χριστού από της πλάνης περιτμηθέντας, έκ παντός πείθειν άγωνίζηται ταὐτά αὐτώ φυλάσσειν, λέγων οὐ σωθήσεσθαι αὐτοὺς, ἐὰν μὴ ταῦτα φυλάξωσιν, όποιον έν άρχη των λόγων και συ έπραττες, αποφαινόμενος οὐ σωθήσεσθαί με, εὰν μὴ ταῦτα φυλάξω.—Κάκεῖνος 10 Διὰ τί οὖν εἶπας, 'Ως μεν έμοὶ δοκεῖ, σωθήσεται ὁ τοιοῦτος, εἰ μή τι είσιν οἱ λέγοντες ὅτι οὐ σωθήσονται οἱ τοιοῦτοι;---Είσιν, άπεκρινάμην, ω Τρύφων, καὶ μηδέ κοινωνείν όμιλίας ή έστίας τοίς τοιούτοις τολμώντες οίς έγω οὐ σύναινός είμι. 'Αλλ' έαν αὐτοί διὰ τὸ ἀσθενὲς της γνώμης καὶ τὰ ὅσα δύνανται νῦν ἐκ τῶν 15 Μωσέως, ἃ διὰ τὸ σκληροκάρδιον τοῦ λαοῦ νοοῦμεν διατετάχθαι, μετά του έπι τούτον του Χριστον έλπίζειν και τάς αιωνίους και φύσει δικαιοπραξίας καὶ εὐσεβείας φυλάσσειν βούλωνται, καὶ αίρώνται συζην τοις Χριστιανοίς και πιστοίς, ώς προείπου, μη πείθουτες αὐτοὺς μήτε περιτέμνεσθαι ὁμοίως αὐτοῖς, μήτε σαββατίζειν, 20 μήτε άλλα όσα τοιαθτά έστι τηρείν, καὶ προσλαμβάνεσθαι καὶ κοινωνείν απάντων, ώς όμοσπλάγχνοις και άδελφοίς, δείν αποφαίνομαι. 'Εὰν δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ ὑμετέρου πιστεύειν λέγοντες έπὶ τοῦτου τὸυ Χριστὸυ, ὧ Τρύφων, ἔλεγου, ἐκ παυτὸς κατὰ τὸυ διὰ Μωσέως διαταχθέντα νόμον ἀναγκάζωσι ζην τους ἐξ ἐθνών 25 πιστεύοντας έπὶ τοῦτον τὸν Χριστὸν, ἡ μὴ κοινωνεῖν αὐτοῖς τῆς τοιαύτης συνδιαγωγής αιρώνται, όμοιως και τούτους οὐκ ἀποδέχομαι. Τούς δὲ πειθομένους αὐτοῖς ἐπὶ τὴν ἔννομον πολιτείαν, μετὰ τοῦ

cum jam Christi esset Apostolus, ut doceret non esse perniciosa iis, qui ea vellent, sicut a parentibus per Legem acceperant, custodire, etiam cum in Christo credidissent. Non tamen in eis jam constituerem spem salutis, quonium per dominum Jesum salus ipsa, que ipsis sacramentis significabatur, advenerat. See Acts xxi. 23. sqq.

- 6. λέγω δή. Perhaps δέ, as the more common form. Compare c. 46. 18.
 - 9. ἐν ἀρχŷ τῶν λόγων. Namely, in c. 8.
- 11. ei μή τι είσιν κ. τ. λ. Bishop Pearson thinks that ei is redundant, and would make μή the commencement of a new interrogative clause. Perhaps we should read μή τινες είσιν οἱ λόγοντες κ. τ. λ.
- 22. δεῖν ἀποφαίνομαι. The MSS and most edd. have ἀποφαίνεσθαι, which the Benedictine editor endeavours in vain to defend. Otto has adopted the emendation of Sylburg, which is aptly confirmed by Justin's usage in other passages, and even twice again in the present chapter.

φυλάσσειν την είς του Χριστου του Θεου ομολογίαν, και σωθή30 σεσθαι ἴσως ὑπολαμβάνω. Τους δε ομολογήσαντας και επιγνόντας τουτον είναι του Χριστου, και ητινιούν αιτία μεταβάντας επι την
εννομον πολιτείαν, ἀρνησαμένους ὅτι οὐτός ἐστιν ὁ Χριστος, και
πρίν τελευτης μη μεταγρόντας, οὐδόλως σωθήσεσθαι ἀποφαίνομαι.
Και τους ἀπὸ τοῦ σπέρματος τοῦ ᾿Αβραὰμ ζῶντας κατὰ τὸν νόμον,

35 καὶ ἐπὶ τοῦτον τὸν Χριστὸν μὴ πιστεύοντας πρὶν τελευτῆς τοῦ βίου, οὐ σωθήσεσθαι ὁμοίως ἀποφαίνομαι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν ταῖς συναγωγαῖς καταναθεματίσαντας καὶ καταναθεματίζοντας ἐπ' αὐτὸν τοῦτον τὸν Χριστὸν, καὶ πάντας τοὺς ἐπ' αὐτὸν πιστεύοντας, ὅπως τύχωσι τῆς σωτηρίας, καὶ τῆς τιμωρίας τῆς ἐν τῷ πυρὶ ἀπαλλαγῶσιν. Ἡ γὰρ

40 χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἄμετρον τοῦ πλούτου αὐτοῦ τὸν μετανοοῦντα ἀπὸ τῶν άμαρτημάτων, ὡς δι' Ἰεζεκιὴλ μηνύει, ὡς δίκαιον καὶ ἀναμάρτητον ἔχει' καὶ τὸν ἀπὸ εὐσεβείας καὶ δικαιοπραξίας μετατιθέμενον ἐπὶ ἀδικίαν καὶ ἀθεότητα, ὡς άμαρτωλὸν καὶ ἀδικον καὶ ἀσεβῆ ἐπίσταται. Διὸ καὶ ὁ ἡμέτερος κύριος Ἰησοῦς 45 Χριστὸς εἶπεν' Ἐν οῖς ᾶν ὑμᾶς καταλάβω, ἐν τούτοις καὶ κρινῶ.

36. τοὺς ἐν τ. σ. καταναθεματίσαντας κ. τ. λ. See above, on c. 16, 22.
 38. καὶ πάντας τοὺς ἐπ' αὐτὸν πιστεύοντας, ὅπως κ. τ. λ. There is mani-

38. και πάντας τους επ' αυτον πιστεύοντας, όπως κ.τ.λ. There is manifestly some defect in the common text, και πᾶν ὅπως τύχωσι κ.τ.λ., which seems indeed to be indicated in Cod. Clar. by a point after πᾶν. Without mentioning other conjectures, suffice it to give those of Sylburg and Otto; of whom the former suggests καταναθεματίζοντας τους ἐπ' αὐτὸν τ. τ. Χ. πιστεύοντας, και πᾶν πράττοντας ὅπως κ.τ.λ.: and the latter, simply καταναθεματίζοντας ἐπ' α. τ. τ. χ. πιστεύοντας, ὅπως κ.τ. λ. Neither of them, however, after the text. To remove an obvious lacuna, it has been thought expedient to make the slight insertion, which seems to be justified by the parallel places in cc. 16. 96, 108.

39. ή γάρ χρηστότης κ. τ. λ. Compare Rom. ii. 4.

41. δι' Ἰεζεκιήλ. See Ezek. xxxiii. 12. sqq.

42. καὶ δικαιοπραξίαs. Vulgo ή. Thirlby's suggestion has been adopted.

44. $\acute{e}\nu$ \acute{o} is $\acute{e}\nu$ $\dot{\nu}\mu\hat{a}$ s κ . τ λ . This saying is also quoted by Clement of Alexandria (Quis~div.~salv.~c.~40.); but without referring it expressly to Christ. It is obviously built upon Ezek. viii. 3. 8. xviii. 30. xxiv. 14. xxxiii. 20. Grabe and others suppose that it was obtained by Justin from the apocryphal Gospel according to the Hebrews; and Bishop Kaye (p. 150.), that it had been handed down by tradition, like that recorded in Acts xx. 35. May it not be, as Otto suggests, an inaccurate quotation of John \dot{v} \dot{v}

XLVIII. Καὶ ὁ Τρύφων, Καὶ περὶ τούτων ὅσα φρονεῖς ἀκη- Another κύαμεν, είπεν. 'Αναλαβών οὖν τὸν λόγον, ὅθεν ἐπαύσω, πέραινε' respecting παράδοξός τις γάρ ποτε καὶ μὴ δυνάμενος όλως ἀποδειχθηναι the truth of the Messiahδοκεί μοι είναι το γάρ λέγειν σε προϋπάρχειν Θεον όντα προ ship of Jesus, αλώνων τούτον του Χριστον, είτα καὶ γεννηθηναι ἄνθρωπον γενό- he were only, μενον ὑπομεῖναι, καὶ ὅτι οὐκ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου, οὐ μονον suppose, a παράδοξον δοκεί μοι είναι, άλλα και μωρόν. Κάγω προς ταύτα έφην Οίδ' ότι παράδοξος ο λόγος δοκεί είναι, και μάλιστα τοίς ἀπὸ του γένους ύμων, οίτινες τὰ του, Θεού ούτε νοησαι ούτε ποιησαί ποτε Βεβούλησθε, άλλα τα των διδασκάλων ύμων, ώς αυτος δ Θεος βοά. 10 "Ηδη μέντοι, ω Τρύφων, είπον, ούκ απόλλυται το τοῦτον είναι Χριστον του Θεου, εαν αποδείξαι μη δύνωμαι ότι και προϋπήρχεν υίος του ποιητού των όλων, Θεός ων, και γεγέννηται άνθρωπος διὰ τῆς παρθένου. 'Αλλὰ ἐκ παντὸς ἀποδεικνυμένου ὅτι οὖτός ἐστιν

we have be and digression even though as the Jews

XLVIII. 3. more. This adverb is altogether redundant, and should probably he ejected from the text.

- 4. προϋπάρχειν Θεόν ὅντα τὸν Χρ. Of Justin's opinion respecting Christ's eternal pre-existence, see Bishop Kaye's Account of him, p. 58, and note.
- 6. ἐξ ἀνθοώπου. Fortasse ἐξ ἀνθοώπων, ut paulo infra, et c. 49. Otto. See on Apol. r. c. 54, 34.
- 10. ωs αύτος ο Θεός βοά. See Isai, xxix, 13,
- 11. ούκ ἀπόλλυται τὸ τούτον είναι κ. τ. λ. This passage has been frequently adduced to prove that Justin regarded the doctrine of the Divinity of Christ as a matter of indifference, and that Christians in his time did not abstain from communion with those who believed our Lord to be a mere man. Now it is manifest, not only from his other writings, but from the tenor of his argument throughout this very Dialogue, that he was particularly earnest in establishing the proof that in Christ dwelt all the fulness of the Godhead; so that he is doubtless here arguing with the Jew on his own principles, that, even should he fail in overcoming his inveterate prejudices on this point, it must still be admitted that Jesus is the Christ. His object is to force Trypho to the acknowledgement of the Messiahship of Jesus, even though only a human being; for asmuch as the Jews of his day, as he asserts in the beginning of the next chapter, expected that their Messiah would be merely man of man. Respecting this opinion of the Jews in the second century, and Justin's testimony to the fact, see a learned and important note by Bp. Kaye (pp. 28. sqq.) .- For τοῦτον, the vulgar reading is τοιοῦτον. Otto properly received the emendation, of which other editors have seen the necessity, into the text. It is due to Grotius. See his note on Luke xxiii, 35.

njenego: - car
jenog - race; Kard

njenego: - b about en ere

98

JUSTINI MARTYRIS

15 ο Χριστὸς ὁ τοῦ Θεοῦ, ὅστις οὖτος ἔσται, ἐὰν δὲ μὴ ἀποδεικνύω ὅτι προϋπῆρχε καὶ γεννηθήναι ἄνθρωπος ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, σάρκα ἔχων, κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς βομλὴν ὑπέμεινεν, ἐν τούτω πεπλανῆσθαι με μόνον λέγειν δίκαιον, ἀλλὰ μὴ ἀρνεῖσθαι ὅτι οὖτός ἐστιν ὁ Χριστὸς, ἐὰν φαίνηται ὡς ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπων γεννη-

ar dilana

20 θείς, και ἐκλογῆ γενόμενος εἰς τὸ Χριστὸν εἶναι ἀποδεικνύηται. Καὶ γάρ εἰσί τίνες, ὧ φίλοι, ἔλεγον, ἀπό τοῦ ἡμετέρου γένους ὁμολογοῦντες αὐτὸν Χριστὸν εἶναι, ἄνθρωπον δὲ ἐξ ἀνθρώπων γενόμενον ἀποφαινόμενοι οῖς οὐ συντίθεμαι, οὐδ ἄν πλεῖστοι ταὐτά μοι δοξάσαντες εἶποιεν, ἐπειδὴ οὐκ ἀνθρωπείοις διδάγμαστ 25 κεκελεὐσμεθα ὑπ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ πείθεσθαι, ἀλλὰ τοῖς διὰ

25 κεκελεύσμεθα ὑπ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ πείθεσθαι, ἀλλὰ τοῖς διὰ τῶν μακαρίων προφητῶν κηρυχθεῖσι καὶ δι αὐτοῦ διδαχθεῖσι.

ΧΙΙΧ. Καὶ ὁ Τρύφων, Ἐμοὶ μὲν δοκοῦσιν, εἶπεν, οἱ λέγοντες ἄνθρωπον γεγονέναι αὐτὸν, καὶ κατ' ἐκλογὴν κεχρίσθαι, καὶ Χριστὸν γεγονέναι, πιθανώτερον ὑμῶν λέγειν τῶν ταῦτα ἄπερ φὴς λεγόντων καὶ γὰρ πάντες ἡμεῖς τὸν Χριστὸν ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπων προσὂοκῶμεν γενήσεσθαι, καὶ τὸν Ἡλίαν χρίσαι αὐτὸν ἐλθόντα. Ἐὰν δὲ οὖτος φαίνηται ῶν ὁ Χριστὸς, ἄνθρωπον μὲν ἐξ ἀνθρώπων γενόμενον ἐκ παντὸς ἐπίστασθαι δεῖ ἐκ δὲ τοῦ μηδὲ Ἡλίαν ἐληλυθέναι οὐδὲ τοῦτον ἀποφαίνομαι εἶναι.—Κάγὼ πάλιν ἐπυ-

15. όστις οὐτος ἐσται. Hoc est, sive θεὸς sive ἀνθρωπος ἐξ ἀνθρώπων. Οττο. In the next clause, the particle δὲ is redundant, as in c. 45, 18; and elsewhere frequently in Justin.

18. άλλὰ μή. Sc. δίκαιον. Οττο.

20. $\dot{\epsilon}\kappa\lambda o\gamma\hat{\eta}$. Equivalent with $\kappa a\tau'\dot{\epsilon}\kappa\lambda o\gamma\hat{\eta}\nu$, in the beginning of the next chapter. The reading of the MSS. and most editions, $\dot{\epsilon}\kappa\lambda o\gamma\hat{\eta}\gamma$. $\dot{\epsilon}\dot{\epsilon}s\tau\dot{\delta}\nu$ Xp. $\dot{\epsilon}\dot{\epsilon}\nu a\iota$, is manifestly corrupt; so that the emendation, partly after Stephens and partly after Thirlby, was properly received by Otto.

21. τινες ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου γ. The Ebignites are meant; and as they were a Judaizing sect, Bishop Bull would read ψμετέρου. But the Hereties generally went by the common name of Christians. Compare cc. 35, 82, Apol. 1, c. 26,

23. οὐδ' ἀν πλείστοι κ. τ. λ. See Introd. to Apol. 1. pp. 11, 12; and Bishop Kaye's Justin, p. 51, note.

XLIX. 2. ἄνθρωπον. Thirlby would add έξ άνθρώπων.

3. Χριστὸν γεγονέναι. That is, says Otto, after his baptism. Compare Thedoret. Her. Fab. II. 1.

- 5. xpisai. Aoristum pro fut. xpiseiv. SYLBURG.
- 8. είναι. Scil. τον Χριστόν.

To Trypho's objection that Elias had not yet appeared as the Messiah's forerunner, Justin replies that the prophecy to that effect had been fulfilled in John the Baptist as the forerunner of his first advent, and that before his second Elias would personally re-appear.

θόμην αὐτοῦ. Οὐχὶ Ἡλίαν φησὶν ὁ λόγος διὰ Ζαχαρίου ἐλεύσεσθαι πρό της ημέρας της μεγάλης καὶ φοβεράς ταύτης τοῦ κυρίου; 10 --- Κάκεινος άπεκρίνατο· Μάλιστα.-- Έαν ούν ὁ λόγος άναγκάζη όμολογείν, ὅτι δύο παρουσίαι τοῦ Χριστοῦ προεφητεύοντο γενησόμεναι, μία μέν, έν ή παθητός καὶ άτιμος καὶ άειδης φανήσεται, ή δὲ ἐτέρα, ἐν ἡ καὶ ἔνδοξος καὶ κριτής ἀπάντων ἐλεύσεται, ώς και έν πολλοίς τοις προλελενμένοις αποδέδεικται ούχι της 15 φοβερας και μεγάλης ήμέρας, τουτέστι της δευτέρας παρουσίας αὐτοῦ, πρόοδου γενήσεσθαι τὸν Ἡλίαν νοήσομεν τὸν λόγον τοῦ Θεού κεκηρυχέναι: -- Μάλιστα, ἀπεκρίνατο. -- Καὶ ὁ ἡμέτερος ουν κύριος, έφην, τούτο αυτό έν τοις διδάγμασιν αυτού 20 παρέδωκε γενησόμενου, είπων καὶ Ἡλίαν ἐλεύσεσθαι· καὶ ήμεις τουτο επιστάμεθα γενησόμενου, όταν μέλλη εν δόξη εξ ουρανών παραγίνεσθαι ο ημέτερος κύριος Ίησοῦς Χριστὸς, οδ καὶ της πρώτης φανερώσεως κηρυξ προηλθε το έν Ήλία γενόμενον πνεθμα τοθ Θεοθ, έν Ἰωάννη, τῷ γενομένω έν τῷ γένει ὑμῶν 25 προφήτη, μεθ' ου ουδείς έτερος λοιπός παρ' υμιν εφάνη προφήτης όστις έπὶ τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν καθεζόμενος έβόα, Ἐγὰ μεν ύμας βαπτίζω εν ύδατι είς μετάνοιαν ήξει δε ό ισχυρότερός μου, οδ ούκ είμι ίκανὸς τὰ ύποδήματα βαστάσαι αὐτὸς ύμᾶς

^{9.} Zαχαρίου. Quoting as usual from memory, Justin here attributes to Zechariah a prediction, which is found in Malach. iv. 5.

^{15.} τοῖς προλελεγμένοις. See cc. 14. 32.

^{21.} eiπων καί 'Ηλ. eλεύσεσθαι. Namely, in Matt. xvii. 11. Respecting the fulfilment of the prophecy of Malachi in the person of John the Baptist, see the Commentators generally, and my Analecta Theologica, on Matt. xi. 14. The early Fathers, however, attached a twofold import to the prediction, alleging that as the Baptist had been the forerunner of the first, so would Elias himself precede the second coming of the Messiah. Thus Lactantius (fragm. de Judic. extr.):—In illo itaque judicio, vel circa id judicium, has res didicimus esse venturas; Heliam Thesbiten &c. Some good remarks on this subject will also be found in Bp, Kidder.

^{24.} τὸ ἐν Ἡλία γ. πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Compare Luke. i. 17.

^{26.} μεθ' ον οὐδεὶς ἔτερος κ. τ. λ. See further in cc. 51. 87. There is much probability in Thirlby's conjecture that λοιπόν is here the true reading.

^{27.} ἐγω μὲν ὑμᾶς βαπτίζω κ. τ. λ. Compare Matt. iii. 11, 12. Luke iii. 16, 17.

- 30 βαπτίσει εν πνεύματι άγίω και πυρί. Οὖ τὸ πτύον αὐτοῦ εν τῆ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ, καὶ τὸν σῖτον συνάξει εῖς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστω.
 Καὶ τοῦτον αὐτὸν τὸν προφήτην συνεκεκλείκει ὁ βασιλεὺς ὑμῶν Ἡρώδης εἰς ψυλακὴν, καὶ γενεσίων ἡμέρας τελουμένης, ὀρχουμέ-
- 35 νης της εξαδελφης αὐτοῦ τοῦ Ἡρώδου εὐαρέστως αὐτῷ, εἰπεν αὐτῃ αἰτήσασθαι ὁ ἐὰν βούληται. Καὶ ἡ μήτηρ της παιδὸς
 ὑπέλαβεν αὐτῃ αἰτήσασθαι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ ἐν τῷ φυλακῆ καὶ, αἰτησάσης, ἔπεμψε, καὶ ἐπὶ πίνακι ἐναχθῆναι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου ἐκέλευσε. Διὸ καὶ ὁ ἡμέτερος Χριστὸς εἰρήκει ἐπὶ
- 40 γῆς τότε τοις λέγουσι πρὸ τοῦ Χριστοῦ 'Ηλίαν δειν ἐλθειν' 'Ηλίας μὲν ἐλεύσεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα' λέγω δὲ ὑμιν ὅτι 'Ηλίας ἤδη ἤλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. Καὶ γέγραπται, ὅτι τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ 'Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοις.——Καὶ ὁ Τρύφων
- 45 Καὶ τοῦτο παράδοξον λέγειν μοι δοκεῖς, ὅτι τὸ ἐν Ἡλίᾳ τοῦ Θεοῦ γενόμενον προφητικὸν πνεῦμα καὶ ἐν Ἰωάννη γέγονε.—
 Κἀγὼ πρὸς ταῦτα: Οὐ δοκεῖ σοι ἐπὶ Ἰησοῦν, τὸν τοῦ Ναυῆ, τὸν διαδεξάμενον τὴν λαογησίαν μετὰ Μωσέα, τὸ αὐτὸ γεγονέναι, ὅτε ἐβρέθη τῷ Μωσεῖ ἐπιθεῖναι τῷ Ἰησοῦ τὰς χεῦρας, εἰπόντος
- 50 αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, Κάγὼ μεταθήσω ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐν σοὶ ἐπ' αὐτόν; ——Κάκεῖνος Μάλιστα.——'Ως οὖν, φημί, ἔτι ὄντος τότε ἐν ἀνθρώποις τοῦ Μωσέως, μετέθηκεν ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν ὁ

^{33.} καὶ τοῦτον αὐτὸν κ. τ. λ. See the account in Matt. xiv. 3. sqq. Mark vi. 17. sqq. Luke iii. 20. In some odd. έξ ἀδελφῆs is incorrectly separated. Probably τοῦ Ἡρώδον is an interpolation, though it is by no means certain that Justin may not have hastily written it; and ἐνεχθῆναι should perhaps be substituted for ἐναχθῆναι from the Gospel narratives.

^{40. &#}x27;Ηλίας μεν έλεύσεται κ. τ. λ. From Matt. xvii. 11. sqq.

^{45.} $\tau \hat{o}$ ev 'H $\lambda i \alpha$ $\tau \hat{o} \theta e \hat{o} \hat{v}$ k. τ . λ . Possibly $\tau \hat{o} \theta e \hat{o} \hat{v}$ should be transposed, so as to fall between the words $\pi \rho \hat{o} \phi \eta \tau i \hat{v} \hat{o} \nu$ and $\pi \nu \hat{e} \hat{v} \mu a$. Compare line 23 supra. There is however a similar misarrangement in c. 43.

^{49.} ὅτε ἐῥῥέθη κ. τ. λ. Justin seems here to mix up what is said of Joshua the son of Nun, called by the Lixx. Ἰησοῦς ὁ τοῦ Νανῆ, with the word of God respecting the 70 clders. Compare Numb. xxvii. 18, 20. Deut. xxxiv. 9. with Numb. xi. 17. Joshua is also called Jesus in Acts vii. 45. Heb. iv. 8.

Θεός ἀπὸ τοῦ ἐν Μωσεῖ πνεύματος, οῦτως καὶ ἀπὸ τοῦ Ἡλίου έπὶ τὸν Ἰωάννην ἐλθεῖν ὁ Θεὸς δυνατὸς ἦν ποιῆσαι, ἵνα ώσπερ δ Χριστός τη πρώτη παρουσία άδοξος έφάνη, ούτως καὶ του 55 πρεύματος του έν 'Ηλία πάντοτε καθαρεύοντος, ώς του Χριστου, άδοξος ή πρώτη παρουσία νοηθή. Κρυφία γαρ χειρί ὁ κύριος πολεμείν τον 'Αμαλήκ είρηται, καὶ ὅτι ἔπεσεν ὁ 'Αμαλήκ οὐκ αρνήσεσθε. Ελ δε εν τη ενδόξω παρουσία του Χριστού πολεμηθήσεσθαι του 'Αμαλήκ μόνου λέγεται, ποίος καρπος έσται 60 τοῦ λόγου, ὅς φησι, Κρυφία χειρὶ ὁ Θεὸς πολεμεῖ τὸν ᾿Αμαλήκ; Νοήσαι δύνασθε ότι κρυφία δύναμις τοῦ Θεοῦ γέγονε τῶ στανρωθέντι Χριστώ, δν καὶ τὰ δαιμόνια Φρίσσει, καὶ πάσαι άπλώς αί ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι τῆς γῆς.

L. Καὶ ὁ Τρύφων "Εοικάς μοι ἐκ πολλης προστρίψεως της Isaiah's proπρος πολλούς περί πάντων των ζητουμένων γεγονέναι, και δια ing the τοῦτο ἐτοίμως ἔχειν ἀποκρίνεσθαι πρὸς πάντα, ἃ ἃν ἐπερωτη- Messiah's Fore-runner, θης. 'Απόκριναι οὖν μοι πρότερον, πως έχεις ἀποδείξαι ὅτι καὶ άλλος Θεὸς παρὰ τὸν ποιητὴν τῶν ὅλων, καὶ τότε ἀποδείξεις 5 ότι καὶ γεννηθήναι διὰ της παρθένου ὑπέμεινε. Κάνω ἔφην Πρότερου μοι συγχώρησου είπειν λόγους τινας έκ της 'Ησαΐου προφητείας τους είρημένους περί της προελεύσεως, ην προελή-

- τοῦ ἐν Ἡλία πάντοτε καθαρεύοντος. Qui semper in Elia purus existebat, id est, minime læsus aut violatus fuit hac communicatione. ED. BEN. It is also at the suggestion of the same critic, that the particle ως, which the MSS. and most edd, have omitted, is inserted before του Χριστού.
- 57. κρυφία γάρ γειρί κ. τ. λ. This citation from Exod. xvii. 16., though it agrees with the LXX., is not in accordance with the original Hebrew; and its application, so far as it can be fathomed, is sufficiently fanciful. Justin would seem to regard the war with Amalek as typical of Christ's spiritual conflict with his enemies, whom he subdued by the divine power, secretly working in him during his first advent in humility.
 - 62. νοήσαι δύνασθε κ. τ. λ. Sylburg and others would insert οὖν after νοήσαι. L. 2. περί πάντων τῶν ζ. γ. Thirlby proposes, but not with confidence.
- either to read έμπειρος instead of περί, or έν πολλή προστρίψει τη π. π. for έκ πολλης κ. τ. λ. It is far more likely that γεγονέναι has been written for γνωναι or έγνωκέναι, unless indeed γίγνεσθαι περί τινος may signify to be master of a
 - 4. ἀπόκριναι. So Sylburg, and Otto. Vulgo ἀπόκρινε.
 - 8. ην προελήλυθεν κ. τ. λ. Bp. Pearson reads ης.

λυθεν αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου Ἰωάννης 10 ὁ βαπτιστὴς καὶ προφήτης γενόμενος.——Κἀκεῖνος Συγχωρῶ.——Κἀγω εἶπον ἸΗσαίας οὖν περὶ τῆς Ἰωάννου προελεύσεως οὔτως προεῖπε· Καὶ εἶπεν Ἐξεκίας πρὸς ἸΗσαίαν, ᾿Αγαθὸς ὁ λόγος κυρίου, ὃν ἐλάλησε· Γενέσθω εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη ἐν ταῖς ἡμέραις μου. Καί· Παρακαλεῖτε τὸν λαόν ἱερεῖς, λαλήσατε εἰς

15 τὴν καρδίαν 'Ιερουσαλὴμ, καὶ παρακαλέσατε αὐτὴν, ὅτι ἐπλήσθη ἡ ταπείνωσις αὐτῆς λέλυται αὐτῆς ἡ ἁμαρτία, ὅτι ἐδέξατο ἐκ χειρὸς κυρίου διπλᾶ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς. Φωνὴ βοῶντος ἐν τἢ ἐρήμφ, 'Ετοιμάσατε τὰς όδοὺς κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὅρος, καὶ

20 βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται πάντα τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, καὶ ἡ τραχεῖα εἰς ὁδοὺς λείας καὶ ὀφθήσεται ἡ δόξα κυρίου, καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, ὅτι κύριος ἐλάλησε. Φωνὴ λέγοντος, Βόησον. Καὶ εἶπον, Τί βοήσω; Πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. Ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ

25 τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, τὸ δὲ ρῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐπ' ὅρους ὑψηλοῦ ἀνάβηθι, ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών ὑψωσον τῆ ἰσχύι τὴν φωνήν σου, ὁ εὐαγγελιζόμενος Ἱερουσαλήμ. 'Υψώσατε, μὴ φοβεῖσθε. Εἶπον ταῖς πόλεσιν Ἰούδα, Ἰδοὺ ὁ Θεὸς ὑμῶν κύριος ἰδοὺ μετ' ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ βραχίων μετὰ κυρίας

30 ἔρχεται. 'Ιδοὺ ὁ μισθὸς μετ' αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔργον ἐναντίον αὐτοῦ. 'Ως ποιμὴν ποιμανεῖ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, καὶ τῷ βραχίονι συνάξει ἄρνας, καὶ τὴν ἐν γαστρὶ ἔχουσαν παρακαλέσει. Τίς ἐμέτρησε τῷ χειρὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν οὐρανὸν σπιθαμῷ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί; Τίς ἔστησε τὰ ὅρη σταθμῷ, καὶ τὰς νάπας ζυγῷ; Τίς ἔγνω νοῦν

35 κυρίου, καὶ τίς αὐτοῦ σύμβουλος ἐγένετο, δς συμβιβάσει αὐτόν;
*Η πρὸς τίνα συνεβουλεύσατο, καὶ συνεβίβασεν αὐτόν; *Η τίς ἔδειξεν αὐτῷ κρίσιν; *Η ὁδὸν συνέσεως τίς ἐγνώρισεν αὐτῷ; Πάντα
τὰ ἔθυη ώς σταγὼν ἀπὸ κάδου, καὶ ώς ροπὴ ζυγοῦ ἐλογίσθησαν,
καὶ ώς πτύελος λογισθήσονται. Ο δὲ Λίβανος οὐχ ἱκανὸς εἰς

^{12.} καὶ εἶπεν Έζεκίας κ. τ. λ. From Isai. xxxix. 8. xl. 1. sqq. Compare Matt. iii. 3. Luke iii. 4. sqq.

^{28.} εlπον. Imperat. 2. sing. Aor. 1.

^{39.} ἰκανός, Vulgo ἰκανώς. The correction is properly applied by Sylburg and Otto.

καθσιν, καὶ τὰ τετράποδα οἰχ ἱκανὰ εἰς ὁλοκάρπωσιν, καὶ πάντα 40 τὰ ἔθνη οὐθὲν, καὶ εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν.

LI. Καὶ, παυσαμένου μου, εἶπευ ὁ Τρύφων 'Αμφίβολοι μὲν Proof that the πάντες οἱ λόγοι της προφητείας ην φης συ, ω ἄνθρωπε, και οὐδεν prophecy was τμητικου είς ἀπόδειξιν, οδπερ βούλει ἀποδείξαι, ἔχοντες. — Κάγω John the Baptist. ἀπεκρινάμην Εὶ μὲν μὴ ἐπαύσαντο καὶ οὐκέτι ἐγένοντο οἱ προφήται έν τω γένει ύμων, ω Τρύφων, μετά τούτον τον 'Ιωάννην, 5 δήλου ότι α λέγω είς Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ἴσως ἀμφίβολα ἐνοεῖτε είναι τὰ λεγόμενα. Εἰ δὲ Ἰωάννης μὲν προελήλυθε βοῶν τοῖς ουθρώποις μετανοείν, καὶ Χριστός, έτι αὐτοῦ καθεζομένου ἐπὶ τοῦ Ιορδάνου ποταμού, ἐπελθών ἔπαυσέ τε αὐτὸν τοῦ προφητεύειν καὶ βαπτίζειν, και εθηγγελίζετο και αυτός λέγων ότι έγγυς έστιν ή 10 βασιλεία των οὐρανων, καὶ ὅτι δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν ἀπὸ των γραμματέων και Φαρισαίων και σταυρωθήναι και τή τρίτη ήμέρα αναστήναι, καὶ πάλιν παραγενήσεσθαι έν Ἱερουσαλήμ, καὶ τότε τοις μαθηταις αὐτοῦ συμπιείν πάλιν και συμφαγείν, και έν τω μεταξύ της παρουσίας αὐτοῦ χρόνω, ώς προέφην, γενήσεσθαι 15 ίερεις και ψευδοπροφήτας έπι τῷ ὀνόματι αὐτοῦ προεμήνυσε, και ούτω φαίνεται όντα, πως έτι αμφιβάλλειν έστίν, έργω πεισθηναι υμών εχόντων: Ελρήκει δε περί του μηκέτι γενήσεσθαι έν τῷ γένει ὑμῶν προφήτην, καὶ περὶ τοῦ ἐπιγνῶναι ὅτι ἡ πάλαι κηρυσσομένη ύπὸ τοῦ Θεοῦ καινὴ διαθήκη διαταχθήσεσθαι ήδη 20

LI. 6. ἐνοεῖτε. The Benedictine editor would read ἐνοεῖτο, and certainly there appears to be some latent corruption in the text. Thirlby regards the words δῆλον ὅτι ἄ λεγω εἰε Ἰ. τ. X. as a glossarial interpolation.

έπαυσέ τε αὐτὸν τοῦ π. καὶ β. See infra, c. 87; and compare Tertull.
 Marc. 17, 18.

^{10.} λέγων ὅτι ἐγγύς ἐστιν κ. τ. λ. See Matt. iv. 17. xvi. 21. xxiv. 11. sqq. It has been thought that the clause καὶ πάλιν παραγενήσεσθαι ἐν Ἱερ. κ. τ. λ. refers to the Millenarian reign of Christ at Jerusalem. See below, c. 80.

ώs προέφην. See above, c. 35. Hence, for ἱερεῖε, Thirlby, with some reason, would read αἰρέσειε. At all events, ψευδιερεῖε are intended.

^{18.} $ei\rho\eta\kappa\epsilon\iota\ \delta\dot{\epsilon}\ \kappa.\ \tau.\ \lambda$. The adverb $o\ddot{v}\tau\omega c$, at the end of the clause, belongs here. Besides other errors in the common punctuation, the words of Christ which follow commence thus, $o\ddot{v}\tau\omega s\ \dot{v}\ \nu\dot{o}\mu\sigma s\ \kappa.\ \tau.\ \lambda$. The reference is to Matt. xi. 12. sqq. Luke xvi. 16. Moreover, the reading of the MSS. is $ei\rho\dot{\eta}\kappa\epsilon\iota\nu$. Of $\kappa\alpha\iota\nu\dot{\eta}\ \delta\iota\alpha\theta\dot{\eta}\kappa\eta$, as a title applied to Christ, see above, on c. 11, 15.

τότε παρῆν, τουτέστιν αὐτὸς ὧν ὁ Χριστὸς, οὕτως 'Ο νόμος καὶ οἱ προφῆται μέχρι Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἐξότου ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν. Καὶ εὶ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἡλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. 'Ο ἔχων ὧτα 25 ἀκούειν, ἀκουέτω.

It appears also from the prediction of Jacob, that the Messiah must have come, since the Jews were no longer an independent people.

- LII. Καὶ διὰ Ἰακὼβ δὲ τοῦ πατριάρχου προεφητεύθη ὅτι δύο τοῦ Χριστοῦ παρουσίαι ἔσουται, καὶ ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ παθητὸς ἔσται, καὶ ὅτι μετὰ τὸ αὐτὸν ἐλθεῖν οὕτε προφήτης οὕτε βασιλεὺς ἐν τῷ γένει ὑμῶν, ἐπήνεγκα, καὶ ὅτι τὰ ἔθνη, πιστεύοντα ἐπὶ τὸν παθητὸν Χριστὸν, πάλιν παραγενησόμενον προσδοκήσει. Ἐν παραβολῷ δὲ καὶ παρακεκαλυμμένως τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον διὰ τοῦτο αὐτὰ ἐλελαλήκει, ἔφην. Οὕτως δὲ εἰρηκέναι ἐπήνεγκα Ἰούδα, ἤνεσάν σε οἱ ἀδελφοί σου, αὶ χεῖρές σου ἐπὶ νώτου τῶν ἐχθρῶν σου, προσκυνήσουσί σε οἱ υἱοὶ τοῦ πατρός σου. Σκύμνος λέοντος
- 10 'Ιούδα· ἐκ βλαστοῦ, υἱέ μου, ἀνέβης. 'Αναπεσῶν ἐκοιμήθη ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν; Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ 'Ιούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἔως ἂν ἔλθη τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν, δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, καὶ τῆ ἕλικι τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ.
- 15 Πλυνεῖ ἐν οἴνφ τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν περιβολὴν αὐτοῦ. Χαροποὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἴνου, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ὡς γάλα.— ΤΟτι οὖν οὐδέποτε ἐν τῷ γένει ὑμῶν ἐπαύσατο οὕτε προφήτης οὕτε ἄρχων, ἐξότου ἀρχὴν ἔλαβε, μέχρις οδ οὖτος Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ γέγονε καὶ ἔπαθεν, οὐδ' ἀναισχύν-
 - LII. 3. ούτε πρ. ούτε βασ. κ. τ. λ. Repeat έσται.
 - 4. $\epsilon \pi \eta \nu \epsilon \gamma \kappa \alpha$. I added. In the editions prior to the Benedictine, there was a full stop at $\psi \mu \hat{\omega} \nu$: but the clause καὶ ὅτι τὰ ἔθνη κ. τ. λ. depends rather upon προεφητεύθη, than upon ἐπήνεγκα.
 - 6. διὰ τοῦτο. The reason implied in this phrase, is more distinctly stated in c. 120. A more clear and explicit announcement of the rejection of the Jews, and the call of the Gentiles, might have induced the former to expunge the passages of Scripture in which it was contained.
 - 7. Ἰοὐδα, ἤνεσαν σε κ. τ. λ. From Gen. xlix. 8. sqq. See the Commentators, and Bishop Kidder's Demonstr. of the Messiah. Of the reading τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ, see on Apol. 1. c. 32, 3. If it be genuine, Justin adopted it, as not materially affecting his argument, in accordance with the Jewish interpretation of the original. Both MSS. have ὅ ἀποκείται in the margin.

τως τολμήσετε εἰπεῖν, ἢ ἀποδεῖξαι ἔχετε. Καὶ γὰρ Ἡρωδην, ἀφ' 20 οῦ ἔπαθεν, ᾿Ασκαλωνίτην γεγονέναι λέγοντες, ὅμως ἐν τῷ γένει ὑμῶν ὅντα λέγετε ἀρχιερέα, ὥστε καὶ τότε ὅντος ὑμῖν κατὰ τὸν νόμον τοῦ Μωσέως καὶ προσφορὰς προσφέροντος καὶ τὰ ἄλλα νόμιμα φυλάσσοντος, καὶ προφητῶν κατὰ διαδοχὴν μέχρις Ἰωάννου γεγενημένων, ὡς καὶ ὅτε εἰς Βαβυλῶνα ἀπήχθη ὁ λαὸς ὑμῶν, 25 πολεμηθείσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν ἀρθέντων, μὴ παύσαθαι ἐξ ὑμῶν προφήτην, δς κύριος καὶ ἡγούμενος καὶ ἄρχων τοῦ λαοῦ ὑμῶν ἦν. Τὸ γὰρ ἐν τοῖς προφήταις πνεῦμα καὶ τοὺς βασιλεῖς ὑμῖν ἔχριε καὶ καθίστα. Μετὰ δὲ τὴν Ἰησοῦ τοῦ ἡμετέρου Χριστοῦ ἐν τῷ γένει ὑμῶν φανέρωσιν καὶ θάνατον οὐδαμοῦ 30 προφήτης γέγονεν οὐδέ ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναι ὑμᾶς ὑπὸ ἴδιον βασιλέα ἐπαύσατο, καὶ προσέτι ἡ γῆ ὑμῶν ἡρημώθη, καὶ ὡς ὁπωροφυλάκιον καταλέλειπται. Τὸ δὲ εἰπεῖν τὸν λόγον διὰ τοῦ Ἰακῶβ,

20. καὶ γὰρ Ἡρώδην, κ. τ. λ. In order to evade the force of Jacob's prophecy, the Jews seem to have maintained that Herod the Ascalonite could not be regarded as an independent sovereign of the Jewish dynasty. To this Justin replies that, even if Herod, being an Idumæan, was not strictly one of their own princes, yet the high-priests and prophets in regular succession were ήγούμενοι and apyoures, who never failed till the time of Christ. Though not a satisfactory exposition, this is not the place to repeat those which belong to a Biblical commentary. It is more in point to correct the error in the statement that Christ suffered under, or rather, by this Herod; unless, as some have thought, the true reading be έφ' οὖ ἔπαθεν. To remove the anachronism, some understand the sufferings endured during the flight into Egypt, which is surely a most unlikely and far-fetched interpretation; nor is $\tilde{a}\phi'$ ov $\tilde{\epsilon}\phi\nu\gamma\epsilon\nu$, the conjecture of Thirlby, less objectionable. Bishop Kaye suggests (p. 129.) that, as both έπαθεν and έπαύσατο occur in the preceding sentence, the former verb has probably been repeated in mistake for the latter; and so apt and elegant an emendation would doubtless be at once received as certain, were it not that inaccuracies, similar to that which the text exhibits, are frequently chargeable upon Justin. See on Apol. 1. c. 31, 11.

26. μη παύσασθαι. This infinitive depends upon the adverb ώστε a few lines backward; the preceding clause, ώς καὶ ὅτε είς Βαβ. κ. τ. λ., being parenthetical.

ἔχριε. So the MSS. The earlier edd. have ἔχρισε. In c. 86. the anointing of kings seems to be ascribed to Christ. See on Apol. I. c. 33, 26.

32. ή γη ύμων κ. τ. λ. From Isai. i. 7, 8. Compare Psal. lxxix. 1. sqq.

33. τὸ δὲ εἰπεῖν κ. τ. λ. We have a similar expression in Apol. r. c. 32. τὸ δὲ, Αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν, μηνυτικὸν ἢν ὅτι ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν προσδοκήσουσιν αὐτὸν πάλιν παραγενησόμενον, ὅπερ ὅψει ὑμῖν πάρεστιν

Καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν, συμβολικῶς δύο παρουσίας 35 αὐτοῦ ἐσήμανε, καὶ τὰ ἔθνη μέλλειν αὐτῷ πιστεύειν, ὅπερ ὀψέ ποτε πάρεστιν ἰδεῖν ὑμῖν οἱ γὰρ ἀπὸ τῶν ἔθνῶν ἀπάντων, διὰ τῆς πίστεως τῆς τοῦ Χριστοῦ θεοσεβεῖς καὶ δίκαιοι γενόμενοι, πάλιν παραγενησόμενον αὐτὸν προσδοκῶμεν.

Jacob's prophecy connects the Messiah's advent with the call of the Gentiles; which is also announced by Zechariah.

LIII. Καὶ τὸ, Δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ καὶ τῷ ἕλικι τὸν πῶλον τῆς ὄνου, καὶ τῶν ἔργων, τῶν ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ παρουσίας γενομένων ὑπὰ αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐθνῶν ὁμοίως τῶν μελλόντων πιστεύειν αὐτῷ, προδήλωσις ἦν. Οὖτοι γὰρ ὡς πῶλος ἀσαγὴς καὶ ζυγὸν ἐπὶ ἀὐχένα μὴ ἔχων τὸν ἑαυτοῦ, μέχρις ὁ Χριστὸς οὖτος ἐλθῶν διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πέμψας ἐμαθήτευσεν αὐτοὺς, καὶ τὸν ζυγὸν τοῦ λόγου αὐτοῦ βαστάσαντες τὸν νῶτον ὑπέθηκαν πρὸς τὸ πάντα ὑπομένειν διὰ τὰ προσδοκώμενα καὶ ὑπὰ αὐτοῦ κατηγγελμένα ἀγαθά. (Καὶ ὄνον δέ τινα ἀλη-

10 θῶς σὰν πώλφ αὐτῆς προσδεδεμένην ἔν τινι εἰσόδφ κώμης Βεθφαγῆς λεγομένης, ὅτε ἔμελλεν εἰσέρχεσθαι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὁ κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστὸς, ἐκέλευσε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀγαγεῖν αὐτῷ, καὶ ἐπικαθίσας ἐπεισελήλυθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὅπερ, ὡς ἐπεπροφήτευτο διαβρήδην γενήσεσθαι ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, γενόμενον

15 ὑπ' αὐτοῦ καὶ γυωσθὲυ, τὸυ Χριστὸυ ὅντα αὐτὸν φανερὸν ἐποίει.
Καὶ τούτων ἀπάντων γενομένων καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν ἀποδεικινμένων, ὑμεῦς ἔτι σκληροκάρδιοί ἐστε. Προεφητεύθη δὲ ὑπὸ Ζα-

 $i \delta \epsilon \hat{\imath} \nu \kappa$. τ . λ . Hence Otto, after Thirlby, has a neat conjecture that here too $\delta \psi \epsilon_i$ should perhaps be written for $\delta \psi \dot{\epsilon}$. Compare also cc. 87.96, of the Dialogue. At the same time $\delta \psi \dot{\epsilon} \pi \sigma \tau_{\delta}$, $tandem\ aliquando$, will suit the sense.

LIII. 1. καὶ τὸ, Δεσμεύων κ. τ. λ. A similar exposition is given in Apol.
 I. c. 32. Vide locum.

- 4. οῦτοι γὰρ ώς πῶλος κ. τ. λ. Supply ήσαν.
- βαστάσαντες. Vulgo βαστάζαντες. The two forms are frequently confused in MSS., and Otto has judiciously restored that which Justin invariably employed.

10. προσδεδεμένην. In Apol. 1. c. 32. προς ἄμπελον δεδεμένην. See the note there.

13. $\ddot{o}\pi\epsilon\rho$, $\dot{\omega}_{S}$ $\dot{e}\pi\epsilon\pi\rho$. The text is thus emended after Thirlby. $Vulgo\ \ddot{o}$, $\pi\bar{\omega}_{S}$, which Maranus defends upon the supposition that the later writers may have sometimes used $\pi\bar{\omega}_{S}$ as an adverb of comparison. This however requires proof.

χαρίου, ένδις των δώδεκα, τούτο μέλλειν γίνεσθαι, ούτως Χαίρε σφόδρα, θύγατερ Σιών ἀλάλαξον, κήρυσσε, θύνατερ Ἱερουσαλήμι ίδου ὁ βασιλεύς σου ήξει σοὶ, δίκαιος καὶ σώζων αὐτὸς καὶ ποαυς 20 καὶ πτωχὸς, ἐπιβεβηκώς ἐπὶ ὑποζύνιον καὶ πώλον ὄνου. Τὸ δὲ καὶ όνον ύποζύγιον ήδη μετά τοῦ πώλου αὐτης ὀνομάζειν τὸ προφητικου πυεθμα μετά του πατριάρχου Ίακωβ έν τη κτήσει αυτου έχειν, άλλα και αὐτὸν τοις μαθηταις αὐτοῦ, ώς προέφην, άμφότερα τὰ ζωα κελευσαι άγαγειν, προαγγελία ήν και των άπο 25 της συναγωγης ύμων άμα τοις από των έθνων πιστεύειν έπ' αὐτου μέλλουσιν. 'Ως γαρ τοις από των έθνων σύμβολον ήν ό άσαγής πώλος, ούτως καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ ὑμετέρου λαοῦ ἡ ὑποσαγης όνος του γαρ δια των προφητών νόμον επικείμενον έχετε. 'Αλλά καὶ διὰ τοῦ προφήτου Ζαχαρίου, ὅτι παταχθήσεται αὐτὸς 30 ούτος ὁ Χριστὸς, καὶ διασκορπισθήσονται οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, προεφητεύθη ὅπερ καὶ γέγονε. Μετά γάρ τὸ σταυρωθήναι αὐτὸν οί σύν αὐτῶ ὄντες μαθηταὶ αὐτοῦ διεσκεδάσθησαν, μέχρις ὅτου ἀνέστη έκ νεκρών, και πέπεικεν αύτους ότι ούτως προεπεφήτευτο περί αὐτοῦ παθεῖν αὐτόν καὶ οὕτω πεισθέντες, καὶ εἰς τὴν πᾶσαν οἰ-35 κουμένην έξελθόντες, ταῦτα ἐδίδαξαν. "Οθεν καὶ ἡμεῖς βέβαιοι ἐν τη πίστει καὶ μαθητεία αὐτοῦ ἐσμὲν, ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τῶν προφητών, καὶ ἀπὸ τών κατὰ τὴν οἰκουμένην εἰς ὄνομα τοῦ ἐσταυρωμένου ἐκείνου ὁρωμένων καὶ γενομένων θεοσεβών, την πειθώ ἔχο-

^{18.} χαῖρε σφόδρα, κ. τ. λ. From Zech. ix. 9. See on Apol. 1. c. 35, 27.

^{23.} ἐν τῷ κτήσει αὐτὸν ἔχειν. For κεκτῆσθαι. As Sylburg remarks in confirmation of the text, we have in c. 52. τὸν πῶλον αὐτοῦ. Both MSS. and Edd., Otto's excepted, have κτίσει. This, Bp. Pearson quietly observes, it is useless to defend, as if it were synonymous with Γενέσει. In the next clause γάρ, which is found in the MSS. after ἀμφότερια, cannot possibly be retained.

^{25.} καὶ τῶν ἀπὸ τῆς συναγ. κ. τ. λ. Though the article τῶν is commonly omitted, it is found in both MSS. In the end of the clause μ έλλουσιν will construe with ἄμα τοῖς ἀπὸ τῶν έθνῶν, so that, although μ ελλόντων would be preferable, it is not necessary. Similar inaccuracies of construction will be found in cc. 55. 62. 103. 110. and elsewhere.

^{32.} ὅπερ καὶ γέγονε. See Luke xxiv. 25, 26.

^{33.} μέχρις ότου. So both MSS. in marg. Vulgo μέχρις ότε.

^{36.} ὅθεν καὶ ἡμεῖς βέβαιοι κ. τ. λ. Compare c. 7, 14.

40 μεν. Έστι δὲ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Ζαχαρίου ταῦτα· 'Ρομφαία, ἐξεγέρθητι ἐπὶ τὸν ποιμένα μου καὶ ἐπ' ἄνδρα τοῦ λαοῦ μου, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων· πάταξον τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα αὐτοῦ.

LIV. Καὶ τὸ ὑπὸ Μωσέως δὲ ἀνιστορημένον καὶ ὑπὸ τοῦ πα-

τριάρχου Ίακωβ προπεφητευμένου, τὸ, Πλυνεῖ ἐν οἴνω τὴν στο-

Remission of sins by the blood of Christ is indicated by washing his garments in the blood of the grape; and the expression is also prophetic of his Divinity.

γ λην αύτοῦ καὶ ἐν αἴματι σταφυλης την περιβολην αὐτοῦ, τὸ τῷ αἴματι αὐτοῦ ἀποπλύνειν μέλλειν τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ ἐδήλου. Στὸλην γὰρ αὐτοῦ ἐκάλεσε τὸ ἄγιον πνεθμα τοὺς δι αὐτοῦ ἄφεσιν ἀμαρτιῶν λαβόντας, ἐν οῖς ἀεὶ δυνάμει μὲν πάρεστι, καὶ ἐναργῶς τος ὁς παρέσται ἐν τῆ δευτέρα αὐτοῦ παρουσία. Τὸ δὲ αἴμα τῆς σταφυλης εἰπεῖν τὸν λόγον, διὰ τῆς τέχνης δεδήλωκεν ὅτι αΐμα μὲν ἔχει ὁ Χριστὸς, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνθρώπου σπέρματος, ἀλλ' ἐκ τοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως. Ον γὰρ τρόπον τὸ τῆς ἀμπέλου αΐμα οὐκ ἄνθρωπος ἐγέννησεν, ἀλλὰ Θεὸς, οὕτως καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ αῖμα οὐκ ἐξ ἀνθρωπείου γένους ἔσεσθαι, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ δυνάμεως προεμήνυσεν. Ἡ δὲ προφητεία αὕτη, ὧ ἄνδρες, ἢν ἔλεγον, ἀπο-

15 τὸ κοινὸν τῶν ἀνθρώπων γεννηθείς.

LV. Καὶ ὁ Τρύφων ἀπεκρίνατο Μεμνησόμεθα καὶ ταύτης

δεικυύει ότι οὐκ ἔστιν ὁ Χριστὸς ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπων, κατὰ

40. ρομφαία, έξεγέρθητι κ. τ. λ. From Zech. xiii. 7.

that more than one individual is called God in the passage of the first Apology already cited; and however fanciful such allegorical interpretations may now appear, they were highly esteemed by the the Old Testament, to confine himself See on Apol. 1. c. 55, 8.

7. $\tau \delta$ $\delta \hat{e}$ $e i \pi \epsilon \hat{i} \nu$, Subaud. $\kappa \alpha \tau \hat{a}$. Probably the true reading is $\tau \hat{\varphi}$. Compare c. 32, 36.

8. διὰ τῆς τεχνῆs. By implication. See on Apol. 1. c. 28, 14.

9. $d\lambda\lambda'$ our et $d\nu\theta\rho\omega\pi\sigma\sigma$ or. Sylburg suggests $d\nu\theta\rho\omega\pi\epsilon(\sigma)$, as in the next sentence, and in the Apology; but at the same time confirms the text by a reference to c. 68. infra. With respect to the particle $d\lambda\lambda d$, which is omitted in the MSS., its insertion, even were it not supported by the parallel places, is absolutely required by the context.

 Θεόs. Otto would insert the article, though it is not indispensable, as in c. θ6. Apol. r. c. 32.

13. ἀποδεικνύει. So Edd. Sylb. Ben. Ott. Vulgo ἀποδεικνύειν, which is manifestly incorrect.

At the request of Trypho, Justin promises, in proving that more than one individual is called God in the Old Testament, to confine himself to those passages wherein the word is used in its

most exalted

sense.

της έξηγήσεως σου, έαν και δι' άλλων κρατύνης και τούτο το άπόρημα. Τανύν δὲ ήδη ἀναλαβών τὸν λόγον ἀπόδειξον ἡμιν ὅτι ἔτερος Θεός παρά τον ποιητήν των όλων ύπο του προφητικού πνεύματος ώμολόγηται είναι, φυλαξάμενος λέγειν τον ήλιον και την 5 σελήνην, α γέγραπται τοις έθνεσι συγκεχωρηκέναι τον Θεον ώς θεούς προσκυνείν καὶ, τούτω τω λόγω ώσπερ χρώμενοι, προφήται πολλάκις λέγουσιν ότι ὁ Θεός σου Θεός τῶν θεῶν ἐστι καὶ κύριος των κυρίων, προστιθέντες ὁ μέγας καὶ Ισχυρός καὶ φοβερὸς πολλάκις. Οὐ γὰρ ώς ὄντων θεῶν ταῦτα λέγεται, ἀλλ' ώς 10 τοῦ λόγου διδάσκοντος ήμας, ὅτι τῶν νυμιζομένων θεῶν καὶ κυρίων ὁ τῷ ὄντι Θεὸς, ὁ τὰ πάντα ποιήσας, κύριος μόνος ἐστίν. "Ινα γὰρ καὶ τοῦτο ἐλέγξη τὸ ἄγιον πνεῦμα, διὰ τοῦ άγίου Δαβὶδ είπεν Οί θεοί των έθνων, νομιζόμενοι θεοί, είδωλα δαιμονίων είσιν, άλλ' οὐ θεοί. Καὶ ἐπάνει κατάραν τοῦς ποιοῦσιν αὐτὰ καὶ προσκυ- 15 νούσι.--Κάγω, Ού ταύτας μεν τὰς ἀποδείξεις ἔμελλον φέρειν, είτου, ω Τρύφων, δι' ων καταδικάζεσθαι τους ταυτα και τα τοιαυτα προσκυνούντας έπίσταμαι, άλλα τοιαύτας, προς ας αντειπείν μεν αὐδεὶς δυνήσεται. Ξέναι δέ σοι δόξουσιν είναι, καίπεο καθ ήμέραν αναγινωσκόμεναι υφ' ύμων, ώς και έκ τούτου συνείναι 20 ύμας, ότι δια την ύμετέραν κακίαν απέκρυψεν ο Θεός αφ' ύμων τὸ δύνασθαι νοείν την σοφίαν την έν τοίς λόγοις αὐτοῦ, πλην τινών, οίς κατά χάριν της πολυσπλαγχνίας αὐτοῦ, ώς ἔφη 'Η-

LV. 6. α γέγραπται τοῦς ἔθνεσι κ. τ. λ. Compare c. 121. It is affirmed in like manner, by Clement of Alexandria (Strom. vr. 14. 110.), that God gave the heathen the Sun, Moon, and Stars, as objects of worship, with a view to preserve them from absolute atheism, or grosser idolatries. The mistake seems to have arisen from a misinterpretation of the LXX. version of Deut. iv. 19. See Bp. Kaye's Justin, p. 106. note 4.

voj.

τούτψ τ. λ. ὥσπερ χρ. In some sort adopting this declaration. Sylburg's conjecture, ὡς παραχρώμενοι, making, as it were, an improper application of the text, is at least plausible.

^{8.} ὁ Θεός σου κ. τ. λ. From Deut. x. 17.

^{14.} οἱ θεοὶ κ. τ. λ. See I Chron. xvi. 26. Psal. xcvi. 5. cxv. 4. 8.

^{19.} καθ' ἡμέραν ἀναγ. That is, daily in the synagogues.

^{20.} συνείναι ύμάς. Bp. Pearson would read συνιέναι. See however on Apol. 1. cc. 14, 3; 60, 31. The Benedictine editor proposes $\eta\mu\alpha\varsigma$, for $\psi\mu\alpha\varsigma$.

σαίας, έγκατέλιπε σπέρμα είς σωτηρίαν, ΐνα μη ώς Σοδομιτών καὶ 25 Γομοδραίων τέλεον και το υμέτερον γένος απόληται. Προσέχετε τοιγαρούν οίσπερ μέλλω αναμιμνήσκειν από των ανίων γραφών οὐδὲ ἐξηγηθηναι δεομένων, ἀλλὰ μόνον ἀκουσθηναι.

The manifestain the Old Testament were made in the person of the Son; as, for instance, to Abraham at Mamre.

LVI. Μωσής οὖν, ὁ μακάριος καὶ πιστὸς θεράπων Θεοῦ, tions of the Deity recorded μηνύων ὅτι ὁ ὀφθεὶς τῷ ᾿Αβραὰμ πρὸς τῆ δρυὶ τῆ Μαμβρῆ Θεὸς σὺν τοῖς ἄμα αὐτῷ ἐπὶ τὴν Σοδόμων κρίσιν πεμφθεῖσι δύο ἀγγέλοις ύπὸ ἄλλου, τοῦ ἐν τοῖς ὑπερουρανίοις ἀεὶ μένοντος, καὶ οὐδευλ όφθέντος ή όμιλησαντος δι' έαυτου ποτέ, δυ ποιητήν τών όλων καὶ πατέρα νοούμεν. Ούτω γάρ φησιν "Ωφθη δε αὐτώ ό under the oak Θεος προς τη δρυί τη Μαμβρή, καθημένου αὐτοῦ ἐπὶ τη θύρα της σκηνής μεσημβρίας. 'Αναβλέψας δε τοις οφαλμοίς είδε, και ίδου τρείς ανδρες είστηκεισαν επάνω αυτού και ίδων συνέδραμεν 10 είς συνάντησιν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ, καὶ προσ-

- εκύνησεν έπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπε:—καὶ τὰ λοιπὰ μέχρι τοῦ: * Ωρθρισε δὲ 'Αβραάμ τῷ πρωὶ εἰς τὸν τόπον, οδ εἰστήκει ἔναντι κυρίου, καὶ ἐπέβλεψεν ἐπὶ πρόσωπον Σοδόμων καὶ Γομόρδας καὶ ἐπὶ πρόσωπου της γης της περιχώρου, καὶ είδε, καὶ ίδου ἀνέβαινε "φλὸξ
- 15 έκ της γης ώσει άτμις καμίνου. Και παυσάμενος λοιπον του λέγειν, έπυθόμην αὐτῶν, εὶ ἐνενοήκεισαν τὰ εἰρημένα. Οἱ δὲ ἔφασαν νενοηκέναι μεν, μηδεν δε έχειν είς απόδειξιν τους λελεγμένους
 - 24. έγκατέλιπε σπέρμα κ. τ. λ. See Isai. i. 9.
 - 27. δεομένων. This, as the Benedictine observes, should rather have been δεομένοις, in the dative; but see above, on c. 53, 25.
 - LVI. 1. πιστός θεράπων Θεού. See on c. 46, 21.
 - 2. μηνύων ὅτι κ. τ. λ. The construction is, μηνύων ὅτι Θεὸς (ἐστὶν) ο $\dot{\phi}\theta$ els κ . τ . λ . At the end of the sentence, it remains incomplete; and the inaccuracy may be supposed to have arisen from the finite verb presenting itself to the mind of the writer instead of the participle, when he came to the conclusion of the period. Hence the succeeding sentence is introduced by the particle yap. Such changes are not without example in authors far more studious of accuracy than Justin. With respect to the Christophanies of the Old Testament, see on Apol. I. c. 62, 13.
 - 6. $\mathring{\omega}\phi\theta\eta$ $\delta \hat{\epsilon}$ $\alpha \dot{\nu}\tau \hat{\varphi}$ κ . τ . λ . From Gen. xviii. 1, 2. xix. 27, 28. As Justin observes, in the course of the chapter, that it is needless to repeat what he had once advanced in full, it is manifest that the copyists have transcribed only the beginning and end of the citation, and marked the lacuna by the catch words, καὶ τὰ λοιπὰ μέχρι τοῦ.

λόγους, ὅτι Θεὸς ἡ κύριος ἄλλος τίς ἐστιν, ἡ λέλεκται ὑπὸ τοῦ άγίου πνεύματος παρά του ποιητήν των όλων.--Κάγω πάλιν Α λέγω πειράσομαι ύμας πείσαι, νοήσαντας τας γραφάς, ὅτι ἐστὶ 20 καὶ λέγεται Θεὸς καὶ κύριος έτερος ύπὸ τὸν ποιητήν τῶν ὅλων, δς καὶ ἄγγελος καλείται, διὰ τὸ ἀγγέλλειν τοῖς ἀνθρώποις ὅσαπερ Βούλεται αὐτοῖς ἀγγεῖλαι ὁ τῶν ὅλων ποιητής, ὑπὲρ ὃν ἄλλος Θεός οὐκ ἔστι. Καὶ ἀνιστορών πάλιν τὰ προλεχθέντα ἐπυθόμην τοῦ Τρύφωνος. Δοκεί σοι ὀφθήναι ὑπὸ τὴν δρῦν τὴν Μαμβρή ὁ 25 Θεὸς τῶ ᾿Αβραὰμ, ὡς ὁ λόγος λέγει; --- Κάκεῖνος Μάλιστα. Καὶ είς, έφην, ἐκείνων ην των τριών, οθς ἄνδρας έωρασθαι τώ 'Αβραάμ τὸ ἄγιον προφητικὸν πνεθμα λέγει;—Κάκείνος Ου. άλλα ώπτο μέν αυτώ ό Θεός πρό της των τριών όπτασίας· είτα οί τρείς έκείνοι, οθς ἄνδρας ὁ λόγος ὀνομάζει, ἄγγελοι ήσαν, 30 δύο μεν αὐτών πεμφθέντες έπὶ την Σοδόμων ἀπώλειαν, είς δὲ εὐαγγελιζόμενος τῆ Σάρρα ὅτι τέκνον ἔξει, ἐφ' ῷ ἐπέπεμπτο, καὶ άπαρτήσας ἀπήλλακτο. Πώς οὖν, εἶπον, ὁ εἶς τών τριών γενόμενος εν τή σκηνή, ὁ καὶ είπων, Els ώρας ανακάμψω πρός σε, καὶ τῆ Σάρρα υίὸς γενήσεται, φαίνεται ἐπανελθών γενομένου τῆ 35

18. $\dot{v}\pi\dot{o}$ $\tau o\hat{v}$ $\dot{a}\gamma$. πv . Vulgo $\dot{a}\pi\dot{o}$. Otto has judiciously corrected the text, in accordance with the constant usage of Justin, who never employs $\dot{a}\pi\dot{o}$ in the sense here required.

21. Θεὸς καὶ κ. ἔτ. ὑπὸ τ. π. τ. ὅλων. Ed. Steph. ὑπὲρ τ. π. Otto has properly restored the reading of the MSS., which is indeed amply confirmed by the clause ὑπὲρ ὅν ἄλλος Θεὸς οὐκ ἔστι, which follows almost immediately. Though παρὰ has been suggested as an obvious correction, it is here out of place. It is proper to remark that the subordination here indicated does not imply inequality of essence, but of person. In the infinite perfections of the Godhead, there can be no idea of more or less; but in respect of person, the Father, who begat, must be superior to the Son, who was begotten; and upon this inequality the subordination in question rests. For Justin's opinion, however, respecting the Trinity, it must suffice to refer the student to Bishop Kaye.

22. δε καὶ ἄγγελος καλεῖται. See on Apol. 1. c. 63, 11.

30. ἄγγελοι ἦσαν, δύο μὲν κ. τ. λ. That such was the prevailing notion of the Jews, appears from Joseph. Ant. 1. 12. ἐμήνυσαν ἐαυτοὺς ὄντας ἄγγέλους τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι πεμφθείη μὲν ὁ εἶς σημαίνων περὶ τοῦ παιδὸς, δύο δὲ Σοδομίτας καταστροψόμενοι. Doubtless σημανών is the true reading.

33. ἀπαρτήσαs. Legi posset ἀπαρτίσαs, re perfecta. Ed. Ben. At the same time, he observes that the change is altogether unnecessary.

34. eis ώρας κ. τ. λ. From Gen. xviii. 10. 14.

Σάρρα υίου, και Θεον αὐτον ὅντα ο προφητικος λόγος κακεῖ σημαίνει; τνα δὲ φανερον υμιν γένηται ο λέγω, ἀκούσατε των υπο Μωσέως διαρρήθην είρημένων. Έστι δὲ ταῦτα Ἰδοῦσα δὲ Σάρρα τον υίον Αγαρ, τῆς παιδίσκης τῆς Αἰγυπτίας, δς ἐγένετο

- 40 τῷ 'Αβραὰμ, παιζοντα μετὰ 'Ισαὰκ τοῦ υἰοῦ αὐτῆς, εἶπε τῷ 'Αβραὰμ, ἔκβαλε τὴν παιδίσκην ταύτην καὶ τὸν υἰὸν αὐτῆς οὐ γὰρ κληρονομήσει ὁ υἰὸς τῆς παιδίσκης ταύτης μετὰ τοῦ υἰοῦ μου 'Ισαάκ. Σκληρὸν δὲ ἐφάνη τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐναντίον 'Αβραὰμ περὶ τοῦ υἰοῦ αὐτοῦ. Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς τῷ 'Αβραάμ' Μὴ σκληρὸν
- 45 έστω εναντίον σου περί τοῦ παιδίου καὶ περί τῆς παιδίσκης πάντα ὅσα ἀν εἴπη σοι Σάρρα, ἄκουε τῆς φωνῆς αὐτῆς, ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα. Νενοήκατε οὖν ὅτι ὁ εἰπὼν τότε ὑπὸ τὴν δρῦν ἐπαναστρέψαι, ὡς πρὸηπίστατο ἀναγκαῖον εἶναι τῷ ᾿Αβραὰμ συμβουλεῦσαι ἄπερ ἐβούλετο αὐτὸν Σάρρα, ἐπανελήλυθεν,
- 50 ώς γέγραπται, καὶ Θεός ἐστιν, ώς οἱ λόγοι σημαίνουσιν οὕτως εἰρημένοι, εἶπε δὲ ὁ Θεὸς τῷ ᾿Αβραάμ⁺ Μὴ σκληρὸν ἔστω ἐναντίον σου περὶ τοῦ παιδίου καὶ περὶ τῆς παιδίσκης; ἐπυνθανόμην.
 ——Καὶ ὁ Τρύφων ἔφη⁺ Μάλιστα. Οὐκ ἐκ τούτου δὲ ἀπέδειξας ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ Θεὸς παρὰ τοῦτον τὸν ὀφθέντα τῷ ᾿Αβραὰμ,
- 55 δs καὶ τοῖς ἄλλοις πατριάρχαις καὶ προφήταις ὧπτο ἀλλ' ἡμῶς ἀπέδειξας οὐκ ὀρθῶς νενοηκότας ὅτι οἱ τρεῖς, οἱ ἐν τῆ σκηνῆ παρὰ τῷ ᾿Αβραὰμ γενόμενοι, ὅλοι ἄγγελοι ἦσαν.——Καὶ πάλιν ἐγώ Εἰ οὖν καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν μὴ εἶχον ἀποδεῖξαι ὑμῦν, ὅτι εῖς τῶν τριῶν ἐκείνων καὶ ὁ Θεός ἐστι καὶ ἄγγελος καλεῖται, ἐκ τοῦ
- 60 ἀγγέλλεω, ώς προέφην, οἶσπερ βούλεται τὰ παρ' αὐτοῦ ὁ τῶν ὅλων ποιητὴς Θεὸς, τοῦτον τὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ἰδέα ἀνδρὸς ὁμοίως τοῖς σὰν αὐτῷ παραγευρμένοις δυσὶν ἀγγέλοις φαινόμενον τῷ ᾿Αβραὰμ, τὸν καὶ πρὸ ποιήσεως κόσμου ὄντα Θεὸν, τοῦτο νοεῶν ὑμῶς εὕλογον ἦν, ὅπερ τὸ πῶν ἔθνος ὑμῶν νοεῖ. Καὶ πάνν,

^{38.} ίδοῦσα δὲ Σάρρα κ. τ. λ. From Gen. xxi. 9. sqq.

^{42.} κληρονομήσει ὁ νίός. Cod. Reg. κληρονομήσει σε.

^{59.} δ Oe δ s. As Justin has ordinarily omitted the article, when speaking of Christ as God, some critics would cancel it in this passage; but it is manifestly emphatic: and so again in cc. 75. 113. As applied to God the Father, θ e δ s and δ θ e δ s are also used indifferently.

^{61.} τοῦτον....τοῦτο νοεῖν, ὅπερ κ. τ. λ. To think of him the same as the

έφη ούτως γάρ καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο εἴχομεν.—-Κάγω πάλιν 65 είπου 'Επί τὰς γραφάς ἐπανελθών πειράσομαι πείσαι ύμας, ὅτι ούτος ο τε τω 'Αβραάμ καὶ τω 'Ιακώβ καὶ τω Μωσεί ὦφθαι λεγόμενος καὶ γεγραμμένος Θεός έτερος έστι τοῦ τὰ πάντα ποιήσαντος Θεοῦ, ἀριθμῷ λέγω, ἀλλὰ οὐ γνώμη οὐδὲν γάρ φημι αὐτὸν πεπραχέναι ποτέ, η άπερ αὐτὸν ὁ τὸν κόσμον ποιήσας, 70 ύπερ ου άλλος ούκ έστι Θεός, βεβούληται καὶ πράξαι καὶ όμιλησαι. Καὶ ὁ Τρύφων Οτι οὖν καί ἐστιν, ἀπόδειξον ήδη, ίνα καὶ τούτω συνθώμεθα οὐ γὰρ παρὰ γνώμην τοῦ ποιητοῦ τῶν όλων φάσκειν τι ή πεποιηκέναι αὐτὸν ή λελαληκέναι, λέγειν σε ύπολαμβάνομεν.---Κάγω είπου 'Η γραφή οθυ ή προλελεγμένη 75 παρ' έμου τούτο φανερον ύμιν ποιήσει. *Εστι δε ταύτα· 'Ο ήλιος έξηλθεν έπὶ την γην, καὶ Λώτ εἰσηλθεν εἰς Σηγώρ. Καὶ ὁ κύριος έβρεξεν έπὶ Σόδομα θείον καὶ πύρ παρὰ κυρίου έκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας καὶ πάσαν τὴν περίοικον.--Καὶ ὁ τέταρτος τῶν σὺν Τρύφωνι παραμεινάντων ἔφη. 'Ον οὖν 80' ό λόγος διὰ Μωσέως των δύο άγγέλων κατελθόντων είς Σόδομα

generality of your nation think. See above, cc. 48. 49. The vulgar reading is τοῦτον νοεῖν. Otto has judiciously expunged the last letter of the first, as in all probability derived from a casual repetition of the initial letter of the latter of the two words.

μέχρι τοῦ δεῦρο. The reading of the MSS., μ. τ. δευτέρου, is almost universally rejected as unintelligible.

69. οὐδὲν γάρ φημι αὐτὸν κ. τ. λ. John xii. 49. ἐγω ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησακ ἀλλ' ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτός μοι ἐντολην ἔδωκε, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω. Hence Origen. c. Cels. viii. 12. θρησκεύομεν τὸν πατέρα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸν υἰὸν τὴν ἀληθείαν, ὅντα δύο τῆ ὑποστάσει πράγματα, ἔν δὲ τῆ ὁμονοία καὶ τῆ συμφωνία καὶ τῆ ταυτότητι τοῦ βουλήματος. Compare also Tertull. adv. Prax. c. 22.—After πεπραχέναι Thirlby would add ἡ εἰπεῖν, and Otto ἡ ὡμιληκέναι, in order that the two clauses may correspond; and one or other of these conjectures, probably the latter, derives additional support from Trypho's reply, where it will be remarked that φάσκειν, though apparently redundant, is confirmed by the passage above cited from St. John. Otto, moreover, is clearly right in replacing the vulgar reading αὐτὸς by αὐτὸν, in the clause ἡ ἄπερ αὐτὸν κ. τ. λ.

76. ὁ ήλιος κ. τ. λ. From Gen. xix. 23. sqq.

80. δν οὖν ὁ λόγος κ. τ. λ. That there is some latent corruption in this passage, can scarcely be doubted; but the conjectures of Sylburg and others are at variance with the tenor of the context. From Justin's reply it appears that

καὶ κύριου ενα ὧυόμασε, παρὰ τοῦτου καὶ τὸυ Θεὸυ αὐτὸυ τὸυ ὀφθέυτα τῷ ᾿Αβραὰμ λέγειν ἀνάγκη.——Οὐ διὰ τοῦτο, ἔφηυ, μόνου, ὅπερ ἦυ, ἐκ παυτὸς τρόπου ὁμολογεῖυ ἔδει, ὅτι καὶ παρα

- μόνου, όπερ ήυ, έκ παυτός τρόπου όμολογεῖν ἔδει, ὅτι καὶ παρα 85 τον νοούμενου ποιητήν τῶν ὅλων ἄλλος τις κυριολογεῖται ὑπὸ τοῦ άγιου πνεύματος οὐ μόνου δὲ διὰ Μωσέως, ἀλλὰ καὶ διὰ Δαβίδ. Καὶ γὰρ καὶ διὰ ἐκείνου εἴρηται ' Λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίφ μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἔως ἄν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιου τῶν ποδῶν σου, ὡς προείρηκα. Καὶ πάλιν ἐν ἄλλοις λόγοις ' Ο
- 90 θρόνος σου, ὁ Θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ράβδος εὐθύτητος ἡ ράβδος τῆς βασιλείας σου. Ἡγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. Εὶ οὖν καὶ ἄλλον τινὰ θεολογεῖν καὶ κυριολογεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον φατὲ ὑμεῖς παρὰ τὸν πατέρα
- 95 τον ὅλων καὶ τον Χριστον αὐτοῦ, ἀποκρίνασθέ μοι, ἐμοῦ ἀποδεῖξαι ὑμῶν ὑπισχνουμένου ἀπ' αὐτῶν τῶν γραφῶν, ὅτι οὐχ εἶs τῶν δύο ἀγγέλων τῶν κατελθόντων εἰs Σόδομά ἐστιν δυ ἔφη ἡ γραφὴ κύριον, ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν σὺν αὐτοῖς, καὶ Θεὸν λεγόμενον ὀφθέντα τῷ ᾿Αβραάμ.——Καὶ ὁ Τρύφων ᾿Αποδείκνυε καὶ γὰρ, ὡς ὁρᾳς,
- 100 ήτε ήμέρα προκόπτει, καὶ ήμεις πρὸς τὰς οῦτως ἐπικινδύνους ἀποκρίσεις οὖκ ἐσμεν ἔτοιμοι, ἐπειδὴ οὐδενὸς οὐδέποτε ταῦτα

Trypho's companion meant to throw in an inuendo, that one of the two angels who went on to Sodom might as well be called God, as he that remained behind with Abraham. It is suggested, with anything rather than confidence, that the difficulty may be thus surmounted: — οὐκ οὖν ὁ λόγος διὰ Μ. τ. δ. ἀ. κ. εἰς Σ. καὶ κύριον εἶνα ἀνόμασε παρὰ τοῦτον, ὂν καὶ Θεὸν, αὐτὸν τὸν ὁφθέντα τῷ 'Αβραὰμ, λέγειν ἀνάγκη; Does not the Scripture then also call Lord, one of the two angels who went down to Sodom, besides him whom it is necessary to call God; namely, him who appeared to Abraham? It has been proposed to cancel καὶ before κύριον, but it implies, emphatically, Lord as well as Angel.

- 87. λέγει ὁ κύριος κ. τ. λ. From Psal. cx. 1. See above, c. 32.
- 89. ὁ θρόνος σου κ. τ. λ. From Psal. xlv. 5, 6.
- 93. θεολογεῖν καὶ κυριολογεῖν. From the use of these verbs in a different sense, to discourse on divine things, in the Hortatory Address to the Greeks, Bishop Kaye (p. 10.) derives an argument against the genuineness of that production. At the same time, the former, as the learned prelate is aware, bears this other signification in c. 113. infra.
- 94. τον π. τον όλων. It it has been proposed to read τῶν όλων. Compare, however, c. 60. Apol. I. c. 58.

έρευνώντος ή ζητούντος ή αποδεικνύντος ακηκόαμεν. Καί σου λέγουτος οὐκ ἡνειχόμεθα, εί μὴ πάντα ἐπὶ τὰς γραφὰς ἀνῆγες. έξ αὐτῶν γὰρ τὰς ἀποδείξεις ποιεῖσθαι σπουδάζεις, καὶ μηδένα ύπερ του ποιητήν των όλων είναι Θεον αποφαίνη.--Κάγω, 105 Επίστασθε οὖν, ἔφην, ὅτι ἡ γραφὴ λέγει Καὶ εἶπε κύριος πρὸς 'Αβραάμ' Τί ὅτι ἐγέλασε Σάρρα λέγουσα, 'Αρά γε ἀληθῶς τέξομαι; ἐγὼ δὲ γεγήρακα. Μὴ ἀδυνατεῖ παρὰ τῷ Θεῷ δήμα; Els του καιρου τούτου αναστρέφω πρός σε εls ώρας, καὶ τη Σάρρα νίδε έσται. Καὶ μετὰ μικρόν Ἐξαναστάντες δὲ ἐκεί- 110 θεν οἱ ἄνδρες κατέβλεψαν ἐπὶ πρόσωπον Σοδόμων καὶ Γομόβρας. 'Αβραάμ δε συνεπορεύετο μετ' αὐτών, συμπροπέμπων αὐτούς. 'Ο δὲ κύριος εἶπεν Οὐ μὴ κρύψω ἐγω ἀπὸ ᾿Αβραὰμ, τοῦ παιδός μου, ά έγω ποιώ. Καὶ μετ' ολίγον πάλιν ούτως φησίν Είπε κύριος, Κραυγή Σοδόμων καὶ Γομόδρας πεπλήθυνται, καὶ αἱ άμαρ- 115 τίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα. Καταβάς οὖν ὄψομαι, εἰ κατὰ τὴν κραυγήν αὐτών την έρχομένην πρός με συντελούνται εί δὲ μή, τυα γυώ. Καὶ ἀποστρέψαντες οἱ ἄνδρες ἐκείθεν ήλθον εἰς Σόδομα. 'Αβραάμ δὲ ἦν ἐστηκώς ἔναντι κυρίου, καὶ ἐγγίσας 'Αβραάμ είπεν, Μή συναπολέσης δίκαιον μετά άσεβους; και τὰ έξης:--ου 120 γαρ γράφειν πάλιν τὰ αὐτὰ τῶν πάντων προγεγραμμένων δοκεῖ μοι, άλλ' έκεινα, δι' ων και την απόδειξιν τω Τρύφωνι και τοις σύν αὐτῶ πεποίημαι, λέγειν ἀναγκαῖον. Τότε οὖν ἢλθον ἐπὶ τὰ έξης, ἐν οἶς λέλεκται ταῦτα 'Απηλθε δὲ κύριος, ὡς ἐπαύσατο λέγων τῷ 'Αβραάμ' καὶ ἀπηλθεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. "Ηλθον 125 δὲ οἱ δύο ἄγγελοι εἰς Σόδομα ἐσπέρας. Λωτ δὲ ἐκάθητο παρὰ την πύλην Σοδόμων καὶ τὰ έξης όμοίως μέχρι τοῦ 'Εκτείναντες δε οί ἄνδρες τὰς χείρας ἐπίασαν τὸν Λώτ πρὸς ἐαυτούς είς τον οίκου, καὶ την θύραν τοῦ οίκου προσέκλεισαν καὶ τὰ ἐπόμενα

^{106.} καὶ είπε κύριος κ. τ. λ. From Gen. xviii. 13, 14; 16, 17; 20. sqq.

^{112.} συμπροπέμπων. The reading of the MSS. συμπέμπων, is manifestly an error of the convist.

^{123.} $\dot{\epsilon}\pi\dot{\iota}$ $\tau\dot{\alpha}$ $\dot{\epsilon}\xi\hat{\eta}\xi$, κ . τ . λ . The citations are from Gen. xviii. 33. xix. 1. 10. 16. sqq.

^{125.} καὶ ἀπῆλθεν eἰs τ. τ. αὐτοῦ. That is, Abraham, not God. Probably Αβραὰμ should be restored to the text.

- 130 μέχρι τοῦ. Καὶ ἐκράτησαν οἱ ἄγγελοι τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς χειρὸς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ τῶν χειρῶν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, ἐν τῷ φείσασθαι κύριον αὐτοῦ. Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἐξήγαγον αὐτοὺς ἔξω, καὶ εἶπον, Σῶζε, σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχήν. Μὴ περιβλέψη εἰς τὰ ὀπίσω, μηδὲ στῆς ἐν πάση τῆ περιχώρω εἰς τὸ
- 135 ὅρος σώζου, μήποτε συμπαραληφθῆς. Εἶπε δὲ Λῶτ πρὸς αὐτούς Δέομαι, κύριε, ἐπειδὴ εὖρεν ὁ παῖς σου ἔλεος ἐναντίον σου, καὶ ἐμεγάλυνας τὴν δικαιοσύνην σου, ὁ ποιεῖς ἐπ' ἐμὲ τοῦ ζῆν τὴν ψυχήν μου' ἐγῶ δὲ οὐ δύναμαι διασωθῆναι εἰς τὸ ὅρος, μὴ καταλάβῃ με τὰ κακὰ, καὶ ἀποθάνω. Ἰδοὺ ἡ πόλις αὕτη ἐγγὺς τοῦ
- 140 καταφυγείν έστιν έκει μικρά έκει σωθήσομαι, ώς μικρά έστι, και ζήσεται ή ψυχή μου. Και είπεν αὐτῷ 'Ιδοὺ ἐθαύμασά σου τὸ πρόσωπον και ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῷ τοῦ μὴ καταστρέψαι τὴν πόλιν, περὶ ἢς ἐλάλησας. Σπεῦσον τοῦ σωθῆναι ἐκει οὐ γὰρ δυνήσομαι ποιῆσαι πρᾶγμα ἕως τοῦ εἰσελθείν σε ἐκει. Διὰ τοῦτο
- 145 ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Σηγώρ. Ὁ ἥλιος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ Λὼτ εἰσῆλθεν εἰς Σηγώρ. Καὶ ὁ κύριος ἔβρεξεν εἰς Σόδομα καὶ Γομόρρα θεῖον καὶ πῦρ παρὰ κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας καὶ πᾶσαν τὴν περίοικον. Καὶ πάλιν παυσάμενος ἐπέφερον Καὶ νῦν οὐ νενοήκατε, φίλοι, ὅτι
- 150 δ εἶs τῶν τριῶν, ὁ καὶ Θεὸς καὶ κύριος τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὑπηρετῶν, κύριος τῶν δύο ἀγγέλων; Προσελθόντων γὰρ αὐτῶν εἰς Σόδομα, αὐτὸς ὑπολειφθεὶς προσωμίλει τῷ 'Αβραὰμ τὰ ἀναγεγραμμένα ὑπὸ Μωσέως' οὕ καὶ αὐτοῦ ἀπελθόντος, μετὰ τὰς ὁμιλίας ὁ 'Αβραὰμ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Οὕ ἐλθύντος, οὐκ-
- 155 έτι δύο ἄγγελοι όμιλοῦσι τῷ Λὼτ, ἀλλ' αὐτὸς, ὡς ὁ λόγος δηλοῖ, καὶ κύριός ἐστι, παρὰ κυρίου τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, τουτέστι τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων, λαβὼν τὸ ταῦτα ἀπενεγκεῖν Σοδόμοις καὶ Γομόρροις, ἄπερ ὁ λόγος καταριθμεῖ οὕτως εἰπών' Κύριος ἔβρεξ-

151. προσελθόντων. Sylburg would read προαπελθόντων, Thirlby προελθόντων.

158. κύριος ἔβρεξε κ. τ. λ. Jebb remarks that Cyprian (adv. Jud. III. 33.) adduces this text to prove that the Father judgeth no man, but hath committed all judgment unto the son (John v. 22.); and it is cited by several of the Fathers as marking a distinction of persons in the Godhead. See Euseb. H. E. I. 2. Prop. Ev. vII. 12. Prudent. Apoth. 316. sqq.

ει έπι Σόδομα και Γομόρρα θείον και πύρ παρά κυρίου έκ τοῦ οὐρανοῦ. 160

LVII. Καὶ ὁ Τρύφων, σιγήσαντός μου, εἶπεν Οτι μεν ή γρα- Answer to the

φή τοῦτο ἀναγκάζει ὁμολογεῖν ἡμᾶς, φαίνεται ὅτι δὲ ἀπορῆ- God could not σαι ἄξιόν ἐστι περὶ τοῦ λεγομένου, ὅτι ἔφαγε τὰ ὑπὸ τοῦ ᾿Αβραὰμ be said to eat. κατασκευασθέντα καὶ παρατεθέντα, καὶ σὰ αν ομολογήσειας.--Κάγω ἀπεκρινάμην "Ότι μεν βεβρώκασι, γέγραπται εί δε 5 τους τρείς ακούσαιμεν λελέχθαι βεβρωκέναι, και μή τους δύο μόνους, οίτινες άγγελοι τω όντι ήσαν, και έν τοις ούρανοις, ώς δήλόν έστιν ήμιν, τρεφόμενοι, καν μη όμοιαν τροφήν, ήπερ οί άνθρωποι χρώμεθα, τρέφονται περί γάρ της τροφής του μάννα, ην έτράφησαν οι πατέρες ύμων έν τη έρημω, ή γραφη ούτω 10 λέγει, ὅτι ἄρτου ἀγγέλωυ ἔφαγου,—εἴποιμ' αν ὅτι ὁ λόγος, ὁ λέγων βεβρωκέναι, ούτως αν λέγοι, ώς αν καὶ αὐτοὶ εἴποιμεν έπὶ πυρὸς, ὅτι πάντα κατέφαγεν, ἀλλὰ μὴ πάντως τοῦτο ἐξακούειν, ὅτι ὀδοῦσι καὶ γνάθοις μασώμενοι βεβρώκασιν. "Ωστε οὐδὲ ἐνταῦθα ἀπορήσαιμεν ᾶν περὶ οὐδενὸς, εὶ τροπολογίας ἔμ- 15 πειροι καν μικρον ύπαρχωμεν,---Καὶ ὁ Τρύφων Δυνατον καὶ ταύτα ούτω θεραπευθήναι περί τρόπου βρώσεως, παρ' δν άναλώσαντας τὰ παρασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ ᾿Αβραὰμ βεβρωκέναι γεγραμμένου έστίν. "Ωστε έρχου ήδη αποδώσων ήμιν τον λόγον, πώς ούτος ὁ τῷ ᾿Αβραὰμ ὀφθείς Θεὸς, καὶ ὑπηρέτης ὧν τοῦ 20 ποιητού των όλων Θεού, διὰ της παρθένου γεννηθείς, ἄνθρωπος όμοιοπαθής πάσιν, ώς προέφης, γέγονεν.---Κάγω, Συγχώρει,

LVII. 7. ως δηλόν έστιν ήμιν. In accordance with Justin's usual phraseology, Otto has replaced the particle us, which is omitted in the MSS. Compare c. 49. He would also, as would Thirlby, read ὑμῖν for ἡμῖν.

11. ὅτι ἄρτον ἀγγέλων ἔφ. See Ps. lxxviii. 25. and compare infra. c. 131. Clem. Alex. Pæd. 1. 6. 41. Tertull. adv. Jud. c. 3. De Carn. Christ. c. 6. Justin argues that if the two angels only partook of Abraham's repast, it was merely consonant with the physical properties attributed to them in the Scriptures; but if the three heavenly visitors are equally included in the act, it will admit of a figurative explanation. A capability of assimilating themselves to mankind, is also assigned to angels in Tertull. c. Marc. 111. 9.

20. ὑπηρέτης. That is, with reference to the part which he took in the economy of Creation and Redemption. See Bp. Kaye's Justin, pp. 61, 74. Compare also infra, cc. 60. 125.

ω Τρύφων, πρότερον, είπον, και άλλας τινας αποδείξεις τω κεφαλαίω τούτφ συναγαγείν διά πολλών, ίνα καὶ ύμεις πεπεισμένοι καὶ περί 25 τούτου ήτε, και μετά τοῦτο δυ απαιτείς λόγου αποδώσω. Κάκείνος, 'Ως σοὶ δοκεί, έφη, πράττε καὶ έμοι γάρ πάνυ ποθητον πράγμα πράξεις.

A distinction of persons in the Godhead in the several of the Deity to Jacob.

LVIII. Κάγω είπου Γραφάς ύμιν άνιστορείν μέλλω, οὐ κατασκευήν λόγων έν μόνη τέχνη ἐπιδείκνυσθαι σπεύδω οὐδὲ γὰρ is also evinced δύναμις έμοι τοιαύτη τίς έστιν, άλλα χάρις παρα Θεού μόνη manifestations els τὸ συνιέναι τὰς γραφὰς αὐτοῦ ἐδόθη μοι, ης χάριτος καὶ πάντας κοινωνούς άμισθωτί και άφθόνως παρακαλώ γίνεσθαι, όπως μή καὶ τούτου χάριν κρίσιν ὀφλήσω, ἐν ἦπερ μέλλει κρίσει δια τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ ποιητής τῶν ὅλων Θεὸς ποιείσθαι. ---- Kal ὁ Τρύφων· 'Αξίως μεν θεοσεβείας καὶ τοῦτο πράττεις· είρωνεύεσθαι δέ μοι δοκείς, λέγων δύναμιν λόγων τεχνικών μή 10 κεκτήσθαι. Κάγω πάλιν ἀπεκρινάμην Ἐπεί σοι δοκεί ταῦτα ουτως έχειν, έχετω έγω δε πέπεισμαι άληθως είναι. 'Αλλ' ενα μάλλου τὰς ἀποδείξεις τὰς λοιπὰς ἥδη ποιήσωμαι, πρόσεχε τὸυ νοῦν. Κάκεῖνος Λέγε. Κάγω, Υπό Μωσέως, & άδελφοί, πάλιν γέγραπται, έλεγον, ιότι ούτος ὁ ὀφθείς τοῖς πατριάρχαις

> LVIII. 1. οὐ κατασκευήν λόγων κ. τ. λ. In making this avowal, Justin seems to have had in view the declaration of St. Paul (1 Cor. i. 17. sqq. ii. 4. 13.); and not only did the early Fathers in general lay great stress upon the simple and inartificial style of the New Testament, but studiously divested their own writings of all superfluous ornament and elegance of diction. Many indeed, among whom Justin classes himself, were incompetent to the higher efforts of literary composition; and those who were capable of the artistic embellishments of language, laid them aside as ill adapted to the simplicity of Christian truth. See Iren. Hær. I. 1. Tatian, Orat. c, Græc. c. 29. Theophil. ad Autol. 1. 1. 11. 12. Arnob. c. Gent. I. 58, 59. II. 6. Clem. Alex. Strom. I. 10. 48. II. 1. 3. VI. 17. 151. Lactant. Instt. Div. III. 1. v. 1. Phot. Bibl. Cod. 125. In what follows, Justin does not, as it has been alleged, lay claim to any extraordinary gift of the Spirit for the interpretation of Scripture; but merely to that illumination from above, which was necessary to all, and would be given to all, who were desirous of rightly understanding the divine word. Compare cc. 7, 23; 39, 13; and see Bishop Kaye's Justin, p. 77.

> 6. εν ήπερ μέλλει κρίσει. Hoc est, εν τŷ κρίσει, ήνπερ μέλλει. Οττο. Similar constructions abound.

> 11. $d\lambda\eta\theta\hat{\omega}_{\mathcal{C}}$ elvai. Thirlby would read $\tilde{a}\lambda\lambda\omega_{\mathcal{C}}$ elvai, or $d\lambda\eta\theta\hat{\omega}_{\mathcal{C}}$ einein. Perhaps αληθεύειν έμέ.

λενόμενος Θεός καὶ ἄγνελος καὶ κύριος λέγεται, ΐνα καὶ ἐκ τούτων 15 έπιννώτε αὐτὸν ύπηρετούντα τω των όλων πατρί, ως ήδη συνέθεσθε, καὶ διὰ πλειόνων πεπεισμένοι βεβαίως μενείτε. 'Εξηγούμενος οὖν διὰ Μωσέως ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ τὰ περὶ Ἰακώβ, τοῦ υίωνοῦ τοῦ ᾿Αβραὰμ, οὕτως φησί. Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἐκίσσων τὰ πρόβατα έν γαστρί λαμβάνοντα, καὶ είδον τοις όφθαλμοις αὐτὰ έν 20 τω ύπνω καὶ ίδου οἱ τράγοι καὶ οἱ κριοὶ, ἀναβαίνοντες ἐπὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰς αίγας, διάλευκοι καὶ ποικίλοι καὶ σποδοειδείς δαντοί. Καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ καθ' ὅπνους, Ἰακωβ, 'Ιακώβ. 'Εγώ δὲ εἶπου, Τί ἔστι, κύριε; Καὶ εἶπευ, 'Ανάβλεψου τοις όφθαλμοις σου, και ίδε τους τράγους και τους κριους άνα- 25 βαίνουτας έπὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰς αίγας, διαλεύκους καὶ ποικίλους καὶ σποδοειδεῖς ράντούς εωρακα γὰρ ὅσα σοι Λάβαν ποιεῖ. Ἐγώ είμι ὁ Θεὸς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῷ τόπω Θεοῦ, οδ ἤλειψάς μοι ἐκεῖ στήλην, καὶ ηὖξω ἐκεῖ εὐχήν. Νῦν οὖν ἔξελθε καὶ ἀνάστηθι ἐκ τῆς γης ταύτης, καὶ ἄπελθε εἰς την γην της γενέσεως σου, καὶ ἔσομαι 30 μετά σου.-Καὶ πάλιν ἐν ἄλλοις λόγοις, περὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰακώβ λέγων, ούτως φησίν 'Αναστάς δὲ τὴν νύκτα ἐκείνην ἔλαβε τὰς δύο γυναίκας και τὰς δύο παιδίσκας και τὰ ἔνδεκα παιδία αὐτοῦ, και διέβη την διάβασιν του Ίαβωχ, καὶ ἔλαβεν αὐτους, καὶ διέβη τὸν χειμάρδουν, καὶ διεβίβασε πάντα τὰ αὐτοῦ. Ὑπελείφθη δὲ Ἰακώβ 35 μόνος και ἐπάλαιεν ἄνθρωπος μετ' αὐτοῦ ἔως πρωί. Είδε δὲ ὅτι

a Deipw

^{15.} λεγόμενος Θεός. An allusion perhaps to the declaration of God himself, quoted below: —έγω είμι ὁ Θεὸς ὁ όφθείς σοι. For ἄγγελος καὶ κύριος, Otto thinks it probable that the true reading is ἄγγ. τοῦ κυρίου, since he is immediately described as ὑπηρετῶν τῷ τῶν ὅλων πατρί. So again, after a few lines, ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ.

^{19.} καὶ έγένετο ήνίκα κ. τ. λ. From Gen. xxxi. 10. sqq.

^{20.} ἔξελθε καὶ ἀνάστηθι κ. τ. λ. A hystero-proteron: which Thirlby attributes to the copyists.

^{32.} αναστάς δε την νύκτα κ. τ. λ. From Gen. xxxiii. 22. sqq.

^{36.} ἐπάλαιεν ἀνθρωπος μετ' αὐτοῦ. In the MSS. and all the editions except that of Otto, ἄγγελος appears instead of ἄνθρωπος. Not only, however, is ἄνθρωπος required by the Sacred Text, but Justin's context imperitatively calls for the correction. Thus we have immediately after the Scriptural citations:—οὐτος καὶ ἄγγ. καὶ Θεὸς καὶ κ. καὶ, ἐν ἰδέᾳ ἀνθρώπου, αὐτῷ τῷ Ἰ. παλαίσας. So again in c. 126. μετὰ Ἰακώβ ἄνθρωπος ἐπάλαιε. Doubtless ἄγγελος was inserted by some copyist, who confused the abbreviated forms ἄνος and ᾶγος.

οὐ δύναται πρὸς αὐτὸν, καὶ ἦψατο τοῦ πλάτους του μηροί αὐτοῦ, καὶ ἐνάρκησε τὸ πλάτος τοῦ μηροῦ Ἰακὼβ ἐν τῷ παλαίειν αὐτὸν μετ' αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ᾿Απόστειλόν με

- 40 ἀνέβη γὰρ ὁ ὅρθρος. Ὁ δὲ εἶπεν, Οὐ μή σε ἀποστείλω, ἄν μή με εὐλογήσης. Εἶπε δὲ αὐτῷ, Τί τὸ ὅνομά σος ἐστίν; Ὁ δὲ εἶπεν, Ἰακώβ. Εἶπε δὲ αὐτῷ, Οὐ κληθήσεται τὸ ὅνομά σου Ἰακώβ, ἀλλὰ Ἰσραὴλ ἔσται τὸ ὅνομά σου ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατὸς ἔση.
- 45 Ἡρώτησε δὲ Ἰακὼβ καὶ εἶπεν, 'Ανάγγειλόν μοι τὸ ὄνομά σου. Καὶ εἶπεν, "Ίνα τί τοῦτο ἐρωτῷς τὸ ὄνομά μου; Καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν ἐκεῖ. Καὶ ἐκάλεσεν Ἰακὼβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου Εἶδος Θεοῦ εἶδον γὰρ Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐχάρη ἡ ψυχή μου. Καὶ πάλιν ἐν ἑτέροις, περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἰακὼβ ἐξαγγέλλων,
- 50 ταῦτά φησιν "Ηλθε δὲ Ἰακὼβ εἰς Λουζῶ, ἥ ἐστιν εἰς γῆν Χαναῶν, ἥ ἐστι Βαιθὴλ, αὐτὸς καὶ πῶς ὁ λαὸς, δς ἦν μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἀκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου Βαιθήλ ἐκεῖ γὰρ ἐφάνη αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν ἀπὸ προσώπου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἸΗσαῦ. ᾿Απέθανε δὲ
- 55 Δεβόββα, ή τροφὸς 'Ρεβέκκας, καὶ ἐτάφη κατωτέρω Βαιθὴλ ὑπὸ τὴν βάλανον, καὶ ἐκάλεσεν 'Ιακώβ τὸ ὄνομα αὐτῆς Βάλανον πένθους. "Ωφθη δὲ ὁ Θεὸς τῷ 'Ιακώβ ἔτι ἐν Λουζῷ, ὅτε παρεγένετο ἐκ Μεσοποταμίας τῆς Συρίας, καὶ εὐλόγησεν αὐτόν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός· Τὸ ὄνομά σου 'Ιακώβ οὐ κληθήσεται ἔτι, ἀλλὰ 'Ισρα-
- 60 ηλ έσται τὸ ὄνομά σου.—Θεὸς καλεῖται, καὶ Θεός ἐστι καὶ ἔσται. Καὶ συννευσάντων ταῖς κεφαλαῖς ἀπάντων, ἔφην ἐγω· Καὶ τοὺς λόγους; οἱ ἀγγέλλουσι πῶς ὤφθη αὐτῷ, φεύγοντι τὸν ἀδελφὸν Ἡσαῦ, οὕτος καὶ ἄγγελος καὶ Θεὸς καὶ κύριος, καὶ ἐν ἰδέᾳ ἀνδρὸς τῷ ᾿Αβραὰμ φανεῖς, καὶ ἐν ιδέᾳ ἀνθρώπου αὐτῷ τῷ Ἰακώβ παλαί-

65 σας, ἀναγκαῖον εἴναι εἰπεῖν ὑμῖν λογιζόμενος λέγω. Εἰσὶ δὲ οὕτοι· Καὶ ἐξῆλθεν Ἰακωβ ἀπὸ τοῦ φρέατος τοῦ ὅρκου, καὶ ἐπο-

^{48.} έχάρη. The LXX. have έσώθη, and so Justin in c. 126.

^{50.} ηλθε δε 'Ιακώβ κ. τ. λ. From Gen. xxxv. 6. sqq.

^{60.} Θεός καλείται, και θ. έστι και έσται. There could not surely be a more decisive assertion of belief in the divinity of Christ. See also Bp. Kaye's Justin, p. 63.

^{66.} καὶ ἀξηλθεν κ. τ. λ. From Gen. xxviii. 10. sqq.

ρεύθη εls Χαράν. Καὶ ἀπήντησε τόπω, καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ· ἔδυ γαρ ὁ ήλιος. Καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν λίθων τοῦ τόπου, καὶ ἔθηκε πρός κεφαλής αὐτοῦ, καὶ ἐκοιμήθη ἐν τῷ τόπω ἐκείνω, καὶ ἐνυπυιάσθη καὶ ιδού, κλίμαξ ἐστηριγμένη ἐν τῆ γῆ, ης ή κεφαλή 70 άφικνείτο είς τὸν οὐρανὸν, καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινου έπ' αὐτης, ὁ δὲ κύριος ἐστήρικτο ἐπ' αὐτήν, 'Ο δὲ είπεν, Έγω είμι κύριος, ὁ Θεὸς ᾿Αβραὰμ, τοῦ πατρός σου, καὶ Ισαάκ μη φοβού. Ἡ γη, ἐφ' ης σὰ καθεύδεις ἐπ' αὐτης, σοὶ δώσω αύτην και τω σπέρματί σου και έσται το σπέρμα σου ώς ή άμμος 75 της γης, και πλατυνθήσεται είς θάλασσαν και νότον και βοδράν και ανατολάς, και ένευλογηθήσονται έν σοι πάσαι αι φυλαί της γης καὶ ἐν τῶ σπέρματί σου. Καὶ ίδοὺ ἐγῶ μετά σου, διαφυλάσσων σε εν όδφ πάση ή αν πορευθής, και αποστρέψω σε είς την γην ταύτην, ότι οὐ μή σε έγκαταλίπω έως τοῦ ποιῆσαί με πάντα όσα 80 έλάλησά σοι. Καὶ έξηγέρθη Ἰακώβ έκ τοῦ υπνου αὐτοῦ, καὶ εἶπεν ότι έστὶ κύριος έν τῶ τόπω τούτω, έγω δὲ οὐκ ἤδειν. Καὶ έφοβήθη, καὶ εἶπεν, 'Ως φοβερὸς ὁ τόπος οὖτος' οὐκ ἔστι τοῦτο άλλ' ή οίκος του Θεού, και αύτη ή πύλη του ουρανού. ανέστη Ίακωβ τω πρωί, καὶ έλαβε τον λίθον ον υπέθηκεν έκεί 85 προς κεφαλής αὐτοῦ, καὶ ἔστησεν αὐτον στήλην, καὶ ἐπέχεε τὸ έλαιον ἐπὶ τὸ ἄκρον αὐτοῦ. Καὶ ἐκάλεσεν Ἰακώβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου Οίκος Θεού· καὶ Οὐλαμμάους ην τὸ ὄνομα τη πόλει τὸ πρότερον.

LIX. Καὶ ταῦτα εἰπων, 'Ανάσχεσθέ μου, ἔλεγον, καὶ ἀπὸ τῆς The Angel βίβλου της Έξόδου ἀποδεικνύοντος ύμιν, πως ὁ αὐτὸς οὖτος καὶ that appeared to Moses from άγγελος καὶ Θεός καὶ κύριος καὶ ἀνηρ καὶ ἄνθρωπος, ᾿Αβραὰμ καὶ the burning bush was God. Ίακωβ φανείς, εν πυρί φλογός εκ βάτου πέφανται, καὶ ωμίλησε τῷ Μωϋσεῖ. Κάκείνων ἡδέως καὶ ἀκαμάτως καὶ προθύμως ἀκούειν 5 λεγόντων, ἐπέφερον Ταῦτα δέ ἐστιν ἐν τῆ βίβλφ, ἡ ἐπιγράφεται *Εξοδος· Μετά δὲ τὰς ἡμέρας τὰς πολλάς ἐκείνας ἐτελεύτησεν ὁ

^{87.} αὐτοῦ. The earlier editions gave αὐτῆς, until the Benedictine editor restored the reading of the MSS.

LIX. 4. Ἰακώβ. Vulgo Ἰσαάκ. The context throughout sufficiently sanctions the correction introduced by Otto, and approved by preceding editors.

^{7.} μετά δὲ τὰς ἡμέρας κ. τ. λ. From Exod. ii. 23. iii. 16.

Βασιλεύς Αλγύπτου, καὶ κατεστέναξαν οἱ νίοὶ Ἰσραήλ ἀπὸ τῶν ἔρ-10 γων καὶ τὰ λοιπὰ μέχρι τοῦ 'Ελθών συνάγαγε τὴν γερουσίαν Ισραήλ, και έρεις πρός αὐτούς, Κύριος, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ύμων, ὤφθη μοι, ὁ Θεὸς 'Αβραὰμ καὶ ὁ Θεὸς 'Ισαὰκ καὶ ὁ Θεὸς 'Ιακώβ, λέγων 'Επισκοπή ἐπισκέπτομαι ύμᾶς καὶ ὅσα συμβέβηκεν ύμιν έν Αλγύπτω. Καὶ έπὶ τούτοις ἐπέφερον, Ω ἄνδρες, νενοή-15 κατε, λέγων, ὅτι ὃν λέγει Μωσῆς ἄγγελον ἐν πυρὶ φλογὸς λελαληκέναι αὐτώ, οὖτος αὐτὸς Θεὸς ὧν σημαίνει τω Μωσεί, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Θεὸς ᾿Αβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ;

The notion of the Jews refuted; and he that spoke to Moses been personally distinct from God the Father.

LX. Καὶ ὁ Τρύφων, Οὐ τοῦτο νοοῦμεν ἀπὸ τῶν λόγων τῶν προλελεγμένων, έλεγεν, άλλ' ότι άγγελος μεν ήν ο όφθεις έν φλογί πυρος, Θεος δε δ δμιλών τῷ Μωσεῖ, ώστε καὶ ἄγγελον καὶ Θεον. shewn to have δύο όμου όντας, έν τη τότε όπτασία γεγενήσθαι. Κάγω πάλιν απεκρινάμην. Εί και τοῦτο γέγονε τότε, ω φίλοι, ως και άγγελον καί Θεον όμου έν τη όπτασία τη τώ Μωσεί γενομένη υπάρξαι, ώς καὶ ἀποδέδεικται ὑμιν διὰ τῶν προγεγραμμένων λόγων, οὐχ ὁ ποιητής των όλων έσται Θεός ό τω Μωσεί είπων αὐτὸν είναι Θεον 'Αβραάμ καὶ Θεον 'Ισαάκ καὶ Θεον 'Ιακώβ, άλλ' ὁ άπο-

> 10 δειχθείς ύμιν ώφθαι τῷ 'Αβραὰμ καὶ τῷ 'Ιακώβ, τῆ τοῦ ποιητοῦ των όλων θελήσει ύπηρετων, καὶ ἐν τῆ κρίσει των Σοδόμων τῆ Βουλή αὐτοῦ ὁμοίως ὑπηρετήσας ωστε κάν, ως φατε, έχη ὅτι δύο ήσαν, καὶ ἄγγελος καὶ Θεὸς, οὐ τὸν ποιητὴν τὸν ὅλων καὶ πατέρα, καταλιπόντα τὰ ὑπὲρ οὐρανὸν ἄπαντα, ἐν ὀλίγφ γῆς μορίφ

> 15 πεφάνθαι πᾶς ὁστισοῦν, κᾶν μικρὸν νοῦν ἔχων, τολμήσει εἰπεῖν. --- Καὶ ὁ Τρύφων· Ἐπειδὴ ἤδη προαποδέδεικται ὅτι ὁ ὀφθεὶς τω 'Αβραάμ Θεός, καὶ κύριος ωνομασμένος, ύπὸ κυρίου τοῦ έν οὐρανοίς λαβών τὰ ἐπαχθέντα τῆ Σοδόμων γῆ ἐπήγαγε, καὶ νῦν, καν άγγελος ήν σύν τῷ φανέντι τῷ Μωσεί Θεῷ γεγενημένος,

LX. 3. Θεὸς δὲ ὁ ὁμιλῶν κ. τ. λ. Compare Apol. 1. cc. 62. 63.

6. ως καὶ ἀποδέδεικται κ. τ. λ. This clause must not be referred backward. but carried forward to the words ούχ ὁ ποιητής κ. τ. λ.

13. τον ποιητήν τον όλων. See above on c. 56, 94.

18. καὶ νῦν, κᾶν ἄγγ. κ. τ. λ. So Ed. Ben. Vulgo καὶ νῦν καί. A similar confusion of kai and kav has been already noticed in c. 22, 75. The Benedictine editor has also judiciously substituted $\Theta \epsilon \hat{\psi}$ for $\Theta \epsilon \hat{\sigma} c$, and repeated the article after Osov, in the following clause, on the authority of both the MSS.

τον Θεον, τον από της βάτου ομιλήσαντα τω Μωσεί, ου τον 20 ποιητήν τών όλων Θεον νοήσομεν γενονέναι, άλλ' έκεινον τον καλ τῷ ᾿Αβραὰμ καὶ τῷ Ἰσαὰκ καὶ τῷ Ἰακώβ ἀποδειχθέντα πεφανερῶσθαι, δς καὶ ἄγγελος τοῦ τῶν ὅλων ποιητοῦ Θεοῦ καλεῖται καὶ νοείται είναι, έκ του διαγγέλλειν τοις ανθρώποις τὰ παρὰ του πατρος καὶ ποιητοῦ τῶν ἀπάντων,---Κάγω πάλιν "Ηδη μέντοι, ω 25 Τρύφων, ἀποδείξω ὅτι πρὸς τῆ Μωσέως ὀπτασία αὐτὸς οὕτος μόνος, καὶ ἄγγελος καλούμενος καὶ Θεὸς ὑπάρχων, ώφθη καὶ προσωμίλησε τῷ Μωσεῖ. Οὕτως γὰρ ἔφη ὁ λόγος "Ωφθη δὲ αὐτώ άγγελος κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ βάτου, καὶ ὁρᾶ ὅτι ὁ βάτος καίεται πυρί, ὁ δὲ βάτος οὐ κατεκαίετο. Ὁ δὲ Μωσῆς 30 είπε. Παρελθών όψομαι τὸ δραμα τοῦτο τὸ μέγα, ὅτι οὐ κατακαίεται ὁ βάτος. 'Ως δ' είδε κύριος ὅτι προσάγει ίδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν κύριος ἐκ τῆς βάτου.— Ον οὖν τρόπον τὸν τῷ Ἰακὼβ όφθέντα κατά τους υπνους άγγελον ο λόγος λέγει, είτα αυτον του οφθέντα κατά τους υπνους άγγελον είρηκέναι αὐτώ ὅτι, Ἐγώ 35 είμι ὁ Θεὸς ὁ ὀφθείς σοι, ὅτε ἀπεδίδρασκες ἀπὸ προσώπον Ἡσαῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ ἐπὶ τοῦ ᾿Αβραὰμ ἐν τῆ κρίσει τῶν Σοδόμων κύριον παρά κυρίου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς την κρίσιν ἐπενηνοχέναι έφη, ούτως καὶ ἐνταῦθα ὁ λόγος, λέγων ἄγγελον κυρίου ὦφθαι τῷ Μωσεί, καὶ μετέπειτα κύριον αὐτὸν ὅντα καὶ Θεὸν σημαίνων, 40 του αὐτου λέγει, ου καὶ διὰ πολλών των λελεγμένων ύπηρετούντα τω ύπερ κόσμον Θεώ, ύπερ ου άλλος ουκ έστι, σημαίνει.

LXI. Μαρτύριον δὲ καὶ ἄλλο ὑμῖν, ὦ φίλοι, ἔφην, ἀπὸ τῶν Thegeneration γραφῶν δώσω, ὅτι ἀρχὴν πρὸ πάντων τῶν κτισμάτων ὁ Θεὸs whom God

22. καὶ τῷ Ἰσαάκ. Otto supposes that these words are interpolated by a all created beings, ill copyist, as no appearance to Isaac has been mentioned by Justin. Compare however Gen. xxvi. 2. 24.

28. $\mathring{\omega}\phi\theta\eta$ δε αὐτ $\mathring{\varphi}$ κ. τ. λ. From Exod. iii. 2. sqq.

35. έγω είμι ο Θεός κ. τ. λ. Compare Gen. xxxi. 13. xxxv. 1. 7.

LXI. 2. ὅτι ἀρχην πρὸ πάντων κ. τ. λ. Justin seems here to speak in from free kindaccordance with the opinion very prevalent in his time, which, assigning to the Logos an eternal generation and pre-existence, maintained also that he came forth without from God as the creative principle of the universe, shortly before the worlds were of substance. With reference to this latter generation, which Justin expresses by the words γεννάσθαι από προβάλλεσθαι, Tatian (Orat. c. Greec. c. 5.) calls him τοῦ κόσμου την ἀρχήν. Compare also Apol. 11. c. 6. Athenag. Leg. c. 10. Tertull.

of the Logos,
of whom God
begat before
all created
a beings, illustrated by
comparisons
drawn from
the human
voice, and
a from fire kindled from
another fire
without
diminution
of substance.

γεγέννηκε δύναμιν τινὰ ἐξ ἐαυτοῦ λογικὴν, ἥτις καὶ δόξα κυρίου ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου καλεῖται, ποτὲ δὲ υἰὸς, ποτὲ δὲ σοφία, 5 ποτὲ δὲ ἄγγελος, ποτὲ δὲ Θεὸς, ποτὲ δὲ κύριος καὶ λόγος, ποτὲ δὲ ἀρχιστράτηγον ἑαυτὸν λέγει, ἐν ἀνθρώπου μορφῷ φανέντα τῷ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦ ἔχει γὰρ πάντα προσονομάζεσθαι, ἔκ τε τοῦ ὑπηρετεῖν τῷ πατρικῷ βουλήματι, καὶ ἐκ τοῦ ἀπὸ τοῦ πατρὸς θελήσει γεγενῆσθαι. ᾿Αλλ' οὐ τοιοῦτον, ὁποῖον καὶ ἐφ' ἡμῶν γινόμεμον

10 δρώμεν; Λόγον γάρ τινα προβάλλοντες, λόγον γεννώμεν, οὐ κατὰ ἀποτομὴν, ὡς ἐλαττωθῆναι τὸν ἐν ἡμῖν λόγον προβαλλόμενοι. Καὶ ὁποῖον ἐπὶ πυρὸς ὁρῶμεν ἄλλο γινόμενον, οὐκ ἐλαττουμένου ἐκείνου ἐξ οὖ ἡ ἄναψις γέγονεν, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ μένοντος, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀναφθὲν καὶ αὐτὸ ὂν φαίνεται, οὐκ ἐλαττῶσαν ἐκεῖνο ἐξ 15 οὖ ἀνήφθη. Μαρτυρήσει δέ μοι ὁ λόγος τῆς σοφίας, αὐτὸς ὧν

15 οῦ ἀνήφθη. Μαρτυρήσει δέ μοι ο λόχος της σοφίας, αὐτος ών οὖτος ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων γεννηθεὶς, καὶ λόγος καὶ

adv. Hermog. c. 18. adv. Prax. c. 7. Iren. Hær. 1v. 20. 3. Hence many commentators render $d\rho\chi\eta\dot{\nu}$ in this passage, not adverbially, but as the accusative in apposition with $\delta\dot{\nu}\alpha\mu\nu$ ruvà $\delta\alpha\mu\dot{\nu}$, and as implying a principle of existence. The construction indeed, if such be the correct reading, is very harsh; and perhaps it will be thought scarcely requisite. At the same time, it is strongly supported by c. 62, 28. For a lucid view of this difficult passage, and the opinion advanced in it, suffice it to refer to Bp. Kaye's Justin, pp. 57. sqq. 160. sqq. See also Bull's Def. Fid. Nic. c. 2, 1. It is observable that the distinct personality of the Holy Spirit is here fully recognized.

6. ἀρχιστράτηγον ἐαυτὸν λέγει. Scil. ὁ λόγος. See Josh. v. 13, 14.

7. ἔχει γὰρ πάντα προσονομάζεσθαι. He is capable of being addressed by all the names here enumerated. On the other hand, God the Father is a nameless existence. See on Apol. 1. c. 10, 6. The vulgar reading, ἔχειν, is manifestly erroneous; and has been corrected by Otto.

9. $d\lambda\lambda'$ οὐ τοιοῦτον, κ. τ. λ. A full point is commonly found at the end of this sentence; and as the sense required by the context is thus perverted, the words $d\lambda\lambda'$ οὐ τοιοῦτον are regarded by Thirlby and others as an interpolation. Otto has put the matter right by pointing the sentence interrogatively. The common text also has $\gamma \epsilon \nu \delta \mu \epsilon \nu \sigma \nu$, which the same critic has corrected, after Thirlby.

10. λόγον γάρ τινα κ. τ. λ. The similitudes, drawn from the powers of speech, and from the property of fire, are borrowed by Tatian (Orat. c. Græc. c. 5.), Tertullian (Apol. c. 21. adv. Prax. c. 8.), and Lactantius (Instt. Div. Iv. 20.). Compare also Phil. Jud. de Gigant. c. 6. Irenœus however (Hær, II. 13.), disapproves of the use of such analogies, as savoring of Gnosticism, and contributing little to the elucidation of Gospel truth.

6 100 gan dimins

συφία καὶ δύναμις καὶ δόξα τοῦ γεννήσαντος ὑπάρχων, καὶ διὰ Σολομώνος φήσαντος ταῦτα 'Εὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, μνημονεύσω τὰ έξ αίωνος ἀριθμήσαι. Κύριος ἔκτισέ με αρχήν όδων αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. Πρὸ τοῦ αἰωνος ἐθεμελίωσέ 20 με, έν ἀρχη πρὸ τοῦ την γην ποιησαι, καὶ πρὸ τοῦ τὰς ἀβύσσους ποιήσαι, πρό του τὰς πηγὰς προελθεῖν τῶν ὑδάτων, πρὸ του τὰ όρη έδρασθήναι προ δε πάντων των βουνών γεννά με. 'Ο Θεός ἐποίησε χώραν καὶ ἀοίκητον καὶ ἄκρα οἰκούμενα ὑπ' οὐρανόν. Ηνίκα ήτοιμαζε του οὐρανου, συμπαρήμην αὐτώ, καὶ ὅτε ἀφώριζε 25 τὸν αὐτοῦ θρόνον ἐπ' ἀνέμων, ἡνίκα Ισχυρὰ ἐποίει τὰ ἄνω νέφη, καὶ ώς ἀσφαλεῖς ἐποίει πηγὰς ἀβύσσου, ἡνίκα Ισχυρὰ ἐποίει τὰ θεμέλια της γης, ήμην παρ' αὐτῷ άρμόζουσα. Έγω ήμην ή προσέχαιρε καθ ήμέραν δε ευφραινόμην εν προσώπω αυτού εν παντί καιρώ, ὅτι εὐφραίνετο τὴν οἰκουμένην συντελέσας, καὶ εὐφραίνετο 30 έν νίοις ανθρώπων. Νύν ούν, νίε, ἄκουέ μου. Μακάριος ανήρ, δς είσακούσεταί μου, καὶ ἄνθρωπος, δς τὰς όδούς μου φυλάξει, αγρυπνών ἐπ' ἐμαῖς θύραις καθ' ἡμέραν, τηρών σταθμούς ἐμών εἰσόδων αὶ γὰρ ἔξοδοί μου ἔξοδοι ζωῆς, καὶ ἡτοίμασται θέλησις παρά κυρίου. Οἱ δὲ εἰς ἐμὲ άμαρτάνοντες ἀσεβοῦσιν εἰς τὰς 35 ξαυτών ψυχάς, καὶ οἱ μισοῦντές με άγαπώσι θάνατον.

LXII. Καὶ τοῦτο αὐτὸ, ὧ φίλοι, εἶπε καὶ διὰ Μωσέως ὁ τοῦ The creative Θεοῦ λόγος, μηνύων ήμιν, δυ ἐδήλωσε, τον Θεον λέγειν τούτω address, Let

in our own

18. φήσαντος. The Benedictine editor would prefer φήσας, which, if Justin image, implies were an accurate writer, must have been adopted. Indeed, he himself adduces of persons in similar passages in support of the common text. Compare cc. 62. 63. 113. The the Godhead. reference is to Prov. viii. 21. sqq.

, 20. ἀρχην ὁδῶν. This is the reading of the LXX., which is found below in c. 129. Hence it has been restored, as by Otto and others, to the text. The MSS. have ἀρχην, όδον κ. τ. λ.

30. ori. The LXX. have ore, which is preferable.

33. άγρυπνῶν. Vulgo ὑπνῶν, which is nonsense.

LXII. 2. μηνύων ήμιν, ον έδήλωσε, κ. τ. λ. The construction is, μηνύων ημίν τον θεον λέγειν τ. α. τ. νοήματι, ον έδήλωσε, έπὶ τ. π. τ. άνθ. Possibly. indeed, the order of the words may have been transposed by the transcribers. Otto suggests δν έδήλωσα, which is not in Justin's manner. For νοήματι also Thirlby would read γεννήματι, as more in keeping with the context; but the Logos will admit of being called the Intelligence, no less than the progeny, of God the Father.

Generion.

αυτώ τω νοήματι έπι της ποιήσεως του ανθρώπου, λέγων ταυτα Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν 5 και άργέτωσαν τών ιγθύων της θαλάσσης, και τών πετεινών του ουρανού, και των κτηνών, και πάσης της γης, και πάντων των έρπετών τών έρπόντων έπὶ της γης. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ανθρωπου, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. Καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς αὐτοὺς λέγων Αὐξάνεσθε, 10 καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς.-Καὶ ὅπως μὴ ἀλλάσσοντες τοὺς προλελεγμένους λόγους ἐκεῖνα λέγητε α οι διδάσκαλοι ύμων λέγουσιν, ή ὅτι πρὸς ἐαυτὸν ἔλεγεν ὁ Θεὸς, Ποιήσωμεν, όποιον καὶ ήμεις μέλλοντές τι ποιείν πολλάκις πρὸς έαυτούς λέγομεν, Ποιήσωμεν ή ότι πρός τὰ στοιχεία, τουτέστι 15 την γην καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως, ἐξ ών νοοῦμεν τὸν ἄνθρωπον γεγονέναι, Θεον είρηκέναι, Ποιήσωμεν λόγους τους είρημένους υπ' αὐτοῦ τοῦ Μωσέως πάλιν ἱστορήσω, ἐξ ὧν ἀναμφιλέκτως πρός τινα, καὶ ἀριθμῷ ὄντα ἔτερον καὶ λογικὸν ὑπάρχοντα, ώμιληκέναι αὐτὸν ἐπιγνωναι ἔχομεν. Εἰσὶ δὲ οἱ λόγοι οδτοι Καὶ εἶπεν ὁ 20 Θεός, 'Ιδού 'Αδάμ γέγονεν ώς είς έξ ήμων, του γινώσκειν καλόν

4. ποιήσωμεν ἄνθρωπον κ. τ. λ. From Gen. i. 26. sqq.

11. ἀλλάσσοντεs. Perverting. Thirlby suggests ἀλύσκοντεs, evading; but without any confidence in its probability. Bishop Kidder observes, in his Demonstration of the Messiah, that the Jews blunder at a strange rate, when they seek to extricate themselves from the difficulties of this text. It appears from the Tract Berashith Rabba, that one of the Rabbins, adverting to the words Let us make man, affirms that God advised with his works of heaven and earth, "as a king that hath two counsellors, and would do nothing without them;" another says that he advised "with each day's work successively;" another, "with his own heart;" and another, with the angels. David Kimchi relates that his father was of opinion that the words were addressed to the Elements.

16. Θεὸν εἰρηκέναι. It has been proposed either to read Θεὸς εἴρηκε, or to cancel ὅτι in the beginning of the clause. Instances, however, sometimes occur, in which, by a species of anacoluthon, ὅτι is followed by an infinitive, as in c. 45. supra. So Acts xxvii. 10. θεωρῶ ὅτι μετὰ ΰβρεως καὶ πολλῆς ζημίας μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. This is more especially the case, when, as in this passage, a parenthesis intervence.

18. καὶ λογικόν. The copula, which is wanting in the MSS., is restored, as being obviously requisite, by Otto, after Thirlby.

19. καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, κ. τ. λ. From Gen. iii. 22.

καὶ πονηρόν. Οὐκοῦν εἰπὼν, ʿΩς εἶς ἐξ ἡμῶν, καὶ ἀριθμὸν τῶν ἀλλήλοις συνόντων, καὶ τὸ ἐλάχιστον δύο μεμήνυκεν. Οὐ γὰρ, ὅπερ ἡ παρ' ὑμῖν λεγομένη αἴρεσις δογματίζει, φαίην ἄν ἐγὼ ἀληθὲς εἶναι, ἡ οἱ ἐκείνης διδάσκαλοι ἀποδεῖξαι δύνανται, ὅτι ἀγγέλοις ἔλεγεν, ἡ ὅτι ἀγγέλῶν ποίημα ἦν τὸ σῶμα τὸ ἀνθρώ- 25 πειον. ᾿Αλλά τοῦτο τὸ τῷ ὄντι ἀπὸ τοῦ πατρὸς προβληθὲν γέννημα πρὸ πάντων τῶν ποιημάτων συνῆν τῷ πατρὶ, καὶ τούτῷ ὁ πατὴρ προσομλεῖ, ὡς ὁ λόγος διὰ τοῦ Σολομῶνος ἐδήλωσεν, ὅτι καὶ ἀρχὴ πρὸ πάντων τῶν ποιημάτων τοῦτ' αὐτὸ καὶ γέννημα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐγεγέννητο, ὁ σοφία διὰ Σολομῶνος καλεῖται, καὶ δί 30 ἀποκαλύψεως τῆς γεγενημένης Ἰησοῦ τῷ τοῦ Ναυῆ, εἶπον, τοῦτο αὐτὸ εἰπόντος. "Ινα δὲ καὶ ἐκ τούτων φανερὸν ὑμῖν γένηται ὁ λέγω, ἀκούσατε καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ βιβλίου Ἰησοῦ. "Εστι δὲ ταῦτα Καὶ ἐγένετο ὡς ἡν Ἰησοῦς ἐν 'Ιεριχὼ, ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῦς

23. $\dot{\eta}$ $\pi\alpha\rho'$ $\dot{v}\mu\hat{v}\nu$ λ . $\ddot{\alpha}$ $\rho e\sigma u$ \hat{c} . Tertullian (c. Prax. c. 12; de Resur. Carn. c. 5; de Anim. c. 23.), and Irenœus (Hær. 1. 24. 1.), attribute to the Gnostic heretics Menander, Marcus, and Saturninus, the opinion that God addressed the words, Let us make man, to the angels, by whom the human body was organized. Hence Thirlby would read $\pi\alpha\rho'$ $\dot{\eta}\mu\hat{v}\nu$, as would also Bishop Pearson, supposing that the Marcionites are meant. The notion, however, originated with the Jews; and it seems that the Gnostic sects differed from the Jews, in assigning the words in question, not to God, but to the angels themselves. Thus Iren. 1. c. Adhortati sunt semet ipsos, dicentes, Facianus &c.

26. τὸ τῷ ὅντι ἀπὸ τ. π. πρ. γέννημα κ. τ. λ. Apol. II. c. 6. ὁ δὲ νἰὸς ἐκείνου, ὁ μόνος λεγόμενος κυρίως νἰὸς, ὁ λόγος πρὸ τῶν ποιημάτων καὶ συνών καὶ γεννώμενος κ. τ. λ. In both instances the terms συνεῖναι and γεννάσθαι seem to refer respectively to the eternal pre-existence of the Son in union with the Father, and his generation or emission previous to the creation of the world. Compare also c. 129, infra. For προσομιλεῖ, as Grabe and Thirlby suggest, we should probably read προσωμίλει.

aρχή. Some would here read ἀρχήν, as in c. 61, 2. See the note there.
 εἰπόντοs. Scil. τοῦ Θεοῦ. Sylburg would read εἴρηται. See, however, on c. 61, 18.

34. καὶ ἐγένετο κ. τ. λ. From Josh. v. 13.—vi. 2. At the end of the first verse, the LUX. add, καὶ ἢ ῥομφαία ἐσπασμένη ἐν τῷ χειρὶ αὐτοῦ. This clause seems to have been omitted, as Otto remarks, by some copyist, who was misled by the recurrence of αὐτοῦ at the end of both. A similar cause may have led to the omission of the words οὐδὲ εἰσπορεύετο, which ought to follow οὐδεὶs ἐξ αὐτῆς ἐξεπορεύετο, near the end of the citation.

35 ορά ἄνθρωπον έστηκότα κατέναντι αὐτοῦ. Καὶ προσελθών ὁ Ἰησοῦς είπεν αὐτώ, Ἡμέτερος εί ἡ των ὑπεναντίων; Καὶ είπεν αὐτώ, Έγω, ἀρχιστράτηγος δυνάμεως κυρίου, νῦν παραγέγονα. Καὶ Ἰησούς έπεσεν έπὶ πρόσωπον έπὶ την γην, καὶ εἶπεν αὐτώ, Δέσποτα, τί προστάσσεις τω σω ολκέτη; Καλ λέγει ο άρχιστράτηγος κυρίου

40 προς Ίησοῦν, Λύσαι τὰ ὑποδήματα τῶν ποδῶν σου ὁ γὰρ τόπος. έφ' οδ έστηκας, γη άγια έστι. Καὶ ή Ἱεριχώ συγκεκλεισμένη ήν καὶ ώχυρωμένη, καὶ οὐδεὶς έξ αὐτης έξεπορεύετο. Καὶ εἶπε κύριος προς Ίησοῦν, Ίδου παραδίδωμί σοι την Ἱεριχω ύποχείριον, καὶ τὸν βασιλέα αὐτης του ἐν αὐτη, δυνατούς ὄντας Ισχύι.

Justin returns to the proof of shews, in the first place, be born of a woman, and to be worshipped.

LXIII. Καὶ ὁ Τρύφων, Ἰσχυρώς καὶ διὰ πολλών δείκυυταί Christ's Incar- σοι τούτο, φίλε, έφη. Λοιπον ούν καὶ ότι ούτος διὰ τῆς παρθένου nation and δυθρωπος γεννηθήναι κατά την του πατρός αὐτου βούλησιν υπέμεινεν, ἀπόδειξον, καὶ σταυρωθήναι καὶ ἀποθανεῖν δήλον δὲ καὶ that he was to ότι μετά ταθτα άναστάς άνελήλυθεν είς τον οθρανον, απόδειξον. ---Κάγω ἀπεκρινάμην "Ηδη καὶ τοῦτο ἀποδέδεικταί μοι, ω ἄνδρες, έν τοις προανιστορημένοις λόγοις των προφητειών, οθς δι' ύμας πάλιν αναμιμνησκόμενος καὶ έξηγούμενος πειράσομαι καὶ els την περί τούτου συγκατάθεσιν άγαγείν ύμας. 'Ο γούν λόγος,

10 ου έφη 'Hoatas, Την γενεάν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; "Οτι αἴρεται από της γης ή ζωή αὐτοῦ, -οὐ δοκεῖ σοι λελέχθαι ώς οὐκ ἐξ ἀνθρώπων έχουτος τὸ γένος τοῦ διὰ τὰς ἀνομίας τοῦ λαοῦ εἰς θάνατον παραδεδόσθαι είρημένου ύπὸ τοῦ Θεοῦ: Περὶ οδ καὶ Μωσῆς τοῦ αίματος, ώς προέφην, Αίματι σταφυλής, έν παραβολή είπων, 15 την στολην αὐτοῦ πλυνεῖν ἔφη, ώς τοῦ αίματος αὐτοῦ οὐκ ἐξ

άνθρωπείου σπέρματος γεγεννημένου, άλλ' έκ θελήματος Θεού.

LXIII. 4. καὶ ἀποθανεῖν δήλον δὲ κ. τ. λ. Thirlby suggests ἀποθ. δηλα- $\delta\dot{\eta}$, καὶ ὅτι κ. τ. λ. Bp. Kaye (p. 62.) seems to propose $\delta\eta\lambda$ οῦ, and therefore either overlooks or rejects ἀπόδειξον at the end of the clause. An legendum άποθανείν εδόθη καὶ ὅτι κ. τ. λ.

^{10.} την γενεάν κ. τ. λ. From Isai. liii. 8.

^{14.} ως προέφην, Αίματι κ. τ. λ. See the exposition of Gen. xlix. 11. in c. 54. As there cited, and also in c. 52, we have πλυνείν in the future; and thence Otto, at the suggestion of Sylburg, has here also received it into the text. Vulgo πλύνειν.

^{15.} ων τοῦ αϊματος κ. τ. λ. Compare John i. 13.

Καὶ τὰ ὑπὸ Δαβίδ εἰρημένα, Ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν άγίων σου, έκ γαστρός πρό έωσφόρου έγευνησά σε. "Ωμοσε κύριος, καὶ ού μεταμεληθήσεται, Σύ ίερευς είς του αίωνα κατά την τάξιν Μελγισεδέκ, --οὐ σημαίνει ὑμῖν ὅτι ἄνωθεν καὶ διὰ γαστρὸς ἀνθρω- 20 πείας ὁ Θεὸς καὶ πατήρ των όλων γεννάσθαι αὐτὸν ἔμελλε; Καὶ έν έτέροις είπων τοις και αυτοίς προλελεγμένοις. 'Ο θρόνος του, ὁ Θεὸς, εls τὸν αίωνα τοῦ αίωνος· ράβδος εὐθύτητος ή ράβδος της βασιλείας σου. 'Ηγάπησας δικαιοσύνην, καὶ εμίσησας άνομίαν δια τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου, ἔλαιον άγαλ- 25 λιάσεως παρά τους μετόχους σου. Σμύρναν καὶ στακτήν καὶ κασσίαν ἀπὸ τῶν ἱματίων σου, ἀπὸ βάρεων ἐλεφαντίνων, ἐξ ὧν εὖφρανάν σε. Θυγατέρες βασιλέων έν τῆ τιμῆ σου παρέστη ή βασίλισσα ἐκ δεξιών σου ἐν ἱματισμῷ διαχρύσφ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη. "Ακουσον, θύγατερ, καὶ ίδε, καὶ κλίνον τὸ οὖς σου, καὶ 30 ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεύς τοῦ κάλλους σου, ὅτι αὐτός ἐστι κύριός σου, καὶ προσκυνήσεις αὐτῷ.— Τοτι γοῦν καὶ προσκυνητός έστι καὶ Θεὸς καὶ Χριστὸς ὑπὸ τοῦ ταῦτα ποιήσαντος μαρτυρούμενος, καὶ οἱ λόγοι ούτοι διαβρήδην σημαίνουσι. Καὶ ὅτι τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύ- 35 ουσιν, ώς οδσι μιὰ ψυχή καὶ μιὰ συναγωγή καὶ μιὰ ἐκκλησία, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ὡς θυγατρὶ, τῷ ἐκκλησία τῷ ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ

^{17.} ἐν ταῖς λαμπρότησι κ. τ. λ. From Ps. cx. 3, 4. In c. 76. this passage is again referred to the incarnation of Christ; whereas it is more commonly understood of his generation before the worlds. See the Commentators. In c. 83. ἐκ γαστρός is omitted.

^{20.} ἄνωθεν. That is, ώς ἄνωθεν ἐκηρύσσετο. Compare c. 24, 8.

εἰπών. Scil. ὁ Θεός. Subaud. ἐστι. Unless indeed εἶπεν is the true reading; certainly not as Thirlby supposes, εἶπον. The reference is to Psal. xlv. 6. sqq., as cited in cc. 38. 56.

^{33.} προσκυνητός έστι. Compare cc. 68. 76.

^{34.} ταῦτα. Namely, the Incarnation of Christ, and its results.

^{36.} ω's οὖσι μιᾳ ψυχŷ. Compare Acts ii. 42. Eph. iv. 5. Cyprian de Unit. Eccl. c. 4. See also Pearson on the Creed, Art. IX. To complete the sense the verb λέγει must be supplied.

^{37.} έξ όνομ. αὐτοῦ γενομένη. Sylburg would read λεγομένη, and so again in cc. 96. 117. Nor does it seem that the Benedictine is very successful in contending for the vulgar reading, as the passages adduced by him from cc. 135. 138.

γενομένη καὶ μετασχούση τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ,-Χριστιανοὶ γὰρ πάντες καλούμεθα, - ομοίως φανερώς οἱ λόγοι κπούσσουσι, διδάσ-40 κουτες ήμας και των παλαιών πατρώων έθων έπιλαθέσθαι, ούτως έχουτες Ακουσου, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλίνου τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεύς τοῦ κάλλους σου, ὅτι αὐτός ἐστι κύριός σου, καὶ προσκυνήσεις αὐτῶ.

Trypho observing that,? although the Gentiles received Jesus as their God and Messiah, the Jews, who worshipped the one true God, were not bound to do so; Justin repeats his proofs that the Jews also could obtain through Christ.

LXIV. Καὶ ὁ Τρύφων "Εστω ύμων των ἐξ ἐθνων κύριος καὶ Χριστός καὶ Θεός γνωριζόμενος, ώς αὶ γραφαὶ σημαίνουσιν, οίτινες καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ Χριστιανοὶ καλεῖσθαι πάντες ἐσχήκατε ήμεις δε, του Θεού του και αυτον τούτον ποιήσαντος λατρευταὶ όντες, οὐ δεόμεθα τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ οὐδὲ τῆς προσκυνήσεως. --- Κάγω πρὸς ταῦτα εἶπου [°]Ω Τρύφων, εἰ ὁμοίως ὑμῖν φιλέρίστος καὶ κενὸς ὑπῆρχον, οὐκ αν ἔτι προσέμενον κοινωνών ὑμιν των λόγων, οὐ συνιέναι τὰ λεγόμενα παρασκευαζομένοις, ἀλλά τι λέγειν μόνον θήγουσιν έαυτούς νυν δέ, ἐπεὶ κρίσιν Θεου δέδοικα, ου φθάνω ἀποφαίνεσθαι περί ουδενός των ἀπὸ τοῦ γένους ύμων, Salvation only εί μή τίς έστιν από των κατά χάριν την από κυρίου σαβαώθ σωθηναι δυναμένων. Διὸ καν ύμεις πουηρεύησθε, προσμενώ πρὸς ότιουν προβαλείσθε και αντιλέγετε αποκρινόμενος, και το αυτο καὶ πρὸς πάντας άπλως τους έκ παυτὸς γένους ανθρώπων συζη-15 τείν ή πυνθάνεσθαί μου περί τούτων βουλομένους πράττω. "Ότι ούν οἱ σωζόμενοι ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ ὑμετέρου διὰ τούτου σώζουται, καὶ ἐν τῆ τούτου μερίδι εἰσὶ, τοῖς προλελεγμένοις ὑπ' ἐμοῦ από των γραφων εί προσεσχήκειτε, ενενοήκειτε αν ήδη, καμε δη-

> are scarcely in point. That the verbs λέγεσθαι and γενέσθαι are frequently confused, see on Apol. 1. cc. 54, 7; 60, 9.

> LXIV. 12. δυναμένων. So Cod. Clar. in marg. Vulgo δυνάμενος. Justin is alluding to the predicted remnant of the true Israelites. See Isai. i. 9. x. 22. Rom. ix. 27. sqq. and compare cc. 32, 55.

> 13. προβαλεῖσθε καὶ ἀντιλέγετε. Sylburg suggests that ἀντιλέξετε, in the future, would agree better with προβαλείσθε.

> 16. διά τούτου σώζ. Scil. τοῦ Χριστοῦ. For σώζονται, the Ed. Ben. has σώσονται, in the future.

> 18. κάμε δηλονότι κ. τ. λ. Thirlby regards this clause as an interpolation, inasmuch as Trypho had put no question to Justin on the subject.

λουότι περί τούτου οὐκ αν ήρωτήσατε. Πάλιν δὲ ἐρῶ τὰ προλελεγμένα μοι από του Δαβίδ, καὶ άξιω ύμας πρός το συνιέναι, μη 20 προς το πονηρεύεσθαι καὶ ἀντιλέγειν μόνον έαυτους ὀτρύναι. Είσὶν οὖν οἱ λόγοι, οὖς φησιν ὁ Δαβὶδ, οὖτοι. Ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, δργιζέσθωσαν λαοί δ καθήμενος έπλ των Χερουβλμ, σαλευθήτω ή γη. Κύριος έν Σιων μέγας καὶ ύψηλός έστιν έπὶ πάντας τους λαούς. Έξομολογησάσθωσαν τω ονόματί σου τω μεγά- 25 λω, ότι φοβερου καὶ ἄγιου ἐστι, καὶ τιμὴ βασιλέως κρίσιυ ἀγαπά. Σὺ ἡτοίμασας εὐθύτητας κρίσιν καὶ δικαιοσύνην ἐν Ἰακώβ σὸ έποίησας. Ύψοῦτε κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῶ ύποποδίω των ποδών αὐτοῦ, ὅτι ἄγιός ἐστι. Μωσῆς καὶ ᾿Ααρων έν τοις ιερεύσιν αὐτού, και Σαμουήλ έν τοις έπικαλουμένοις τὸ 30 όνομα αὐτοῦ· ἐπεκαλοῦντο τὸν κύριον, καὶ αὐτὸς εἰσήκουεν αὐτών, Έν στύλω νεφέλης έλάλει προς αύτους, ότι έφύλασσον τὰ μαστύρια αὐτοῦ καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ, ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς.—Καὶ έν άλλοις τοῖς καὶ αὐτοῖς προανιστορημένοις διὰ τοῦ Δαβὶδ λεχθείσι λόγοις, οθς είς Σολομώνα ανοήτως φάσκετε είρησθαι, έπι-35 γεγραμμένους είς Σολομώνα, έξ ών και τὸ ὅτι είς Σολομώνα οὐκ είρηνται ἀποδείκνυται, καὶ ὅτι ούτος καὶ πρὸ τοῦ ἡλίου ἡν, καὶ οἱ άπὸ τοῦ λαοῦ ὑμῶν σωζόμενοι δι' αὐτοῦ σωθήσονται. Εἰσὶ δὲ ούτοι 'Ο Θεός, τὸ κριμά σου τῷ βασιλεί δὸς, καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τῶ υἱῷ τοῦ βασιλέως κρινεῖ τὸν λαόν σου ἐν δικαιο- 40 σύνη, καὶ τοὺς πτωχούς σου ἐν κρίσει. 'Αναλαβέτωσαν τὰ ὄρη τῶ λαώ εξρήνην, καὶ οἱ βουνοὶ δικαιοσύνην. Κρινεῖ τοὺς πτωχοὺς τοῦ λαού, καὶ σώσει τοὺς υίοὺς τῶν πενήτων, καὶ ταπεινώσει συκοφάντην καὶ συμπαραμενεῖ τῷ ἡλίφ καὶ πρὸ τῆς σελήνης εἰς γενεάς γενεών καὶ τὰ λοιπὰ ἄχρι τοῦ. Πρὸ τοῦ ήλίου διαμένει 45 τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πᾶσαι αἱ φυλαὶ

^{22.} ὁ κύριος κ. τ. λ. From Psal. xcix. 1. sqq., previously cited in c. 37. Otto is disposed to read the last clause, ὅτι ἐφύλασσον κ. τ. λ., as it is there written.

^{35.} ἐπιγεγραμμένους εἰς Σολ. As being inscribed, or, because inscribed to Solomon. The reference is to Psal. lxxii. 1. sqq., upon which the same argument is built in c. 34. supra. It will be observed that the reading in the second clause is there κρίνειν, but both MSS. here have κρίνει, which is also found in some codices of the Lxx.

της γης πάντα τὰ έθνη μακαριούσιν αὐτόν. Εὐλογητὸς κύριος, ό Θεὸς Ἰσραήλ, ὁ ποιών θαυμάσια μόνος, καὶ εὐλονητὸν τὸ ονομα της δόξης αὐτοῦ εἰς τὸν αἰωνα τοῦ αἰωνος καὶ πληρωθή-

- 50 σεται της δόξης αὐτοῦ πᾶσα ή γη, Γένοιτο, γένοιτο.—Καὶ ἐκ τῶν άλλων, ών προείπον, όμοίως δια Δαβίδ λελέγθαι λόνων, ότι ἀπ' άκρων των οὐρανων προέρχεσθαι έμελλεν, καὶ πάλιν εἰς τοὺς αὐτους τόπους ανιέναι έμηνύετο, αναμνήσθητε, Ίνα και Θεον άνωθευ προελθόντα καὶ ἄνθρωπου ἐν ἀνθρώποις γενόμενου γνωρίσητε.
- 55 καὶ πάλιν ἐκείνον παραγενησόμενον, ον οράν μέλλουσι καὶ κόπτεσθαι οἱ ἐκκεντήσαντες αὐτόν. Εἰσὶ δὲ οὖτοι Οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεού, ποίησιν δε γειρών αὐτού ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα. Ἡμέρα τη ήμέρα ἐρεύνεται όημα, καὶ νὰξ τη νυκτὶ αναγγέλλει γνωσιν. Οὔκ είσι λαλιαί οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται
- 60 al φωναλ αὐτών. Els πάσαν την γην εξηλθεν ὁ φθόγγος αὐτών, καί είς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ρήματα αὐτών, Ἐν τῶ ἡλίω έθετο τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς, ώς νυμφίος ἐκπορενόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ, ἀγαλλιάσεται ώς γίγας δραμεῖν όδόν. 'Απ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ή ἔξοδος αὐτοῦ, καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἔως ἄκρου 65 τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν δς ἀποκρυβήσεται τῆς θέρμης αὐτοῦ.

LXV. Καὶ ὁ Τρύφων ἔφη· Ύπὸ τῶν τοσούτων γραφῶν An answer to the objection δυσωπούμενος, οὐκ οίδα τί φω περί της γραφης ην έφη 'Hoatas, that God will καθ' ην ο Θεός οὐδενὶ ἐτέρω δοῦναι την δόξαν αὐτοῦ λέγει, another; with ούτως είπων 'Εγώ κύριος ο Θεός, τουτό μου όνομα, την δόξαν on the perfect μου έτερφ ου μη δώσω, ουδέ τας αρετάς μου.—Καγώ Ελ μεν consistency of άπλῶς καὶ μὴ μετὰ κακίας τούτους τοὺς λόγους εἰπὼν ἐσίγησας, ω Τρύφων, μήτε τους προ αυτών προειπών, μήτε τους έπακολουθούντας συνάψας, συγγνωστός εί εί δε χάριν του νομίζειν δύνασθαι

not give his glory to some remarks itself.

> 50. ἐκ τῶν ἀλλων, ὧν προείπον, κ. τ. λ. The testimony of David here cited is from Psal. xix. 1. sqq. When previously adduced in c. 42., Justin applied it to the preaching of the Apostles, and not to the exaltation and second coming of Christ. Possibly therefore he may include other Psalms, which have been before brought forward to this purpose. Compare cc. 32. 36. 63.

> είς ἀπορίαν ἐμβάλλειν τὸν λόγον, τν' είπω ἐναντίας είναι τὰς

55. ον οράν κ. τ. λ. Compare Zech. xii. 10. LXV, 4. έγω κύριος κ. τ. λ.. From Isai, xlii. 8.

γραφάς άλλήλαις, πεπλάνησαι ου γάρ τολμήσω τουτό ποτε ή 10 ένθυμηθήναι ή είπειν, άλλ' έαν τοιαύτη τις δοκούσα είναι γραφή προβληθή, και πρόφασιν έχη ώς έναντία ούσα, έκ παντός πεπεισμένος ὅτι οὐδεμία γραφή τῆ ἐτέρα ἐναντία ἐστίν, αὐτὸς μὴ νοείν μάλλον όμολογήσω τὰ είρημένα, καὶ τοὺς έναντίας τὰς γραφάς ύπολαμβάνοντας το αὐτο φρονεῖν μᾶλλον έμοι πείσαι 15 άγωνίσομαι. "Όπως δ' αν ής προτεθείκως το πρόβλημα, Θεός έπίσταται. Έγω δε ως είρηται ο λόγος αναμνήσω ύμας, όπως καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου γνωρίσητε, ὅτι ὁ Θεὸς τῷ Χριστῷ αὐτοῦ μόνω την δόξαν δίδωσιν. 'Αναλήψομαι δέ βραχείς τινάς λόγους. ω άνδρες, τους έν συναφεία των είρημενων ύπο του Τρύφωνος, 20 καὶ τοὺς ὁμοίως συνημμένους κατ' ἐπακολούθησιν οὐ γὰρ ἐξ ἐτέρας περικοπής αὐτοὺς έρω, ἀλλ' ὑφ' ἐν ως είσι συνημμένοι καὶ ύμεις του νουν χρήσατέ μοι. Είσι δε ούτοι Ούτω λέγει κύριος ό Θεός, ό ποιήσας του ούρανου και πήξας αὐτου, ό στερεώσας την γην καὶ τὰ ἐν αὐτῆ, καὶ διδοὺς πνοὴν τῷ λαῷ τῷ ἐπ' αὐτῆς, καὶ 25 πνεύμα τοις πατούσιν αὐτήν. 'Ενώ κύριος ὁ Θεὸς ἐκάλεσά σε ἐν δικαιοσύνη, και κρατήσω της χειρός σου και ισχύσω σε, και έδωκά σε είς διαθήκην γένους, είς φως έθνων, ανοίξαι όφθαλμούς τυφλών, έξαγαγείν έκ δεσμών πεπεδημένους, και έξ οίκου φυλακής καθημένους έν σκότει. Έγω κύριος ὁ Θεὸς, τοῦτό μοῦ ὄνομα, την 30 δόξαν μου έτέρω οὐ μὴ δώσω, οὐδὲ τὰς ἀρετάς μου τοῖς γλυπτοῖς. Τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἰδοὺ ἥκει, καινὰ ἃ ἐγὼ ἀναγγέλλω, καὶ πρὸ τοῦ αναγγείλαι έδηλώθη ύμιν. Υμνήσατε τῷ Θεῷ ύμνον καινόν ἀρχὴ αὐτοῦ ἀπ' ἄκρου τῆς ἡης, οἱ καταβαίνοντες την θάλασσαν καὶ

10. οὐ γὰρ τολμήσω κ. τ. λ. Augustin. Epist. 19. Ego solis eis Scripturarum libris, qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre, ut nullum eorum auctorem scribendo aliquid errasse firmissime credam. Ac si aliquid in eiso ffendero literis, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quam vel mendosum esse codicem, vel interpretem non assecutum esse, quod dictum esst, vel me minime intellexisse non ambigam. Compare Iren. Hær II. 47. Tertull. de Anim. c. 21. Lactant. Instt. Div. v. 3. Jerom. Epist. 17. Epiphan. Hær. IX. 15.

^{12.} πρόφασιν. Codd. Reg. Clar. in marg. ὑπόφασιν.

^{23.} ούτω λέγει κύριος κ. τ. λ. From Isai. xlii. 5. sqq.

^{34.} καταβαίνοντες την θάλασσαν κ. τ. λ. Vulgo είς την θάλασσαν. The proposition, which is wanting in both the MSS., is rejected by the Benedictine

35 πλέοντες ἀεί, νήσοι καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτάς. Εὐφράνθητι ἔρημος, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν καὶ αἱ ἐπαύλεις, καὶ οἱ κατοικοῦντες Κηδὰρ εὐφρανθήσονται, καὶ οἱ κατοικοῦντες πέτραν ἀπ' ἄκρου τῶν ὀρέων βοήσονται, δώσουσι τῷ Θεῷ δόξαν, τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἐν ταῦς νήσοις ἀναγγελοῦσι. Κύριος ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων ἐξελεύσεται,

40 συντρίψει πόλεμον, ἐπεγερεῖ ζῆλον, καὶ βοήσεται ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς μετ' Ισχύος.—Καὶ ταῦτα εἰπῶν ἔφην πρὸς αὐτούς. Νενοήκατε, ὧ φίλοι, ὅτι ὁ Θεὸς λέγει δώσειν τούτω, ὅν εἰς φῶς ἐθνῶν κατέστησε, δόξαν, καὶ οὐκ ἄλλω τινί ἀλλ'. οὐχ, ὡς ἔφη Τρύφων, ὡς ἐαυτῷ κατέχοντος τοῦ Θεοῦ τὴν δόξαν;—Καὶ ὁ Τρύφων ἀπεκρί-45 νατος Νενοήκαμεν καὶ τοῦτο. Πέραμες τοιχαροῦν καὶ τὸ ἐπίλουτα

45 νατο· Νενοήκαμεν καὶ τοῦτο. Πέραινε τοιγαροῦν καὶ τὰ ἐπίλοιπα τοῦ λόγου.

Justin returns to the proof that the Messiah was to be born of a virgin; and that this was true of Jesus only.

Της LXVI. Κάγω πάλιν ἀναλαβων τον λόγον, ὁπόθεν τὴν ἀρχὴν ἐπεπαύμην ἀποδεικνύων ὅτι ἐκ παρθένου γεννητος, καὶ διὰ παρθένου γεννηθῆναι αὐτον διὰ 'Ησαίου ἐπεπροφήτευτο, καὶ αὐτὴν τὴν την αποφητείαν πάλιν ἔλεγον. "Εστι δὲ αὕτη' Καὶ προσέθετο κύριος λαλῆσαι τῷ 'Αχαζ, λέγων, Αἴτησαι σεαυτῷ σημείον παρὰ κυρίου τοῦ Θεοῦ σου εἰς βάθος ἡ εἰς ὕψος. Καὶ εἴπεν 'Αχαζ, Οὐ μὴ αἰτήσω, οὐδὲ μὴ πειράσω κύριον. Καὶ εἴπεν 'Ησαίας, 'Ακούσατε δὴ, οἴκος Δαβίδ. Μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις; καὶ πῶς κυρίῳ παρέχετε ἀγῶνα; Διὰ τοῦτο δώσει κύριος αὐτὸς 10 ὑμῖν σημείον. 'Ιδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται τὐὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ 'Εμμανουήλ. Βούτυρον καὶ μέλι φάγεται. Πρὶν ἡ γνῶναι αὐτὸν ἡ προελέσθαι πουηρὰ, ἐκλέξεται τὸ ἀγαθόν' διότι πρὶν ἡ γνῶναι τὸ παιδίον κακὸν ἡ ἀγαθὸν, ἀπειθεῖ πουποὰ τοῦ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. Διότι ποὶν ἡ γνῶναι

15 τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ

editor, and by Otto. In the LXX. the words following are καὶ πλέοντες αὐτην, αἰ νῆσοι κ.τ.λ., and Thirlby would adopt the reading.

LXVI. 4. καὶ προσέθετο κ.τ.λ. From Isai. vii. 10. sqq. viii. 4., as quoted above in ε. 43. Viide Jessey. It will be absented that all the three forms of

above in c. 43. Vide locum. It will be observed that all the three forms, $\epsilon\kappa$ $\pi a \rho \theta \dot{\epsilon} \nu o \nu$, $\delta \iota \dot{\alpha} \pi a \rho \theta \dot{\epsilon} \nu o \nu$, and $\dot{\alpha} \pi \dot{\alpha} \sigma \partial \dot{\epsilon} \nu o \nu \nu a \sigma \partial a \nu$, occur in this chapter. See on Apol. 1. 22, 14.

14. πονηρά. Uterque Cod. MStus ad marg. πονηρίαις. In Cod. Clarom. verba τὸ παιδίον κακὸν ἢ ἀγαθὸν, ἀπειθεῖ πονηρὰ (τοῦ ad marg.) ἐκλέξασθαι τὸ dyaθόν. Διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ –extincta sunt. Otto.

καὶ τὰ σκύλα Σαμαρείας ἔναντι βασιλέως ᾿Ασσυρίων. Καὶ καταληφθήσεται ή γη, ην συ σκληρώς οἴσεις ἀπὸ προσώπου τών δύο Βασιλέων. 'Αλλ' ἀπάξει ὁ Θεὸς ἐπί σε καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ έπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου ἡμέρας, αι οὐδέπω ήκασιν ἀπὸ τῆς ήμέρας, ής ἀφείλεν Ἐφραίμ ἀπὸ Ἰούδα τὸν βασιλέα ᾿Ασσυρίων.- 20 Καὶ ἐπέφερον "Ότι μὲν οὖν ἐν τῶ γένει τῶ κατὰ σάρκα 'Αβραὰμ οὐδεὶς οὐδέποτε ἀπὸ παρθένου γενέννηται, οὐδὲ λέλεκται γενεννημένος, άλλ' ή ούτος ὁ ήμέτερος Χριστός, πᾶσι φανερόν ἐστι.

LXVII. Καὶ ὁ Τρύφων ἀπεκρίνατο 'Η γραφή οὐκ ἔχει, Of three 'Ιδου ή παρθένος έν γαστρί λήψεται, και τέξεται υίον, άλλ', 'Ιδου urged by ή νεάνις εν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υίον, καὶ τὰ εξης λοιπὰ Trypho, Justin replies to the ώς έφης. "Εστι δε ή πασα προφητεία λελεγμένη είς 'Εζεκίαν, είς δυ last first; and, καὶ ἀποδείκυυται ἀποβάντα κατὰ τὴν προφητείαν ταύτην. Έν δὲ his disingenuτοις των λεγομένων Έλλήνων μύθοις λέλεκται ὅτι Περσεῦς ἐκ reviving Δανάης, παρθένου ούσης, έν χρυσού μορφή ρεύσαντος έπ' αυτήν points already τοῦ παρ' αὐτοῖς Διὸς καλουμένου, γεγέννηται καὶ ὑμεῖς τὰ αὐτὰ shews that the εκείνοις λέγοντες αιδείσθαι οφείλετε, και μάλλον άνθρωπον εξ Jesus was not ἀνθρώπων γενόμενον λέγειν τὸν Ἰησοῦν τοῦτον, καί, ἐὰν ἀποδείκ- the result of obedience νυτε ἀπὸ τῶν γραφῶν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστὸς, διὰ τὸ ἐννόμως to the Mosaic καὶ τελέως πολιτεύεσθαι αὐτὸν κατηξιώσθαι τοῦ ἐκλεγηναι είς Χριστον, αλλά μη τερατολογείν τολματε, όπως μήτε όμοίως τοίς "Ελλησι μωραίνειν έλέγχησθε.---Καὶ έγω πρὸς ταῦτα έφην· 'Ω Τρύφων, ἐκεῖνό σε πεπεῖσθαι βούλομαι καὶ πάντας άπλῶς ἀν- 15 θρώπους, ότι, καν γελοιάζοντες ή επιτωθάζοντες γείρονα λέγητε.

complaining of ousness in conceded. Messiahship of

^{17.} ην σύ. These words are omitted in the MSS. and Edd. Otto, after Thirlby and others, has properly replaced them from c. 43.

^{21.} τω κατά σάρκα 'Aβ. Vulgo τοῦ κατά σ. Thirlby would read τω κ. σ. τοῦ 'Aβ. as in the parallel place; but Otto remarks that this is at least unnecessary.

LXVII. 1. ή γραφή ούκ έχει, κ. τ. λ. See above, on c. 43, 47; and compare cc. 71. 77. 84.

^{6.} λέλεκται ὅτι Περσεῦς κ. τ. λ. Compare Apol. 1. cc. 21. 54. The reply to this part of Trypho's observation is contained in cc. 69. 70.

^{10.} γενόμενον. Vulgo λεγόμενοι. See above, on c. 63, 37.

^{11.} έννομως καὶ τ. πολιτεύεσθαι. See the Interpp. on Acts xxiii. 1.

ούκ εκστήσετε με των προκειμένων, άλλ' έξ ων είς έλεγγον νομίζετε προβάλλειν λόγων τε ή πραγμάτων, έξ αὐτών τὰς ἀποδείξεις των ύπ' έμου λεγομένων μετά μαρτυρίας των γραφών άελ 20 ποιήσομαι. Οὐκ ὀρθώς μέντοι οὐδὲ φιλαλήθως ποιείς, κάκείνα, περί ων αξὶ συγκαταθέσεις ημίν γεγένηνται, ὅτι διὰ τὸ σκληροκάρδιον τοῦ λαοῦ ὑμῶν διὰ Μωσέως τινές τῶν ἐντολῶν τεθειμέναι εἰσὶν. άναλύειν πειρώμενος, "Εφης γαρ δια το έννόμως πολιτεύεσθαι έκλελέχθαι αὐτὸν καὶ Χριστὸν γεγενησθαι, εὶ ἄρα οὖτος ἀποδειχ-25 θείη ών. Καὶ ὁ Τρύφων, Σὰ γὰρ ώμολόγησας ἡμῖν, ἔφη, ὅτι καὶ περιετμήθη, καὶ τὰ ἄλλα τὰ νόμιμα τὰ διὰ Μωσέως διαταχθέντα εφύλαξε. Κάγω απεκρινάμην 'Ωμολόγησά τε καὶ όμολογώ· αλλ' ούχ ώς δικαιούμενον αὐτὸν διὰ τούτων ώμολόγησα ύπομεμενηκέναι πάντα, άλλα την ολκονομίαν απαρτίζοντα, ην ήθελεν 30 ο πατήρ αὐτοῦ καὶ τῶν ὅλων ποιητής καὶ κύριος καὶ Θεός. Καὶ γάρ τὸ ἀποθανεῖν σταυρωθέντα ὁμολογῶ ὑπομεῖναι αὐτὸν, καὶ τὸ ἄνθρωπου γενέσθαι καὶ τοσαῦτα παθεῖν ὅσα διέθεσαν αὐτὸν οἱ άπὸ τοῦ γένους ύμων. Ἐπεὶ πάλιν, ω Τρύφων, μη συντίθεσαι οίς φθάνεις συντεθειμένος, ἀπόκριναί μοι Οί προ Μωσέως γενό-35 μενοι δίκαιοι καὶ πατριάρχαι, μηδέν φυλάξαντες των όσα ἀποδείκυυσιν ό λόγος άρχην διαταγής είληφέναι διά Μωσέως, σώζονται έν τη των μακαρίων κληρονομία, ή ού; -- Καὶ ὁ Τρύφων ἔφη Αί γραφαί αναγκάζουσί με όμολογείν.-- Όμοίως δε απερωτώ σε

^{17.} ἐξ ῶν. Vulgo ἐξ αὐτῶν, of which the repetition in the next clause plainly indicates both the error and its origin. The correction of Otto is so obvious and simple, that it is needless even to mention those suggested by Sylburg.

^{20.} $\pi\epsilon\rho i$ $\vec{\omega}\nu$ $d\epsilon i$ κ . τ . λ . Perhaps we should read $\vec{\eta}\delta\eta$ for $d\epsilon i$. Still, as the Benedictine editor remarks, $d\epsilon i$ may merely imply that Trypho's assent had always been given, as often as the points in question had been discussed.

^{25.} σὐ γὰρ ὡμολόγησας κ. τ. λ. This confession does not appear in any previous part of the Dialogue; so that it was possibly omitted when the conversation was subsequently committed to writing.

^{33.} ἐπεὶ πάλιν μὴ συντίθέσαι. The singular, as Otto and others have seen, is required by the context, in which φθάνεις follows. Both MSS, have συντίθεσθαι, and the earlier edd. συντίθεσθε. Thirlby and the Benedictine would add δὲ after ἐπεὶ, but the omission of the particle marks the earnestness of the speaker's address.

^{34.} οἱ πρὸ Μωσέως κ. τ. λ. Compare cc. 19. 46. supra. See also on c. 23, 1.

πάλιν, έφην· Τὰς προσφοράς καὶ τὰς θυσίας δι' ενδειαν ὁ Θεὸς ένετείλατο ποιείν τους πατέρας ύμων, ή δια το σκληροκάρδιον αν- 40 τών και εύχερες πρός είδωλολατρείαν: -- Και τούτο, έφη, αι γραφαί όμοίως άναγκάζουσιν όμολογείν ήμας. Καὶ ότι, φημί, καινήν διαθήκην διαθήσεσθαι ο Θεός έπηγγελται παρά την έν όρει Χωρήβ, όμοίως αὶ γραφαὶ προείπου; Καὶ τοῦτο ἀπεκρίνατο προειρήσθαι.---Κάγω πάλιν, ή δε παλαιά διαθήκη, έφην, μετά 45 φόβου καὶ τρόμου διετάγη τοῖς πατράσιν ύμων, ώς μηδὲ δύνασθαι αὐτοὺς ἐπαίειν τοῦ Θεοῦ: Κάκεῖνος ώμολόγησε. Τί οὖν. έφην, έτέραν διαθήκην έσεσθαι ο Θεός ύπέσχετο, ούχ ώς έκείνη διετάνη, καὶ ἄνευ φόβου καὶ τρόμου καὶ ἀστραπών διαταγηναι αύτοις έφη, και δεικυύουσαν τί μεν ώς αιώνιον και παυτί νένει 50 άρμόζου καὶ ένταλμα καὶ έργου ὁ Θεὸς ἐπίσταται, τί δὲ πρὸς τὸ σκληροκάρδιον του λαού ύμων άρμοσάμενος, ώς και δια των προφητών βοα, ένετέταλτο: Καὶ τούτω συνθέσθαι, έφη, έκ παντός τους φιλαλήθεις, άλλα μη φιλέριδας άναγκαῖον. --- Κάγω, Ούκ οίδ' ὅπως, ἔφην, φιλερίστους τινὰς ἀποκαλών, αὐτὸς πολλάκις ἐν 55 τούτω έφάνης τω έργω ων, άντειπων πολλάκις οίς συνετέθης.

LXVIII. Καὶ ὁ Τρύφων "Απιστον γὰρ καὶ ἀδύνατον σχεδὸν The Messiah's πράγμα ἐπιχειρεῖς ἀποδεικνύναι, ὅτι Θεὸς ὑπέμεινε γεννηθηναι καὶ descent from άνθρωπος γενέσθαι.—Εὶ τοῦτο, ἔφην, ἐπ' ἀνθρωπείοις διδάγμασιν not invalidate ή ἐπιχειρήμασιν ἐπεβαλόμην ἀποδεικνύναι, ἀνασχέσθαι μου οὐκ ἀν the truth of his Incarnaέδει ύμας εί δε γραφάς και είς τουτο είρημένας τοσαύτας, πλεισ- tion and

miraculous conception.

^{39.} τας προσφοράς κ. τ. λ. See note on c. 22, 1.

^{42.} καὶ ὅτι καινήν κ. τ. λ. Compare c. 11. supra.

^{48.} ἐτέραν δ. ἄνευ φόβου κ. τ. λ. Compare Exod. xix, 16. sqq. xx. 18. sqq. Jerem. xxxi. 31, 32. Hebr. xii. 18. sqq.

^{50.} τί μεν ως αίωνιον κ. τ. λ. Justin has before made a similar distinction between the ceremonial and the moral Law (cc. 30. 34. 44.); and thus also the Apostolic Constitutions (I. 6. VI. 20.) distinguish between the natural law (νόμος φυσικός) contained in the Decalogue, and the additions (τὰ ἐπείσακτα) introduced in consequence of the iniquities of the Israelites. Compare Jerom. Comm. in Ezek. xx. For ἐπίσταται, the Benedictine editor would prefer ἐπιτάσσεται; but an example of the sense in which the former verb is here used, is adduced by Otto from Cyrill. Alex. adv. Julian. Ix. p. 305. τούς των θυσιών ήπίστατο τρόπους Μωσης.

τάκις αὐτὰς λέγων, ἀξιῶ ὑμᾶς ἐπιγνώναι αὐτὰς, σκληροκάρδιοι πρὸς τὸ γνῶναι νοῦν καὶ θέλημα τοῦ Θεοῦ γίνεσθε. Εὶ δὲ βούλεσθε τοιοῦτοι ἀεὶ μένειν, ἐγῶ μὲν οὐδὲν ἄν βλαβείην τὰ δὲ αὐτὰ ἀεὶ ἔχων, ἃ καὶ πρὸ τοῦ συμβαλεῦν ὑμῦν εἶχον, ἀπαλλάξομαι

- 10 ύμων.— Καὶ ὁ Τρύφων, "Ορα, ὧ φίλε, ἔφη, ὅτι μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ καμάτου γέγονέ σοι τὸ κτήσασθαι αὐτά καὶ ἡμᾶς οὖν, βασανίσαντας πάντα τὰ ἐπιτρέχοντα, συνθέσθαι δεῖ οὖς ἀναγκά-ζουσιν ἡμᾶς αἱ γραφαί.— Κάγω πρὸς ταῦτα, Οὐκ ἀξιῶ, εἶπον, ὑμᾶς μὴ παντὶ τρόπφ ἀγωνιζομένους τὴν ἐξέτασιν τῶν ζητουμένων
- 15 ποιεισθαι, άλλ' ἐκείνοις μὴ πάλιν ἀντιλέγειν, μηδὲν ἔχοντας λέγειν, οις ἔφητε συνθέσθαι.——Καὶ ὁ Τρύφων ἔφη· Τοῦτο πειρασόμεθα πράξειν.——Πάλιν ἐγὼ ἔφην· Πρὸς τοις ἀνηρωτημένοις καὶ νῦν ὑπ' ἐμοῦ πάλιν ἀνερωτήσασθαι ὑμῶς βούλομαι· διὰ γὰρ τῶν ἀνερωτήσεων τούτων καὶ περαιωθῆναι σὺν τάχει τὸν λόγον ἀγωνιοῦμαι.
- 20 Καὶ ὁ Τρύφων ἔφη· ᾿Ανερώτα. Κάγω εἶπον Μήτι ἄλλον τινὰ προσκυνητὸν καὶ κύριον καὶ Θεὸν λεγόμενον ἐν ταῖε γραφαῖε νοεῖτε εἶναι πλὴν τοῦ τοῦτο ποιήσαντος τὸ πᾶν καὶ τοῦ Χριστοῦ, δε διὰ τῶν τοσούτων γραφῶν ἀπεδείχθη ὑμιν ἄνθρωπος γενόμενος; Καὶ ὁ Τρύφων Πως τοῦτο δυνάμεθα εἶναι ὁμολογῆσαι,
- 25 δπότε, εἰ καὶ ἄλλος τίς ἐστι πλην τοῦ πατρὸς μόνου, την τοσαύτην ζήτησιν ἐποιησάμεθα;——Κάγὼ πάλιν' 'Αναγκαῖόν ἐστι καὶ ταῦτα ὑμᾶς ἐρωτῆσαι, ὅπως γνῶ, μήτι ἄλλο φρονεῖτε παρ' ἃ τέως

LXVIII. 6. ἐπιγνῶναι αὐτάs. That this pronoun is not unfrequently redundant, see above on c. 21, 17.

16. οἶs ἐφητε συνθέσθαι. Thirlby suggests that ἔφθητε might have been written by Justin; but in that case it would have been constructed with a participle, as in c. 67, 35. οἶs φθάνεις συντεθειμένος.

17. καὶ νῦν ὑπ' ἐμοῦ. Sylburg would rather read ὑπ' ἐμοῦ καὶ νῦν, joining καὶ νῦν with πάλιν ἀνερωτήσασθαι. If any transposition is necessary, the order should be, πρὸς τοῖς καὶ νῦν ὑπ' ἐμοῦ ἀνηρωτημένοις. At all events the words depend wholly upon the participle, and καὶ νῦν must be rendered already.

24. τοῦτο είναι. That this is the case. For είναι, Wolf proposes to read ετι.

25. εί καὶ ἄλλος τίς έστι. Seil. Θεός.

27. παρ' ἃ τέως ώμ. Vulgo παρὰ θεῷ. Otto has properly admitted the emendation of Wolf, which had received the sanction of previous editors, who refrained nevertheless from altering the text. So in c. 80. ἕτερα λέγειν παρ' ἃ φρονῶ.

ωμολογήσατε. Κάκεινος, Ού, άνθοωπε, έφη. Κάνω πάλιν Υμών οθν ταθτα άληθώς συντιθεμένων, καὶ τοθ λόγου λέγοντος, Τὴν γενεάν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; οὐκ ήδη καὶ νοεῖν ὁφείλετε ὅτι 30 ούκ έστι γένους ανθρώπου σπέρμα :----Καὶ ὁ Τρύφων Πῶς οὖν δ λόγος λέγει τω Δαβίδ, ότι ἀπὸ της ὀσφύος αὐτοῦ λήψεται έαυτώ υίου ο Θεος, καὶ κατορθώσει αὐτώ την βασιλείαν, καὶ καθίσει αὐτὸν ἐπὶ θρόνου τῆς δόξης αὐτοῦ; --- Κάγω ἔφην. 'Ω Τρύφων, εί μεν και την προφητείαν, ην έφη 'Hoatas, ού φησι 35 προς του οίκου του Δαβίδ, 'Ιδού ή παρθένος έν γαστοί λήψεται. άλλα προς έτερου οίκου των δωδεκα φυλών, ίσως αν απορίαν είνε τὸ πράγμα ἐπειδή δὲ καὶ αὐτή ή προφητεία πρὸς τὸν οἶκον Δαβίδ είρηται, τὸ είρημένου πρὸς Δαβίδ ύπὸ Θεοῦ ἐν μυστηρίω διὰ 'Ησαίου ώς έμελλε γίνεσθαι έξηγήθη. Εί μήτι τοῦτο οὐκ ἐπίστασθε. 40 ω φίλοι, έφην, ότι πολλούς λόγους, τους έπικεκαλυμμένως καὶ έν παραβολαίς ή μυστηρίοις ή έν συμβόλοις έργων λελεγμένους, οί μετ' έκείνους τους εἰπόντας ή πράξαντας γενόμενοι προφήται έξηγήσαντο. Καὶ μάλα, ἔφη ὁ Τρύφων. Ἐὰν οὖν ἀποδείξω The Jews are την προφητείαν ταύτην του 'Hoatov είς τουτον τον ημέτερον accused of misinterpret-Χριστον είρημένην, αλλ' οὐκ είς τον Έζεκίαν, ως φατε ύμεις, ing and falsifying the ούχὶ καὶ ἐν τούτω δυσωπήσω ύμας μὴ πείθεσθαι τοῦς διδασκάλοις LXX. version ύμων, οίτινες τολμώσι λέγειν την εξήγησιν, ην εξηγήσαντο Scriptures.

^{30.} την γενεάν αύτοῦ τίς δ. From Isai. lili. 8. Compare c. 63. supra.

^{32.} ἀπὸ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ κ. τ. λ. From Psal. cxxxii. 11. See also 2 Sam. vii. 12. Acts ii. 30. In reply to this objection of the Jews, Justin replies that the descent of the Messiah from David did not militate against his incarnation and birth from a virgin; inasmuch as the more explicit prophecy of Isaiah, being addressed to the house of David, plainly intimated that the promised heir would be brought into the world by a miraculous conception. There is no contradiction: but one prophecy explains the other. Compare Tertul. c. Marc. III. 20. Iren. Hær. 111. 27.

^{38.} προς του οίκου Δαβίδ είρ. Ικαί. νίι. 13. ακούσατε δή, οίκος Δαβίδ, ε. τ. λ.

^{41.} ἐπικεκαλυμμένως. Obscurely. So in c. 130. είσὶ δὲ είρημένοι ἐπικεκαλυμμένωs. The vulgar reading, αποκεκαλυμμένωs, openly, is directly against the sense; and Otto, to whom the emendation is due, adduces a similar instance of the confusion of the prepositions end and and from c. 25, 8.

οί έβδομήκοντα ύμων πρεσβύτεροι παρά Πτολεμαίφ τω των Αι-50 γυπτίων βασιλεί γενόμενοι, μη είναι έν τισιν άληθη; "Α γάρ αν διαβρήδην έν ταις γραφαίς φαίνονται έλέγχοντα αὐτών την ἀνόητον καὶ φίλαυτον γνώμην, ταῦτα τολμῶσι λέγειν μὴ οὕτω γεγράφθαι. ά δ' αν καὶ έλκειν πρὸς ας νομίζουσι δύνασθαι άρμόζειν πράξεις ανθρωπείους, ταθτα ούκ είς τοθτον τον ημέτερον Ίησοθν Χριστον 55 είρησθαι λέγουσιν, άλλ' είς δυ αὐτοί έξηγεῖσθαι ἐπιχειροῦσιν. Οποίου και τηυ γραφηυ ταύτηυ, περί ής ή υθυ όμιλία έστιυ, έδίδαξαν ύμας λέγοντες είς Έζεκίαν αὐτην εἰρησθαι, ὅπερ, ώς ύπεσχόμην, ἀποδείξω ψεύδεσθαι αὐτούς. "Ας δ' αν λέγωμεν αὐτοῖς γραφάς, αὶ διαβρήδην τὸν Χριστὸν καὶ παθητὸν καὶ προσκυνητὸν 60 καὶ Θεὸν ἀποδεικνύουσιν, ας καὶ προανιστόρησα ύμιν, ταύτας είς Χριστου μεν ειρήσθαι αναγκαζόμενοι συντίθενται, τοῦτον δε μή είναι του Χριστου τολμώσι λέγειν έλεύσεσθαι δε και παθείν και βασιλεύσαι και προσκυνητού γενέσθαι Θεόν όμολογούσιν, όπερ γελοίου και ανόητου δυ όμοίως αποδείξω. 'Αλλ' έπει κατεπείγει

49. ol $\dot{\epsilon}\beta\delta$. $\dot{\nu}\mu\dot{\omega}\nu$ $\pi\rho\epsilon\sigma\beta$. π . II. Of the LXX. version of the Hebrew Scriptures, see on Apol. 1. c. 31, 11. This general charge against the Jews of misinterpreting and falsifying this version, is sustained by the allegation of specific instances in cc. 72. 73.

65 με πρότερον προς τὰ ὑπό σου ἐν χελοίω τρόπω είρημένα ἀπο-

52. $\mu\eta$ οὖτω γεγράφθαι. That is, in the Hebrew copies. In the next clause, Otto would apply νομίζουσι to έλκειν as well as $d\rho\mu\dot{\alpha}\xi\epsilon\nu$, but there seems to be some latent corruption, as Thirlby supposed, though he has not been successful in emending the passage. Perhaps we might read thus $\mathbf{j} = \tilde{a} \ \delta' \ d\nu \ \kappa \alpha i \ έλκειν$ δύνανται προs $\dot{\alpha}s$ νομίζουσι $d\rho\mu\dot{\alpha}\xi\epsilon\nu \ \pi\rho.^c d\nu\theta$. The MSS and most edd. before Otto's have πρὸs $\dot{\alpha}$, but $\dot{\alpha}s$, with reference to $\pi\rho\dot{\alpha}\xi\epsilon\iota s$, had long been seen to be a necessary correction.

57. ως υπεσχόμην. Namely, in c. 43.

63. προσκυνητόν γ. Θεόν. Thirlby would read καὶ Θεόν, as twice before in this chapter; and so also in c. 64. Compare, however, cc. 76. 126. Perhaps indeed we should read άλλον instead of Θεόν. At all events, άλλον is understood. Sylburg and Otto observe that the acrists $\beta a \sigma \iota \lambda e \bar{\nu} \sigma a \iota$ and $\gamma e \nu \acute{e} \sigma \theta a \iota$ are employed as futures; but may not $\pi a \theta e \bar{\iota} \nu$ be an acrist also, and the whole three depend upon $\epsilon \lambda e \iota \sigma c \sigma d a \iota$. See on c. 71, 11.

64. δν ὁμοίως ἀποδείζω. Vulgo δ, which Sylburg proposes to cancel altogether. The reading in the text, which is that of Bishop Pearson, Thirlby, and Otto, is confirmed by c. 139. ἄπερ ἀπέδειξαν αὶ γραφαί ὅντα.

κρίνασθαι, πρός ταθτα τὰς ἀποκρίσεις ποιήσομαι, καὶ πρὸς τὰ επίλοιπα ές ύστερον τὰς ἀποδείξεις δώσω.

LXIX. Εὐ ἴσθι οὖν, ὦ Τρύφων, λέγων ἐπέφερον, ὅτι â πα- The fables of οαποιήσας ὁ λεγόμενος διάβολος έν τοις Ελλησι λεχθηναι εποίησεν, mythologists ώς καὶ διὰ τῶν ἐν Αἰγύπτω μάγων ἐνήργησε καὶ διὰ τῶν ἐπὶ were invented by the devil 'Ηλία ψενδοπροφητών, και ταύτα βεβαίαν μου την έν ταις γρα- for the purφαίς γνώσιν καὶ πίστιν κατέστησεν. "Όταν γὰρ Διόνυσον μεν υίον ceiving manτοῦ Διὸς ἐκ μίξεως, ἡν μεμίχθαι αὐτὸν τῆ Σεμέλη, γεγενησθαι kind; but, λέγωσι, καὶ τοῦτον εύρετὴν ἀμπέλου γενόμενον, καὶ διασπαραχθέν- they are τα καὶ ἀποθανόντα ἀναστήναι, εἰς οὐρανόν τε ἀνεληλυθέναι ἱστο- the Old Testaρωσι, καὶ ὄνον ἐν τοις μυστηρίοις αὐτοῦ παραφέρωσιν, οὐχὶ τὴν cies, they tend προλελεγμένην ὑπὸ Μωσέως ἀναγραφείσαν Ἰακώβ τοῦ πατριάρχου firm the truth προφητείαν μεμιμήσθαι αὐτὸν νοῶ; Ἐπὰν δὲ τὸν Ἡρακλέα of the Scriplσχυρου, καὶ περινοστήσαντα πάσαν την γην, καὶ αὐτον τῷ Διὶ tures. έξ 'Αλκμήνης γενόμενου, καὶ ἀποθανόντα εἰς οὐρανὸν ἀνεληλυθέναι λέγωσιν, ούχὶ την, 'Ισχυρός ώς γίγας δραμεῖν όδον αὐτοῦ, περί Χριστοῦ λελεγμένην γραφην όμοίως μεμιμησθαι νοῶ; 15 "Όταν δὲ τὸν 'Ασκληπιὸν νεκρούς ἀνεγείραντα καὶ τὰ ἄλλα πάθη θεραπεύσαντα παραφέρη, ούχι τὰς περί Χριστοῦ ὁμοίως προφητείας μεμιμήσθαι τούτον καὶ ἐπὶ τούτω φημί; Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνιστόρησα προς ύμας τοιαύτην γραφήν, ή σημαίνει του Χριστον ταῦτα ποιήσειν, καὶ μιᾶς τινὸς ἀναγκαίως ἐπιμνησθήσομαι, ἐξ ής 20

pose of defounded on

LXIX. 1. α παραποιήσας ο διάβολος κ. τ. λ. A precisely similar origin and object is assigned to the fables of the Grecian Mythology in Apol. 1. cc. 5. 54. See on c. 23, 10; and compare Tertul. Apol. cc. 21. 22. de Præser. Hær. c. 40. Tatian. Orat. c. Greec. c. 40. It is true that in the Apology their invention is attributed to the dæmons in general; but as Justin speaks of the Devil, or Satan, as ὁ άρχηγέτης τῶν κακῶν δαιμόνων (Apol. I. c. 28.), there is no material discrepancy between the two accounts.

- 3. διὰ τῶν ἐν Αίγ. κ. τ. λ. See Exod. viii. 11, 12, 22. 1 Kings xviii. 19. sqq.
- 6. ην μεμίχθαι. Subaud. λέγουσι.
- 9. ovov. The MSS. and most Edd. have olvov, but the former exhibit ovov in the margin. Of this, and other points in this chapter, see on Apol. 1. c. 54, 25; and cc. 22, 17; 36, 11.
 - 10. προλελεγμένην προφητείαν. Gen. xlix. 11, 12. See above, c. 51.
 - 14. ἰσχυρὸς ώς γίγας δ. όδ. α. From Psal. xix. 5. See on Apol. 1. c. 54, 41.
 - 16. ὅταν δὲ τὸν ᾿Ασκληπιὸν κ. τ. λ. Compare Apol. I. cc. 22. 54.

καὶ συνείναι ύμιν δυνατόν, πώς καὶ τοις έρήμοις γνώσεως Θεού, λέγω δὲ τοῖς ἔθνεσιν, οἱ καὶ ὀφθαλμοὺς ἔγοντες οὐν έώρων οὐδὲ καρδίαν έχουτες συνίεσαν, τὰ έξ ύλης κατασκευάσματα προσκυνουντες, δ λόγος προέλεγεν άρνηθηναι αὐτά, καὶ ἐλπίζειν ἐπὶ τοῦ-25 του του Χριστόυ. Εξρηται δε ούτως Ευφράνθητι έρημος ή διψώσα, αγαλλιάσθω έρημος, καὶ έξανθείτω ώς κρίνον. Καὶ έξανθήσει καὶ ἀγαλλιάσεται τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἡ δόξα τοῦ Λιβάνου ἐδόθη αὐτῆ, καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Καρμήλου. Καὶ ὁ λαός μου όψεται τὸ ύψος κυρίου, καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ἰσχύσατε χείρες 30 ανειμέναι, και γόνατα παραλελυμένα. Παρακαλείσθε οι όλιγόψυχοι τή καρδία, Ισχύσατε, μη φοβείσθε. Ίδου ὁ Θεὸς ήμων κρίσιν άνταποδίδωσι καὶ άνταποδώσει αὐτὸς ήξει καὶ σώσει ήμας. Τότε άνοιχθήσονται όφθαλμοί τυφλών, καὶ ώτα κωφών ἀκούσονται τότε άλειται ώς έλαφος ό χωλός, και τρανή έσται γλώσσα μογιλά-35 λων ότι έρβάγη εν έρήμω ύδωρ καὶ φάραγξ εν γη διψώση, καὶ ή ἄνυδρος ἔσται εἰς ἔλη, καὶ εἰς διψώσαν γην πηγή ὕδατος ἔσται.— Πηγή ύδατος ζώντος παρά Θεού έν τη έρήμω γνώσεως Θεού τή των έθνων γη ανέβλυσεν ούτος ο Χριστός, ος και έν τω γένει ύμων πέφανται, και τους έκ γενετής και κατά την σάρκα πηρούς και 40 κωφούς καὶ χωλούς Ιάσατο, τον μεν άλλεσθαι, τον δε καὶ ἀκούειν, τὸν δὲ καὶ ὁρᾶν τῷ λόγφ αὐτοῦ ποιήσας καὶ νεκροὺς δὲ ἀναστήσας καὶ ζην ποιήσας, καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐδυσώπει τοὺς τότε όντας ανθρώπους επιγνώναι αὐτόν. Οἱ δὲ καὶ ταῦτα ὁρώντες γινόμενα, φαντασίαν μαγικήν γίνεσθαι έλεγον και γάρ μάγον 45 είναι αὐτὸν ἐτόλμων λέγειν καὶ λαοπλάνον. Αὐτὸς δὲ καὶ ταῦτα έποίει πείθων καὶ τοὺς ἐπ' αὐτὸν πιστεύειν μέλλοντας, ὅτι κἄν τις, έν λώβη τινὶ σώματος ὑπάρχων, φύλαξ τῶν παραδεδομένων

ύπ' αὐτοῦ διδαγμάτων ὑπάρξη, ὁλόκληρον αὐτὸν ἐν τῆ δευτέρα

^{25.} εὐφράνθητι ἔρημος κ. τ. λ. From Isai. xxxv. I. sqq.

^{35.} $\dot{\epsilon}\nu$ $\gamma\hat{\rho}$ $\delta\iota\psi\omega\sigma y$. So the LXX. The MSS, and Edd. have $\dot{\epsilon}\nu$ $\tau\hat{q}$. The texts has been amended without hesitation. See on Apol. 1. c. 4, 3.

μάγον καὶ λαοπλάνον. Compare Matt. ix. 34. xii. 24. xxvii. 63. Mark
 jii, 22. Luke xi. 15. John vii. 12; and see on Apol. r. c. 30, 3.

^{48.} ὁλόκληρον αὐτὸν ἀνάστησει. The belief that the bodies of the dead will be raised in perfect identity, except that they will be freed from all their present mutilations, seems to have been very prevalent in the early Church. Tertull. de

αὐτοῦ παρουσία, μετά τοῦ καὶ ἀθάνατον καὶ ἄφθαρτον καὶ ἀλύπητον ποιησαι, αναστήσει.

LXX. "Όταν δὲ οἱ τὰ τοῦ Μίθρου μυστήρια παραδιδόντες λέ- The mysteries γωσιν έκ πέτρας γεγενήσθαι αὐτὸν, καὶ σπήλαιον καλώσι τὸν τόπον, were also ένθα μυείν τους πειθομένους αὐτῷ παραδιδοῦσιν, ἐνταῦθα οὐχί founded upon the prophecies τὸ εἰρημένου ὑπὸ Δανιὴλ, ὅτι λίθος ἄνευ χειρών ἐτμήθη ἐξ ὅρους of the Old μεγάλου, μεμιμήσθαι αὐτοὺς ἐπίσταμαι, καὶ τὰ ὑπ' 'Ησαίου ὁμοίως, οδ και τους λόγους πάντας μιμήσασθαι ἐπεχείρησαν; Δικαιοπραξίας γαρ λόγους και παρ' έκείνοις λέγεσθαι έτεχνάσαντο. Τους δε είρημένους λόγους του 'Ησαΐου αναγκαίως ανιστορήσω ύμιν, όπως έξ αὐτών γνώτε ταῦθ' οὕτως ἔχειν. Εἰσὶ δὲ οδτοι 'Ακού-

Resur. Caru. c. 26. Resurget caro, et quidem omnis, et quidem ipsa, et quidem integra. Prudentius, in Apoth. Qui jubet ut redeam, non reddet debile quidquam: Nam si debilitas redit, instauratio non est. Quod casus rapuit, quod morbus, quod dolor hausit, omne revertenti reparata in membra redibit. And again :- Quod credimus hoc est : Et totus veniam, nec enim minor aut alius quam Nunc sum restituar: vultus, vigor, et color idem, Qui modo vixit, erit; nec me vel dente vel unque Fraudatum revomet patefacti fossa sepulcri. See also Justin Apol. 1. c. 8. Tr. de Resurr. cc. 4. 9.

LXX. I. οἱ τὰ τοῦ Μ. μυστήρια κ. τ. λ. Both the Sacraments of Christianity, as Justin and other Fathers supposed, were imitated, at the suggestion of dæmons, in certain idolatrous rites of the Heathen. It is here stated that the priests of Mithras, under which appellation the Persians worshipped the Sun, derived the story of his generation from a rock from the prophet Daniel, and even inculcated upon his votaries certain precepts of righteousness based upon a passage in Isaiah. Both here, and in the first Apology, Justin states that the bread and water, placed before the candidates for initiation, were in imitation, of the Eucharistic Elements in the Lord's Supper; and in c. 78. infra, asserting that Christ was born in a cave near Bethlehem, in fulfilment, as he supposes, of Isaiah's prediction, he infers that the fearful mysteries of Mithras were performed in a dark and dreary cavern. For further information on this subject, see on Apol. 1. cc. 62, 2; 66, 19; and the reference there given. Compare also Casaubon. Exercitt. ad Baron. Ann. 11. 1.

- 4. λίθος άνευ γειρών κ. τ. λ. From Dan. ii. 34.
- 5. τα ψπ' 'Hoatov. Vulgo ταθτα ποιήσαι. The emendation, which is adopted by Thirlby, the Benedictine editor, and Otto, is confirmed by what immediately follows. So also in c. 78. ὅτι δὲ Ἡσαΐας καὶ περὶ τοῦ συμβόλου τοῦ κατὰ τὸ σπήλαιον προεκεκηρύχει, άνιστόρησα ύμιν.
- 7. ἐτεχνάσαντο. That is, the priests of Mithras, not the dæmons, as the Benedictine supposes; though doubtless at their instigation.
- 9. ἀκούσατε, οἱ πόρρωθεν, κ. τ. λ. From Isai. xxxiii. 13. sqq. γνώσονται, the earlier editions prefix καὶ, which is wanting in the MSS.

- 10 σατε, οὶ πόρρωθεν, ἃ ἐποίησα· γνώσονται οὶ ἐγγίζοντες τὴν ἰσχύν μου. ᾿Απέστησαν οὶ ἐν Σιῶν ἄνομοι· λήψεται τρόμος τοὺς ἀσεβεῖς. Τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον; Πορενόμενος ἐν δικαιοσύνη, λαλῶν εὐθεῖαν ὁδὸν, μισῶν ἀνομίαν καὶ ἀδικίαν, καὶ τὰς χεῖρας ἀφωσιωμένος ἀπὸ δώρων, βαρύνων ὧτα
- 15 Ίνα μὴ ἀκούσῃ κρίσιν ἄδικον αἴματος, καμμύων τοὺς ὀφθαλμοὺς
 ἵνα μὴ ἴδῃ ἀδικίαν οὖτος οἰκήσει ἐν ὑψηλῷ σπηλαίῳ πέτρας ἰσχυρᾶς. ᾿Αρτος δοθήσεται αὐτῷ, καὶ τὸ ἔδωρ αὐτοῦ πιστόν. Βασιλέα μετὰ ὀδέῃς ὄψεσθε, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ὄψονται πόβρωθεν. Ἡ ψυχὴ ὑμῶν μελετήσει φόβον κυρίου. Ποῦ ἐστιν ὁ γραμ-
- 20 ματικός; Ποῦ εἰσιν οἱ βουλεύοντες; Ποῦ ἐστιν ὁ ἀριθμῶν τοὺς τρεφομένους, μικρὸν καὶ μέγαν λαόν; ^ϵΩι οὐ συνεβουλεύσαντο, οὐδὲ ἥδεισαν βάθη φωνῶν, ὥστε μὴ ἀκοῦσαι λαὸς πεφαυλισμένος, καὶ οὐκ ἔστι τῷ ἀκούοντι σύνεσις.—"Οτι μὲν οὖν καὶ ἐν ταύτη τῆ προφητεία περὶ τοῦ ἄρτου, δυ παρέδωκεν ἡμῦν ὁ ἡμέτερος Χριστὸς
- 25 ποιείν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ τε σωματοποιήσασθαι αὐτὸν διὰ τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν, δι' οῦς καὶ παθητὸς γέγονε, καὶ περὶ τοῦ ποτηρίου, ὁ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ αἴματος αὐτοῦ παρέδωκεν εὐχαριστοῦντας ποιεῖν, φαίνεται. Καὶ ὅτι βασιλέα τοῦτον αὐτὸν μετὰ δόξης ἀψόμεθα, αὕτη ἡ προφητεία δηλοῦ καὶ ὅτι λαὸς, ὁ εἰς αὐτὸν

12. τίς ἀναγγελεῖ κ. τ. λ. This clause is followed in LXX. by another, τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν ὅτι πῦρ καίεται; It is wanting however in many copies; and therefore was probably unknown to Justin, who would otherwise have been led, by its obvious bearing upon his view of the origin of the Mythraic mysteries, to insert it.

— πορευόμενος ἐν δικαιοσύνη, κ. τ. λ. Otto, after Thirlby and the Benedictine editor, have thus amended the text in accordance with the LXX. In the MSS, and other Edd. the three first participles are given in the accusative, with a note of interrogation at δώρων, instead of aiωνιον.

18. ὄψονται. Probably γην should be added, as in the LXX.

κυρίου. Otto thinks that this word should be rejected. It is found however in some MSS. of the LXX, and the text is so quoted in Barnab. Epist. c.
 See also a few lines onward.

24. περί τοῦ ἄρτου. Some verb, as λέγει, is understood.

25. εἰς ἀνάμνησιν κ. τ. λ. See above, on c. 41, 3. It is moreover a necessary inference from this passage, that in Justin's time the blessed Sacrament was administered in both kinds. For σωματοποιήσασθαι, Thirlby would read σεσωματοποιήσθαι. The emendation is scarcely necessary.

πιστεύειν πρωεγνωσμένος, μελετήσειν φόβον κυρίου προέγνωστο, 30 αδται αι λέξεις της προφητείας βοώσι και ότι οι τα γράμματα τών γραφών επίστασθαι λογιζόμενοι, καὶ ακούοντες τών προφητειών ούκ έχουσι σύνεσιν, όμοίως αδται αι γραφαί κεκράγασιν. "Όταν δè, ω Τρύφων, έφην, έκ παρθένου γεγεννήσθαι τὸν Περσέα ἀκούω, καὶ τοῦτο μιμήσασθαι τὸν πλάνον ὄφιν συνίημι. 35

LXXI. 'Αλλ' οὐχὶ τοῖς διδασκάλοις ὑμῶν πείθομαι, μὴ συντε- Justin reverts θειμένοις καλώς εξηγείσθαι τὰ ὑπὸ τών παρὰ Πτολεμαίφ τῷ to certain Αίγυπτίων γενομένω βασιλεί έβδομήκοντα πρεσβυτέρων, άλλ' αὐ- the LXX τοὶ ἐξηγεῖσθαι πειρώνται. Καὶ ὅτι πολλὰς γραφὰς τέλεον περιεῖ- Scriptures, λου ἀπὸ τῶν ἐξηγήσεων τῶν γεγενημένων ὑπὸ τῶν παρὰ Πτολεμαίω affirms to have γεγενημένων πρεσβυτέρων, έξ ων διαρρήδην ούτος αυτός ο σταυ- been made by ρωθείς ὅτι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος καὶ σταυρούμενος καὶ ἀποθνήσκων κεκηρυγμένος ἀποδείκνυται, είδεναι ύμας βούλομαι ας ἐπειδη άρνείσθαι πάντας τους από του γένους υμών επίσταμαι, ταίς τοιαύταις ζητήσεσιν οὐ προσβάλλω, άλλ' ἐπὶ τὰς ἐκ τῶν ὁμολογουμένων 10 έτι παρ' ύμιν τὰς (ητήσεις ποιείν έρχομαι. Καὶ γὰρ όσας ύμιν αυήνεγκα, ταύτας γνωρίζετε, πλην ότι περί της λέξεως της, Ίδου ή παρθένος έν γαστρί λήψεται, αντείπατε λέγοντες ειρήσθαι, 'Ιδού ή νεάνις εν γαστρί λήψεται. Καὶ ὑπεσχόμην ἀπόδειξιν ποιήσασθαι ούκ είς Ἐζεκίαν, ώς εδιδάχθητε, την προφητείαν είρησθαι, 15

30. μελετήσειν. Both MSS. have μελετήσει.

33. ὅταν δὲ ἐκ παρθένου κ. τ. λ. Compare Apol. I. cc. 22, 54. Otto, at the suggestion of Bp. Pearson, has rightly substituted ἀκούω, for ἀκούσω, which is found in the MSS. and edd. Thus in the beginning of the Chapter, ὅταν λέγωσι καὶ καλώσι. And so passim.

LXXI. 1. μή συντεθειμένοις κ. έξ. Sylburg would read έξηγήσθαι, Otto συντιθεμένοις.

3. αὐτοὶ έξηγεῖσθαι πειρώνται. It has been thought that Justin alludes more particularly to the Judaizing version of Aquila. Compare Iren. Hær. 111. 24.

4. πολλάς γραφάς τ. περιείλου κ. τ. λ. Eusebius refers to this charge in Hist. Eccl. IV. 18. See Introd. Obss. p. 2. note 4.

10. έπὶ τὰs έκ τῶν κ. τ. λ. The construction, as Otto remarks, is, άλλ' ἔρχομαι ποιεῖν τὰς ζητήσεις ἐπὶ τὰς (γραφὰς) ἐκ τῶν παρ' ὑμῖν ἔτι ὁμολογουμένων. For ἔρχομαι, the Benedictine editor would read εΰχομαι, and Otto suggests ποιῶν for ποιεῖν. But an infinitive after ἔρχομαι, though rare, is not without example. See above, on c. 68, 68.

12. ίδου, η παρθένος κ. τ. λ. Isai. vii. 14. Compare cc. 43. 68.

άλλ' είς τοῦτον τὸν ἐμὸν Χριστόν καὶ δη την ἀπόδειξιν ποιήσομαι. --- Καὶ ὁ Τρύφων εἶπε· Πρώτον άξιοῦμεν εἰπεῖν σε ἡμῖν καί τινας ων λέγεις τέλεον παραγεγράφθαι γραφών.

Passages said to have been the books of Ezra and Nehemiah.

ΙΧΧΙΙ. Κάγω είπου 'Ως ύμιν φίλου, πράξω. 'Από μεν ούν cancelled from των έξηγήσεων, ων έξηγήσατο "Εσδρας είς τον νόμον τον περί του πάσχα, την εξήγησιν ταύτην αφείλουτο Καὶ είπεν Εσδρας τώ λαώ, Τούτο τὸ πάσγα ὁ σωτὴρ ἡμών καὶ ἡ καταφυνὴ ἡμών, Καὶ 5 εαν διανοηθήτε, και αναβή ύμων επί την καρδίαν, ότι μελλομεν αὐτὸν ταπεινοῦν ἐν σημείω, καὶ μετὰ ταῦτα ἐλπίσωμεν ἐπ' αὐτου, ου μη έρημωθη ο τόπος ούτος είς του άπαυτα χρόνου, λέγει ό Θεός των δυνάμεων έαν δε μη πιστεύσητε αυτώ, μηδε είσακούσητε τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ, ἔσεσθε ἐπίχαρμα τοῖς ἔθνεσι.--Καὶ

> 16. καὶ δή. Thirlby would prefer kai non. Compare cc. 39, 43, 56, 58, 60. Apol. r. c. 30.

> 18. παραγεγράφθαι. This verb signifies to write in the margin, as a note, rather than to obliterate or erase. Compare c. 84. Hence Thirlby's conjecture is by no means improbable that the correct reading is περιγεγράφθαι, as agreeing more nearly in signification with the verbs περιείλον in this chapter, and ἀφείλοντο, περιέκοψαν, έξέκοψαν, in cc. 72. 73. Towards the end of c. 73, where the verb again appears, both MSS. have περιέγραψαν in the margin. It may be added, that Cicero uses circumscribere in the same sense. See Orat. in Verr. 1. 16. de Fin. 111. 9. The interrogative τίνας, which Jebb has given after Stephens, could scarcely stand, even if our were substituted for wv.

> LXXII. 3. καὶ εἶπεν "Εσδρας κ. τ. λ. In no copy of the Scriptures, either Hebrew or Greek, is this passage now to be found; and the only writer who quotes it, and that in language even more obscure than Justin's, is Lactantius, in Instt. Div. IV. 18. Fore ut Judai manus inferrent Deo suo, eumque interficerent, testimonia prophetarum hac antecesserunt. Apud Esdram ita scriptum est:-Et dixit Esdras ad populum, Hoc Pascha salvator noster est et refugium nostrum. Cogitate, et ascendat in cor vestrum, quoniam habemus humiliare eum in signo: et post hæc sperabimus in eum, ne deseratur hic locus in æternum tempus, dicit dominus Deus virtutum. Si non credideritis ei, neque exaudieritis adnuntiationem ejus, eritis derisio in gentibus. It seems more likely that the passage was inserted, probably after Ezr. vi. 21, by some Christian, rather than it was erased by the Jews; but to suppose, with some critics, that it was a pious fraud either of Justin or Lactantius, is a palpable injustice to the character of either of them.

> 6. ἐν σημείφ. The Cross is manifestly intended. In the next clause, unless ear be understood to be repeated, it will be necessary to read rav with the Benedictine editor.

ἀπὸ τῶν δια Ἰερεμίου λεχθέντων ταῦτα περιέκοψαν Ἐγώ ὡς 10 ἀρνίον ἄκακον, φερόμενον τοῦ θύεσθαι. Ἐπ' ἐμὲ ἐλογίζοντο λογισμὸν, λέγοντες, Δεῦτε ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ ἐκτρίψωμεν αὐτὸν ἐκ γῆς ζώντων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῆ οὐκέτι.—Καὶ ἐπειδὴ αὕτη ἡ περικοπὴ ἡ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἰερεμίου ἔτι ἐστὶν ἐγγεγραμμένη ἔν τισιν ἀντιγράφοις τῶν 15 ἔν συναγωγαῖς Ἰουδαίων,—πρὸ γὰρ ὀλίγου χρόνου ταῦτα ἐξέκοψαν:— ἐπειδὰν καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων ἀποδεικνύηται ὅτι ἐβουλεύσαντο Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἀναιρεῖν αὐτὸν σταυρώσαντες βουλευσάμενοι, καὶ αὐτὸς μηνύεται, ὡς καὶ διὰ τοῦ Ἡσαΐου προεφητεύθη, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἀγόμενος, καὶ ἐνθάδε ὡς 20 ἀρνίον ἄκακον δηλοῦται: ὧν ἀπορούμενοι ἐπὶ τὸ βλασφημεῖν χωροῦσι. Καὶ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ αὐτοῦ Ἰερεμίον ὁμοίως ταῦτα περιέκοψαν. Ἐμνήσθη δὲ κύριος ὁ Θεὸς ἀπὸ Ἰσραὴλ τῶν νε-

10. έγω ως ἀρνίον κ. τ. λ. This passage is found in all the existing copies of the Scriptures, at Jerem. xi. 19.; nor is there any trace whatever of an attempt to suppress it. Accordingly Thirlby blames the rashness of Justin's assertion, who admits, nevertheless, the integrity of some copies; and the Benedictine maintains, in defence, that the text had doubtlessly been erased from others. The word ἄκακον is wanting in the MSS. Otto has properly restored it to the text, at the suggestion of Pearson, Thirlby, and the Benedictine, on the authority of the Lxx.; and indeed on that of Justin himself a few lines onward.

14. καὶ ἐπειδη κ. τ. λ. The commentators have taxed their ingenuity to little purpose upon the construction and emendation of this passage. Otto, with the exception of suggesting ω̄s or ωστε, instead of ω̄ν, in the last clause, thinks that it may stand as it is, with a slight change in the punctuation. It is at least not very difficult to come at the sense; nor is it with any confidence that the following conjecture is advanced:—Καὶ ἐπειδη αὐτη ἡ περικοπη.....ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων τῶν ἐν σ. Ἰ......ἐπειδη καὶ ἐκ τ. τ. λ. ἀποδείκνυται ὅτι ἐβ.....καὶ ἐνθάδε ω̄s ἀρνίον ἄκακον δηλοῦται ὅτι ἀπορούμενοι ἐπὶ τ. β. χ. The reference is to Isai. Iiii. 7.

23. ἐμνήσθη δὲ κύριος κ. τ. λ. Irenœus also quotes this passage, as a prophecy of Isaiah, adv. Her. III. 20. 4. Et commemoratus est Dominus sanctus Israel mortuorum suorum, qui dormierant in terra sepultionis: et descendit ad eos evangelizare salutem quæ est ab eo, ut salvaret eos. He has cited it again on four other occasions, ascribing it once to Jeremiah, and at other times without naming the author. See Hær. IV. 22. 1; 33, 1; 12; v. 31. 1. It has been supposed, too, that St. Peter had it in his mind, when writing his first Epistle; but no trace of it is found in the Hebrew Scriptures. Compare 1 Pet. iii. 19. iv. 6.

κρών αὐτοῦ τών κεκοιμημένων εἰς γην χώματος, καὶ κατέβη πρὸς 25 αὐτοὺς ἀναγγελίσασθαι αὐτοῖς τὸ σωτήριον αὐτοῦ.

An allusion to the Crucifixion in one alleged to have been suppressed.

LXXIII. Καὶ ἀπὸ τοῦ ἐνενηκοστοῦ πέμπτου ψαλμοῦ τῶν διὰ Δαβίδ λεχθέντων λόγων λέξεις βραχείας άφείλοντο ταύτας 'Απὸ τοῦ of the Psalms, ξύλου. Εἰρημένου γὰρ τοῦ λόγου, Εἴπατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν Ὁ κύριος έβασίλευσεν από του ξύλου, αφήκαν, Είπατε έν τοις έθνεσιν' Ο κύριος έβασίλευσεν. Έν δὲ τοῖς έθνεσι περὶ οὐδενὸς ώς Θεού καὶ κυρίου ἐλέχθη ποτὲ ἀπὸ τῶν τοῦ γένους ὑμῶν ἀνθρώπων ότι έβασίλευσεν, άλλ' ή περί τούτου μόνου τοῦ σταυρωθέντος, ον καὶ σεσῶσθαι ἀναστάντα ἐν τῷ αὐτῷ ψαλμῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον λέγει, μηνύον ὅτι οὐκ ἔστιν ὅμοιος τοῖς τῶν ἐθνῶν θεοῖς ἐκεῖνα

- 10 γὰρ εἴδωλά ἐστι δαιμονίων. 'Αλλ' ὅπως τὸ λεγόμενον νοήσητε. τὸν πάντα ψαλμὸν ἀπαγγελῶ ὑμῖν. "Εστι δὲ οὖτος "Αισατε τῶ κυρίφ άσμα καινόν άσατε τω κυρίφ, πάσα ή γη. "Αισατε τω κυρίω, καὶ εὐλογήσατε τὸ ὄνομα αὐτοῦ· εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν ἐξ ήμέρας τὸ σωτήριου αὐτοῦ. 'Αναγγείλατε ἐυ τοῖς ἔθυεσι τὴυ δόξαυ
- 15 αὐτοῦ, ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, ὅτι μέγας κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα, φοβερός ἐστιν ὑπὲρ πάντας τοὺς θεοὺς, ὅτι πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια, ὁ δὲ κύριος τοὺς οὐρανοὺς έποίησεν. Έξομολόγησις καὶ ώραιότης ένώπιον αὐτοῦ, άγιωσύνη καὶ μεγαλοπρέπεια ἐν τῷ άγιάσματι αὐτοῦ. Ἐνέγκατε τῷ κυρίφ,
- 20 αί πατριαί των έθνων, ένέγκατε τω κυρίω δόξαν και τιμήν, ένέγκατε τῷ κυρίω δόξαν ἐν ὀνόματι αὐτοῦ. Αίρετε θυσίας, καὶ εἰσπορεύεσθε είς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ, προσκυνήσατε τῶ κυρίω ἐν αὐλη άγία αὐτοῦ. Σαλευθήτω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ή γη. Είπατε έν τοις έθνεσιν. 'Ο κύριος έβασίλευσε άπὸ τοῦ ξύλου.

Most editors, instead of ὁ Θεὸς ἀπὸ Ἰσραήλ, would read ὁ Θ. ἄγιος Ἰσραήλ, which is strongly corroborated by the form in which the words are cited by Irenæus.

LXXIII. 2. ἀπὸ τοῦ ξύλου. Of this alleged erasure, which was doubtless either a comment or interpolation by some Christian hand, see on Apol. r. c. 41, 14.

10. εἴδωλα δαιμονίων. See above on c. 55; and compare Apol. 1. c. 41. The ninety-sixth Psalm, as presently quoted, has δαιμόνια only; and so again in cc. 79, 83,

11. ἄσατε τῷ κυρίφ κ. τ. λ. From Psal. xcv. (= xcvi.) 1. sqq.

24. ἀπὸ τοῦ ξύλου. These words are wanting in the MSS. Their absence manifestly destroys the very pith of Justin's argument; so that Otto is fully justified in restoring them to the text.

Καὶ γὰρ κατώρθωσε τὴν οἰκουμένην, ήτις οὐ σαλευθήσεται κρινεί 25 λαούς έν εὐθύτητι. Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιάσθω ή γη σαλευθήσεται ή θάλασσα καὶ τὸ πλήρωμα αὐτης. Χαρήσεται τὰ πεδία καὶ πάντα τὰ έν αὐτοῖς, ἀγαλλιάσονται πάντα τὰ ξύλα τοῦ δουμοῦ ἀπὸ προσώπου κυρίου, ὅτι ἔρχεται, ὅτι ἔρχεται κρίναι την γην. Κρινεί την οικουμένην έν δικαιοσύνη, και λαούς έν τη 30 άληθεία αὐτοῦ.---Καὶ ὁ Τρύφων, Εὶ μὲν, ώς ἔφης, εἶπε, παρέγραψάν τι ἀπὸ τῶν γραφῶν οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ. Θεὸς δύναται ἐπίστασθαι· ἀπίστω δὲ ἔοικε τὸ τοιοῦτον.— Nal, ἔφην, ἀπίστω ξοικε φοβερώτερου γάρ έστι της μοσχοποιίας, ην εποίησαν επί γης μάννα πεπλησμένοι, καὶ τοῦ τὰ τέκνα θύειν τοῖς δαιμονίοις, 35 ή του αὐτοὺς τοὺς προφήτας ἀνηρηκέναι. 'Αλλὰ δὴ, ἔφην, μοι νομίζεσθε μηδε άκηκοέναι ά είπον περί τοῦ κεκλοφέναι αὐτοὺς γραφάς ύπερ αυταρκείας γάρ αι τοσαύται προανιστορημέναι είσιν είς ἀπόδειξιν των ζητηθέντων, μετά των λεχθήσεσθαι μελλόντων, παρ' ύμιν παραπεφυλαγμένων.

LXXIV. Καὶ ὁ Τρύφων ἔφη "Ότι δι' ἡμᾶς ἀξιώσαντας Justin exανιστόρησας αὐτὰς, ἐπιστάμεθα. Περὶ δὲ τοῦ ψαλμοῦ τούτου, ου plains to Trypho that τελευταίου έφης ἀπὸ τῶν Δαβίδ λόγων, οὐ δοκεί μοι εἰς ἄλλου the Psalm, τινα είρησθαι, άλλ' είς τον πατέρα, τον και τους ουρανούς και have been την γην ποιήσαντα συ δ' αυτον φης εls τον παθητον τούτον, ον refers partly καὶ Χριστον είναι σπουδάζεις ἀποδεικνύναι, είρησθαι. — Kai to God the απεκρινάμην. Δια λέξεως, ην το άγιον πνεύμα έν τούτω τώ ψαλμώ partly to ανεφθέγξατο, νοήσατε λέγουτός μου, παρακαλώ, και γνώσεσθε οὖτε

alleged to

^{31.} παρέγραψαν. See above, on c. 71, 18.

^{34.} ην έποίησαν. Possibly ηs is the true reading, which appears in the margin of both the MSS.

^{37.} α είπον. Vulgo αs, which will only admit of the following construction, whereof the violent disruption is scarcely tolerable: -άκηκοέναι περί τοῦ κεκλοφέναι αύτους γραφάς, αs είπον. It has been deemed advisable, therefore, to admit the emendation, which has the approval of Pearson, Thirlby, Otto, and others. Another instance of confusion between the relatives a and as, has been already remarked in c. 68, 52.

^{40.} παρ' ὑμῖν παραπεφυλαγμένων. Vulgo παρ' ἡμῖν. In confirmation of the emended text, Thirlby compares c. 71. έκ των ομολογουμένων ἔτι παρ' ὑμῖν τας ζητήσεις ποιείν. And so c. 120.

κακῶς με λέγειν, οὐθ ὑμᾶς ὅντως κεκηλῆσθαι οὕτως γὰρ ἄν καὶ
10 πολλὰ ἄλλα νοῆσαι τῶν ὑπὸ τοῦ ἀγίου πνεύματος εἰρημένων, καθ ἐαυτοὺς γενόμενοι, δυνήσεσθε. "Αισατε τῷ κυρίῳ, ἄσμα καινόν ἄσατε τῷ κυρίῳ, πᾶσα ἡἰ γῆ. "Αισατε τῷ κυρίῳ, καὶ εὐλογήσατε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον αὐτοῦ, ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς τὰ θαυμάσια αὐτοῦ.— Ως τῷ Θεῷ καὶ 15 πατρὶ τῶν ὅλων ἄδοντας καὶ ψάλλοντας τοὺς ἀπὸ πάσης τῆς γῆς γνόντας τὸ σωτήριον τοῦτο μυστήριον, τουτέστι τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ, δὶ οὕ τούτους ἔσωσεν, ἐνδιάγοντας κελεύει, ἐπιγνόντας ὅτι καὶ αἰνετὸς καὶ φοβερὸς καὶ ποιητὴς τοῦ τε οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ὁ τοῦτο τὸ σωτήριον ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπείον γένους ποιήσας, τὸν 20 καὶ μετὰ τὸ σταυρωθῆναι ἀποθνήσκοντα, καὶ βασιλεύειν πάσης τῆς γῆς κατηξιωμένον ὑπὰ αὐτοῦ. ὡς καὶ διὰ ***

LXXIV. 9. $o\vartheta\theta'$ $\dot{v}\mu as$ $\dot{o}v\tau \omega s$ κ . The Benedictine editor would read $\dot{\eta}\mu ac$, supposing that the Christians are intended, as in c. 9, 8. It does not seem that any change is necessary.

13. τὸ σωτήριον αὐτοῦ. The LXX. adds, ἀναγγείλατε ἐν τοῖε ἔθνεσι τὴν δόξαν αὐτοῦ. Since the words are duly inserted in c. 73, the copyists may have omitted them here inadvertently, or misled perhaps by the recurrence of the same word at the the end of each period.

19. τον καὶ μετὰ τὸ στ. κ. τ.λ. This clause is in apposition with τοῦτο τὸ σωτήριον, and marks the division of the Psalm into two parts, of which Justin refers the former to God the Father, and the latter to the Messiah. The expression μετὰ τὸ σταυρωθήναι βασιλεύειν manifestly connects with the text, ἐβασίλευσε ἀπὸ τοῦ ξύλου, which he charges the Jews with mutilating.

21. ψs καὶ διὰ.... Although the existing MSS. exhibit no signs of an hiatus, it is obvious that there is no connection between this broken sentence, and the concluding portion of a Scriptural quotation (Deut. xxxi. 16. sqq.), with which it is united. The Benedictine editor says a great deal to prove that the whole lacuna may be supplied by some few words, as follows:—ωs καὶ διὰ τῆς γῆς, εἰς ἢν ἔφη εἰσάξειν τοὺς πατέρας ὑμῶν, φαίνεται. *Εφη δὲ οὐτως Οὖτος ὁ λαὸς ἐκπορνεύσει ὁπίσω θεῶν ἀλλοτρίων τῆς γῆς, εἰς ἢν κ. τ. λ. See, however, the Introd. Obss. p. δ.

PUBLISHED BY J. HALL,

OPPOSITE THE PITT PRESS, CAMBRIDGE,

SOLD ALSO BY G. BELL, 186, FLEET STREET, LONDON.

Paley's Evidences.

Comprising the Text of Paley, verbatim; sets of Examination Questions, arranged at the foot of each page of the Text, and a full Analysis, prefixed to each Chapter, by Rev. G. Fisk, LL.B. Prebendary of Lichfield, 12mo. bds. 5s. 6d.

St. Matthew's Gospel.

Questions on, with the Answers supplied; by the Rev. W. TROLLOPE, M.A. late one of the Masters of Christ's Hospital, 12mo, bds. 4s. 6d.

St. Matthew's Gospel.

Annotations on; Grammatical, Critical, and Exegetical, 12mo. sewed,

St. Matthew.

Beausobre on. A new version of, with a Literal Commentary on all the difficult passages: to which is prefixed an Introduction to the Reading of the Holy Scriptures, 12mo. bds. 7s.

Scripture History.

An Analysis of, with Examinatory Questions, intended to prepare Students for the Divinity Papers of Old Testament History in the Previous Examination, with an Appendix containing a Chronological Table of Scripture History, and all the Senate-House Papers, with references to the Text, by a 'Tutor.' 12mo. bds. 3s. 6d.

Examination Papers.

Senate-House, in the Acts of the Apostles, Arithmetic and Algebra, Euclid, Mechanics & Hydrostatics, and Paley's Philosophy, which have been given to the Candidates for B.A. Degrees, from 1841 to 1846, 12mo. sewed, 1s. 6d. each.

Examination Papers.

LITTLE Go. In the Old Testament History, and Paley's Evidences, which were given in the Lent Terms, 1844, 1845, 1846, 12mo. sewed, 1s. each.

PUBLISHED BY J. HALL.

Examination Papers.

Which were given at the Voluntary Theological Examination, in October, 1843, 1844, 1845, 12mo. sewed, 1s. each.

Arithmetic and Algebra.

Designed for the use of those who are not Candidates for Honors, with a variety of Examples, and all the Senate-House Examination Papers that have been proposed since the Commencement of the New System in 1841, by Henry Pix, B.A. Emmanuel College, Cambridge, 8vo. bds. 7s. 6d.

Sophocles Ajax.

Chiefly from the Text of Wunder, with Copious English Explanatory Notes, Chronology, Metres, &c. by D. B. Hickie, LL.D. Head Master of Archbishop Sandys' Grammar-school, Hawkshead, 12mo. bds. 3s. 6d. interleaved, 4s. 6d.

Sophocles, the Tragedies of.

A Literal Translation of, with Copious Notes, 12mo. bds. 8s.

Ordination Questions.

As given by the Bishops at their Examination for Holy Orders, with a Sketch of the Various Denominations of Christians, 18mo. sewed, 1s.

Exercises for Verses.

Out of "Own Sense," by C. D. Yonge, B. A. 12mo. bds. 4s. 6d.

Epistle to the Romans.

Annotations on, Philological, Critical, and Explanatory, adapted to the use of Divinity Students, and especially intended for Candidates for the B. A. Degree of 1847. 12mo. bds. 4s.

Liturgy of the Church of England.

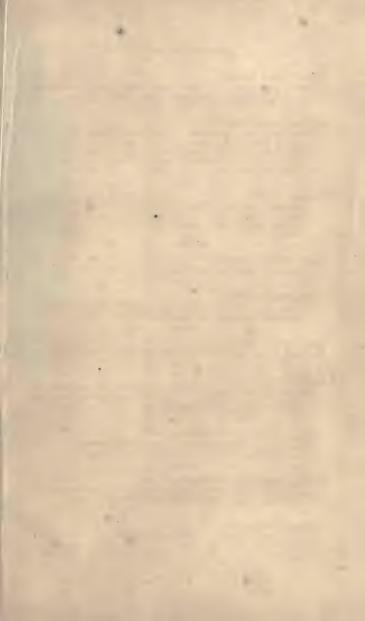
Questions and Answers, for the use of Students in Divinity, by the Rev. W. Trollope, M.A. Pembroke College, 12mo. bds. 3s.

Butler's Analogy of Religion.

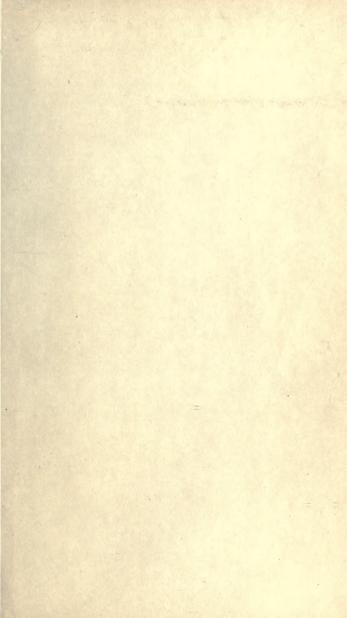
An Analysis of, by the Rev. K. M. Pughe, B.A. with Examination Questions on each Chapter, 18mo. bds. 3s. 6d.

Cicero de Senectute.

A Literal Translation of, with Notes, 12mo. sewed, 3s.

Fret 2 pp 41: 3. 48. 454: 14. 56 Millenian 51:10 1, to or in les to mapie 69: 44

BT 1116 J7D5 v.1 Justinus, Martyr, Saint S. Justini philosophi et martyris

PLEASE DO NOT REMOVE

CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

